

Regeringens proposition

1980/81:10

om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173), m. m.;

beslutad den 10 juli 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovan nämnda dag.

På regeringens vägnar

JAN-ERIK WIKSTRÖM

HÅKAN WINBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

Kreditupplysningslagen (1973:1173) och inkassolagen (1974:182) har gällt sedan 1974. Båda lagarna syftar främst till att skydda medborgarna mot olika slags integritetskränkningar i samband med yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet och inkassoverksamhet. Efterlevnaden av lagarna övervakas av datainspektionen som tillsynsmyndighet.

I propositionen läggs fram förslag till ändringar i kreditupplysningslagen och inkassolagen. Förslagen grundar sig främst på datainspektionens erfarenheter.

Ändringarna i kreditupplysningslagen innebär att enskildas integritetsskydd förbättras i en del hänseenden. Det sker bl. a. genom att tidsgränsen för hur gamla uppgifter som får tas med i s. k. personuppgifter sänks från fem till tre år. Vidare skall kreditupplysningsföretagen underrätta den som avses med en personuppgift om vem som har begärt uppgiften. En rätt till automatisk underrättelse om de uppgifter som har lämnats ut i en kreditupplysning införs även för enskilda näringsidkare m. fl., vilka i dag inte erhåller en sådan underrättelse.

I fråga om inkassolagen föreslås att lagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta praktiskt taget all indrivning av fordringar. Undantag görs dock för bl. a. enskilda personers indrivning av egna fordringar av privat natur. En del ändringar föreslås i syfte att förbättra rutinerna vid krav mot gäldenärer, samtidigt som utrymme lämnas för borgenärer att framställa enkla betalningspåminnelser utan att det blir fråga om inkassoverksamhet i lagens mening. I syfte att förbättra integritetsskyddet på inkassoområdet föreslås helt nya regler om gäldenärsregister som används i inkassoverksamhet.

Vidare läggs i propositionen fram förslag som innebär att den nuvarande

processrättsliga regleringen av rätten till ersättning för inkassokostnader byts ut mot nya civilrättsliga regler, som blir tillämpliga inte bara vid process utan också i andra sammanhang. Ett viktigt syfte med reglerna är att skydda gäldenärerna mot alltför höga ersättningsanspråk. Den nya civilrättsliga regleringen föranleder en del ändringar i lagsökningslagen och annan processrättslig lagstiftning.

Förslagen avses i sina huvuddelar träda i kraft den 1 juli 1981.

Propositionens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs i fråga om kreditupplysningslagen (1973:1173)
dels att 18 § skall upphöra att gälla.

dels att 1, 3–14, 16, 19, 20 och 22 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet. Förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar omfattas dock ej av lagen, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller annan kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn än finansbolag enligt lagen (1980:2) om finansbolag. Ej heller gäller lagen förmedling av upplysningar mellan företag inom samma koncern.

Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet som innebär att någon, utom i enstaka fall, lämnar kreditupplysningar mot ersättning eller som ett led i näringsverksamhet. Lagen gäller också annan kreditupplysningsverksamhet, om den är av större omfattning.

Lagen omfattar inte förmedling av kreditupplysningar inom en krets som utgörs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB och sådana kreditinrättningar eller för kreditupplysningsverksamhet inrättade företag som står under bankinspektionens tillsyn och inte är finansbolag enligt 5 § lagen (1980:2) om finansbolag.

Lagen gäller inte heller förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern.

3 §

Kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

¹ Senaste lydelse 1980:528

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antagas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder *och* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas.

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Tillståndet* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet.*

Tillstånd får ej meddelas någon för vilken gäller inskränkning i rätten att förvärva fast egendom enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

5 §

Kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den ej leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i de upplysningar som förmedlas eller på annat sätt.

Kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den ej leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i de upplysningar som förmedlas eller på annat sätt *eller till att oriktiga eller missvisande uppgifter lagras eller lämnas ut.*

6 §

Uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning, ras eller hudfärg får icke insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Uppgift om att någon *misstänkes* eller dömts för brott eller avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om socialhjälp, lagen (1966:293) om bere-

Uppgift om att någon *misstänks* eller *har* dömts för brott eller *har* avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller *har* varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om socialhjälp, lagen (1966:293) om

Nuvarande lydelse

dande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet eller utlänningslagen (1954:193) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Föreslagen lydelse

beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, *lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande, lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.* eller utlänningslagen (1980:376) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Medgivande som avses i andra stycket får lämnas endast om synnerliga skäl föreligger.

7 §

Personupplysning får ej innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd eller som lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut får icke heller lagras.

Datainspektionen får *medge* undantag från bestämmelserna i första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, datainspektionen får föreskriva undantag från bestämmelserna i första stycket, *om det finns särskilda skäl.*

8 §

Personupplysning får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om *fem* år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Upp-

Personupplysning får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om *tre* år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Uppgift som

Nuvarande lydelse

gift som enligt det sagda ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som användes i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan upplysning lämnas om den som uppgiften avser.

Föreslagen lydelse

enligt det sagda ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som används i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan upplysning lämnas om den som uppgiften avser.

9 §

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning *antaga* att upplysningen kommer att användas av annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i tryckt skrift.

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning *anta* att upplysningen kommer att användas av *någon* annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen*.

10 §

Var och en har rätt att mot skälig avgift hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om *innehållet i de uppgifter som finns* lagrade om honom.

Var och en har rätt att mot skälig avgift hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om *huruvida det i verksamheten finns* uppgifter lagrade om honom *och, om det finns sådana uppgifter, vad de har för innehåll*.

11 §

Om personupplysning lämnas på annat sätt än genom offentliggörande i tryckt skrift, skall skriftligt meddelande om *upplysningens innehåll samtidigt lämnas kostnadsfritt till den som upplysningen avser*.

När personupplysning lämnas, skall den *som avses med upplysningen samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter, omdömen och råd som upplysningen innehåller rörande honom och om vem som har begärt upplysningen*.

Nuvarande lydelse

Förekommer anledning till misstanke att uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som användes i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål *vidtaga* skäliga åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under

Föreslagen lydelse

När annan kreditupplysning rörande enskild person lämnas, skall den som avses med upplysningen samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller rörande honom.

Har som ett led i en upplysning som avses i första eller andra stycket uppgift, omdöme eller råd lämnats även beträffande en annan enskild person, skall detta anges i meddelandet jämte den andra personens namn. Andra uppgifter rörande den personen än identitetsuppgifter och adress får ej framgå av meddelandet.

Första – tredje styckena gäller ej kreditupplysning som lämnas genom offentliggörande i tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

12 §

Förekommer anledning till misstanke att *en* uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som används i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål *vidta* skäliga åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i *en* kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen*, skall rät-

Nuvarande lydelse

den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften lämnats i periodisk skrift, skall rättelsen eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Har fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

Föreslagen lydelse

telse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften *under den senaste tolv månadersperioden* lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Har *en* fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

13 §

Register som *användes* i kreditupplysningsverksamhet får överlätas eller upplätas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Upphör *någon* att bedriva kreditupplysningsverksamhet, skall *han* anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i *sådant* fall hur det skall förfaras med register som *använts i verksamheten*.

Register som *används* i kreditupplysningsverksamhet får överlätas eller upplätas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör att bedriva kreditupplysningsverksamhet *eller som avser att flytta sådan verksamhet till ett annat land eller att kassera ett register som används i sådan verksamhet* skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i *sådana* fall hur det skall förfaras med register som *berörs av åtgärden*.

14 §

Den som är eller varit verksam i kreditupplysningsverksamhet får *ej* obehörigen *yppa* vad han till följd

Den som är eller *har* varit verksam i kreditupplysningsverksamhet får inte obehörigen *röja eller utnyttja*

Nuvarande lydelse

därav fått veta om *enskilds* personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemlighet.

Föreslagen lydelse

vad han till följd därav fått veta om *enskildas* personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemligheter.

16 §

Datainspektionen har rätt att *föra*-*taga* inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att *taga* del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Datainspektionen har rätt att *före*-*ta* inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att *ta* del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall lämna datainspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär för sin tillsyn.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet genom utgivande av tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter utgivandet kostnadsfritt tillställa datainspektionen ett exemplar av skriften.

19 §²

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd *enligt denna lag, när sådant erfordras.*

2. bryter mot 6–9 eller 13 § eller mot föreskrift som meddelats enligt 4 § första stycket eller 17 §, eller

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan *föreskrivet* tillstånd.

2. bryter mot 6–9 §, 13 § första stycket eller andra stycket första meningen eller 16 § tredje stycket.

3. bryter mot föreskrift som meddelats enligt 4 § andra stycket, 13 § andra stycket andra meningen eller 17 §, eller

² Senaste lydelse 1975:742.

Nuvarande lydelse

3. lämnar osann uppgift i fall som avses i 10 eller 11 § eller i 16 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

4. lämnar osann uppgift i sådana fall som avses i 10 § eller 16 § andra stycket eller i ett meddelande enligt 11 § såvitt angår förhållanden som avses i 11 § första eller andra stycket eller tredje stycket första meningen.

Till böter döms den som genom oriktiga uppgifter uppsåtligen föranleder att någon som bedriver kreditupplysningsverksamhet, i annat fall än som avses i 9 § andra meningen, lämnar ut en personupplysning utan att ha grund till detta enligt 9 §. Till samma straff döms den som genom att utnyttja uppgifter hos någon som bedriver kreditupplysningsverksamhet uppsåtligen bereder sig tillgång till en personupplysning utan att ha grund till detta enligt 9 §. I ringa fall döms dock inte till ansvar.

20 §

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket.

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket eller om föreskrift som meddelats enligt 13 § andra stycket andra meningen ej följts.

22 §

Om den som bedriver kreditupplysningsverksamhet *icke* fullgör vad som åligger honom enligt 10, 11 eller 12 §, får datainspektionen förelägga vite. Detsamma gäller, om den som bedriver sådan verksamhet underläter att lämna tillgång till handling

Om den som bedriver kreditupplysningsverksamhet *inte* fullgör vad som åligger honom enligt 10, 11 eller 12 §, får datainspektionen förelägga vite. Detsamma gäller, om den som bedriver sådan verksamhet underläter att lämna tillgång till handling

Nuvarande lydelse.

eller att lämna upplysning i fall som avses i 16 §.

Föreslagen lydelse

eller att lämna upplysning i fall som avses i 16 § *första eller andra stycket.*

Denna lag träder i kraft, såvitt avser upphävandet av 18 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 juli 1981.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981 meddela föreskrift enligt 4 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

Bestämmelsen i 6 § andra stycket första meningen gäller även i fråga om uppgift om att någon har varit föremål för åtgärd enligt den före den 1 juli 1980 gällande utlänningslagen (1954:193).

2 Förslag till Lag om ändring i inkassolagen (1974:182)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkassolagen (1974:182)

dels att 16 § skall upphöra att gälla.

dels att 1–3, 5, 7, 10, 11, 12 och 17 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att rubrikerna närmast före 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att rubriken närmast före 4 § skall lyda "Regler för inkassoverksamhet".

dels att närmast före 9 § skall införas en ny rubrik, "Verkan av viss betalning".

dels att närmast före 10, 11 och 12 §§ skall införas nya rubriker av nedan angivna lydelse.

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 10 a § och 17 a §, av nedan angivna lydelse samt närmast före dem nya rubriker av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 §

Denna lag gäller yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet. Verksamhet hos exekutiv myndighet omfattas dock ej av lagen.

Denna lag gäller indrivning av egen eller annans fordran genom krav eller annan inkassoåtgärd (inkassoåtgärd). Med inkassoåtgärd förstås åtgärd som innebär annan påtryckning på gäldenären än angivande av tid för betalning eller uppgift om att fordringen, om den inte betalas, kommer att överlämnas till någon annan för inkasso.

Beträffande enskilda personers eller dödsboms indrivning av egna fordringar tillämpas lagen endast om fordringen har uppkommit i näringsverksamhet eller har övertagits för indrivning.

Med inkassoverksamhet avses i denna lag verksamhet med syfte att driva in betalning för fordran.

Lagen gäller ej exekutiva myndigheters verksamhet.

*Nuvarande lydelse***Tillstånd m. m.**

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antagas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder *och* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas.

*Föreslagen lydelse***Tillstånd för viss inkassoverksamhet**2 §¹

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som *har* övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Om inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet och inte någon av verksamheterna utgör näringsverksamhet eller om inkassoverksamheten bedrivs av ett företag för ett annat företag inom samma koncern behövs tillstånd endast i fall då inkassoverksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt denna lag hade kunnat driva in fordringarna.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som *är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar eller som* bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

3 §

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Tillståndet* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om*

¹ Senaste lydelse 1980:527

Nuvarande lydelse

Krav mot gäldenär skall framställas *skrifligen*. Vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader skall anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för räntebereäkningen.

I samband med krav skall anges viss skälig tid inom vilken gäldenären har att betala frivilligt eller anmäla om han har någon invändning mot kravet.

Föreslagen lydelse

skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet.

5 §

Krav mot *en* gäldenär skall framställas *skriftligt*. *Kravet skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och om det förhållande som fordringen grundar sig på. Är det fråga om en fordran som har överlåtit eller pantsatts och kan gäldenären på grund härav ej med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren, skall kravet innehålla en tydlig upplysning om detta förhållande. I krav bör lämnas anvisning om lämpligt betalningssätt.*

I krav skall vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för räntebereäkningen.

7 §

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frångå vad som föreskrives där.

Bestämmelsen i 6 § gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frångå vad som föreskrives där.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Hantering av inkasserade medel

10 §

Medel som inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda och utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande. Har ej annat avtalats, skall medlen utan dröjsmål redovisas till huvudmannen.

Medel som har inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda. Har medlen uppburits i inkassoverksamhet som inte är av tillfällig natur och inte avser endast enstaka fordringar, skall de utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande.

Om den som får en borgenärs uppdrag att driva in en fordran har ett annat, fortlöpande uppdrag av borgenären att i väsentlig omfattning uppbära medel för dennes räkning utan skyldighet att hålla dessa medel avskilda, kan parterna skriftligen överenskomma om undantag från första stycket.

Medel som har inkasserats för annans räkning skall utan dröjsmål redovisas till denne, om ej annat har avtalats.

Register i inkassoverksamhet

10 a §

Register som avser gäldenärer och som används i tillståndspliktig inkassoverksamhet får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör med tillståndspliktig inkassoverksamhet eller som avser att flytta en sådan verksamhet till ett annat land eller att kassera ett register som avser gäldenärer och som används i sådan verksamhet skall anmäla detta till datainspektio-

Nuvarande lydelse

Den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet för vilken krävs tillstånd enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han till följd därav fått veta om enskilds personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemlighet.

Föreslagen lydelse

nen. Inspektionen föreskriver i sådana fall hur det skall förfaras med register som nu nämnts och som berörs av utgård.

Tystnadsplikt i inkassoverksamhet

11 §

Den som är eller har varit verksam i en inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han till följd därav har fått veta om enskildas personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemligheter. Vad som har sagts nu gäller dock inte i fråga om inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar.

Första stycket tillämpas ej i fråga om den som enligt annan författning är underkastad en motsvarande tystnadsplikt. I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Kostnader för inkassoåtgärder

12 §

Om gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för inkassoåtgärd i vissa fall finns särskilda bestämmelser.

Om gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader för inkassoåtgärder finns särskilda bestämmelser.

17 §²

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

² Senaste lydelse 1975:744.

Nuvarande lydelse

1. bedriver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras, eller

2. lämnar osann uppgift i fall som avses i 14 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

1. bedriver inkassoverksamhet utan föreskrivet tillstånd,

2. bryter mot föreskrift enligt 3 § andra stycket att anmäla ändring av visst förhållande,

3. bryter mot 10 a § första stycket eller andra stycket första meningen eller mot föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen, eller

4. lämnar osann uppgift i sådana fall som avses i 14 § andra stycket.

Förverkande av register

17 a §

Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, skall register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om ett register har överlåtit eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen ej har följts.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 11 § och upphävandet av 16 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 juli 1981.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981 meddela föreskrift enligt 3 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

3 Förslag till Lag om ersättning för inkassokostnader m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att förmå gäldenären att erlagga betalning för en förfallen skuld.

2 § Gäldenären är skyldig att utge ersättning för skriftlig betalningspåminnelse rörande skulden, om avtal därom har träffats senast i samband med skuldens uppkomst.

3 § Gäldenären är vidare skyldig att utge ersättning för

1. krav rörande skulden, om kravbrev som har utformats på ett sådant sätt som anges i 5 § inkassolagen (1974:182) har lämnats över eller sänts till gäldenären,

2. upprättande av fullständig plan för amortering av återstående del av skulden, om planen har tillkommit i samråd med gäldenären samt har satts upp skriftligt och lämnats över eller sänts till gäldenären.

4 § Ersättningskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver.

5 § Har någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ vidtagits i syfte att förmå gäldenären att erlagga betalning för en förfallen skuld, är denne inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden. Vad nu sagts inskränker dock inte den skyldighet som på annan grund än denna lag kan åvila gäldenären att ersätta kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran.

6 § Avtalsvillkor som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Bestämmelsen i 6 § tillämpas även på avtalsvillkor som har tillkommit före den nya lagens ikraftträdande.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen)¹

dels att i 22 § ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",

dels att 1, 3, 12 och 18 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

För fordran som grundar sig å skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är till betalning förfallen må gäldenären lagsökas enligt vad nedan sägs.

Om för fordran som avses i första stycket skriftligen upplåtits panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur egendomen. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller företagsinteckning, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

För fordran som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är förfallen till betalning får gäldenären lagsökas enligt vad som sägs i det följande.

Om panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge har skriftligen upplåtits för en fordran som avses i första stycket, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur egendomen. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller företagsinteckning, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

För en fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m. får lagsökning äga rum även om fordringen inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. En förutsättning är dock att lagsökningen äger rum i samband med lagsökning enligt första eller andra stycket för den fordran som har föranlett den åtgärd som ersättningsanspråket avser.

Lagsökning för fordran på ersättning som avses i tredje stycket får äga

¹ Senaste lydelse av 22 § 1973:241.

² Senaste lydelse 1973:1074.

Nuvarande lydelse

Vad i denna lag sägs om gäldenären *tillämpas* vid lagsökning enligt *andra stycket* på ägaren av *den egendom ur vilken betalning sökes*.

Föreslagen lydelse

rum endast i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m.

Vad *som sägs* i denna lag om gäldenären *skall* vid lagsökning *som avser fastställelse till betalning ur viss egendom tillämpas* på ägaren av *egendomen*.

3 §³

Finns åberopade handlingar icke innefatta bevis om fordran eller rätt till betalning ur angiven egendom eller prövar rätten eljest hinder möta att upptaga ansökan enligt 1 § första eller andra stycket, skall den avvisas. Bevis därom skall tecknas å ena exemplaret av ansökningen.

Finner rätten att de handlingar som har åberopats ej utgör bevis om fordran eller rätt till betalning ur den egendom som har angivits eller finner rätten annars att hinder föreligger mot att ta upp en ansökan enligt 1 § första, andra eller tredje stycket, skall den avvisas. Bevis om avvisning skall tecknas på det ena exemplaret av ansökningen.

12 §

Gör gäldenären *mot kravet annan invändning* än i 10 och 11 §§ sägs och vill styrka *den*, skall han genast förete sina bevis; *ej må andra än skriftliga bevis gälla. Finnes gäldenären hava skäl för invändningen, hänskjute rätten målet såsom tvistigt till rättegång.*

Gör gäldenären *någon annan invändning mot kravet än som anges* i 10 och 11 §§ och vill *han* styrka *sin* invändning, skall han genast förete sina bevis. *Härvid gäller endast skriftliga bevis. Finner rätten att gäldenären har skäl för invändningen, skall målet hänskjutas som tvistigt till rättegång.*

Grundas kravet *å fordringsbevis vari gäldenären betingat sig vederlag för den utfästa betalningen* och gör gäldenären invändning som *har avseende å vederlaget*, skall målet *såsom tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären förebragt sannolika skäl för invändningen eller*

Grundas kravet *på ett fordringsbevis enligt vilket gäldenären skall ha en motprestation för sin betalning* och gör gäldenären *en* invändning som *gäller motprestationen*, skall målet *som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären har visat sannolika skäl för invändningen eller*

³ Senaste lydelse 1971:496.

Nuvarande lydelse

borgenärens rätt till betalning *eljest* finnes stridig.

Föreslagen lydelse

borgenärens rätt till betalning *annars är oklar. Detsamma gäller när gäldenären gör invändning mot ett krav som avser ersättning enligt 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m.*

18 §⁴

För *utfående* av penningfordran som *ej* grundar sig å skriftligt fordringsbevis och *icke* avser skadestånd *äge* borgenären utverka betalningsföreläggande enligt vad *nedan* sägs.

Betalningsföreläggande *må* givas för fordran *som avser inkassoåtgärd*.

För *att få ut* en penningfordran som *inte* grundar sig på skriftligt fordringsbevis och *inte* avser skadestånd *kan* borgenären utverka betalningsföreläggande enligt vad *som* sägs *i det följande*.

Betalningsföreläggande *får* ges för fordran *på* ersättning *som avses* i 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m. *i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt den lagen*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

⁴ Senaste lydelse 1971:318.

5 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Inkassoåtgärd som vidtagits före rättegången ersättes som rättegångskostnad. Ersättning för sådan kostnad utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Ersättning för rättegångskostnad skall även innefatta ränta efter sex procent från dagen då målet avgöres till dess betalning sker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1974:573.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden**

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 §¹

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans.

2. ansökningsavgift.

3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud.

4. vittnesbevisning.

5. översättning av handling.

6. inkassoåtgärd som vidtagits före rättegången.

Ersättning som anges i första stycket 3 och 6 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Med kostnad som sägs i första stycket 1 jämställes kostnad för annan rådgivning som lämnas av advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå, i den mån den ej överstiger i rättshjälpslagen bestämd rådgivningsavgift.

Har mål till en början handlagts i annan ordning än enligt denna lag, utgår ersättning för kostnad som uppkommit i samband därmed enligt vad som gäller därom.

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans.

2. ansökningsavgift.

3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud.

4. vittnesbevisning.

5. översättning av handling.

Ersättning som anges i första stycket 3 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1977:1144.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-04-24*Inledning*

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Mundebo, Wikström, Friggebo, Mogård, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Winberg

Lagrådsremiss med förslag till ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173), m. m.

I Inledning

Den yrkesmässigt bedrivna kreditupplysningsverksamheten regleras i första hand genom kreditupplysningslagen (1973:1173, ändrad 1975:742), medan den yrkesmässiga inkassoverksamheten regleras genom inkassolagen (1974:182, ändrad 1975:744). Ett väsentligt syfte med båda lagarna är att ge skydd mot kränkningar av den personliga integriteten. Efterlevnaden av lagarna står under offentlig tillsyn genom datainspektionen.

Datainspektionen överlämnade i november 1977 till justitiedepartementet två promemorior om inspektionens erfarenheter från tillämpningen av kreditupplysningslagen resp. inkassolagen. I promemoriorna redovisades åtskilliga problem från den praktiska tillämpningen som kunde ge anledning till en översyn av de båda lagarna. Frågan om en översyn togs också upp i en motion vid 1977/78 års riksmöte (1977/78:799). Med anledning av motionen uttalade riksdagen att det fanns skäl att ändra och komplettera kreditupplysningslagen och inkassolagen i olika hänseenden (NU 1977/78:53).

En gäldenärs skyldighet att ersätta borgenärens kostnad för inkassoåtgärder regleras f. n. genom bestämmelser i 18 kap. 8 § rättegångsbalken samt i 15 och 22 §§ lagsökningslagen (1946:808, ändrad senast 1977:598) och den anslutande kungörelsen (1974:811) om ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande (inkassokostnads-kungörelsen, ändrad senast 1979:331).

Genom beslut den 2 december 1976 uppdrog regeringen åt datainspektio-

nen att undersöka inkassoföretagens faktiska kostnader för bl. a. inkassoätgärder och att komma med förslag till en mera långsiktig reglering av ersättningen för sådana kostnader. Datainspektionen redovisade sitt uppdrag i en den 20 juni 1978 dagtecknad utredning, där inspektionen lade fram sina överväganden beträffande en långsiktig reglering av ersättningsbeloppens storlek. Vidare föreslog inspektionen en ny lagstiftning rörande rätten till ersättning för inkassokostnad. Detta förslag innebar i huvudsak att ersättningsrätten skulle regleras genom bestämmelser av civilrättslig natur och inte som f. n. behandlas som en rätt till ersättning för processkostnad.

På grundval av datainspektionens promemorior och utredning om inkassokostnader utarbetades inom justitiedepartementet promemorian (Ds Ju 1979:8) Kreditupplysning och inkasso. Departementspromemorian innehåller förslag till ändringar i kreditupplysningslagen och inkassolagen samt förslag till en ny lag om ersättning för inkassokostnad och därav föranledda ändringar i bl. a. lagsökningslagen. Till promemorian har fogats datainspektionens utredning om inkassokostnader.

Departementspromemorian har jämte avsnitten 7 och 8 i datainspektionens utredning om inkassokostnader remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels som *bilaga 1* de lagförslag som har lagts fram i departementspromemorian, dels som *bilaga 2* avsnitten 7 och 8 i datainspektionens utredning om inkassokostnader med en därtill hörande bilaga, dels som *bilaga 3* en förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig i ärendet och en sammanställning av remissyttrandena.

2 Gällande rätt

2.1 Kreditupplysningslagen

Kreditupplysningslagen syftar främst till att hindra att kreditupplysningsverksamhet leder till otillbörligt intrång i den personliga integriteten eller till skada genom oriktiga eller missvisande upplysningar. Efterlevnaden av lagen står under tillsyn av datainspektionen.

Lagen gäller enligt 1 § för yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet. Härmed avses i första hand sådan kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte, dvs. framför allt de egentliga kreditupplysningsföretagens verksamhet. Vidare omfattas den kreditupplysningservice som lämnas av banker och andra kreditinrättningar samt av branschföreningar och liknande företagarorganisationer.

Utöver den krets som nu har angetts är lagen avsedd att gälla i princip all kreditupplysningsförmedling som ingår som ett led i en viss näringsverksamhet. När det gäller företag utanför den egentliga kreditupplysningssektorn krävs emellertid att kreditupplysningsverksamheten inte är av alltför obetydlig omfattning för att den skall omfattas av lagen. Sådan förmedling av

kreditupplysningar som förekommer t. ex. på advokat- eller revisionsbyråer torde sålunda normalt falla utanför lagen (se beträffande det nu anförda prop. 1973:155 s. 136).

Från tillämpningen av kreditupplysningslagen undantas intern förmedling av kreditupplysningar mellan kreditinrättningar, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn. Lagen är emellertid i sin helhet tillämplig i den mån bank eller annan kreditinrättning förmedlar kreditupplysningar utanför den angivna kretsen. Från tillämpningen av lagen undantas vidare intern förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern.

I praxis har det av affärsbankerna, Sparbankernas bank och Sveriges föreningsbankers förbund gemensamt ägda kreditupplysningsföretaget Upplysningscentralen UC AB, som enligt sin av regeringen godkända bolagsordning står under bankinspektionens tillsyn, jämställts med sådana kreditinrättningar som är undantagna från lagen när det gäller deras interna förmedling av kreditupplysning. Detta företag ombesörjer numera huvuddelen av bankernas interna kreditupplysningsförmedling.

Kreditupplysningslagen omfattar även yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysningar i tryckt skrift. Utrymme för detta lämnas genom bestämmelserna i 1 kap. 9 § 2 tryckfrihetsförordningen. Förutsättningarna för att kreditupplysningsverksamhet genom tryckt skrift skall anses yrkesmässig är enligt motiven till kreditupplysningslagen desamma som för annan kreditupplysningsverksamhet. Lagen omfattar dock inte utgivande av dagstidningar eller tidskrifter som huvudsakligen innehåller allmänt informationsmaterial (prop. 1973:155 s. 136).

Med kreditupplysning avses enligt 2 § uppgift, omdöme eller råd som lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende. En speciell typ av kreditupplysning, för vilken gäller särskilda skyddsregler, är den s. k. personupplysningen. Med detta uttryck avses kreditupplysning om enskild person, förutsatt att vederbörande varken är näringsidkare eller har så väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet att uppgift om hans egna förhållanden behövs för att belysa verksamhetens ekonomiska ställning. Kreditupplysningar som inte utgör personupplysningar brukar kallas företagsupplysningar.

För yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet som bedrivs på annat sätt än genom offentliggörande av upplysningar i tryckt skrift krävs tillstånd av datainspektionen enligt bestämmelser i 3 och 4 §§. Tillstånd ges för högst tio år i sänder. Det får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och denna kan antas bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd får förenas med föreskrifter rörande verksamheten. För att hindra utländskt ägarinflytande över kreditupplysningsverksamhet – vilken ofta bygger på omfattande registrering av uppgifter om bl. a. företag och enskilda personer – gäller enligt 4 § att tillstånd inte får

meddelas någon som enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. är underkastad sådan inskränkning.

Kreditupplysningsverksamhet skall enligt 5 § bedrivas så att den inte leder till otillbörligt intrång i personlig integritet. Denna allmänna, grundläggande regel kompletteras i olika hänseenden av mera detaljerade föreskrifter.

Hit hör till en början bestämmelserna i 6 §, som på närmare angivet sätt förbjuder att särskilt ömtålig och integritetskränkande information insamlas, lagras eller lämnas ut i kreditupplysningsverksamhet. Exempel på sådan information är uppgifter om politisk eller religiös uppfattning, ras, hudfärg, hälsotillstånd, brottslighet och sociala ingripanden.

I fråga om personuppgifter gäller ytterligare begränsningar av rätten att lagra och lämna ut information. En personuppgift får enligt 7 § i princip inte innehålla uppgift om betalningsförsummelse som inte har fastställts på visst auktoritativt sätt, t. ex. genom avgörande av domstol eller annan myndighet. Datainspektionen kan dock medge undantag. Enligt 8 § får personuppgift inte heller innehålla uppgift om förhållande som ligger fem år eller längre tillbaka i tiden. En uppgift som inte får lämnas ut enligt 7 eller 8 § får inte heller lagras i register. Genom bestämmelser i 9 § ges vidare ett visst skydd mot att en personuppgift lämnas ut till någon som inte har ett legitimt behov av uppgiften. 9 § gäller dock inte personuppgifter som offentliggörs i tryckt skrift.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om insyn i kreditupplysningsverksamhet. Enligt 10 § har var och en rätt att mot en skälig avgift få skriftligt besked om de uppgifter som finns lagrade om honom hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet. En sådan rätt gäller för såväl juridiska personer som enskilda näringsidkare och privatpersoner. Det bör framhållas att bestämmelsen i 10 § inte inskränker den skyldighet som ett kreditupplysningsföretag kan ha enligt 10 § datalagen (1973:289, ändrad senast 1979:334) att på begäran kostnadsfritt lämna enskild person besked om uppgifter rörande honom i ADB-register. Sådant besked behöver å andra sidan lämnas endast en gång per år.

Beträffande personuppgifter gäller dessutom enligt 11 § att, när sådan uppgift lämnas, ett skriftligt meddelande om uppgifternas innehåll skall samtidigt lämnas kostnadsfritt till den som uppgiften avser, s. k. personuppgiftskopia. Skyldigheten att lämna en sådan kopia gäller dock inte i fråga om personuppgifter som offentliggörs i tryckt skrift.

Kan det misstänkas att en uppgift i kreditupplysningsregister eller i kreditupplysning som har lämnats under det senaste året är oriktig eller missvisande, gäller enligt 12 § kreditupplysningslagen att den som bedriver verksamheten är skyldig att göra den utredning som skäligen kan fordras och att på närmare angivet sätt vidta den rättelse som behövs.

Som tidigare nämnts ger 9 § ett skydd mot att en personuppgift i det enskilda fallet lämnas ut till utnyttjande av någon som kan betraktas som obehörig. Härutöver innehåller lagen bestämmelser som mera generellt

syftar till att hindra obehörig spridning av uppgifter som har samlats in och lagrats i kreditupplysningsverksamhet. Enligt 13 § gäller sålunda bl. a. att register inte får överlåtas eller upplåtas till annan utan medgivande av datainspektionen. I 14 § ges vidare en bestämmelse om tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam i kreditupplysningsverksamhet.

I 15–18 §§ finns bestämmelser om datainspektionens tillsynsverksamhet enligt lagen. Bl. a. gäller att datainspektionen har rätt att företa inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet. Om den som har fått tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet åsidosätter en bestämmelse i lagen eller en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen, får datainspektionen meddela nya eller ändrade föreskrifter. I sista hand kan inspektionen återkalla tillståndet.

Till en del är reglerna i kreditupplysningslagen straffsanktionerade. Straffbestämmelserna finns i 19 §. Vid vissa förfaranden i strid mot lagen kan kreditupplysningsregister förklaras förverkat enligt 20 §.

Lagen innehåller även bestämmelser om skadestånd. Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall enligt 21 § ersätta skada som till följd av verksamheten tillfogas någon genom otillbörligt intrång i hans personliga integritet eller genom att oriktig uppgift lämnas om honom. Ersättning kan utgå även för s. k. ideell skada. Skyldighet att utge skadestånd inträder dock inte, om den som bedriver verksamheten kan visa att tillbörlig omsorg och varsamhet har iakttagits.

Enligt 22 § kan datainspektionen förelägga vite för att framtvinga att 10, 11, 12 eller 16 § efterlevs.

Datainspektionens beslut enligt kreditupplysningslagen kan enligt 23 § överklagas hos regeringen. Justitiekanslern får föra talan för att ta till vara allmänna intressen.

2.2 Inkassolagen

Inkassolagen syftar i första hand till att undanröja riskerna för att gäldenärer utsätts för otillbörliga inkassoåtgärder eller i övrigt tillfogas onödig skada eller olägenhet genom inkassoverksamhet. Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen.

Lagen gäller enligt 1 § inkassoverksamhet som bedrivs yrkesmässigt. Med yrkesmässig inkassoverksamhet avses i princip all indrivning som ingår som ett led i en viss näringsverksamhet, oavsett om indrivningen avser egna eller andras fordringar. Detta innebär att lagen omfattar inte bara de egentliga inkassoföretagen utan också en stor del av landets övriga företag och andra näringsidkare, eftersom dessa som regel i större eller mindre utsträckning sysslar med att driva in i vart fall egna fordringar. Under begreppet yrkesmässig inkassoverksamhet faller också sådan inkassoverksamhet för annans räkning som bedrivs av banker och advokater samt av branschföreningar och liknande företagarganisationer. Enligt förarbetena krävs dock

att inkassoverksamheten inte är av alltför obetydlig omfattning (prop. 1974:42 s. 103 f).

Med inkassoverksamhet förstås i lagen verksamhet med syfte att driva in betalning för en fordran. Enligt förarbetena innebär denna definition ett krav på att verksamheten har ett inslag av hot eller tvång. En typisk inkassoåtgärd är att sända ut kravbrev med hot om att rättslig åtgärd kommer att vidtas, om betalning inte sker frivilligt. Åtgärder som endast innebär en ren påminnelse om betalningsskyldighet, t. ex. att sända ut en betalningsavi, faller däremot utanför begreppet inkassoverksamhet (prop. 1974:42 s. 103).

Enligt 2 § krävs i vissa fall tillstånd av datainspektionen för rätten att bedriva yrkesmässig inkassoverksamhet. Detta gäller sådan inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning. Tillstånd behövs dock inte för inkassoverksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat. Enligt 3 § får tillstånd meddelas endast om verksamheten kan antas bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder och får förenas med föreskrifter rörande verksamheten.

Enligt 4 § skall all yrkesmässig inkassoverksamhet bedrivas enligt god inkassosed. Därvid skall iakttas att en gäldenär inte vållas onödig skada eller olägenhet eller utsätts för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. Det har förutsatts att begreppet god inkassosed skall fyllas ut och närmare preciseras bl. a. genom föreskrifter av datainspektionen. I vissa hänseenden innehåller lagen emellertid särskilda bestämmelser.

Krav mot en gäldenär skall enligt 5 § framställas skriftligen samt innehålla vissa närmare angivna uppgifter om borgenärens anspråk. Det skall också anges en viss skäligheten inom vilken gäldenären skall betala frivilligt eller framställa invändning mot kravet. Rättslig åtgärd med anledning av en fordran får enligt 6 § inte vidtas förrän krav har tillställts gäldenären och den angivna tiden har löpt ut. Detta gäller dock inte, om gäldenären uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl (7 §). Enligt 8 § bör inkassoåtgärd över huvud taget inte vidtas, om det föreligger sannolika skäl för att en fordran inte är lagligen grundad e. d.

I 9 § ges en regel som innebär att gäldenären alltid har rätt att med befriande verkan betala till den som har borgenärens uppdrag att driva in fordringen. Betalning till denne är gällande mot borgenären.

Lagen innehåller också vissa bestämmelser som tar sikte på förhållandet mellan borgenären och den som driver in hans fordran. Den som har inkasserat medel för annans räkning skall sålunda enligt 10 § hålla dessa medel avskilda och utan dröjsmål sätta in dem på räkning i bank eller motsvarande. Har annat inte avtalats, skall medlen utan dröjsmål redovisas till huvudmannen.

I 11 § föreskrivs viss tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam i sådan yrkesmässig inkassoverksamhet som fordrar tillstånd enligt lagen.

Datainspektionens tillsyn över att inkassolagen efterlevs gäller såväl tillståndspliktig som icke tillståndspliktig yrkesmässig inkassoverksamhet. Inspektionens tillsyn omfattar dock inte verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat. Bestämmelser rörande tillsynen finns i 13–16 §§. Datainspektionen har enligt 14 § bl. a. rätt att företa inspektion hos den som bedriver inkassoverksamhet. För att framtvunga att god inkassosed iakttas och att lagen i övrigt efterlevs får inspektionen enligt 15 § meddela de föreskrifter som föranleds av tillsynen. Sadan föreskrift får förenas med vite. Beträffande den som har erhållit tillstånd att bedriva inkassoverksamhet kan datainspektionen i sista hand återkalla tillståndet.

I 17 § finns bestämmelser om straff för vissa förfaranden i strid mot lagen. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bedriver inkassoverksamhet utan erforderligt tillstånd kan dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Motsvarande gäller, om den som bedriver inkassoverksamhet lämnar osann uppgift i upplysning som datainspektionen begär för sin tillsyn.

Lagen innehåller även bestämmelser om skadeståndsskyldighet. Den som bedriver yrkesmässig inkassoverksamhet är sålunda enligt 18 § skyldig att ersätta skada som till följd av verksamheten tillfogas någon genom otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. Ersättning kan utgå även för s.k. ideell skada.

Datainspektionens beslut enligt inkassolagen kan överklagas hos regeringen. Justitiekanslern får föra talan för att ta till vara allmänna intressen (19 §).

2.3 Regler om gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader för inkassoåtgärder

Genom lagändring år 1971 infördes i 18 kap. 8 § rättegångsbalken regler om skyldighet för en gäldenär att ersätta kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före en rättegång. Kostnaden ersätts som rättegångskostnad. Ersättningen utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Dessa finns numera i inkassokostnadskungörelsen. Ersättning utgår f. n. med högst 55 kr. i fråga om krav som avses i 5 § inkassolagen och med 45 kr. i fråga om amorteringsplan som har tillkommit i samband med fordringens inkassering. En förutsättning är dock att åtgärden skäligen har varit påkallad för att ta till vara borgenärens rätt. Om särskilda skäl föreligger, får ersättning utgå med högre belopp. Reglerna medför inte rätt till ersättning för mindre kostnadskrävande åtgärder, t. ex. enkla betalningspåminnelser (jfr prop. 1971:105 s. 19).

Motsvarande bestämmelser gäller i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande, om en inkassoåtgärd har vidtagits före ansökan om sådant förfarande (15 och 22 §§ lagsökningslagen samt 2 § inkassokostnadskungörelsen).

Den reglering som nu har berörts är som framgått tillämplig endast om en inkassoätgård har följts av rättegång eller ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande. Det finns inte några direkt tillämpliga författningsregler om ersättning för inkassokostnad i den situationen att gäldenären betalar huvudfordringen jämte eventuell ränta innan saken har gått så långt som till process. Gäldenären anses emellertid även i sådant fall vara skyldig att ersätta inkassokostnad, och det har förutsatts att de tidigare redovisade reglerna om ersättningens storlek m. m. i praktiken kommer att vara vägledande även i denna situation (jfr prop. 1971:105 s. 19). Datainspektionen har i sin tillsynsverksamhet beträffande inkassolagen ansett skyldigheten att iakta god inkassosed innebära att inkassoföretag och andra inte bör betinga sig högre ersättning för inkassokostnad av gäldenären än vad en domstol skulle döma ut för en motsvarande inkassoätgård. Något hinder torde dock inte föreligga mot att en borgenär genom avtal med gäldenären betingar sig ersättning även för sådana enkla betalningspåminnelser som borgenären inte kan få ersättning för enligt de nyss berörda processuella reglerna. Att sända ut en sådan betalningspåminnelse faller inte under inkassolagen (se avsnitt 2.2 ovan).

3 Departementspromemorian

Här redovisas kortfattat förslagen i departementspromemorian. En närmare redogörelse för dem lämnas senare i anslutning till behandlingen av de olika aktuella frågorna.

3.1 Kreditupplysningslagen

Enligt departementspromemorian bör kreditupplysningslagens tillämpningsområde (1 §) behållas i sak oförändrat. Begreppet "yrkesmässig bedriven kreditupplysningsverksamhet" föreslås emellertid bli ersatt med en tydligare beskrivning av tillämpningsområdet. När det gäller undantaget för *intern förmedling av kreditupplysningar mellan bl. a. kreditinrättningar* under bankinspektionens tillsyn föreslås i promemorian att sådana finansbolag som enligt den numera antagna lagen (1980:2) om finansbolag ställs under bankinspektionens tillsyn även i fortsättningen skall omfattas av kreditupplysningslagen och alltså inte falla under det nämnda undantaget. Vidare föreslås ett tillägg till 1 § som innebär att det av bankerna gemensamt ägda kreditupplysningsföretaget Upplysningscentralen UC AB uttryckligen likställs med annan kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn än finansbolag.

Medan definitionen av begreppet kreditupplysning behålls oförändrad föreslås i fråga om begreppet personupplysning en betydelsefull ändring (2 §). Enligt förslaget skall sålunda personupplysning i fortsättningen innefatta varje kreditupplysning om enskild fysisk person. Detta innebär att

även sådana kreditupplysningar om enskilda näringsidkare och andra personer med ett väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet som tidigare har betraktats som s. k. företagsupplysningar skall falla under de särskilda skyddsreglerna beträffande personupplysningar (7, 8, 9 och 11 §§).

Bestämmelserna om tillstånd till kreditupplysningsverksamhet bör enligt promemorian behållas i huvudsak oförändrade (3 och 4 §§). Vissa ändringar föreslås dock. Bl. a. skall datainspektionen ges rätt att förena ett tillstånd med föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som har haft betydelse för tillståndet (4 §).

Någon ändring föreslås inte i den grundläggande regeln om hur kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas (5 §). Däremot föreslås vissa ändringar i de bestämmelser som närmare fyller ut denna regel. Sålunda föreslås att bestämmelsen om förbud mot hantering av viss särskilt ömtålig personlig information (6 §) kompletteras med ett förbud även mot uppgifter om åtgärder enligt viss ytterligare lagstiftning.

Bestämmelserna i 7–9 §§, vilka gäller personupplysningar, skall som tidigare nämnts enligt promemorialförslaget få ett vidare tillämpningsområde och omfatta även kreditupplysningar om enskilda näringsidkare o. d.

Beträffande 7 §, som i princip förbjuder uppgift i personupplysningar om en inte tillförlitligt fastställd betalningsförsummelse, föreslås i promemorian en ändring av bestämmelsen om att datainspektionen får medge undantag från detta förbud. Ändringen innebär dels att dispensrätten läggs hos regeringen men med möjlighet att delegera den till datainspektionen, dels att förutsättningarna för att medge undantag anges närmare.

I 8 § föreslås den ändringen, att gränsen för hur gamla kreditupplysningsuppgifter som får lämnas ut i personupplysningar sänks från fem år till tre år beträffande uppgifter i allmänhet. Främst på grund av att paragrafen enligt förslaget skall gälla även för kreditupplysningar om enskilda näringsidkare o. d. föreslås emellertid att femårsgränsen behålls för vissa i sammanhanget särskilt betydelsefulla uppgifter.

I fråga om 9 §, som i princip innebär att personupplysning inte får lämnas ut till annan än den som har ett legitimt behov av upplysningen, görs i promemorian vissa uttalanden om hur paragrafen bör tillämpas beträffande s. k. äkta make-upplysningar, dvs. personupplysningar som när en make har sökt kredit e. d. lämnas även om andra maken.

När det gäller bestämmelsen om att var och en har rätt att mot skäligen avgift få besked om innehållet i de uppgifter som finns lagrade om honom (10 §) föreslås ett tillägg som klargör att bestämmelsen omfattar även rätt till besked om att det inte finns några uppgifter lagrade. Den föreslagna ändringen motsvarar det tillägg som genom en tidigare författningsändring (SFS 1979:334) har gjorts i 10 § datalagen.

Bestämmelsen i 11 § om rätt till s. k. personupplysningskopia får som tidigare har berörts enligt förslaget ett utvidgat tillämpningsområde. Därjämte föreslås i promemorian ett par andra viktiga ändringar i

paragrafen. För det första föreslås sålunda att, till skillnad från vad som nu gäller enligt lagen, besked i fortsättningen skall lämnas även om för vems räkning personuppgiften har begärts. Bl. a. underlättas härigenom legitimitetskontrollen enligt 9 §. Vidare föreslås vissa regler som gäller den situationen att det som ett led i en personuppgift har lämnats uppgifter även om en annan person, som t. ex. vid en äkta make-uppgift.

Bestämmelserna om rättelse av oriktiga eller missvisande uppgifter i kreditupplysningar och register (12 §) bör enligt promemorian behållas i huvudsak oförändrade. I promemorian görs emellertid vissa uttalanden om deras tillämpning.

I bestämmelserna om överlåtelse och upplåtelse av register i kreditupplysningsverksamhet och om hantering av sådant register när en kreditupplysningsverksamhet upphör (13 §) föreslås ett tillägg. Detta innebär att den som bedriver verksamheten skall göra anmälan till datainspektionen även när ett register skall kasseras och att inspektionen då får föreskriva hur man skall förfara med registret.

Reglerna om datainspektionens tillsyn över kreditupplysningsverksamhet (15–18 §§) föreslås stå kvar utan väsentlig ändring. I syfte att underlätta inspektionens tillsyn över kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom utgivande av tryckt skrift föreslås emellertid en ny bestämmelse i 16 §. Enligt denna skall den som bedriver sådan verksamhet inom en vecka efter utgivandet av skriften kostnadsfritt tillstålla datainspektionen ett exemplar av denna.

I bestämmelserna om straff (19 §) och förverkande av register (20 §) föreslås vissa justeringar och tillägg som föranleds av olika förslag som tidigare har berörts. Däremot föreslås inte någon ändring i bestämmelserna om skadestånd (21 §), vite (22 §) och talan mot datainspektionens beslut (23 §).

Lagen gäller som tidigare har framgått även för kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysningar i tryckt skrift. För sådan verksamhet gäller emellertid vissa särskilda regler som bl. a. hänger samman med skyddet för tryckfriheten (se 3, 9, 11 och 12 §§). Sedan kreditupplysningslagen kom till har genom en ändring i tryckfrihetsförordningen en del icke tryckta skrifter i tryckfrihetsrättsligt hänseende jämförts med tryckt skrift. Detta gäller enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen under vissa förutsättningar skrift som har mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande. I promemorian föreslås att dessa skrifter även enligt kreditupplysningslagen i vissa hänseenden jämförts med tryckta kreditupplysningskrifter. Detta bör emellertid enligt promemorian gälla endast i fråga om undantaget från tillståndsplikten (3 §), de särskilda reglerna om rättelse (12 §) och den föreslagna nya bestämmelsen om skyldighet att leverera kreditupplysningskrift till datainspektionen (16 §). Däremot bör enligt promemorian regeln om legitimitetskontroll vid personuppgift (9 §) och bestämmelserna om personuppgiftskopia

(11 §) gälla i fråga om personuppgifter som lämnas genom sådana stenciler m. m. som i övrigt jämställs med tryckta skrifter.

*Departements-
promemorian*

Ändringarna i kreditupplysningslagen skall enligt promemorieförslaget träda i kraft den 1 juli 1980.

3.2 Inkassolagen

I promemorian föreslås att inkassolagens tillämpningsområde (1 §) utvidgas till att omfatta även sådan inkassoverksamhet som f. n. inte faller under lagen. Undantag skall dock fortfarande gälla för enskild persons eller dödsbos verksamhet för indrivning av egen fordran som inte har uppkommit i näringsverksamhet och inte heller har övertagits för indrivning. Givetvis skall även exekutiv myndighets verksamhet vara undantagen. Vidare föreslås att begreppet "inkassoverksamhet" definieras tydligare än f. n. Syftet är bl. a. att i enlighet med önskemål från datainspektionen klart undanta utsändande av helt neutrala betalningspåminnelser från tillämpningen av lagen.

Enligt promemorian bör man i princip behålla kravet på tillstånd av datainspektionen för yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning (2 §). Några ändringar av tillståndsbestämmelserna föreslås emellertid. En ändring hänger samman med att begreppet "yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet" utmönstras som beskrivning av lagens tillämpningsområde. Ändringen innebär att tillståndsplikten inte skall gälla för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar. Vidare föreslås att det nuvarande undantaget från tillståndsplikten för inkassoverksamhet som bedrivs av kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn utformas så att det klart framgår att bl. a. finansbolag som avses i lagen om finansbolag skall omfattas av undantaget.

I promemorian föreslås också ett par helt nya undantag från tillståndsplikten. Det ena gäller inkassoverksamhet som utgör ett underordnat led i en annan verksamhet som bedrivs utan förvärvssyfte. Det andra nya undantaget avser s. k. koncerninkasso, dvs. inkassoverksamhet som bedrivs av ett företag för annat företag som tillhör samma koncern. I anslutning till dessa regler föreslås emellertid en särskild bestämmelse som hindrar att de nya undantagen utnyttjas för att kringgå tillståndsplikten.

Bestämmelserna om meddelande av tillstånd (3 §) föreslås kompletterade med en bestämmelse som – i likhet med vad som föreslås i fråga om tillstånd enligt kreditupplysningslagen – ger datainspektionen rätt att förena ett tillstånd med föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som har haft betydelse för tillståndet.

Den grundläggande regeln om att inkassoverksamhet skall bedrivas enligt god inkassosed så att gäldenären inte vållas onödig skada e. d. (4 §) bör enligt promemorian behållas oförändrad.

Beträffande bestämmelserna om utformningen av krav mot gäldenär (5 §)

föreslås en del kompletteringar. Sälunda föreslås uttryckliga föreskrifter om att ett krav alltid skall innehålla bl. a. tydlig uppgift om grunden för fordringen samt anvisning om lämpligt betalningssätt. Är det fråga om en fordran som har överlåtits eller pantsatts och kan gäldenären på grund därav inte med befriande verkan betala till överlåtare eller pantsättare, skall vidare tydlig upplysning om detta förhållande lämnas i kravet.

I bestämmelsen om att rättslig åtgärd inte får vidtas förrän gäldenären har tillställts krav enligt 5 § och den i kravet angivna tidsfristen har löpt ut (6 §) föreslås inte någon ändring. Däremot görs i promemorian uttalanden om tillämpningen av 5 och 6 §§ när det gäller vissa ränteanspråk.

Enligt 7 § gäller inte bestämmelserna om krav före rättslig åtgärd, om gäldenären uppenbarligen försöker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl. I promemorian föreslås att bestämmelserna i 5 § om själva utformningen av ett krav dock inte skall få frångås ens i en sådan situation, om ett krav ändå kommer i fråga före den rättsliga åtgärden.

I 10 §, som reglerar ett inkassoombuds hantering av inkasserade medel, föreslås vissa ändringar beträffande skyldigheten att hålla sådana medel avskilda. En ändring betingas av den föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde och innebär att skyldigheten att utan dröjsmål sätta in inkasserade medel på bankräkning eller motsvarande inte skall gälla, om medlen har uppburits i inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar. En annan ändring tar sikte på den situationen att den som får en borgenärs uppdrag att driva in en fordran redan har ett annat, fortlöpande uppdrag av borgenären att i väsentlig omfattning uppbära medel för dennes räkning utan skyldighet att hålla dessa medel avskilda. För sådana fall föreslås att parterna skall kunna träffa en skriftlig överenskommelse om undantag från skyldigheten enligt inkassolagen att hålla inkasserade medel avskilda.

Beträffande bestämmelserna om tystnadsplikt i inkassoverksamhet (11 §) föreslås vissa ändringar som hänger samman med de föreslagna ändringarna av tillståndspliktens omfattning. Enligt förslaget skall tillämpningsområdet för reglerna om tystnadsplikt inte längre kopplas ihop med tillståndsplikten. I stället föreslås att tystnadsplikten skall gälla för den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet avseende indrivning av fordringar för annans räkning eller av fordringar som har övertagits för indrivning.

F. n. finns inte i inkassolagen några särskilda bestämmelser om register som används i inkassoverksamhet. För personregister som förs med hjälp av ADB gäller dock datalagen. I promemorian föreslås att inkassolagen kompletteras med bestämmelser om gäldenärsregister i tillståndspliktig inkassoverksamhet. Förslaget är på denna punkt utformat i överensstämmelse med reglerna i 13 § kreditupplysningslagen. Enligt förslaget skall bestämmelserna om gäldenärsregister tas upp i en ny paragraf, 10 a §, i inkassolagen.

I bestämmelserna om straff (17 §) föreslås en del ändringar som beror av

vissa tidigare berörda förslag. Bl. a. föreslås regler om straff för brott mot de nya bestämmelserna om gäldenärsregister. Vidare föreslås, efter mönster från 20 § kreditupplysningslagen, regler om förverkande av register.

I ett särskilt avsnitt av promemorian behandlas, med anledning av anmärkningar av datainspektionen, frågor om förhållandet mellan inkassolagen och viss annan lagstiftning. Det gäller bl. a. konkurslagen (1921:225), 12 kap. 44 § jordabalken och 35 § bostadsrättslagen (1971:479) samt lagen (1971:112) om förbud mot oskäligen avtalsvillkor (avtalsvillkorslagen). Något förslag till lagändring läggs inte fram i promemorian i anslutning härtill.

I promemorian föreslås att ändringarna i inkassolagen skall träda i kraft den 1 juli 1980.

3.3 Ersättning för inkassokostnader

I promemorian läggs fram förslag till ny lagstiftning om en borgenärs rätt till ersättning av gäldenären för inkassokostnad. I anslutning därtill föreslås ändringar i lagsökningslagen samt följdändringar i viss annan lagstiftning. Förslagen grundas på datainspektionens utredning den 20 juni 1978 om inkassokostnader (se avsnitt I) men innebär flera avvikelser från och kompletteringar av inspektionens förslag.

Enligt departementspromemorian bör de gällande bestämmelserna om rätt till ersättning för inkassokostnader som rättgångskostnad ersättas med en civilrättslig reglering som blir direkt tillämplig även när anspråk på ersättning för inkassokostnader framställs utom rätta. Liksom f. n. bör reglerna ha till syfte bl. a. att skydda gäldenärerna mot överdrivna anspråk på kostnadsersättning. I promemorian föreslås att reglerna förs samman till en särskild lag om ersättning för inkassokostnad.

Enligt 1 § första stycket i lagförslaget gäller lagen en gäldenärs skyldighet att utge ersättning för inkassokostnad. Lagen tillämpas dock inte om ersättningskyldigheten är särskilt reglerad (5 § i förslaget). Med inkassokostnad förstås enligt 1 § andra stycket borgenärens kostnad för krav och andra förhållandevis enklare åtgärder som har syftat till att förmå gäldenären att betala en förfallen skuld. Den föreslagna definitionen av inkassokostnad innebär att lagen kommer att reglera även rätten till ersättning då en faktura eller annan neutral betalningspåminnelse sänds ut efter förfallodagen.

I 2 § anges vilka inkassokostnader som skall vara ersättningsgilla. Förslaget anknuter här till de nuvarande bestämmelserna i inkassokostnads-kungörelsen. Gäldenären skall sålunda ersätta inkassokostnad som avser krav rörande en skuld, om kravbrev som har utformats enligt 5 § inkassolagen har tillställts gäldenären. Han skall vidare ersätta inkassokostnad som avser upprättande i samråd med honom av fullständig plan för amortering av återstående del av en skuld, om planen har satts upp skriftligt och tillställts honom. Som en allmän förutsättning för ersättningskyldighet gäller enligt förslaget att kostnaden skall ha varit skäligen påkallad för att ta

till vara borgenärens rätt.

I fråga om ersättningsbeloppens storlek föreslås att regeringen skall utfärda en särskild förordning. I lagförslagets 3 § har därför tagits upp en bestämmelse om att ersättning som avses i 2 § utges med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare förskriver. I 3 § föreslås vidare en bestämmelse som innebär att ränta inte skall utgå på fordran på ersättning för inkassokostnad.

I 4 § första stycket i lagförslaget fastslås att gäldenären inte skall vara skyldig att utge ersättning för annan inkassokostnad än som avses i 2 §. Detta innebär bl. a. att gäldenären inte är skyldig att ersätta kostnader för neutrala betalningspåminnelser efter förfallodagen.

Lagen föreslås bli tvingande till gäldenärens förmån (4 § andra stycket i lagförslaget). Avtal som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning för inkassokostnad utöver vad som följer av den föreslagna lagen skall sålunda vara ogiltigt. Detta skall enligt promemorian gälla oavsett när avtalet har träffats och även om betalning har erlagts enligt avtalet. Enligt promemorian bör gäldenären emellertid inom ramen för en process kunna på ett bindande sätt disponera över sin skyldighet att utge ersättning för inkassokostnad. Han bör alltså genom förlikningsavtal eller processuellt medgivande kunna ta på sig en längre gående ersättningskyldighet än den som följer av den föreslagna lagen. Mål rörande ersättning för inkassokostnader bör med andra ord vara dispositiva. Enligt promemorian bör denna princip dock inte upprätthållas fullt ut i mål som handläggs enligt lagsökningslagen.

När det gäller lagsökningslagen föreslås till en början sådana ändringar att en borgenär får möjlighet att i samband med lagsökning för en fordran som har föranlett inkassokostnad lagsöka gäldenären också för ersättning för denna kostnad, även om kostnadsanspråket inte grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis.

Enligt promemorian kan det godtas att domstolens skyldighet att självant pröva anspråk på ersättning för inkassokostnad i princip bortfaller i vanlig rättegång. Vid lagsökning och betalningsföreläggande framstår detta emellertid enligt promemorian som en alltför ofördelaktig följd av den föreslagna civilrättsliga regleringen. Detta sammanhänger framför allt med att i summarisk process gäldenärens blotta passivitet leder till utslag eller slutbevis i enlighet med borgenärens ansökan, utan materiell prövning från domstolens sida. Här finns det sålunda särskilt stor risk för att gäldenären belastas med en alltför stor ersättningsskyldighet, om officialprövningen bortfaller. I promemorian föreslås därför att man i lagsökningslagen för in bestämmelser som ger domstolen i princip samma möjligheter som i dag att självant pröva ett anspråk på ersättning för inkassokostnad som framställs i summarisk process. De föreslagna bestämmelserna innebär i huvudsak att lagsöknings- och betalningsföreläggandeinstituten skall hållas öppna endast för anspråk på sådan ersättning för inkassokostnad som kan utgå enligt den föreslagna särskilda lagen och de verkställighetsföreskrifter som regeringen

meddelar i anslutning till denna. Anspråk på inkassokostnadsersättning som går därutöver skall enligt de föreslagna ändringarna i lagsökningslagen avisas av domstolen redan i ett inledande skede av förfarandet.

Enligt förslaget till lag om ersättning för inkassokostnad är gäldenären, som tidigare har berörts, skyldig att utge ersättning för krav endast om han har tillställts ett skriftligt krav som har utformats på det sätt som anges i 5 § inkassolagen. Detsamma gäller redan i dag enligt inkassokostnadskungörelsen. Enligt promemorian bör emellertid domstolarnas kontroll av kravbrevens utformning skärpas, så att bestämmelserna i 5 § inkassolagen kan slå igenom ordentligt. I promemorian föreslås därför att man i lagsökningslagen för in bestämmelser som ålägger en borgenär att, när han ansöker om lagsökning eller betalningsföreläggande för kravkostnad, till ansökningen foga en avskrift av kravbrevet. Motsvarande skall enligt promemoriaförslaget gälla om borgenären gör anspråk på ersättning för att ha upprättat en amorteringsplan.

I övrigt föreslås i promemorian en del mindre justeringar i lagsökningslagen, vilka föranleds av de föreslagna nya reglerna om ersättning för inkassokostnad. Vidare föreslås följdändringar i 18 kap. 8 § rättegångsbalken och i 8 § lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

I promemorian föreslås att den nya lagen om ersättning för inkassokostnad samt ändringarna i lagsökningslagen m. m. skall träda i kraft den 1 juli 1980.

4 Allmän motivering

4.1 Allmänna utgångspunkter

En väl fungerande kreditmarknad har stor betydelse i vårt samhälle. Både företag och privatpersoner har ofta behov av krediter för olika ändamål. Det är emellertid från flera synpunkter angeläget att kreditgivningen sker under ansvar och efter sunda principer. Detta förutsätter bl. a. att kreditgivarna kan få ett tillfredsställande underlag för sin kreditbedömning. En effektiv och vederhäftig kreditupplysningsverksamhet fyller alltså en viktig uppgift.

I Sverige finns f. n. fyra rikstäckande kreditupplysningsföretag. Dessutom lämnas kreditupplysningar i varierande omfattning av olika kreditinrättningar och en rad andra företag och organisationer. Kreditupplysningsverksamheten bedrivs i allt större utsträckning med hjälp av ADB och liknande tekniska metoder, som medger att ett mycket stort informationsmaterial lagras. Det är angeläget att så långt möjligt se till att det inte genom sådan verksamhet sprids oriktiga eller missvisande uppgifter om företag och enskilda personer och att den personliga integriteten inte heller i övrigt utsätts för ett otillbörligt intrång.

Kreditupplysningslagen (1973:1173), som reglerar den yrkesmässiga kreditupplysningsverksamheten, bygger på en avvägning mellan å ena sidan intresset av att denna verksamhet kan bedrivas så effektivt som möjligt och å andra sidan önskemålet av skydd för en privat sfär som bör vara fri från insyn i detta sammanhang. Det senare önskemålet har i lagen tillmätts särskild betydelse när det gäller enskilda personer. För dem finns speciella skyddsregler om s. k. personupplysningar. I fråga om juridiska personer samt enskilda personer som driver eller på annat sätt har inflytande över viss näringsverksamhet har däremot intresset av en effektiv och mer inträngande kreditupplysningsverksamhet ansetts väga tyngre. Lagen skyddar emellertid även dessa kategorier genom generell tillämpliga bestämmelser, som syftar bl. a. till att hindra spridning av särskilt ömtålig personlig information samt felaktiga eller missvisande upplysningar. Såväl enskilda som allmänna intressen tas till vara genom regler för hanteringen av kreditupplysningsregister samt regler om tillståndsplikt och offentlig tillsyn över kreditupplysningsverksamheten. I den mån kreditupplysningsregister förs med hjälp av ADB och avser enskilda personer, vare sig dessa är näringsidkare eller ej, gäller datalagen (1973:289) vid sidan av kreditupplysningslagen.

För kreditmarknaden och näringslivet i övrigt är det viktigt att den som har beviljat en kredit kan driva in sin fordran på ett effektivt sätt. Det finns speciella inkassoföretag som ägnar sig åt att driva in fordringar för kreditgivarnas räkning. Många kreditgivare driver naturligtvis också själva in sina fordringar. Även på inkassoområdet aktualiseras behovet av skydd för den personliga integriteten och andra personliga intressen. Framför allt är det angeläget att gäldenärerna inte utsätts för alltför hårda eller på annat sätt otillbörliga inkassoåtgärder.

Inkassolagen (1974:182) kom till för att tillgodose främst de nyss nämnda skyddsbehoven. Enligt lagens grundläggande regel skall all yrkesmässig inkassoverksamhet bedrivas med iakttagande av god inkassosed. Den närmare innebörden av detta begrepp fastslås i vissa hänseenden genom särskilda bestämmelser om bl. a. förfarandet vid krav mot gäldenärer. Reglerna om god inkassosed är emellertid avsedda att ta till vara inte bara gäldenärernas intressen utan även borgenärernas anspråk på bl. a. korrekt hantering och redovisning av medel som har inkasserats av ombud. I princip all yrkesmässig inkassoverksamhet har ställts under offentlig tillsyn. För inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning e. d. gäller tillståndsplikt.

Inkassoåtgärder medför regelmässigt kostnader som tas ut av gäldenären. Ett viktigt intresse i detta sammanhang är att denne inte skall behöva belastas med onödiga eller alltför höga inkassokostnader.

Gällande författningsregler om rätten till ersättning för inkassokostnader finns i rättegångsbalken och anslutande författningar. Bestämmelserna innebär att borgenären har rätt att i samband med vanlig rättegång eller summarisk process rörande en fordran kräva ut vissa inkassokostnader som

processkostnad. Ett viktigt syfte med bestämmelserna är att skydda gäldenären mot överdrivna kostnadsanspråk. För den situationen att ett fordringsanspråk inte leder till process utan görs upp utom rätta finns inte någon motsvarande reglering. De processrättsliga kostnadsbestämmelserna betraktas emellertid som vägledande även i utomrättsliga sammanhang, bl. a. genom att de i praxis bildar norm för vad som utgör god inkassosed när det gäller krav på ersättning för inkassokostnader.

Kreditupplysningslagen och inkassolagen, som har gällt i huvudsak oförändrade sedan den 1 juli 1974, står under tillsyn av datainspektionen. Lagarna har i förening med inspektionens tillsynsverksamhet haft avsevärd betydelse för att åstadkomma och bevara en från olika synpunkter god standard inom kreditupplysnings- och inkassoverksamheten. I stort sett har de båda lagarna fungerat utan betydande tillämpningssvårigheter och visat sig innefatta rimliga avvägningar mellan de olika intressen som kan göra sig gällande. Även de nuvarande, processrättsliga reglerna om ersättning för inkassokostnader har visat sig fylla en viktig funktion.

Datainspektionen har i två promemorior, som överlämnats till justitiedepartementet, redovisat sina erfarenheter som tillsynsmyndighet. Enligt inspektionen visar dessa erfarenheter att såväl kreditupplysningslagen som inkassolagen behöver ses över i en del hänseenden. Även riksdagen har uttalat sig för en översyn av de båda lagarna. I anledning av ett särskilt utredningsuppdrag har datainspektionen vidare lagt fram förslag till nya regler om ersättning för inkassokostnader samt utrett frågan om ett system för långsiktig reglering av bl. a. inkassokostnadsersättningarnas storlek.

Den begärda översynen av kreditupplysningslagen och inkassolagen har verkställts inom justitiedepartementet och redovisats i departementspromemorian (Ds Ju 1979:8) Kreditupplysning och inkasso. Promemorian innehåller åtskilliga förslag till ändringar och kompletteringar av de båda lagarna.

Beträffande kreditupplysningslagen föreslås bl. a. att omfattningen av det centrala begreppet personupplysning vidgas. Förslaget innebär att kreditupplysningar om alla enskilda personer, även näringsidkare m. fl., skall omfattas av de särskilda skyddsreglerna för personupplysningar. Den nuvarande femårsgränsen för äldre uppgifter i personupplysningar skall enligt förslaget sänkas till tre år för uppgifter i allmänhet. Vidare föreslås att den som avses med en personupplysning alltid skall ha rätt till automatiskt besked om vem som har begärt upplysningen.

I fråga om inkassolagen föreslås bl. a. att lagens tillämpningsområde utvidgas så att lagen kommer att gälla för all inkassoverksamhet utom enskilda personers och dödsbøns indrivning av egna, rent privata fordringar. Samtidigt föreslås en inskränkning av tillståndsplikten enligt lagen. Från kravet på tillstånd undantas sålunda enligt förslaget s. k. koncerninkasso samt viss inkassoverksamhet som bedrivs utan förvärvssyfte, t. ex. av kommuner, fackföreningar och en del andra organisationer. Vidare föreslås

kompletteringar av bestämmelserna om krav i inkassoverksamhet samt helt nya bestämmelser om gäldenärsregister i sådan verksamhet.

I departementspromemorian läggs också fram förslag till en ny, civilrättslig reglering av rätten till ersättning för inkassokostnader. Förslaget innebär att en särskild lag om ersättning för inkassokostnad skall träda i stället för de nuvarande processrättsliga reglerna och till skillnad från dem vara tillämplig även när anspråk på kostnadsersättning framställs utom rätta. Ersättning skall dock inte kunna tas ut för rena betalningspåminnelser. I anslutning till de nya reglerna föreslås vissa ändringar i lagsökningslagen. Ett väsentligt syfte även med de nya reglerna är att skydda gäldenären mot en alltför omfattande ersättningskyldighet.

Som nyss nämdes har datainspektionen utrett frågan om en långsiktig reglering av ersättningarna för inkassokostnader m. m. Inspektionen har i denna del funnit att det inte är lämpligt att anknyta ersättningarnas storlek till något slags index. Inspektionen förordar därför att man som f. n. låter regeringen utfärda föreskrifter om ersättningsbeloppen, vilka vid behov kan ändras vid återkommande tillfällen. Enligt förslaget skall emellertid inspektionen i samråd med statens pris- och kartellnämnd genomföra fortlöpande kostnadsundersökningar och på grundval av dessa förelägga regeringen förslag om ändringar i ersättningsbeloppen.

Vid remissbehandlingen har departementspromemorian fått ett i huvudsak positivt mottagande. Flertalet av de förslag som gäller kreditupplysningslagen och inkassolagen har sålunda godtagits. Praktiskt taget alla remissinstanser anser även att man bör införa nya regler om rätten till ersättning för inkassokostnader. De närmare förslag som departementspromemorian innehåller i dessa avscenden har dock mött viss kritik. Datainspektionens förslag beträffande en långsiktig reglering av inkassokostnadsersättningarnas storlek biträds av de flesta remissinstanser som har yttrat sig i denna del. Från ett par håll anförs emellertid kritiska synpunkter.

När det gäller kreditupplysningslagen och inkassolagen anser jag att vad som har redovisats i departementspromemorian och framkommit under remissbehandlingen ger vid handen att lagarna bör revideras i en del avscenden. Departementspromemorian utgör enligt min mening en god grund för de ändringar och kompletteringar som kan behöva göras. På vissa punkter finns det dock anledning att ta fasta på den kritik som har förts fram av olika remissinstanser.

I fråga om kreditupplysningslagen koncentreras remissinstansernas intresse främst till den föreslagna ändringen av det i lagen använda begreppet personupplysning. Beträffande sådana upplysningar innehåller lagen en rad särskilda regler som på olika sätt begränsar rätten att lagra och lämna information. Förslaget att dessa regler skall gälla även för enskilda personer som är näringsidkare avstyrks av åtskilliga remissinstanser, som anser att den nuvarande gränsdragningen mellan personupplysningar och s. k. företagsupplysningar bör behållas oförändrad. Enligt min mening har förslaget

visserligen bl. a. den fördelen att enskilda näringsidkare får ett något bättre skydd än f. n. mot missvisande uppgifter om betalningsförsummelse. Det skulle emellertid föra för långt att på det sätt som har föreslagits likställa enskilda näringsidkare med vanliga privatpersoner. Som jag i ett senare avsnitt skall gå närmare in på bör gränsen mellan företagsupplysningar och personupplysningar även i fortsättningen dras på i princip samma sätt som nu. En del av fördelarna med förslaget bör dock kunna tas till vara genom smärre ändringar i lagen. Detta återkommer jag till i det följande.

I övrigt bör enligt min mening de föreslagna ändringarna i kreditupplysningslagen i huvudsak genomföras. Det gäller bl. a. förslaget att den som avses med en personupplysning alltid skall få besked om vem som har begärt upplysningen. Vissa justeringar i förhållande till promemorieförslaget följer emellertid av den ståndpunkt jag nyss redovisade i fråga om gränsdragningen mellan personupplysningar och s. k. företagsupplysningar. Även på en del andra punkter bör promemorieförslaget jämkas med hänsyn till de påpekanden som har gjorts under remissbehandlingen och till att ny lagstiftning har införts på andra områden. Jag återkommer senare till dessa frågor.

Vad promemorieförslaget innehåller beträffande inkassolagen bör i allt väsentligt genomföras. Detta gäller bl. a. förslaget om att utvidga lagens tillämpningsområde men att å andra sidan göra en viss inskränkning i tillståndsplikten för att bedriva inkassoverksamhet. I en praktiskt viktig fråga anser jag emellertid, i likhet med en del remissinstanser, att promemorieförslaget bör frångås. Det gäller gränsdragningen mellan sådana betalningspåminnelser som inte bör omfattas av lagen och sådana krav för vilka lagen bör gälla. Enligt förslaget skall en betalningspåminnelse, för att falla utanför lagen, inte få innehålla någon mer eller mindre bestämd frist för betalningen. En sådan gränsdragning kan enligt min mening i vissa fall medföra praktiska olägenheter. Jag anser därför att man bör välja en annan lösning. Detta återkommer jag till i ett senare avsnitt. Också beträffande de föreslagna bestämmelserna om hur ett krav skall vara utformat kan det med hänsyn till den remisskritik som har framkommit på denna punkt finnas anledning att avvika något från promemorieförslaget. Förslaget bör även i övrigt justeras i en del avseenden.

Beträffande förslaget till ny lagstiftning om rätten till ersättning för inkassokostnader har domstolsverket framhållit att man bör avvakta resultatet av det arbete som pågår inom rättegångsutredningen (Ju 1977:06) innan slutlig ställning tas till förslaget. För min del anser jag emellertid att det inte finns anledning att dröja med de nya reglerna tills rättegångsutredningens omfattande arbete har slutförts. Innehållet i de föreslagna reglerna har i huvudsak godtagits under remissbehandlingen. Också enligt min mening är förslaget väl ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning på området. Med hänsyn till vad några remissinstanser har framhållit bör emellertid förslaget kompletteras med regler om viss rätt till ersättning även för kostnaden för enkla betalningspåminnelser. Också en del andra justeringar kan behöva

göras. Vidare bör de föreslagna ändringarna i lagsökningslagen, vilka på någon punkt har mött kritik, inte genomföras fullt ut. Jag återkommer till dessa frågor i samband med den närmare behandlingen av förslaget i det följande.

Kreditupplysningslagen

Vad slutligen gäller datainspektionens förslag beträffande en långsiktig reglering av storleken av ersättningarna för inkassokostnader delar jag inspektionens bedömning att ersättningsbeloppen inte bör anknytas till något slags index. Jag återkommer även till denna fråga i ett senare avsnitt.

4.2 Kreditupplysningslagen

4.2.1 Tillämpningsområdet

Kreditupplysningslagens tillämpningsområde beskrivs f. n. i 1 § på så sätt att lagen gäller "yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet", med vissa närmare angivna undantag.

Enligt departementspromemorian bör lagens tillämpningsområde, bl. a. med hänsyn till synpunkter som har förts fram av datainspektionen, anges mera konkret utan att man för den skull gör någon ändring i sak. I promemorian föreslås därför att bestämmelsen i 1 § utformas så att lagen gäller *dels* kreditupplysningsverksamhet som innebär att någon annat än i enstaka fall lämnar kreditupplysningar mot ersättning eller som ett led i näringsverksamhet, *dels* också annan kreditupplysningsverksamhet, om den är av större omfattning.

Förslaget har godtagits av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Datainspektionen framhåller att den föreslagna lagtexten – tillsammans med de särskilda undantagen – synes uttömmande redovisa det avsedda tillämpningsområdet. Enligt inspektionen måste detta anses vara ett väsentligt rättssäkerhetsanspråk. Samtidigt kan förslaget underlätta inspektionens tillsynsverksamhet. Såväl datainspektionen som hovrätten över Skåne och Blekinge anser emellertid att det bör prövas om lagtexten kan göras enklare.

Också jag anser att kreditupplysningslagens tillämpningsområde bör anges tydligare än f. n., huvudsakligen i enlighet med motivens beskrivning av vad som avses med yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet (se prop. 1973:155 s. 136). Samtidigt är det dock angeläget att lagtexten inte tyngs med alltför omfattande beskrivningar. Enligt min mening är det tillräckligt att ange att lagen gäller kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte eller som i annat fall är av större omfattning.

Från tillämpningen av kreditupplysningslagen undantas f. n. genom en uttrycklig regel intern förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn.

I praxis har denna undantagsregel ansetts omfatta även det av affärsbankerna, Sparbankernas bank och Sveriges föreningsbankers förbund gemensamt ägda kreditupplysningsföretaget Upplysningscentralen UC AB, som enligt sin av regeringen fastställda bolagsordning står under bankinspektionens tillsyn. UC ombesörjer numera huvuddelen av bankernas interna kreditupplysningsförmedling men bedriver även extern kreditupplysningsverksamhet i förhållande till företag m. fl. utanför banksektorn. För den externa verksamheten, som faller under kreditupplysningslagen, har UC erhållit datainspektionens tillstånd enligt denna lag.

I departementspromemorian framhålls att det i sak synes vara välgrundat att låta den bankinterna kreditupplysningsverksamhet som bedrivs av UC omfattas av undantagsregeln för intern förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn. För att detta skall framgå tydligt föreslås att undantagsregeln kompletteras med en bestämmelse, som innebär att med en sådan kreditinrättning jämföras annat företag under inspektionens tillsyn om det har inrättats för kreditupplysningsverksamhet. Vid remissbehandlingen har detta förslag i allmänhet lämnats utan erinran. Också jag ansluter mig till förslaget, som dock bör jämkas något redaktionellt.

I departementspromemorian föreslås vidare att undantagsregeln för intern förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar utformas så att den inte omfattar finansbolag, även om de genom särskild lagstiftning ställs under bankinspektionens tillsyn.

En sådan ändring i kreditupplysningslagen föreslogs i prop. 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag i avvaktan på den översyn av kreditupplysningslagen som är aktuell i förevarande lagstiftningsärende. På grundval av denna proposition antog riksdagen nyligen lagen (1980:2) om finansbolag. Denna lag innebär att flertalet finansbolag fr. o. m. den 1 juli 1980 ställs under bankinspektionens tillsyn. Riksdagen sköt dock upp frågan om finansbolagens ställning i kreditupplysningslagssammanhang till våren 1980. I samband med detta beslut hänvisades bl. a. till den nämnda översynen av kreditupplysningslagen (se NU 1979/80:23 s. 17 och rskr 1979/80:139).

Förslaget i departementspromemorian att finansbolagen också i fortsättningen skall omfattas av kreditupplysningslagen har lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Till de instanser som godtar förslaget hör företrädare för såväl näringslivs- som löntagarintressen. Datainspektionen framhåller det som angeläget att promemoriaförslaget på denna punkt genomförs och erinrar därvid om den framskjutna roll som finansbolag med kontokortsverksamhet har inom konsumentkreditområdet.

Förslaget kritiserar emellertid av företrädarna för banker och finansieringsföretag samt av Upplysningscentralen UC AB. De hänvisar till de skäl som vid lagens tillkomst åberopades till stöd för att undanta vissa andra kreditinrättningars interna kreditupplysningsförmedling från lagens tillämpningsområde. Enligt de kritiska remissinstanserna gör sig dessa skäl nu i lika

hög grad gällande beträffande de finansbolag som ställs under bankinspektionens tillsyn. Bankinspektionen intar en liknande ståndpunkt, bl. a. mot bakgrund av promemorians förslag om att de särskilda informationsbegränsande reglerna om personupplysningar i fortsättningen skulle gälla även för enskilda näringsidkare. Bankinspektionen framhåller att det utifrån de säkerhetsintressen som den har att bevaka inte finns anledning att särställa finansbolagen.

Finansbolagens förening – tidigare Finansieringsföretagens förening – har i en skrivelse till justitiedepartementet den 15 april 1980 ytterligare understrukit och utvecklat sin ståndpunkt att finansbolagen i förevarande sammanhang bör likställas med bankerna.

Undantagsregeln beträffande intern förmedling av upplysningar mellan bl. a. kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn diskuterades utförligt vid kreditupplysningslagens tillkomst. Jag får här hänvisa i första hand till prop. 1973:155 s. 123–128. Som framgår av vad som anfördes där ansågs det från flera synpunkter önskvärt att kreditupplysningslagen fick en så generell tillämpning som möjligt. Anledningen till att man likväl undantog en del kreditinrättningar – främst bankernas – interna kreditupplysningsförmedling från tillämpningen av lagen var deras intresse av en friare kreditupplysningsverksamhet sinsemellan. Samtidigt bedömdes riskerna för integritetskränkningar vara små inom den krets av företag som då berördes. I detta hänseende återopades beträffande bankerna bl. a. bestämmelserna om banksekretess. Även bankinspektionens tillsyn ansågs ha betydelse.

När det nu gäller att avgöra hur finansbolagen bör behandlas i kreditupplysningslagens sammanhang måste självfallet betydande vikt fästas vid att kreditupplysningslagen är avsedd att ge främst enskilda personer ett gott skydd mot obehörigt intrång i den personliga integriteten. Detta syfte kan upprätthållas endast om undantagen från lagens tillämpning begränsas, såvida inte syftet kan tillgodoses på annat sätt. Som jag nyss nämnde underströks också vid lagens tillkomst det önskvärda i att den kunde få en så generell tillämpning som möjligt.

För finansbolagen – däribland åtskilliga kontokortsföretag – har kreditupplysningslagen hittills gällt i full utsträckning. Om undantagsregeln för bankernas interna kreditupplysningsförmedling får omfatta även finansbolagen skulle det innebära en kraftig inskränkning av lagens nuvarande tillämpningsområde. Som har framhållits i departementspromemorian skulle effekten då kunna bli att en betydande del av kreditupplysningsförmedlingen till och från de expanderande finansbolagen sker utan att skyddsreglerna i kreditupplysningslagen gäller för den. I stor utsträckning är det här fråga om personupplysningar beträffande vilka intresset av integritetsskydd väger särskilt tungt.

Mot den diskuterade utvidgningen av undantagskretsen talar också att den skulle kunna medföra en icke oväsentlig rubbning av konkurrensförhållandena inom kreditupplysningsbranschen. Vidare bör beaktas att inte alla

finansbolag omfattas av den antagna lagen om finansbolag och därmed av bankinspektionens tillsyn. Det kan hävdas att finansbolag med likartad verksamhet och likartade förutsättningar i övrigt skall behandlas lika i kreditupplysningssammanhang vare sig de står under bankinspektionens tillsyn eller inte.

Som har sagts i prop. 1979/80:159 med förslag till ändring i lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel m. m. och i direktiven (Dir 1980:24) för utredningen om kontokort måste man å andra sidan också beakta intresset av en effektiv kreditupplysningsverksamhet, som även kan vara konsumentpolitiskt motiverad. Om personupplysningsbegreppet i enlighet med promemorieförslaget utvidgades till att omfatta upplysningar om enskilda näringsidkare m. fl., skulle det från den nu berörda synpunkten kunna få negativa följder för bl. a. finansbolagen och deras kreditgivning till näringslivet. Som jag redan har nämnt i avsnitt 4.1 och återkommer till i nästa avsnitt bör emellertid promemorieförslaget på den punkten inte genomföras. Någon försämring av finansbolagens möjligheter att tillgodose behovet av företagsupplysningar behöver alltså inte befaras.

Även när det gäller de nuvarande personupplysningarna kan det för finansbolagen, och då inte minst kontokortsföretagen, vara av särskild betydelse för en väl fungerande kreditgivning och kreditbevakning att de kan få utbyta mer ingående information om betalningsförsummelser och kreditpärar m. m. än som tillåts enligt 7 § första stycket kreditupplysningslagen. Redan f. n. finns emellertid enligt paragrafens andra stycke en möjlighet till dispens från detta förbud. Denna dispensmöjlighet bör enligt min mening behållas och utnyttjas för att tillgodose kontokortsföretagens särskilda behov av informationsutbyte om kreditmissbruk e. d. Jag återkommer till detta i ett senare avsnitt. Jag vill tillägga att den nyss nämnda kontokortsutredningen har i uppdrag bl. a. att på grundval av sitt utredningsarbete närmare pröva vad som bör gälla i fråga om kontokortsföretagens möjligheter att få och utbyta information om kreditmissbruk m. m.

Med hänsyn till det sagda ansluter jag mig, i likhet med det stora flertalet remissinstanser, till promemorianas ståndpunkt att finansbolagen inte heller i fortsättningen bör omfattas av undantaget för intern förmedling av kreditupplysningar mellan banker och vissa andra kreditinrättningar. Den bestämmelse av detta innehåll som har föreslagits i prop. 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag m. m. bör därför arbetas in i 1 § kreditupplysningslagen tillsammans med de andra ändringar av paragrafen som jag tidigare har förordat. Behovet av en effektiv kreditupplysning hos finansbolagen bör – som jag återkommer till i det följande – kunna tillgodoses bl. a. genom den nyss nämnda dispensmöjligheten, åtminstone i avvaktan på kontokortsutredningens arbete.

Kreditupplysningslagen omfattar f. n. även sådan yrkesmässig kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysningar i tryckt eller på annat sätt framställd skrift. Kravet på att det skall vara

fråga om yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet har emellertid ansetts innebära att lagen inte omfattar utgivandet av exempelvis dagstidningar eller tidskrifter som huvudsakligen innehåller allmänt informationsmaterial, även om det vid sidan därav i viss utsträckning införs information som har karaktären av kreditupplysningar (jfr prop. 1973:155 s. 136).

Enligt promemorian bör denna begränsning i tillämpningsområdet när det gäller dagstidningar e. d. komma till tydligt uttryck redan i lagtexten. En särskild bestämmelse om detta föreslås därför. För min del anser jag emellertid att en sådan precisering inte är nödvändig, om man anger lagens tillämpningsområde i enlighet med vad jag förut har förordat. Någon särskild bestämmelse av det slag som har föreslagits i departementspromemorian bör alltså inte tas upp.

4.2.2 Begreppet kreditupplysning

Med kreditupplysning avses enligt 2 § kreditupplysningslagen uppgift, omdöme eller råd som lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende. Beträffande den närmare innebörden härav kan hänvisas till departementspromemorian s. 64 f (jfr prop. 1973:155 s. 138 f).

I departementspromemorian framhålls att lagens definition av vad som avses med kreditupplysning får anses ändamålsenlig och tillräckligt klarläggande. Av föreskriften att uppgiften etc. skall ha lämnats "till ledning för" bedömningen av annans kreditvärdighet eller ekonomiska vederhäftighet i övrigt framgår enligt promemorian att utlämnandet av informationen skall åtminstone delvis ha föranletts av en avsikt hos utlämnaren att därmed hjälpa mottagaren att göra en sådan kreditbedömning. Med anledning av påpekanden från datainspektionen framhålls att det självfallet inte blir fråga om kreditupplysning i lagens mening, om den som lämnar ut information om någon annans förhållanden måste göra detta direkt på grund av lag, såsom när en myndighet är skyldig att lämna ut vissa uppgifter enligt reglerna om allmänna handlingars offentlighet eller kungöra konkursbeslut e. d.

Under remissbehandlingen har promemorieförslaget i denna del inte mött någon erinran. Också jag ansluter mig till den tolkning av begreppet kreditupplysning som har redovisats i promemorian. Uttalandena i promemorian på denna punkt stämmer enligt min mening överens med vad som måste antas ha varit avsett vid lagens tillkomst.

4.2.3 Gränsdragningen mellan personupplysningar och företagsupplysningar

Genom 2 § kreditupplysningslagen bestäms innebörden av det i lagen centrala begreppet personupplysning. Med detta begrepp avses kreditupplysning om annan enskild person än den som är näringsidkare eller annars har

så väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet att uppgifter om hans egna förhållanden behövs för att belysa verksamhetens ekonomiska ställning. För personupplysningarna gäller enligt lagen flera särskilda regler som är avsedda främst att skydda den enskildes personliga integritet. Dessa regler innebär i huvudsak följande.

Enligt 7 § får en personupplysning inte innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som har fastslagits av domstol eller på ett annat mera tillförlitligt sätt. Datainspektionen får emellertid medge undantag härifrån. I praktiken har förbudet mot uppgifter om andra betalningsförsummelser sin största betydelse när det gäller s. k. ansökningsuppgifter, dvs. främst uppgifter om ansökningar om betalningsföreläggande eller lagsökning. Enligt 8 § får en personupplysning inte innehålla uppgifter om äldre omständigheter eller förhållanden som kan vara av betydelse vid bl. a. bedömningen av någons kreditvärdighet. Gränsen dras här f. n. vid fem år från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Enligt 9 § får en personupplysning inte lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av annan än den som har ett legitimt behov av upplysningen. När en personupplysning lämnas ut skall enligt 11 § den som avses med upplysningen samtidigt erhålla ett skriftligt meddelande om upplysningens innehåll (s. k. personupplysningskopia).

I sin promemoria rörande kreditupplysningslagen påtalade datainspektionen vissa svårigheter som i den praktiska tillämpningen hade visat sig vara förenade med lagens gränsdragning mellan personupplysningar och s. k. företagsupplysningar. Sälunda ansågs den bristande överensstämmelsen mellan begreppet personupplysning i kreditupplysningslagen och begreppet personuppgift i datalagen ägnad att åstadkomma systematiska svårigheter i datoriserade kreditupplysningsregister. Vidare angavs att det i den masshantering som kreditupplysningsverksamhet ofta innebär kan vara svårt att fastställa i vilka fall en fysisk person är att anse som näringsidkare e. d. Ytterligare ett problem hängde enligt inspektionen samman med att enskilda personer genom att byta sysselsättning kan falla ömsom inom och ömsom utanför personupplysningskategorin.

Med hänsyn till vad datainspektionen sälunda anfört har i departementspromemorian föreslagits en radikal ändring av vad som i kreditupplysningslagen skall avses med personupplysning. Enligt promemoriaförslaget bör med detta begrepp förstås varje kreditupplysning om en enskild person, oavsett om han är näringsidkare eller inte. Utöver de problem med den nuvarande gränsdragningen som datainspektionen har pekat på har till stöd för förslaget åberopats den förbättring av främst integritetsskyddet för enskilda näringsidkare m. fl. som skulle bli följden om de hänfördes till personupplysningskategorin.

Vid remissbehandlingen har promemoriaförslaget på denna punkt fått ett blandat mottagande. Åtskilliga remissinstanser godtar förslaget utan närma-

re kommentarer. Företrädare för banker och andra kreditgivare, för kreditupplysningsbranschen och för näringslivet motsätter sig emellertid att förslaget genomförs. Ett grundläggande tema i deras kritik mot förslaget är att det innebär risker för en kraftig försämring av företagsupplysningsverksamhetens effektivitet och kvalitet. Även andra remissinstanser, såsom bankinspektionen, Sveriges advokatsamfund och TCO, tar avstånd från förslaget eller ifrågasätter dess lämplighet.

Näringslivets hållning är emellertid inte enhetlig. Förslaget tillstyrks sålunda av SAF och Sveriges industriförbund. Några andra remissinstanser som företräder näringslivet förordar att kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl. likställs med personupplysningar vid tillämpningen av en del av de särskilda personupplysningsreglerna men inte när det gäller andra.

För egen del vill jag till en början framhålla att den nuvarande gränsdragningen mellan personupplysningar och s. k. företagsupplysningar har gällt alltsedan lagens tillkomst. Av vad som har anförts i datainspektionens promemoria rörande kreditupplysningslagen och i departementspromemorian framgår visserligen att gränsdragningen har vållat vissa problem i den praktiska tillämpningen. Dessa synes dock inte vara större än att de bör kunna i allt väsentligt bemästras från bl. a. kreditupplysningsföretagens sida. Enbart gränsdragningsproblemen kan därför enligt min mening inte anses utgöra tillräcklig anledning att ändra den nuvarande bestämningen av personupplysningsbegreppet.

Från bl. a. integritetsskyddssynpunkt har promemoriaförslaget icke obetydliga förtjänster. Dessa måste emellertid vägas mot intresset av att kunna få mer ingående och fullständiga kreditupplysningar rörande företag. Detta intresse måste i allmänhet anses lika betydelsefullt vare sig företaget drivs direkt av en enskild näringsidkare eller företaget har organiserats i en annan rättslig form. Enligt min mening har det inte framkommit några missförhållanden eller andra omständigheter som föranleder att avvägningen mellan integritetsskyddssynpunkterna och intresset av en effektiv företagsupplysningsverksamhet i dag bör utfalla på ett annat sätt än vid lagens tillkomst. I varje fall finns det inte anledning att göra någon ändring när det gäller frågan om vilka slags uppgifter som bör få förekomma i kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl. Jag är därför inte beredd att föreslå att de regler i 7 eller 8 § kreditupplysningslagen som begränsar möjligheterna att inhämta information utvidgas till att omfatta även kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl.

När det gäller bestämmelsen i 9 §, som innebär att en personupplysning inte får lämnas ut om det finns anledning anta att den kommer att användas av annan än den som har ett legitimt behov av upplysningen, har visserligen det stora flertalet remissinstanser godtagit att denna regel utsträcks till att gälla även kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl. Ett legitimt behov av kreditupplysning om personer som tillhör denna kategori kan

emellertid föreligga av de mest skiftande anledningar. En legitimitetskontroll även med avseende på sådana kreditupplysningar skulle sannolikt i praktiken få begränsad betydelse. Det finns därför en risk för att en legitimitetskontroll i dessa fall skulle uppfattas som en ren formalitet. Detta kan i sin tur inverka negativt på tillämpningen av 9 § när det gäller upplysningar om andra enskilda personer än näringsidkare m. fl. På grund av det nu sagda finner jag det varken påkallat eller lämpligt att utvidga tillämpningsområdet för 9 §.

Sammanfattningsvis innebär det sagda att den nuvarande avgränsningen av begreppet personupplysning i 2 § kreditupplysningslagen bör behållas oförändrad och att bestämmelserna i 7–9 §§ även i fortsättningen bör gälla enbart för kreditupplysningar om andra enskilda personer än näringsidkare m. fl.

Det är emellertid en sak att man inte i större utsträckning än f. n. bör begränsa den information som får förekomma i kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl. En fråga av väsentligen annan karaktär är om inte även denna kategori av enskilda personer bör ges en sådan rätt till samtidigt och kostnadsfritt besked om innehållet i en lämnad kreditupplysning som för personupplysningarnas del följer av de nuvarande bestämmelserna i 11 § kreditupplysningslagen. Såväl från integritetsskyddssynpunkt som utifrån önskemålet att undvika oriktiga eller missvisande kreditupplysningar kan enligt min mening mycket vinnas, om också företagare m. fl. ges liknande möjlighet att kontrollera de uppgifter som i ett kreditupplysningsärendet har lämnats om vederbörande. En sådan möjlighet bör därför övervägas. Detta återkommer jag till i ett följande avsnitt (4.2.6).

4.2.4 Legitimitetskontroll och beställaransvar

Enligt 9 § kreditupplysningslagen får en personupplysning inte lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av annan än den som på grund av ett ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av någon liknande anledning har behov av upplysningen. Paragrafen förutsätter att den som bedriver den aktuella kreditupplysningsverksamheten kontrollerar att beställaren av en personupplysning har ett sådant legitimt behov av upplysningen. Ett uppsåtligt eller oaktsamt åsidosättande av 9 § kan enligt 19 § straffas med böter eller fängelse i högst ett år. Åsidosättandet kan dessutom leda till skadeståndsskyldighet enligt 21 § och till sanktioner från datainspektionens sida genom föreskrifter och i sista hand återkallelse av tillstånd enligt 17 §.

I departementspromemorian framhålls att 9 § i och för sig innebär att kreditupplysningsföretagen skall fordra in uppgift om det ändamål för vilket en personupplysning begärs. Enligt promemorian kan det dock inte rimligen krävas av ett kreditupplysningsföretag att det från en ofta återkommande och

väl känd kund inforrar uppgift om ändamålet med varje enskild personupplysning. Kravet på kontroll från kreditupplysningsföretagets sida bör enligt promemorian i sådana fall ofta kunna anses uppfyllt genom att företaget avforrar kunden en generell försäkran om att denne skall begära personupplysningar endast när det finns ett sådant behov av upplysning som avses i 9 §. Enligt vad som framhålls i promemorian torde den som bedriver kreditupplysningsverksamhet även i övrigt i betydande utsträckning vara hänvisad att lita till de uppgifter som beställaren av en personupplysning lämnar rörande sitt behov av upplysningen.

Under remissbehandlingen har dessa uttalanden i promemorian om tillämpningen av 9 § lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Datainspektionen ser det emellertid som en brist i lagen att det saknas möjligheter att ingripa mot den som vilseleder ett kreditupplysningsföretag att lämna ut en personupplysning i strid mot 9 §. Inspektionen uppger att flera fall av missbruk har inträffat och anser därför att den som begär en personupplysning måste åläggas att lämna korrekta uppgifter om sitt behov av upplysningen. Enligt inspektionens mening är det inte orimligt att förena en sådan förpliktelse med straffsanktion.

De upplysningar som har lämnats i samband med remissbehandlingen ger vid handen att förutsättningarna för tillämpningen av 9 § och de därtill knutna sanktionsbestämmelserna i viss mån har rubbats genom utvecklingen inom kreditupplysningsbranschen. Av vad datainspektionen har anfört i sitt remissyttrande framgår sålunda att legitimitetskontrollen hos kreditupplysningsföretagen i praktiken sker huvudsakligen på det mer allmänna sätt som har berörts i departementspromemorian. Under inspektionens medverkan har utvecklats en praxis som innebär att kreditupplysningsföretagen i avtalen med sina abonnenter tar in bestämmelser om att dessa får begära personupplysningar endast under de förutsättningar som anges i 9 § kreditupplysningslagen. Denna utveckling har ytterligare belysts av Upplysningscentralen UC AB, som i sitt yttrande uppger att den helt dominerande delen av företagens produktion av personupplysningar levereras per tråd via direktkopplade dataterminaler till beställarna. UC framhåller att detta innebär att ändamålsprövningen enligt 9 § i det enskilda fallet sker hos beställaren. Kreditupplysningsföretagets kontroll avser i själva verket beställaren och sker innan ett abonnemangsavtal träffas. Enligt UC kan företaget därjämte i efterhand ingripa mot en abonnent, om det uppdragas att denne missbrukar abonnemanget.

Den praxis som sålunda har vuxit fram som en följd av bl. a. utvecklingen av ADB-rutiner hos olika kreditupplysningsföretag bör enligt min mening godtas, i all synnerhet som den genom datainspektionens godkännande har blivit fast etablerad. Det är emellertid uppenbart att det då inte är tillräckligt med det ansvar som enligt 9 och 19 §§ åvilar den som bedriver kreditupplysningsverksamhet. Ett ansvar för att de från integritetsskyddssynpunkt viktiga reglerna i 9 § inte åsidosätts måste läggas även på den som beställer en

personupplysning. Därmed kan man också lösa det av datainspektionen påtalade problemet att beställaren av en personupplysning f. n. utan påföljd kan vilseleda ett kreditupplysningsföretag att lämna ut en personupplysning i strid mot 9 §. Som inspektionen har påpekat föreligger här en lucka i integritetsskyddet, eftersom inspektionen givetvis i allmänhet inte heller kan ingripa mot det företag som har utsatts för vilseledandet.

Ett ansvar för beställaren bör, som inspektionen har varit inne på, åstadkommas genom att en ny straffbestämmelse förs in i lagen. Denna bestämmelse bör innebära att beställaren döms till böter, om han genom vilseledande eller på annat sätt uppsätligen föranleder att en personupplysning lämnas ut till någon som inte har ett sadant legitimt behov av upplysningen.

4.2.5 Beställaruppgift i samband med personupplysningskopia

Ett visst samband finns mellan 9 och 11 §§. Enligt 11 § skall, när en personupplysning lämnas, den som avses med upplysningen samtidigt och kostnadsfritt ges ett skriftligt meddelande om upplysningens innehåll (s. k. personupplysningskopia). Denna bestämmelse i 11 § bör i sin tur ställas samman med bestämmelsen i 10 §. Enligt denna bestämmelse har var och en – även enskilda näringsidkare m. fl. samt juridiska personer – rätt att mot en skälig avgift få ett skriftligt besked av den som bedriver kreditupplysningsverksamhet om innehållet i de uppgifter som finns lagrade om honom (s. k. registerbesked).

Vid tillkomsten av kreditupplysningslagen diskuterades ingående, om inte den som har rätt till registerbesked och personupplysningskopia också borde ha rätt att samtidigt få uppgift om vem som har erhållit kreditupplysning. I det utredningsbetänkande som låg till grund för lagstiftningen föreslogs att såväl registerbesked som kreditupplysningskopior skulle innehålla uppgift om beställaren. Förslaget motiverades främst med att den enskilde själv borde få möjlighet att kontrollera att en personupplysning om honom inte hade lämnats till någon obehörig. Rätten att i registerbesked och kreditupplysningskopia få uppgift om beställaren ansågs emellertid böra gälla även företag m. fl. (se SOU 1972:79 s. 88 och 93).

De nu berörda förslagen ledde dock inte till lagstiftning. I propositionen med förslag till kreditupplysningslagen framhöll föredragande statsrådet att den enskilde i allmänhet torde ha ett begränsat intresse av ifragavarande uppgifter. Om den enskilde fick veta att en presumtiv kreditgivare hade begärt kreditupplysning om honom, ansågs det rentav i vissa fall kunna skada förhållandet mellan dem. Vid misstanke om att regeln i 9 § om legitimitetskontroll hade åsidosatts kunde den enskilde enligt föredraganden vända sig till tillsynsmyndigheten och begära undersökning. Beträffande företagsupplysningskategorin innebar propositionsförslaget över huvud taget inte någon rätt till kreditupplysningskopia utan endast en rätt att på begäran få

registerbesked. I fråga om beställaruppgift i registerbesked till företag m. fl. hänvisade föredraganden till att det inte föreslogs några bestämmelser om legitimitetskontroll på företagsupplysningsområdet. Det fanns därför enligt föredraganden ännu mindre anledning att på detta område införa en rätt att få uppgift om vem som hade erhållit kreditupplysning. En sådan rätt skulle enligt föredraganden också kunna medföra skada inom affärlivet (se prop. 1973:155 s. 111–113). Förslagen i propositionen bifölls av riksdagen (NU 1973:69, rskr 379).

Frågan om rätten att i samband med personupplysningskopia få besked även om beställaren har därefter aktualiserats i riksdagen vid flera tillfällen, bl. a. genom motioner vid riksmötena 1976/77 och 1977/78 (mot. 1976/77:526 och 1977/78:799). Näringsutskottet, som inhämtade datainspektionens yttrande över den förra motionen, uttalade vid båda tillfällena att lagen borde kompletteras i detta hänseende. Med hänvisning till den nu aktuella översynen av lagen föreslog utskottet dock inte någon åtgärd från riksdagens sida (NU 1977/78:9 och 53).

I sammanhanget bör nämnas att Upplysningscentralen UC AB samt ytterligare ett större kreditupplysningsföretag har erhållit tillstånd för sin kreditupplysningsverksamhet såväl enligt datalagen som enligt kreditupplysningslagen. I tillståndet har datainspektionen med åberopande av 6 § datalagen föreskrivit att företagen i personupplysningskopia skall ange även vem som har erhållit upplysningen. För UC:s del gäller detta också personupplysning som lämnas i UC:s bankinterna verksamhet.

I departementspromemorian har mot den nu angivna bakgrunden föreslagits att den som avses med en personupplysning skall ha rätt till besked inte bara om upplysningens innehåll utan även om vem som har begärt upplysningen. En bestämmelse om detta skall enligt förslaget tas in i 11 § kreditupplysningslagen.

Detta förslag har vid remissbehandlingen tillstyrkts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget alla remissinstanser, under förutsättning att personupplysningsbegreppet behålls oförändrat.

För egen del ansluter jag mig till uppfattningen att det från integritets-skyddssynpunkt är angeläget att den enskilde omedelbart och på egen hand kan konstatera vem som har begärt en personupplysning om honom. F. n. kan den enskilde, när uppgift om beställaren inte har lämnats, visserligen få denna uppgift via datainspektionen, som med stöd av sina tillsynsbefogenheter enligt kreditupplysningslagen kan inhämta uppgiften från den som lämnat personupplysningen. Detta är emellertid ett omständligt förfarande, som enligt vad datainspektionen har utvecklat i sitt tidigare nämnda yttrande till riksdagens näringsutskott (se NU 1977/78:9) är resurskrävande för både kreditupplysningsföretagen och inspektionen.

Jag förordar därför att 11 § kreditupplysningslagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att den som avses med en personupplysning skall, samtidigt som han erhåller en personupplysningskopia, lämnas skriftligt

besked om vem som har begärt personuppgiften.

Det kan naturligtvis ifrågasättas, om inte ett motsvarande besked om vem som har begärt en personuppgift bör lämnas också i samband med registerbesked enligt 10 § kreditupplysningslagen. En sådan beställaruppgift skulle kunna avse exempelvis den senaste tolv månaders perioden. Frågan har inte berörts i departementspromemorian eller i remissyttrandena. Enligt min mening är emellertid en reglering av detta slag inte erforderlig, om man föreskriver att uppgift om beställaren skall lämnas vid varje tillfälle då en personuppgift lämnas ut. Det synes f. ö. inte uteslutet att detta i praktiken kommer att leda till att även uppgifter om tidigare beställare tas in i registerbeskeden.

*Kreditupplysnings-
lagen*

4.2.6 Kreditupplysningskopia till enskilda näringsidkare m. fl.

Förslagen i departementspromemorian innebär att alla enskilda personer, dvs. även enskilda näringsidkare och andra enskilda med ett mera väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet, skall ha rätt att få besked om innehållet i en lämnad kreditupplysning och om vem som har begärt uppgiften.

Dessa förslag hänger samman med det förslag om en utvidgning av begreppet personuppgift som har behandlats i avsnitt 4.2.3. Som har angetts där har denna utvidgning mött stark kritik från flera remissinstanser, bl. a. företrädare för banker och andra kreditgivare, för kreditupplysningsbranschen och för näringslivet. Dessa remissinstanser är också negativt inställda till att näringsidkare m. fl. skulle få rätt till kreditupplysningskopia och till besked om vem som har begärt uppgiften. Även andra remissinstanser, såsom bankinspektionen, Sveriges advokatsamfund och TCO, tar avstånd från detta förslag eller ifrågasätter dess lämplighet. En del företrädare för näringslivet, t. ex. SAF och Sveriges industriförbund, tillstyrker dock förslaget helt eller delvis.

Datainspektionen anser för sin del att det bör övervägas att ge också vissa juridiska personer, t. ex. handelsbolag och mindre aktiebolag, en rätt att få kreditupplysningskopia. Inspektionen pekar å andra sidan på att en utvidgning av rätten att få en sådan kopia kan medföra problem för den s. k. löpande kreditbevakningen. Denna bevakning innebär att en kreditupplysningsabonnent fortlöpande får besked om betalningsförsummelser m. m. som har registrerats på abonnentens kunder, bl. a. enskilda näringsidkare. Bevakningen är enligt inspektionen synnerligen värdefull. För att den inte skall bli alltför kostsam, om rätten till kreditupplysningskopia utvidgas, anser inspektionen att kreditupplysningsföretagen i stället för att sända ut en kopia vid varje bevakningstillfälle borde kunna lämna den företagare som avses med bevakningen besked om att bevakning har inletts.

För egen del vill jag till en början erinra om att jag i avsnitt 4.2.3 har intagit den ståndpunkten att de regler i 7 och 8 §§ kreditupplysningslagen som

begränsar möjligheterna att inhämta information inte bör utsträckas till att omfatta även kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl. Som framgår av vad jag anförde där kan det emellertid ifrågasättas om inte denna kategori däremot bör ha rätt att få besked om innehållet i en lämnad kreditupplysning och om vem som har begärt upplysningen.

*Kreditupplysnings-
lagen*

Vad först angår frågan om rätten att omedelbart och kostnadsfritt få besked om innehållet i en lämnad kreditupplysning är det enligt min mening klart att en sådan rätt skulle innebära en förbättring av de här aktuella enskilda personernas integritetsskydd samt framför allt minskade risker för oriktiga eller missvisande kreditupplysningar. En kreditupplysningskopia ger ett starkt incitament till kontroll av de uppgifter som har lämnats i ärendet. Detta kan i sin tur leda till att rättelse påkallas och verkställs samt tillställs den som har fått del av upplysningen. Uppgifterna kan naturligtvis också vara av sådan art att de föranleder en hänvändelse till datainspektionen eller andra åtgärder. Jag vill erinra om att regeln i 5 § om att kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den inte leder till otillbörligt intrång i någons personliga integritet gäller till förmån även för enskilda näringsidkare m. fl. Detsamma gäller rätten till skadestånd enligt 21 § på grund av integritetskränkning.

Redan i dag gäller att såväl enskilda näringsidkare m. fl. som juridiska personer har rätt till registerbesked enligt 10 § kreditupplysningslagen och att enskilda näringsidkare därjämte i förekommande fall har rätt till registerbesked enligt 10 § datalagen. Denna rätt till registerbesked ger kontrollmöjligheter av liknande slag som då en kreditupplysningskopia lämnas. De farhågor som har framförts under remissbehandlingen för att en rätt till besked om innehållet i en lämnad kreditupplysning skulle kunna leda till svårigheter att samla in relevanta uppgifter kan därför knappast ha fog för sig. Enbart en rätt till registerbesked är dock från integritetsskyddssynpunkt inte likvärdig med en rätt till kreditupplysningskopia, som har den betydelsefulla funktionen att direkt uppfordra till en kontroll av de uppgifter som har lämnats ut. Av dessa skäl anser jag att principen bör vara att enskilda personer som är näringsidkare e. d. skall, när en kreditupplysning har lämnats, samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller.

Den nuvarande rätten till kopia av personupplysning innebär att besked skall lämnas om hela innehållet i upplysningen, alltså även om råd och omdömen. Denna ordning synes inte ha medfört några olägenheter. Förhållandet kan emellertid bli ett annat när det gäller företagsupplysningar, i synnerhet om en kreditupplysning lämnas av t. ex. företagets bankförbindelse. I sammanhanget kan erinras om att rätten till registerbesked enligt 10 § kreditupplysningslagen i och för sig inte torde innebära rätt till besked rörande råd och omdömen, även om sådana har registrerats. Det kan inte uteslutas att en ovillkorlig rätt för näringsidkare m. fl. till besked inte bara om faktiska uppgifter utan även om råd och omdömen kan få skadliga

effekter i vissa fall. Någon allmän skyldighet att lämna besked om råd och omdömen till näringsidkare m. fl. bör därför inte föreskrivas.

I fråga om meddelandets innehåll kommer skyldigheten att lämna kreditupplysningskopia till enskilda näringsidkare m. fl. sålunda att överensstämma med skyldigheten att lämna registerbesked enligt 10 § kreditupplysningslagen. Det bör emellertid framhållas att detta inte inskränker den skyldighet som, om kreditupplysningsverksamhet bedrivs med hjälp av ADB, föreligger enligt 10 § datalagen att lämna besked även rörande registrerad personuppgift som består av omdöme eller annan värderande upplysning (jfr 6 § andra stycket datalagen).

De bestämmelser om kreditupplysningskopia till enskilda näringsidkare m. fl. som jag nu har förordat bör tas in i 11 § kreditupplysningslagen. Jag kan inte finna tillräckliga skäl att, som datainspektionen har satt i fråga, föreslå något undantag beträffande uppgifter som lämnas inom ramen för s. k. löpande kreditbevakning. Det främsta syftet med rätten till besked om de uppgifter som har lämnats i en kreditupplysning är att den som upplysningen avser skall sättas i tillfälle att omedelbart kontrollera de uppgifter som har lämnats om honom. Detta syfte skulle enligt min mening kunna förfelas, om enskilda näringsidkare vid löpande kreditbevakning endast skulle få besked om att en sådan bevakning har inletts.

Som har framhållits av bl. a. datainspektionen finns det i och för sig skäl som talar för att rätten till kreditupplysningskopia utsträcks till att omfatta även kreditupplysningar rörande åtminstone en del juridiska personer. Av kostnadsskäl och med hänsyn till de olika praktiska svårigheter som kan uppkomma anser jag emellertid att man bör avstå från en sådan utvidgning. De här diskuterade bestämmelserna bör alltså gälla endast enskilda fysiska personer.

Vad härefter angår frågan huruvida enskilda näringsidkare m. fl. bör ges rätt till besked också om vem som har begärt en kreditupplysning synes det vara klart att redan rätten till kreditupplysningskopia i många fall kommer att innebära att vederbörande kan sluta sig till vem som har begärt upplysningen. Detta torde i allmänhet inte medföra några negativa effekter. Att kreditgivare och andra som avser att träda i ekonomisk förbindelse med en näringsidkare inhämtar kreditupplysning om denne måste framstå som en helt naturlig åtgärd, som näringsidkare lika väl som andra har anledning att räkna med. Det kan emellertid inte bortses från att en rätt till beställaruppgift på detta område i en del fall kan medföra olägenheter. Oftast torde det då också vara fråga om situationer där den omfrågade inte redan på grund av att han erhåller en kreditupplysningskopia kan sluta sig till vem som har beställt upplysningen. Jag tänker exempelvis på fall där någon begär kreditupplysning om ett företag i syfte att undersöka om det kan vara intressant att söka förvärva dess rörelse eller där någon som avser att söka anställning hos ett företag själv eller genom sin fackliga organisation begär upplysningar om detta. En skyldighet för kreditupplysningsföretag m. fl. att ta reda på och

uppgäva vem som har begärt en kreditupplysning om näringsidkare m. fl. kan också vålla vissa problem när beställaren finns i utlandet. Till det nu anförda kommer att jag i ett föregående avsnitt (4.2.3) har intagit den ståndpunkten att reglerna om legitimitetskontroll i 9 § kreditupplysningslagen inte bör utsträckas till att gälla även kreditupplysningar om enskilda näringsidkare m. fl. Beträffande denna kategori finns därför inte samma skäl som då det gäller personupplysningarna att införa en skyldighet att lämna uppgift även om vem som har begärt en kreditupplysning. Jag föreslår således inte någon bestämmelse om detta.

*Kreditupplysnings-
lagen*

4.2.7 S. k. äkta make-upplysningar

Datainspektionen tog i sin promemoria rörande kreditupplysningslagen upp frågan om tillämpningen av bestämmelserna i 9 och 11 §§ vid s. k. äkta make-upplysningar. Inspektionen uppgav att när personupplysning begärdes om en gift person uppgifter rutinmässigt lämnades rörande båda makarnas ekonomiska förhållanden. Ofta var det dock endast en av makarna som hade trätt i kontakt med t. ex. en kreditgivare, ibland utan den andre makens vetskap eller mot dennes vilja. Inspektionen fick redan år 1975 ta ställning till denna praxis, som hade tillämpats alltsedan tiden före kreditupplysningslagens tillkomst. Inspektionen godtog den då, trots att den enligt inspektionens mening inte helt överensstämde med ordalagen i 9 §. Vidare uppgav inspektionen att i nu berörda fall personupplysningskopia enligt 11 § tillställdes endast den av makarna beträffande vilken upplysning hade begärts. Kopian innehöll även uppgifterna om den andra maken.

Enligt departementspromemorian kan den praxis som sålunda har tillämpats i fråga om äkta make-upplysningar inte anses förenlig med vare sig 9 eller 11 § kreditupplysningslagen. I promemorian konstateras att de uppgifter som lämnas om de ekonomiska förhållandena för den make som inte har omfrågats utgör en personupplysning avseende denne. Av detta följer att reglerna i 9 och 11 §§ är tillämpliga även på dessa uppgifter.

När det gäller tillämpningen av 9 § i hithörande fall uttalas i promemorian att den som överväger att lämna kredit till en gift person eller att annars träda i ekonomisk förbindelse med en sådan person i åtskilliga fall torde få anses ha ett legitimt behov av upplysningar också om den andra maken. Grunden för detta är bl. a. den faktiska ekonomiska gemenskap som råder i många äktenskap. I sammanhanget nämns vidare makars solidariska ansvar för vissa skulder enligt bestämmelserna om s. k. hushållsfullmakt i 5 kap. 12 § giftermålsbalken.

I promemorian understryks emellertid att detta inte betyder att personupplysning rörande den andra maken utan vidare bör få lämnas ut så snart upplysning begärs om en gift person. Först och främst måste krävas att den som beställer kreditupplysning faktiskt begär upplysningar om båda makarna. Vidare bör det enligt promemorian bero av omständigheterna i det

enskilda fallet, huruvida på grund av en sådan begäran personupplysning rörande andra maken skall få lämnas ut till den som överväger t. ex. att lämna kredit till en gift person. Ett behov av upplysningar rörande den andra maken kan sålunda inte alltid anses föreligga. Bland faktorer som kommer i betraktande nämns i promemorian den kreditsökandes egen inkomst, den sökta kreditens storlek och arten av de uppgifter som finns registrerade om den andra maken.

Om makarna bor på olika adresser, bör enligt promemorian upplysningar i regel inte lämnas ut om de ekonomiska förhållandena för den kreditsökandes make. Detta motiveras med att någon faktisk ekonomisk gemenskap mellan makarna mera sällan kan antas föreligga när de varaktigt lever atskilda. När sammanlevnaden mellan makar är hävd gäller inte heller reglerna om hushållsfullmakt.

I departementspromemorian framhålls att den önskvärda åtstramningen av tidigare tillämpad praxis inte fordrar någon ändring av 9 §. Den kan enligt promemorian åstadkommas genom att datainspektionen i sin egenskap av tillsynsmyndighet utfärdar anvisningar för tillämpningen av 9 § när det gäller upplysningar om den kreditsökandes make.

Beträffande tillämpningen av 11 § vid s. k. äkta make-upplysningar slås i promemorian fast att paragrafen redan i dag innebär att meddelande enligt paragrafen måste lämnas även till den kreditsökandes make, eftersom de uppgifter som lämnas rörande dennes inkomst och andra ekonomiska förhållanden är att betrakta som en personupplysning om honom eller henne. I sammanhanget aktualiseras emellertid också frågan om innehållet i meddelande enligt 11 § när det i ett kreditupplysningsärende sålunda har lämnats uppgifter om flera personer. Att en make genom en personupplysningskopia får del även av de uppgifter som har lämnats om den andra makens ekonomi kan enligt promemorian i vissa fall innebära att den senare utsätts för en integritetskränkning. Förfarandet står enligt promemorian också i mindre god överensstämmelse med nutida syn på makarna i ett äktenskap som två självständiga individer. I promemorian föreslås därför ett tillägg till 11 §. Enligt detta skall, när som ett led i en personupplysning uppgifter har lämnats även om en annan person, detta visserligen anges i meddelande enligt 11 § jämte den andra personens namn. Meddelandet får emellertid inte innehålla några andra uppgifter rörande den personen än identitetsuppgifter och adress.

Det stora flertalet remissinstanser har godtagit de uttalanden och förslag som departementspromemorian innehåller i fråga om de s. k. äkta make-upplysningarna. De berörs närmare endast i ett fåtal yttranden.

Upplysningscentralen UC AB uppger att företaget redan tidigare och med goda erfarenheter har hanterat äkta make-upplysningarna på ett sätt som i huvudsak överensstämmer med förslagen i promemorian. UC vänder sig dock mot uttalandena om en närmare prövning i det enskilda fallet av en beställares behov av personupplysning även om den kreditsökandes make.

En sådan prövning skulle enligt UC medföra driftmässiga nackdelar, som inte uppvägs av vinster i form av ett förbättrat integritetsskydd för den enskilde.

Kreditupplysningslagen

Datainspektionen uppger i sitt remissyttrande att inspektionen efter överläggningar med bl. a. kreditupplysningsföretagen och företrädare för kreditgivare har nått en överenskommelse under hand om att uppgifter om den ej kreditsökande makens ekonomi i fortsättningen inte skall förekomma i personuppgifter. Den enkla och praktiska lösningen är enligt datainspektionens mening att endast den make som söker kredit får bli föremål för personuppgifter. På grund härav avstyrker inspektionen även den föreslagna ändringen av 11 §. Finansieringsföretagens förening redovisar i sitt yttrande en starkt kritisk inställning till den av datainspektionen nämnda överenskommelsen.

Datainspektionen har den 4 oktober 1979 utfärdat vissa föreskrifter för tillämpning av 9 och 11 §§ kreditupplysningslagen (datainspektionens författningssamling, DIFS, 1979:1). I dessa föreskrifter, som skall iakttas senast fr. o. m. den 1 januari 1980, anges att personuppgifter om en gift person inte får innehålla kreditupplysningsinformation om den andra maken. Om makarna har likalydande adress får uppgift däremot lämnas om den andra makens namn och personnummer. Föreligger behov av personuppgifter om båda makarna, får uppgifter lämnas ut om var och en av dem. Enligt föreskrifterna skall sådant behov anses föreligga när makarna söker kredit (eller motsvarande) gemensamt.

Finansieringsföretagens förening har i en skrivelse till justitiedepartementet den 5 februari 1980 riktat kritik mot dessa föreskrifter. Föreningen har i skrivelsen fört fram liknande synpunkter som i sitt remissyttrande.

För egen del vill jag först framhålla att tillämpningen av 9 § kreditupplysningslagen inte synes medföra något särskilt problem, om två makar gemensamt söker kredit eller avser att gemensamt ingå ett annat avtal som medför ekonomiska förpliktelser för dem, liksom inte heller om den ena maken ställer sig som borgensman för den andres förpliktelser enligt ett kreditavtal e. d. I sådana fall framgår det direkt av 9 § att det inte finns något hinder mot att motparten i avtalet erhåller personuppgifter om båda makarna.

När en gift person ensam träder i förbindelse t. ex. med en kreditgivare för att ansöka om en kredit för egen del uppkommer emellertid frågan i vad mån det i en kreditupplysning rörande honom eller henne bör få lämnas uppgifter även om den andra makens ekonomi. Den praxis som tidigare under många år tillämpats har inneburit att uppgifter regelmässigt har lämnats även beträffande den andra makens inkomster m. m., i vart fall då makarna har varit sammanboende. I denna praxis synes inte tillräckligt ha beaktats att uppgifterna om den andra maken inte enbart utgör ett led i kreditupplysningen om den kreditsökande utan även måste betraktas som en självständig kreditupplysning avseende dennes make. I hithörande fall föreligger alltså,

som har framhållits i departementspromemorian, i själva verket två kreditupplysningar. Om upplysningen beträffande den andra maken utgör en personupplysning, vilket i allmänhet torde vara fallet, skall således reglerna i 9 och 11 §§ tillämpas på den. Detta synes numera allmänt erkännas. Däremot har framkommit att det råder delade meningar om i vilken utsträckning t. ex. en kreditgivare kan anses ha ett sådant behov som avses i 9 § av en personupplysning även beträffande den kreditsökandes make. Denna fråga har i datainspektionens tidigare berörda föreskrifter lämnats öppen.

När det gäller att bedöma en gift persons förmåga att fullgöra ett ekonomiskt åtagande kan, som har framhållits i departementspromemorian, beskaffenheten av makarnas samlade ekonomiska situation i en del fall vara av betydelse. I många äktenskap råder i stor utsträckning en faktisk ekonomisk gemenskap, som innebär att makarna tillsammans fullgör olika ekonomiska förpliktelser även om det rättsliga ansvaret för dessa är uppdelat mellan makarna. I realiteten utgör då makarnas totala ekonomi deras underlag för krediter och andra förpliktelser, medan det kan bero på tillfälligheter eller på överenskommelse mellan makarna vem av dem som skall bära det rättsliga ansvaret för ett åtagande. Även för de fall där makarna mera strikt skiljer mellan den enes och den andres ekonomi kan det när det gäller att bedöma den enes betalningsförmåga vara av betydelse, om den andre har en sådan ekonomisk situation att makarna kan antas i lika hög grad bidra till familjens försörjning eller om en av dem måste antas helt eller till större delen stå för denna. Det bör understrykas att detta är en annan sak än att t. ex. en kreditgivare räknar med att den kreditsökandes make skall träda in och faktiskt svara för den andres åtaganden. Ett sådant motiv bör givetvis inte tillmätas betydelse i detta sammanhang.

Det nu anförda innebär att den som överväger att lämna kredit till en gift person eller att annars träda i ekonomisk förbindelse med en sådan person i vissa fall måste anses ha ett legitimt behov av upplysningar också om den andra makens ekonomi, även om avsikten inte är att denne skall ha det rättsliga ansvaret för den kreditsökande makens förpliktelse. Att sådana upplysningar lämnas kan i regel inte anses utgöra något otillbörligt intrång i den andra makens personliga integritet.

På grund av det som jag nu har sagt kan jag inte ansluta mig till den ståndpunkt som datainspektionen har intagit i sitt remissyttrande, nämligen att i ett kreditupplysningsärende uppgifter aldrig skulle få lämnas om den av makarna som inte själv söker kredit e. d. Detta skulle kräva nya särskilda bestämmelser i lagen, vilka kan leda antingen till att kreditgivare m. fl. kräver att båda makarna skall stå som kredittagare eller motsvarande, något som knappast synes vara till fördel för makarna, eller till att kreditbedömningen i hithörande fall kommer att vila på ett otillfredsställande underlag.

De uttalanden som departementspromemorian innehåller rörande till-

lämpningen av 9 § i äkta make-fallen har som tidigare nämnts godtagits av det stora flertalet remissinstanser och innebär även enligt min mening en i huvudsak riktig och lämplig grund för praxis på området.

För att en personupplysning rörande make till den som söker kredit e. d. skall få lämnas ut måste sålunda för det första alltid krävas att en uttrycklig begäran om detta framställs. I de fall då makarna sammanbor bör det vidare bero av omständigheterna i det enskilda fallet – framför allt den kreditökandes egen inkomst och den sökta kreditens storlek – om på grund av en sådan begäran personupplysning skall få lämnas beträffande den kreditökandes make. Exempelvis kan en kreditgivare när det är fråga om endast mindre krediter knappast anses ha något beaktansvärt behov av upplysningar även om den andra makens ekonomiska förhållanden.

Enligt min mening måste man emellertid på detta område, liksom när det gäller tillämpningen av 9 § i övrigt, ha förståelse för att ett kreditupplysningsföretag inte rimligen kan göra någon ingående prövning i varje enskilt fall. I sammanhanget bör vidare erinras om det i avsnitt 4.2.4 berörda förhållandet att prövningen enligt 9 § i det enskilda fallet i praktiken ofta görs av beställaren av en personupplysning. Med hänsyn till dessa omständigheter samt till att 9 § är straffsanktionerad synes det lämpligt att den nämnda prövningen får ske med tillämpning av ett eller flera mer schablonmässiga kriterier, som bör kunna fastläggas av datainspektionen med stöd av 7 § kreditupplysningskungörelsen (1974:326). Föreskrifterna torde böra utfärdas efter samråd med kreditupplysningsföretag och företrädare för kreditgivarsidan.

I departementspromemorian sägs att den som överväger att träda i ekonomisk förbindelse med en gift person i regel inte kan anses ha något sådant legitimt behov av upplysningar rörande den andra makens ekonomi som avses i 9 § kreditupplysningslagen, om makarna lever åtskilda. Jag ansluter mig till denna uppfattning, som också har biträttits av remissinstanserna. Som har framhållits i promemorian kan det i sådana fall endast mera sällan antas föreligga en sådan faktisk ekonomisk gemenskap mellan makarna som tidigare har berörts. Bestämmelserna om s. k. hushållsfullmakt för make i 5 kap. 12 § giftermålsbalken gäller inte när sammanlevnaden mellan makarna är hävd. Regelmässigt torde också vardera maken i den här aktuella situationen svara för sin egen försörjning. Om det i ett kreditupplysningsärende beträffande en gift person framgår att makarna bor på olika adresser, bör sålunda i enlighet med vad som har anförts i departementspromemorian en personupplysning om den andra maken lämnas ut endast om det undantagsvis kan visas att makarna trots detta lever i sådan ekonomisk gemenskap att exempelvis en kreditgivare måste anses ha behov av en sådan upplysning.

Vad härefter angår tillämpningen av 11 § kreditupplysningslagen i äkta make-fallen följer, som har konstaterats i departementspromemorian, direkt av paragrafen i dess nuvarande lydelse att en personupplysningskopia skall

tillställas var och en av makarna, om det i ett kreditupplysningsärende har lämnats personuppgifter rörande dem båda.

Kreditupplysningslagen

När det gäller innehållet i personupplysningskopian ansluter jag mig till förslaget i departementspromemorian att kopian alltid skall innehålla upplysning om att uppgifter i ärendet har lämnats även rörande en annan person samt om dennes namn. För den som exempelvis har sökt kredit måste det nämligen anses vara av betydelse att få veta att bedömningen av hans eller hennes kreditvärdighet kan ha gjorts med beaktande även av uppgifter rörande en annan person. En bestämmelse av den angivna innebörden bör tas upp i 11 §. Jag förordar vidare att det i paragrafen föreskrivs att en personupplysningskopia inte får innehålla andra uppgifter om den andra personen än identitetsuppgifter.

4.2.8 Rättelse av oriktiga eller missvisande uppgifter i kreditupplysning eller register

Det kan inträffa att en uppgift som har lämnats ut i en kreditupplysning eller som förekommer i ett kreditupplysningsregister är oriktig eller missvisande. Uppgiften bör i så fall rättas så långt detta är praktiskt möjligt och påkallat av hänsyn bl. a. till den som uppgiften avser. Bestämmelser om detta finns i 12 § kreditupplysningslagen.

Enligt 12 § första stycket skall den som bedriver kreditupplysningsverksamhet utan dröjsmål vidta skäligen utredningsåtgärder, om det uppkommer anledning till misstanke att uppgift som har lämnats i en kreditupplysning under den senaste tolv månadersperioden eller som förekommer i register i verksamheten är oriktig eller missvisande. Bekräftar utredningen denna misstanke skall vissa åtgärder vidtas, förutsatt att den oriktiga eller missvisande uppgiften inte uppenbart saknar betydelse från kreditupplysningssynpunkt. Detta framgår av 12 § andra stycket, där det sägs att oriktiga eller missvisande uppgifter som förekommer i register skall rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgifterna tagits in i en lämnad kreditupplysning, skall dessutom rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden har fått del av uppgifterna. Har en fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning av den som uppgiften avser, skall denne enligt 12 § tredje stycket kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd har vidtagits.

Av datainspektionens promemoria rörande kreditupplysningslagen framgår att bestämmelserna i 12 § har vållat vissa problem i den praktiska tillämpningen. I departementspromemorian föreslås dock inte någon ändring av 12 § i de delar som nu har berörts. Däremot görs vissa uttalanden om hur paragrafen bör tillämpas.

Ett av de tillämpningsproblem som har uppkommit gäller frågan om vilket

underlag som den som önskar rättelse etc. måste prestera för att kreditupplysningsföretaget skall bli skyldigt att vidta utredningsåtgärder enligt 12 § första stycket. I departementspromemorian framhålls att denne självfallet måste åberopa någon grund för ett påstående om att en uppgift är felaktig eller missvisande. För att undersökningsskyldighet skall uppkomma kan det enligt promemorian däremot inte krävas att någon egentlig utredning läggs fram, eftersom undersökningsskyldigheten syftar just till att åstadkomma utredning. En annan sak är att den första undersökningståtgärden kan bli exempelvis att be den registrerade förete kvitto, om han påstår att han betalt en viss skuld i sådan tid att en notering om betalningsförsummelse inte borde ha gjorts.

Dessa uttalanden i departementspromemorian har lämnats utan erinran under remissbehandlingen. Också jag ansluter mig till dem.

Ett annat problem vid tillämpningen av 12 § består i svårigheten i vissa fall att bedöma om en uppgift är att betrakta som missvisande eller ej. I förarbetena till bestämmelsen uttalas till en början att en uppgift om ett skuldförhållande skall rättas, om gäldenären t. ex. genom kvitto visar att skulden har betalats. Vidare behandlas den situationen att någon efter att ha gjort sig skyldig till en betalningsförsummelse betalar det belopp som försummelsen avser. Enligt förarbetena bör uppgiften om betalningsförsummelsen i detta fall kompletteras med uppgift om betalningen. Att betalning har skett bör dock inte medföra att själva uppgiften om betalningsförsummelsen utesluts, eftersom den även därefter kan ha intresse för bedömningen av den registrerades betalningsförmåga och betalningsvanor (prop. 1973:155 s. 151 f).

I datainspektionens promemoria rörande kreditupplysningslagen framhålls att kreditupplysningsföretagen över huvud taget inte noterar skuldförhållanden som sådana. Och sedan en betalningsförsummelse väl har förekommit är det enligt promemorian i allmänhet inte av intresse från kreditupplysnings synpunkt, huruvida betalning har erlagts senare. I promemorian sägs dock att uppgifter om en försummelse att betala in skatt eller arbetsgivaravgift undantagsvis kan behöva kompletteras med uppgift om försenad betalning, eftersom restlängdföring sker även vid en obetydlig försening och beloppen här kan vara mycket stora.

I departementspromemorian uttalas att det ofta torde vara riktigt att det från kreditupplysnings synpunkt väsentliga med en uppgift om en fastställd betalningsförsummelse är just det förhållandet att gäldenären har dröjt så länge med betalning att försummelsen har blivit fastställd av domstol eller annan myndighet. Enligt departementspromemorian kan det dock, i enlighet med vad datainspektionen har anfört, i en del fall vara motiverat med en kompletterande uppgift om betalning. Tillämpningsproblem av denna art bör enligt departementspromemorian kunna lösas genom föreskrifter eller rekommendationer från inspektionens sida.

Under remissbehandlingen har datainspektionen på nytt framhållit att en

uppgift om att betalning har skett i allmänhet saknar betydelse från kreditupplysningssynpunkt. Om kompletterande uppgift rörande betalning noteras i vissa fall men inte i andra, där rättelse inte har påkallats, skulle det vidare enligt inspektionen kunna leda till slutsatsen att betalning inte har skett i dessa senare fall. Detta kan enligt inspektionen medföra större olägenheter än om komplettering inte görs i något fall. Inspektionen anser emellertid att 12 § enligt förarbetena innebär att en uppgift om betalningsförsummelse alltid måste kompletteras med uppgifter om betalningar som därefter har verkställts. Enligt inspektionen bör bestämmelsen därför ändras.

För egen del kan jag till en början understryka vad som sägs i förarbetena om att uppgifter om ett skuldförhållande som kan ha noterats i kreditupplysningsregister måste anses missvisande och därför skall rättas, om det visar sig att skulden sedermera har betalats. Som datainspektionen har framhållit kan däremot uppgifter om en betalningsförsummelse långt ifrån alltid anses missvisande enbart därför att det belopp som betalningsförsummelsen avser så småningom betalas. Betalningen ändrar nämligen inte det faktum att gäldenären inte har betalt i tid. Och ofta är det just detta som är av intresse från kreditupplysningssynpunkt.

Å andra sidan kan det tänkas fall där en uppgift om betalningsförsummelse framstår som missvisande, om den inte kompletteras med en uppgift om senare verkställd betalning eller på annat sätt rättas. Ett exempel på detta kan vara, när betalning har skett kort efter förfallodagen. Ett annat exempel, som datainspektionen har dragit upp, är att betalningsförsummelsen har avsett skatt eller annan allmän avgift, varvid restlängdföring sker även om förseningen inskränker sig till bara någon dag. Även andra liknande fall kan naturligtvis tänkas, särskilt när det gäller enskilda näringsidkare och andra beträffande vilka bestämmelserna i 7 § kreditupplysningslagen inte gäller. Ytterligare exempel på att en uppgift om betalningsförsummelse på här diskuterat sätt kan vara missvisande är när betalningsförsummelsen har avsett ett så stort belopp att det finns anledning räkna med att inte bara själva betalningsförsummelsen kan få betydelse för kreditbedömningen utan även den omständigheten huruvida beloppet alltså utestår obetalt eller ej.

Slutsatsen av vad jag nu har sagt är att det beror av omständigheterna i det enskilda fallet, om en uppgift om betalningsförsummelse skall anses missvisande därför att den inte har kompletterats med uppgifter om senare verkställda betalningar. Vad som sägs i förarbetena till 12 § om en sådan komplettering torde enbart ta sikte på det fallet att omständigheterna är sådana att uppgiften om en betalningsförsummelse är missvisande. Dessa uttalanden kan därför inte utgöra något hinder mot en sådan tillämpning av 12 § som jag nyss har förordat.

Någon ändring av 12 § i det hänseende som nu har diskuterats är alltså inte nödvändig. Som har framhållits i departementspromemorian kan det dock vara lämpligt att datainspektionen utfärdar närmare föreskrifter eller

rekommendationer till ledning för kreditupplysningsföretagen m. fl. om hur 12 § bör tillämpas när det gäller komplettering av uppgifter om betalningsförsummelser med uppgifter om verkställda betalningar.

Enligt 12 § andra stycket gäller särskilda regler när en oriktig eller missvisande uppgift har tagits in i kreditupplysning som lämnas genom tryckt skrift. I ett sådant fall föreligger inte någon skyldighet att tillstålla den som har fått del av uppgiften ett meddelande om rättelse eller komplettering. Är det fråga om en periodisk skrift, skall dock rättelse eller komplettering så snart det kan ske föras in i ett följande nummer.

I departementspromemorian har inte föreslagits någon ändring av dessa särskilda regler om rättelseskyldigheten. Vid remissbehandlingen har datainspektionen emellertid ansett att det bör övervägas att skärpa reglerna om rättelsemeddelande när det gäller kreditupplysning som har publicerats i en periodisk skrift. Om t. ex. en oriktig uppgift av graverande karaktär har publicerats i en sådan skrift, kan det sålunda enligt inspektionens mening vara påkallat med en rättelseåtgärd utöver den föreskrivna skyldigheten att införa rättelse eller komplettering i ett följande nummer av skriften.

För min del finner jag det inte påkallat med en sådan skärpning av reglerna som datainspektionen har ifrågasatt. Skadeståndsskyldigheten enligt 21 § torde utgöra ett tillräckligt incitament för den som har lämnat upplysningen att i sådana fall som har nämnts av inspektionen vidta även andra rättelseåtgärder, om det kan ske. Har den oriktiga uppgiften vållat skada, kan den ansvarige givetvis inte undgå skadeståndsskyldighet genom att åberopa att skadan har inträffat innan han ännu varit skyldig att enligt 12 § andra stycket lämna meddelande om rättelse e. d.

Vid remissbehandlingen har framkommit att ett av de i kreditupplysnings-sammanhang allvarigare problemen för bl. a. småföretagare är att de kan bli föremål för oriktiga eller missvisande uppgifter om en försummelse att betala skatter eller andra allmänna avgifter. Anledningen till detta har uppgetts vara att kreditupplysningsföretagen inhämtar uppgifter från länsstyrelsernas restlängder innan dessa ännu har hunnit korrigeras med hänsyn till eventuellt lämnade betalningsanstånd m. m. Enbart rättelseskyldigheten enligt 12 § kan här inte anses tillfredsställande. Problemen i nu berörda och liknande fall gäller nämligen främst frågan vilket underlag som bör användas för registrering i kreditupplysningsverksamhet. Denna fråga kan inte lämpligen regleras direkt genom uttryckliga bestämmelser i kreditupplysningslagen. Enligt min mening är det däremot påkallat att lagen ger ett klart stöd för att datainspektionen, i de fall då det framstår som angeläget, meddelar generella föreskrifter rörande frågor av detta slag. Detta kan åstadkommas genom ett tillägg till den allmänna bestämmelsen i 5 §, vilket tar sikte på att motverka bl. a. registrering av oriktiga eller missvisande uppgifter i kreditupplysnings-verksamhet.

På grund av det nu anförda föreslår jag att det i 5 § kreditupplysningslagen

föreskrivs att kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den bl. a. inte leder till att oriktiga eller missvisande uppgifter lagras eller lämnas ut.

Kreditupplysningslagen

4.2.9 Uppgifter om betalningsförsummelser i personupplysningar

Enligt 7 § första stycket kreditupplysningslagen får en personupplysning inte innehålla uppgift om andra betalningsförsummelser än sådana som har fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd eller som har lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Uppgifter som sålunda inte får lämnas ut får inte heller lagras i kreditupplysningsverksamhet. I praktiken har detta förbud sin största betydelse när det gäller s. k. ansökningsuppgifter, dvs. främst uppgifter om att någon har blivit föremål för ansökan om stämning, lagsökning eller betalningsföreläggande. Förbudet gäller emellertid också andra uppgifter rörande betalningsförsummelser som inte har fastställts på ett sådant sätt som anges i 7 § första stycket. Som exempel kan nämnas uppgifter om inkassoåtgärd, kreditspärr eller misskötsel i olika hänseenden av krediter.

Enligt 7 § andra stycket har datainspektionen rätt att medge undantag från förbudet i första stycket. Bakgrunden till att denna dispensmöjlighet infördes var främst förhållandena inom avbetalningshandeln, där det vid lagens tillkomst fanns en omfattande registrering av hur kredittagare skötte sina krediter. Ett undantagslöst förbud mot uppgifter om betalningsförsummelser som inte hade fastslagits av myndighet ansågs medföra risk för en ogynnsam utveckling på detta område, liksom när det gällde kreditformer som låneköp och kontokredit. På dessa områden bedömdes en dispens alltså kunna vara motiverad (prop. 1973:155 s. 98).

Datainspektionen har i föreskrifter och anvisningar för tillämpningen av kreditupplysningslagen, som har fastställts den 15 juli 1974, angett vissa undantag från förbudet enligt 7 § första stycket. I huvudsak innebär dessa att uppgifter om andra betalningsförsummelser än sådana som har dokumenterats på sätt som anges i bestämmelsen får lagras och lämnas ut i följande fall, nämligen (1) om betalning har uteblivit eller försenats vid minst tre tillfällen under de senaste tolv månaderna, eller (2) om summan av till betalning förfallna fordringar eller en enstaka fordran uppgår till lägst 1 000 kr., eller (3) om det annars är uppenbart att kredit inte kan betros den som uppgiften avser. I fråga om lagring av uppgifter av det nu berörda slaget anges vidare i anvisningarna att, när uppgifter om betalningsförsummelse gallras ut enligt den nuvarande femårsregeln i 8 § kreditupplysningslagen, uppgifter om "yngre" betalningsförsummelser får stå kvar i register även om gallringen har lett till att antalet registrerade betalningsförsummelser är färre än tre eller deras sammanlagda belopp understiger 1 000 kr.

I departementspromemorian redovisas bl. a. att kreditupplysningsföretagen i praktiken inte har visat nämnvärt intresse av att utnyttja de av

datainspektionen medgivna undantagen från förbudet i 7 § första stycket. I promemorian uppges sålunda att det på personupplysningsområdet knappast förekommer någon registrering av betalningsförsummelser som inte har fastslagits genom beslut av domstol eller på ett annat liknande sätt som avses i bestämmelsen. Med hänsyn bl. a. till den praxis som alltså råder finns det enligt promemorian inte någon anledning att frångå eller mjuka upp det ifrågakvarande förbudet. I promemorian föreslås därför att bestämmelsen i 7 § första stycket behålls oförändrad. Med anledning av vissa anmärkningar från datainspektionens sida framhålls vidare i promemorian att det inte finns tillräcklig anledning att utvidga förbudet i bestämmelsen till att gälla uppgift om växelprotest.

Enligt promemorian bör det, liksom f. n., finnas en möjlighet att föreskriva undantag från förbudet i 7 § första stycket. Ett sådant undantag bör, med stöd av bestämmelserna i 8 kap. 7 § första stycket 3 samt 11 § regeringsformen, få medges av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, av datainspektionen. Enligt promemorian bör emellertid möjligheten att medge undantag användas mera restriktivt än som har skett genom datainspektionens nuvarande anvisningar på denna punkt. I promemorian föreslås att detta får komma till uttryck i lagtexten genom att det i 7 § andra stycket föreskrivs att undantag får medges, om det behövs för att undvika att personupplysning blir uppenbart missvisande.

Vid remissbehandlingen har promemorieförslaget rörande 7 § – under förutsättning att personupplysningsbegreppet behålls oförändrat – lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Datainspektionen vidhåller emellertid sin tidigare ståndpunkt att uppgifter om växelprotest inte bör få förekomma i personupplysningssammanhang. Justitiekanslern ansluter sig till denna uppfattning.

För egen del får jag först erinra om att mina förslag i avsnittet 4.2.3 innebär att bestämmelserna i 7 §, liksom hittills, skall gälla enbart uppgifter rörande enskilda personer som inte är näringsidkare e. d. Samtidigt vill jag emellertid framhålla att förslaget i avsnitt 4.2.6 om att även enskilda näringsidkare m. fl. skall ha rätt till kreditupplysningskopia bör kunna medföra en avsevärd förbättring av deras situation i det hänseende som här är aktuellt. Genom kreditupplysningskopian kan de nämligen på ett helt annat sätt än f. n. få sin uppmärksamhet riktad på eventuellt oriktiga eller missvisande uppgifter om betalningsförsummelser, med följd att de snabbt kan påkalla rättelse enligt 12 §.

I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian bör bestämmelserna i 7 § första stycket behållas oförändrade. Jag ansluter mig också till uppfattningen i promemorian att det inte finns tillräcklig anledning att förbjuda uppgift om växelprotest i personupplysning. En sådan uppgift torde betraktas som väsentlig i kreditupplysningssammanhang.

Som framhölls redan vid lagens tillkomst skulle ett generellt förbud mot registrering och utlämnande av information om betalningsförsummelse, som

inte har fastslagits av myndighet, på vissa områden kunna innehåra avsevärda olägenheter för kreditgivarna och därmed för en fungerande kreditmarknad. Jag vill här erinra om den debatt som under senare tid har förts om förhållandena på kontokortsområdet. I det sammanhanget har även rests krav på en mer ingående kreditprövning och kreditbevakning från kreditgivarnas sida. Bl. a. med hänsyn härtill bör, som har föreslagits i departementspromemorian och som jag redan tidigare har berört (se avsnittet 4.2.1), en möjlighet till undantag från förbudet i 7 § första stycket behållas. Härigenom kan kreditgivare m. fl. få förutsättningar att på områden där detta måste bedömas som väsentligt utbyta information om bl. a. kreditmissbruk. Som framgått är det närmast på kontokortsområdet som särskilda motiv för dispens kan anses föreligga. Jag vill i sammanhanget erinra om den kontokortsutredning som jag tidigare har nämnt och som bl. a. har att pröva kontokortsföretagens behov av information om kreditmissbruk m. m.

Undantag bör i enlighet med promemorieförslaget kunna medges av regeringen eller, efter regeringens bestämmande, av datainspektionen. Enligt min mening bör undantagsmöjligheten liksom hittills hanteras med återhållsamhet och i enlighet med de riktlinjer som angavs vid lagens tillkomst (prop. 1973:155 s. 98 och 146). Detta bör i lagtexten markeras genom ett krav på att det skall finnas särskilda skäl för undantag.

4.2.10 Äldre uppgifter i personupplysningar

En kreditupplysning kan i många fall bli missvisande, om den innehåller uppgifter om t. ex. betalningsförsummelse som ligger långt tillbaka i tiden. I sådana fall är det ett intresse både för den som erhåller upplysningen och för den som avses med denna att uppgifterna inte kommer till användning. Det kan emellertid också inträffa att äldre omständigheter har en viss betydelse för kreditbedömningen och att det därför är önskvärt för kreditgivaren att få kännedom om dem.

Kreditupplysningslagen innehåller regler som, såvitt gäller enskilda personer som tillhör personupplysningskategorin, beaktar den enskildes intresse av integritetsskydd och skydd mot missvisande upplysningar. Enligt 8 § gäller sålunda att en personupplysning inte får innehålla uppgift om omständigheter eller förhållanden som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om fem år har förflutit från utgången av det år då omständigheterna inträffade eller förhållandena upphörde. Uppgifter som inte får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som används i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan upplysning lämnas om den som uppgiften avser.

När det gäller företagsupplysningar har det däremot ansetts angeläget att

dessa kan bli så uttömmande som möjligt. Lagen innehåller därför inte någon motsvarande begränsning i fråga om rätten att lämna ut äldre uppgifter i sådana kreditupplysningar. Vid lagens tillkomst framhölls dock att försiktighet bör iaktas även när det gäller användningen av äldre information i företagsupplysningar (prop. 1973:155 s. 147).

I sin promemoria rörande kreditupplysningslagen framhöll datainspektionen att den femårsgräns som gällde för personupplysningarnas del var onödigt generös med hänsyn till kreditbedömningsbehoven och att den därför borde sänkas. Enligt inspektionens mening fanns det inte heller anledning att i företagsupplysningar tillåta uppgifter om omständigheter och förhållanden som låg alltför långt tillbaka i tiden.

Enligt departementspromemorian torde femårstiden enligt 8 § i allmänhet vara onödigt lång. Även uppgifter om förhållanden som har upphört eller omständigheter som har inträffat avsevärt senare än för fem år sedan måste enligt promemorian ofta sakna nämnvärt intresse för bedömningen av en persons aktuella kreditvärdighet e. d. Med hänsyn härtill framstår det enligt promemorian som betänkligt att, som datainspektionen har upplyst, inte så få kreditgivare synes schablonmässigt bedöma t. ex. äldre betalningsanmärkningar såsom lika ofördelaktiga för en creditsökande som anmärkningar av senare datum. Detta kan enligt promemorian medföra olika negativa verkningar. I promemorian föreslås därför att den nuvarande femårsgränsen i princip ersätts med en treårsgräns.

Enligt förslagen i promemorian skall bestämmelserna i 8 § gälla beträffande alla enskilda personer, dvs. även näringsidkare m. fl. Framst med hänsyn härtill föreslås i promemorian att treårsgränsen inte skall gälla undantagslöst. Enligt promemorieförslaget skall sålunda alltjämt gälla en femårsgräns för uppgifter om att någon har inställt sina betalningar, har varit försatt i konkurs eller har medgetts ackord och om att någon har haft inflytande över ett visst företag. I promemorian framhålls att dessa undantag för bl. a. en del uppgifter av gravare karaktär i allmänhet kommer att aktualiseras endast beträffande den som är eller har varit näringsidkare.

Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har förslaget om en sänkning av den gällande femårstiden till i princip tre år godtagits av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Förutsatt att personupplysningsbegreppet behålls oförändrat. Sveriges grossistförbund och kreditmannaföreningarna motsätter sig dock förslaget även under den angivna förutsättningen. Flera företrädare för banker, andra kreditgivare och kreditupplysningsbranschen anser att femårsgränsen bör behållas för fler uppgifter än som har föreslagits i promemorian. Samma uppfattning framförs av Sveriges ackordscentral. Uppgifter som härvid nämns av olika remissinstanser är uppgifter om utmätning, utmätningförsök, vräkning och förrättning för återtagande av gods som har sålts med förbehåll om återtaganderätt. Enligt riksskatteverket bör en femårsgräns gälla för uppgifter om att någon har varit underkastad s. k. näringsförbud enligt vad som har föreslagits i prop. 1979/80:83 om

ändring i konkurslagen (1921:255).

Enligt vad jag har förordat i avsnittet 4.2.2 skall bestämmelserna i 8 § liksom hittills gälla enbart uppgifter rörande enskilda personer som inte är näringsidkare e. l. För enskilda personer som är näringsidkare eller annars faller utanför personupplysningskategorin kan emellertid förslaget om att även dessa skall erhålla kreditupplysningskopia i viss mån innebära ett förbättrat skydd mot olägenheter på grund av uppgifter som kan vara missvisande eller irrelevanta därför att de avser äldre förhållanden. Jag får i denna del hänvisa till vad jag har anfört om motsvarande fråga i avsnittet 4.2.9.

När det gäller personupplysningarna delar jag den av datainspektionen och i departementspromemorian redovisade uppfattningen att den femårstid som f. n. gäller enligt 8 § i allmänhet framstår som onödigt lång. Som har framhållits i promemorian infördes denna tidsbegränsning bl. a. för att ge den som en gång råkat i ekonomiska svårigheter en rimlig möjlighet att senare rehabilitera sig i ekonomiska sammanhang. Tidsbegränsningen är således av stor betydelse när det gäller att skydda den enskildes integritet. Om uppgifter rörande alltför gamla betalningsanmärkningar e. d. tas in i en personupplysning kan det vidare medföra, utöver personligt obehag, att den enskilde får ogrundade svårigheter att erhålla en nödvändig kredit. Rätten att i personupplysningar lämna ut uppgifter om äldre omständigheter och förhållanden bör därför inte gå längre än vad som normalt måste anses nödvändigt från kreditbedömningsynpunkt e. d. Enligt min mening innefattar den i promemorian föreslagna skärpningen av tidsgränsen från fem till tre år en rimlig avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande i sammanhanget.

De i departementspromemorian föreslagna undantagen från treårsgränsen motiverades främst med att bestämmelserna i 8 § enligt promemorieförslaget skulle gälla även för enskilda näringsidkare och andra enskilda personer med ett väsentligt inflytande över ett visst företag. Om bestämmelsernas nuvarande tillämpningsområde i enlighet med vad jag tidigare har föreslagit behålls oförändrat, är dessa undantag enligt min mening inte påkallade. Jag kan inte heller biträda de av olika remissinstanser framförda förslagen om andra undantag, även om en del av dessa i och för sig skulle ha större aktualitet för personupplysningarnas del. På personupplysningsområdet måste nämligen den föreslagna treårstiden anses generellt tillräcklig från kreditbedömningsynpunkt e. d. Det kan nämnas att bestämmelsernas konstruktion kan medföra att uppgift om en viss omständighet eller ett visst förhållande får lämnas ut under en tid av upp till fyra år efter det att omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Vidare bör påpekas att tidsfristen för en uppgift om att någon har varit försatt i konkurs räknas från utgången av det år då konkursen avslutades. Om riksdagen antar det förslag rörande möjlighet att meddela s. k. näringsförbud, som har lagts fram i prop. 1979/80:83 om ändring i konkurslagen, kommer på motsvarande sätt

tidsfristen för en uppgift om att någon har varit underkastad näringsförbud att räknas från utgången av det år då förbudet upphörde.

Sammanfattningsvis föreslår jag alltså beträffande 8 § endast den ändringen, att den i paragrafen angivna tiden av fem år sänks till tre år.

Kreditupplysningslagen

4.2.11 Övriga ändringar i kreditupplysningslagen

Som tidigare har framgått gäller kreditupplysningslagen även för kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av upplysningar i tryckt eller på annat sätt framställd skrift. När det gäller tryckta skrifter innehåller lagen emellertid vissa särregler. Dessa är föranledda delvis av tryckfrihetsrättsliga och delvis av praktiska hänsyn.

Kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av upplysningar i tryckt skrift är sålunda undantagen från tillståndstvånget enligt 3 §. Detta medför att datainspektionen inte kan med stöd av 4 eller 17 § meddela föreskrifter för sådan verksamhet. När en personupplysning lämnas genom offentliggörande i tryckt skrift gäller inte bestämmelsen i 9 § om legitimitetskontroll och inte heller bestämmelsen i 11 § om personupplysningskopia. Vidare finns i 12 § vissa särskilda bestämmelser om rättelse av oriktig eller missvisande kreditupplysning som har lämnats genom tryckt skrift.

Sedan kreditupplysningslagen kom till har genom en ändring i tryckfrihetsförordningen några andra typer av skrifter jämförts med tryckt skrift i tryckfrihetsrättsligt hänseende. Detta gäller enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen under vissa förutsättningar skrift som har mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande. Dessa förutsättningar är att utgivningsbevis gäller för skriften eller att denna är försedd med beteckning som visar att den är mångfaldigad samt i anslutning därtill tydliga uppgifter om vem som har mångfaldigat skriften och om ort och år för mångfaldigandet.

I departementspromemorian föreslås att vissa av kreditupplysningslagens särregler för tryckta skrifter genom uttryckliga bestämmelser görs tillämpliga också för det fall att kreditupplysningsverksamhet bedrivs genom offentliggörande av upplysningar i skrifter som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen jämförts med tryckta skrifter. Enligt promemorian bör detta dock inte gälla bestämmelserna i 9 och 11 §§ om legitimitetskontroll resp. personupplysningskopia. Dessa skulle sålunda enligt promemorieförslaget även i fortsättningen tillämpas i fråga om personupplysning som lämnas genom offentliggörande i skrift som inte är tryckt.

De nu berörda förslagen har lämnats utan kommentarer av det stora flertalet remissinstanser. Justitiekanslern samt hovrätten över Skåne och Blekinge ifrågasätter emellertid om det är befogat att i något hänseende behandla de skrifter som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen på annat sätt än de tryckta. Datainspektionen, som i och för sig godtar promemorie-

förslaget, framhåller att detta i praktiken innebär att sådana skrifter som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen inte kan användas för spridande av personuppgifter.

Kreditupplysningslagen

För egen del vill jag först framhålla att det naturligtvis är ganska enkelt att i små upplagor framställa stenciler eller fotokopior som innehåller personuppgifter samt förse dem med sådana uppgifter som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen medför att de jämställs med tryckta skrifter. Den skillnad som har gjorts i promemorieförslaget mellan å ena sidan tryckta skrifter och å andra sidan övriga här aktuella skrifter får ses mot denna bakgrund. Det har i promemorian befarats att de särskilda skyddsreglerna i 9 och 11 §§ kreditupplysningslagen skulle kunna i alltför stor omfattning sättas ur spel genom ett systematiskt utnyttjande av ett sådant tillvägagångssätt.

Riskerna för en sådan utveckling torde emellertid inte vara så stora. I stället bör stor hänsyn tas till att skrifter av ifrågakarande slag har ansetts böra åtnjuta samma tryckfrihetsrättsliga skydd som de tryckta skrifterna. Det måste anses stå i mindre god överensstämmelse med detta synsätt att de i kreditupplysningslagens sammanhang underkastas helt andra regler än de tryckta. Detta gäller i särskilt hög grad om dessa regler, såsom torde bli fallet enligt promemorieförslaget, i praktiken hindrar att ifrågakarande skrifter används för offentliggörande av en viss typ av kreditupplysningar.

Det sagda innebär att jag inte biträder promemorieförslaget på den nu aktuella punkten. Jag föreslår i stället att sådana skrifter som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen genomgående jämställs med tryckta skrifter vid tillämpningen av kreditupplysningslagen. Bestämmelser av den innebörden bör tas upp i de olika paragrafer som berörs.

I syfte att underlätta datainspektionens tillsyn över kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom utgivande av tryckt eller därmed jämställd skrift föreslås i departementspromemorian ett tillägg till 16 §. Detta tillägg innebär att den som bedriver verksamheten skall inom en vecka efter utgivandet av skriften kostnadsfritt tillstålla datainspektionen ett exemplar av denna. Den som åsidosätter leveransplikten skall enligt promemorieförslaget kunna ådömas straff. Dessa förslag har allmänt godtagits vid remissbehandlingen. Hovrätten över Skåne och Blekinge anser dock att det bör övervägas att ersätta straffsanktionen med en möjlighet för datainspektionen att framtvunga leverans genom vitesföreläggande. För egen del ansluter jag mig till promemorieförslaget.

I övrigt bör, huvudsakligen i enlighet med promemorieförslaget, göras vissa ändringar i 4 § om tillstånd till kreditupplysningsverksamhet, i 6 § om förbud mot lagring m. m. av särskilt ömtåliga personliga uppgifter, i 10 § om rätt till registerbesked och i 13 § om överlåtelse av register m. m. Med hänsyn till den nyligen antagna sekretesslagen (1980:100) bör tystnadspliktsbestämmelsen i 14 § ändras och tystnadspliktsbestämmelsen i 18 § upphävas. Vidare bör det göras vissa ändringar och tillägg i straffbestämmelserna i 19 §,

reglerna om förverkande av register i 20 § och reglerna om vitesföreläggande i 22 §. Beträffande de nu nämnda lagändringarna får jag hänvisa till specialmotiveringen.

Inkassolagen

4.3 Inkassolagen

4.3.1 Tillämpningsområdet

Inkassolagen gäller enligt 1 § för yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet. Med inkassoverksamhet förstås i lagen verksamhet med syfte att driva in betalning för fordran. Lagen omfattar dock inte de exekutiva myndigheters verksamhet, vilken är underkastad särskild reglering genom utskönningslagstiftningen.

Med inkassoverksamhet som bedrivs "yrkesmässigt" avses enligt förarbetena i princip all indrivning som ingår som ett led i en viss näringsverksamhet, oavsett om indrivningen avser egna eller andras fordringar. Detta innebär att lagen omfattar inte bara de egentliga inkassoföretagen utan också en stor del av landets övriga företag och näringsidkare, eftersom dessa vanligen i större eller mindre utsträckning driver in i vart fall egna fordringar. Under lagen faller också sådan inkassoverksamhet för annans räkning som bedrivs av branschföreningar och liknande företagargorganisationer samt av banker och advokater. För att lagen skall bli tillämplig krävs dock att inkassoverksamheten inte är av alltför obetydlig omfattning (se prop. 1974:42 s. 103 f). I datainspektionens praxis har lagen vidare ansetts omfatta bl. a. kommuners indrivning av fordringar i den kommunala verksamheten och arbetstagarorganisationers indrivning av fordringar för medlemmarnas räkning.

I sin promemoria rörande inkassolagen hävdade datainspektionen att bestämmelserna om lagens tillämpningsområde borde ändras. Den innebörd som uttrycket "yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet" hade getts i förarbetena överensstämde enligt inspektionen inte med vanligt språkbruk, där uttrycket vanligen antogs syfta på den egentliga inkassobranschen. Lagtexten gav därför dåligt besked om lagens omfattning, vilket hade vållat onödiga problem i inspektionens tillsynsverksamhet. Enligt inspektionen fanns det vidare sakliga skäl att utvidga lagens tillämpningsområde till att omfatta all inkassoverksamhet. Inspektionen framhöll att de nuvarande begränsningarna av tillämpningsområdet saknar praktisk betydelse och att lagens faktiska räckvidd dessutom är större än det formella tillämpningsområdet. För att en borgenär skall ha rätt till ersättning för kravkostnad enligt inkassokostnadskungörelsen måste han nämligen iaktta bestämmelserna om krav i 5 § inkassolagen. Vidare brukar blanketter för kravbrev m. m., som tillhandahålls åt näringsidkare och allmänheten, utformas så att de uppfyller lagens anspråk. Om lagen fick omfatta all inkassoverksamhet, skulle detta enligt inspektionen också spara all den möda som inspektionen f. n. måste lägga ned på frågan om lagens tillämplighet i olika fall.

I departementspromemorian framhålls att datainspektionen har anfört goda skäl för att utvidga inkassolagens tillämpningsområde. Enligt promemorian kan det te sig svårförståeligt för en gäldenär att han har ett sämre skydd mot otillbörliga inkassoåtgärder enbart därför att den som vidtar åtgärderna inte handlar i yrkesmässig inkassoverksamhet. Härvid pekas särskilt på det faktum att en näringsidkare som driver in egna fordringar som hör till rörelsen ibland omfattas av lagen och ibland inte, beroende på omfattningen av indrivningsverksamheten. Det är enligt promemorian också mindre tillfredsställande att tillämpligheten av en regel som den i 9 § – enligt vilken gäldenären med befriande verkan kan betala till den som har borgenärens uppdrag att driva in en fordran – beror på omständigheter som gäldenären inte har möjlighet att iaktta. Även i detta hänseende är ju avgörande bl. a. i vilken omfattning en person eller ett företag driver in fordringar för annans räkning.

Enligt promemorian bör det dock inte komma i fråga att utsträcka tillämpningsområdet fullt så långt som datainspektionen har förordat. Enskilda fysiska personers verksamhet för indrivning av egna fordringar av privat natur bör även i fortsättningen hållas utanför inkassolagen och därmed utanför bl. a. den offentliga tillsynen från datainspektionens sida. Med enskild person bör enligt promemorian jämföras dödsbo. Vidare bör liksom f. n. exekutiv myndighets verksamhet enligt promemorian undantas från tillämpningen av lagen.

All inkassoverksamhet i övrigt skall enligt vad som föreslås i promemorian omfattas av lagen. Detta gäller för det första all verksamhet för indrivning av fordran för annans räkning, oavsett inkassoverksamhetens omfattning och oberoende av om den bedrivs i förvärvssyfte eller inte. Detsamma gäller indrivning av fordran som har övertagits för detta ändamål och som enligt vad som påpekas i promemorian rättsligt sett utgör indrivning av egen fordran. Beträffande indrivning av egna fordringar i övrigt föreslås i promemorian att lagen först och främst skall tillämpas om fordringarna har uppkommit i näringsverksamhet. När en näringsidkare driver in en fordran som hör till rörelsen skall näringsidkaren sålunda alltid, vare sig det är fråga om en fysisk eller en juridisk person, vara skyldig att iaktta inkassolagens bestämmelser. Därutöver skall lagen enligt promemorieförslaget gälla alla juridiska personers – utom dödsbons – indrivning av egen fordran, även om denna inte har uppkommit i näringsverksamhet eller har övertagits för indrivning.

Vid remissbehandlingen har de nu berörda förslagen om ändring av lagens tillämpningsområde tillstyrkts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Även enligt min mening framstår det som befogat att utvidga inkassolagens tillämpningsområde på det sätt som har föreslagits i departementspromemorian. I princip bör naturligtvis all indrivning av fordringar ske på ett sätt som inte är otillbörligt mot gäldenären. Inte heller i övrigt kan lagens regler i allmänhet anses oskäligt betungande för den som ägnar sig åt att driva in

fordringar, inte ens om detta sker bara tillfälligtvis. En reservation bör dock göras för reglerna om tillstånd att bedriva inkassoverksamhet. Sådant tillstånd torde inte alltid vara nödvändigt. Detta återkommer jag till i nästa avsnitt.

Som har anförts i departementspromemorian skulle det emellertid även med denna reservation föra för långt att låta lagen gälla för enskilda fysiska personers egen indrivning av egna fordringar som hör till privatlivet och som inte har övertagits för indrivning. Med enskilda personer bör i detta sammanhang jämföras dödsbon. Ett undantag från lagens tillämpningsområde bör alltså göras för dessa fall.

Den förordade utvidgningen av lagen till att omfatta alla fall då någon driver in en fordran för annans räkning kan vidare medföra vissa olägenheter i fall då en privatperson tillfälligtvis inkasserar en fordran på uppdrag av annan. Enligt min mening finns det emellertid inte något att erinra mot att bestämmelserna om iakttagande av god inkassosed och om skadeståndsskyldighet för otillbörliga förfaranden mot gäldenären blir tillämpliga i dessa situationer. Något generellt undantag från lagen bör därför inte ställas upp med avseende på dessa fall. Det finns däremot anledning se till att inte en del andra regler får ett alltför vidsträckt tillämpningsområde. Denna fråga har i olika sammanhang behandlats i departementspromemorian, och jag avser att beröra den närmare i anslutning till de regler där den aktualiseras.

En särskild fråga är vad som skall anses utgöra "inkassoverksamhet" i inkassolagens mening. Som tidigare har framgått definieras begreppet inkassoverksamhet i 1 § som verksamhet med syfte att driva in betalning för fordran. Enligt förarbetena innebär denna definition ett krav på att verksamheten har ett inslag av hot eller tvång. En typisk inkassoåtgärd anges i förarbetena vara att sända ut ett kravbrev med hot om att rättslig åtgärd kommer att vidtas om gäldenären inte betalar frivilligt. Åtgärder som innebär en ren påminnelse om betalningsskyldighet, t. ex. att sända ut en betalningsavi, faller däremot enligt förarbetena utanför begreppet inkassoverksamhet (jfr prop. 1974:42 s. 103).

Datainspektionen uppgav i sin promemoria rörande inkassolagen att inspektionen hade fått lägga ned mycket arbete på att dra en klar gräns mellan sådana krav som omfattas av inkassolagen och sådana betalningspåminnelser som inte gör det. I sin praxis hade inspektionen ansett att en betalningspåminnelse, för att falla utanför lagen, inte fick innehålla någon tidsfrist för betalning, inte ens i form av uttryck som "omgående" eller "snarast" e. d. I fall då en tidsfrist sätts ut, innefattade det nämligen enligt inspektionen ett förtäckt hot om vidare åtgärder efter fristens utgång. Inspektionen hade däremot ansett sig böra godta att gäldenären i en sista betalningspåminnelse upplyses om att ärendet kan komma att lämnas över för inkasso. Inom inspektionen rådde emellertid delade meningar om det lämpliga i dessa gränsdragningar. Inspektionen ansåg därför att begreppet inkassoverksamhet borde ges en tydligare definition, t. ex. genom att det i

lagtexten anges att verksamheten skall ha ett inslag av hot eller tvång.

Enligt departementspromemorian bör datainspektionens önskemål om en klarare avgränsning av begreppet inkassoverksamhet tillgodoses i möjligaste mån. I promemorian framhålls att det emellertid är mindre lämpligt att grunda denna avgränsning på termer som "hot" eller "tvång", eftersom dessa inte är entydiga och dessutom kan ge en felaktig bild av hur en korrekt inkassoverksamhet bör bedrivas. Inslaget av "hot" består nämligen i allmänhet inte av annat än att gäldenären upplyses om att borgenären kan komma att vidta rättsliga eller annars helt oantastliga åtgärder för att få betalning för sin fordran. Enligt promemorian är det mer ändamålsenligt att utgå från det förhållandet att en borgenär, liksom f. n., bör ha möjlighet att ge en gäldenär helt neutrala betalningspåminnelser utan att det blir fråga om inkassoverksamhet i lagens mening. För att en betalningspåminnelse skall falla utanför lagen bör den enligt promemorian inte få innehålla något inslag av hot eller påtryckning mot gäldenären utöver själva påminnelsen om betalningsskyldighet. I enlighet med vad datainspektionen har fastslagit i sin praxis bör detta enligt promemorian innebära bl. a. att påminnelsen inte får innehålla någon tidsfrist för betalning. För att en klar och hanterlig gränsdragning skall kunna upprätthållas bör härvid enligt promemorian gälla att påminnelsen, likaledes i enlighet med inspektionens praxis, inte heller får innehålla att betalning skall ske "omgående" eller "snarast" e. d.

Mot den nu angivna bakgrunden föreslås i departementspromemorian att begreppet inkassoverksamhet i 1 § definieras så, att därmed förstas verksamhet för indrivning av fordran genom krav eller andra åtgärder som ej endast innebär att gäldenären underrättas eller erinras om fordringen. Förslaget får bl. a. den effekten att det blir fråga om ett krav i den mening som avses i 5 § inkassolagen, om det anges att betalning av en förfallen fordran skall ske inom en mer eller mindre bestämd tid.

Vid remissbehandlingen har detta förslag lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Datainspektionen framhåller emellertid att det kan vara lämpligt att en betalningspåminnelse får innehålla en tidsfrist för betalningen utan att påminnelsen för den skall falla under lagen. Även Svenska sparbanksföreningen anser att en betalningspåminnelse bör få innehålla i varje fall en bestämt angiven frist för betalning utan att den behöver omfattas av lagen. Finansieringsföretagens förening anför att en betalningspåminnelse därjämte bör få innehålla en upplysning om att ärendet kommer att överlämnas för inkasso om betalning inte sker. En liknande ståndpunkt intas av Motorbranschens riksförbund.

För min del vill jag till en början framhålla att det, när en gäldenär underlåter att betala sin skuld i rätt tid, är ett normalt tillvägagångssätt att gäldenären först påminns om sin betalningsskyldighet på ett enkelt sätt. På detta stadium förekommer i allmänhet inte några egentliga påtryckningar mot gäldenären. Betalningspåminnelser torde i regel sändas ut av borgenären själv.

Borgenären kan givetvis också själv agera under ett fortsatt indrivningsförfarande. I regel torde gäldenären då först tillställas ett krav som förenas med påtryckningar mot honom för att förmå honom att betala, varefter han utsätts för rättsliga åtgärder e. d. Ofta uppdrar borgenären emellertid åt någon annan, t. ex. ett inkassoföretag, att som ombud för honom vidta de åtgärder som fordras utöver enkla betalningspåminnelser. Fordringen kan också överlåtas på annan för indrivning.

Enligt min mening måste en borgenär eller dennes ombud, liksom f. n., ha ett visst utrymme för att rikta enkla betalningspåminnelser mot en gäldenär utan att detta anses utgöra inkassoverksamhet i lagens mening. Detta synes vara av stor praktisk betydelse, eftersom exempelvis en näringsidkare kan vilja ombesörja betalningspåminnelser själv samtidigt som han har ett befogat intresse av att inte bli underkastad inkassolagens regelsystem med vad detta innebär bl. a. i fråga om offentlig tillsyn över verksamheten. Det är alltså viktigt att på lämpligt sätt avgränsa ett påminnelsestadium, som bör falla utanför lagen. Det kan sägas att den nuvarande definitionen av begreppet inkassoverksamhet är alltför vag för att kunna fylla denna uppgift.

I likhet med en del remissinstanser anser jag att promemorieförslaget medför en från olika synpunkter alltför snäv begränsning av vad en betalningspåminnelse får innehålla för att den skall falla utanför lagen. De flesta borgenärer torde finna det naturligt att, när de påminner en gäldenär om hans skuld, samtidigt ange en tidsfrist för betalningen åtminstone på det sättet att betalning skall ske "omgående" eller "snarast" e. d. Som bl. a. datainspektionen har varit inne på finns det inte någon anledning att låta lagen omfatta betalningspåminnelser som innehåller endast att betalning skall ske inom en sådan mer eller mindre bestämd tidsfrist utan att det anges vad som kan hända om betalningen inte erläggs i tid. Enligt min mening bör lagen bli tillämplig först då borgenären eller hans ombud hotar med en viss påföljd e. d. för underlåtenhet att betala. Det är nämligen när ett sådant hot kommer in i bilden som det behöver ses till att hotet inte får en sådan form eller ett sådant innehåll att det framstår som otillbörligt mot gäldenären.

Som nyss nämndes ombesörjer en borgenär ofta själv betalningspåminnelserna, medan han överlämnar åt någon annan att vidta mera långtgående åtgärder mot gäldenären. Det synes i sådana fall vara av värde för denne att få veta att borgenären avser att koppla in exempelvis ett inkassoföretag, eftersom detta regelmässigt medför extra kostnader för gäldenären. Enligt min mening bör det därför godtas att det i en betalningspåminnelse lämnas upplysning om att ärendet kommer att överlämnas för inkasso, om betalning inte sker på grund av påminnelsen. Detta överensstämmer också med den praxis som hittills har tillämpats av datainspektionen.

Sammanfattningsvis förordar jag att lagen tillämpas endast på inkassoåtgärder som innebär annan påtryckning mot gäldenären än angivande av tid för betalning eller uppgift om att fordringen kommer att överlämnas till annan för inkasso.

4.3.2 Tillstånd för viss inkassoverksamhet

Inkassolagen

Enligt 2 § inkassolagen får yrkesmässig inkassoverksamhet i vissa fall bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen. Detta gäller yrkesmässig inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning. Tillstånd behövs dock inte för inkassoverksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat. Eftersom lagen f. n. är tillämplig endast på yrkesmässig inkassoverksamhet, omfattar tillståndsplikten inte inkassoverksamhet som är av alltför obetydlig omfattning.

Datainspektionen uppgav i sin promemoria rörande inkassolagen att inspektionen hade tillämpat bestämmelserna i 2 § så, att all indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning bedömdes som tillståndspliktig inkassoverksamhet. Detta gällde dock inte om verksamheten var av helt obetydlig omfattning – mindre än 12 ärenden per år – och inte hade marknadsförts. Enligt inspektionen kunde det från olika synpunkter ifrågasättas, om det var lämpligt med en så vidsträckt tillståndsplikt. I sammanhanget nämnde inspektionen att tillståndsplikten hade ansetts omfatta bl. a. kommunkansliers indrivning av fordringar åt kommunala bolag och stiftelser samt fackliga organisationers indrivning av medlemmars utestående lönefordringar. I sådana fall kunde enligt inspektionens mening tillämpningen av bestämmelserna om tillstånd framstå som byråkratisk.

På grund av datainspektionens anmärkningar diskuteras i departementspromemorian i vad mån tillståndsplikten enligt inkassolagen lämpligen kan begränsas. Härvid slås till en början fast att kravet på tillstånd även i fortsättningen bör gälla för inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning och som bedrivs i förvärvssyfte. Detta gäller främst de egentliga inkassoföretagen, som erbjuder sina tjänster åt allmänheten. Tillståndsplikten för inkassoverksamhet i förvärvssyfte bör emellertid enligt promemorian inte inskränkas till att gälla bara om inkassotjänster erbjuds åt allmänheten. Tillstånd bör krävas även om verksamheten betjänar endast en på visst sätt begränsad krets av fordringsägare. I båda fallen föreligger enligt promemorian i princip samma behov av skydd mot icke seriös kommersiell inkassoverksamhet. En inskränkning av antytt slag skulle dessutom kunna inbjuda till försök att kringgå tillståndsplikten och även i övrigt medföra onödiga tillämpningssvårigheter.

När det gäller inkassoverksamhet som bedrivs utan förvärvssyfte bör man däremot enligt promemorian kunna göra vissa undantag från bestämmelserna om tillståndsplikt, såsom dessa f. n. tillämpas. Förutsättningarna för detta bör enligt promemorian vara att inkassoverksamheten ingår som ett underordnat led i en annan verksamhet, som också den bedrivs utan

förvärvssyfte. Härigenom klargörs att bl. a. arbetstagarorganisationers inkassoverksamhet för medlemmarnas räkning skall vara undantagen från kravet på tillstånd. Det föreslagna undantaget kommer också att gälla beträffande andra intresseorganisationer, t. ex. branschorganisationer, som under liknande förhållanden som gäller för de fackliga organisationerna bedriver inkassoverksamhet för medlemmarnas räkning. Vidare klargörs genom den föreslagna undantagsregeln att tillståndsplikten inte heller skall gälla för en kommun som genom sitt kommunkansli ombesörjer inkassoverksamhet för t. ex. kommunala bolags och stiftelsers räkning.

Enligt departementspromemorian bör tillståndsplikten kunna begränsas för ytterligare ett fall, nämligen då inkassoverksamheten inom koncerner av rationaliseringskäl eller andra orsaker sammanförs till ett av koncernens företag. I promemorian framhålls att det – oavsett de bakomliggande motiven – är uppenbart att en sådan organisation av inkassoverksamheten inom en koncern kan jämföras med det fallet att de företag som ingår i koncernen själva ombesörjer sin inkassoverksamhet.

De nu berörda undantagen från kravet på tillstånd, dvs. för inkassoverksamhet utan förvärvssyfte och för s. k. koncerninkasso, skall enligt promemoriaförslaget gälla även om inkassoverksamheten i något fall ordnas så att fordringar övertas för indrivning. Å andra sidan föreslås en tilläggsregel som är avsedd att hindra att en annars gällande tillståndsplikt kringgås med utnyttjande av dessa undantag. Enligt denna regel skall undantagen inte gälla, om inkassoverksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte själv hade kunnat driva in fordringarna utan tillstånd enligt lagen.

Från kravet på tillstånd bör man vidare enligt promemorian ta undan inkassoverksamhet som är av helt obetydlig omfattning. I promemoriaförslaget har detta uttryckts så, att tillstånd inte behövs för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar.

Slutligen föreslås i promemorian att man behåller det nuvarande undantaget från tillståndsplikten för inkassoverksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat. Undantaget för verksamhet under bankinspektionens tillsyn bör emellertid enligt promemorian utvidgas till att omfatta inte bara kreditinrättningar utan alla företag som står under bankinspektionens tillsyn. Undantaget skulle därmed – i enlighet med vad som förordades i prop. 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag, m. m. (s. 38 f och 148 f) – komma att omfatta bl. a. alla sådana finansbolag som enligt den numera antagna lagen (1980:2) om finansbolag ställs under bankinspektionens tillsyn fr. o. m. den 1 juli 1980.

Vid remissbehandlingen har förslagen i departementspromemorian rörande tillståndspliktens omfattning tillstyrkts eller utan närmare kommentarer godtagits av det stora flertalet remissinstanser. Datainspektionen anser att promemoriaförslaget innebär en betydligt bättre avgränsning av tillstånds-

plikten än den som gäller f. n. Inspektionen ifrågasätter dock delvis undantaget för s. k. koncerninkasso. Svenska kommunförbundet noterar med tillfredsställelse att tillstånd enligt förslaget inte skall behövas för en kommun som genom sitt kommunkansli ombesörjer inkassoverksamhet för kommunala bolags och stiftelsers räkning. TCO ser det som en önskvärd förenkling att det fastslås att tillståndsplikt inte skall gälla för den inkassoverksamhet som utan förvärvssyfte bedrivs av ideella organisationer. Också TCO riktar dock viss kritik mot det föreslagna undantaget för koncerninkasso.

För min del vill jag till en början framhålla att inkassolagens bestämmelser om hur inkassoverksamhet skall bedrivas även i fortsättningen skall gälla inkassoverksamhet som lagen är tillämplig på, alltså oavsett om verksamheten är tillståndspliktig eller inte. Även den som bedriver icke tillståndspliktig inkassoverksamhet är sålunda skyldig att iaktta regeln om god inkassosed och därtill anknytande bestämmelser. Vidare omfattas också den icke tillståndspliktiga verksamheten – med vissa begränsade undantag – av datainspektionens tillsyn. Det innebär bl. a. att den som bedriver verksamheten kan meddelas föreskrifter rörande verksamheten, vilka vid behov kan förenas med kraftigt verkande viten. Skyldigheten att utge skadestånd för otillbörliga inkassoåtgärder gäller även för icke tillståndspliktig verksamhet. Skillnaden mellan tillståndspliktig och icke tillståndspliktig verksamhet är därmed, som också har framhållits i departementspromemorian, i huvudsak att den förra skall underkastas en förhandsgranskning genom datainspektionens försorg som kan leda till att tillstånd vägras och att inspektionen vid tillståndspliktig verksamhet har tillgång till det särskilt effektiva tvångsmedlet att dra in tillståndet.

Med hänsyn till det nu anförda är det enligt min mening tydligt att kravet på tillstånd för inkassoverksamhet bör begränsas till fall där det framstår som särskilt angeläget med en ännu starkare offentlig kontroll över verksamheten än den som följer av de andra reglerna om en fortlöpande tillsyn. Mot denna bakgrund synes kravet på tillstånd f. n. gå längre än som är nödvändigt och lämpligt. Som datainspektionen har antytt kan ett sådant krav i vissa fall med fog uppfattas som ett inslag av onödig byråkrati. Förslagen i departementspromemorian syftar till att i möjligaste mån undanröja sådana inslag.

I likhet med det stora flertalet remissinstanser anser jag att promemoriaförslaget i denna del innebär en rimlig avvägning mellan å ena sidan intresset av en tillräckligt effektiv samhällskontroll över etableringen inom inkassobranschen och å andra sidan önskemålet att undvika vad som kan uppfattas som obefogat krångel. Att den nuvarande tillståndsplikten för kommersiellt bedriven inkassoverksamhet måste upprätthållas är enligt min mening självklart. Detta gäller både när verksamheten avser indrivning på uppdrag av annan och när den avser indrivning av fordringar som har övertagits för indrivning. I de fall då syftet är att göra en ekonomisk vinst på inkassoverksamhet finns det nämligen, som har påpekats i departementspromemorian,

en risk för etablering av icke seriösa företag. Tillståndsplikten behövs här inte minst för att ge fordringsägarna/uppdragsgivarna en viss garanti för att deras intresse av bl. a. sakkunnig indrivning och korrekt medelsförvaltning tillgodoses. Konkurrensen mellan olika inkassoföretag som bedrivs i kommersiellt syfte kan också under vissa omständigheter leda till att gäldenärerna utsätts för ett tryck som överskrider gränsen för vad som kan anses tillbörligt. I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian bör emellertid ett undantag från tillståndsplikten göras för verksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar. Detta överensstämmer med vad som gäller f. n.

När det gäller inkassoverksamhet för annans räkning som bedrivs utan förvärvssyfte ansluter jag mig till den i departementspromemorian uttalade uppfattningen att det knappast kan anses rimligt att t. ex. arbetstagarorganisationers inkassoverksamhet för medlemmarnas räkning skall vara underkastad tillståndsplikt. Det bör därför slås fast att tillståndsplikt inte skall gälla för sådan inkassoverksamhet som vanligen bedrivs av de fackliga organisationerna. Som har framhållits i departementspromemorian synes det emellertid mindre lämpligt att bland olika intresseorganisationer endast de fackliga skall vara undantagna från tillståndsplikt. Kravet på tillstånd bör kunna efterges även när det gäller andra organisationer, t. ex. branschorganisationer, som utan förvärvssyfte bedriver inkassoverksamhet för medlemmars räkning. Någon förhandsgranskning av sådan inkassoverksamhet kan numera, sedan inkassolagen har varit i åtskilliga år och blivit väl känd, inte längre anses påkallad. I enlighet med vad som har förordats i departementspromemorian bör ett krav på tillstånd inte heller gälla när en kommun genom sitt kommunkansli driver in fordringar för t. ex. kommunala bolags och stiftelsers räkning.

Undantagsregeln för fall av det slag som nu har berörts har i promemorieförslaget utformats på ett sätt som enligt min mening ger en betryggande garanti för att undantaget inte ges en alltför vidsträckt tillämpning. Det skall sålunda krävas inte bara att inkassoverksamheten bedrivs utan förvärvssyfte utan också att den utgör ett underordnat led i en annan verksamhet som även den bedrivs utan sådant syfte. Jag ansluter mig alltså till detta förslag.

Vad härefter angår förslaget om ett undantag från tillståndsplikten för s. k. koncerninkasso är det enligt min mening klart att hithörande fall av inkassoverksamhet för annans räkning kan från tillståndssynpunkt jämföras med det fallet att de olika företag som ingår i en koncern själva ombesörjer sin inkassoverksamhet. De remissinstanser som har anfört kritiska synpunkter på det föreslagna undantaget för koncerninkasso synes inte heller ha något att erinra i princip mot ett sådant undantag. Vad de vänder sig mot är att inkassoverksamheten kan ordnas så, att det för gäldenären kan framstå som om den sköttes av ett från övriga koncernföretag fristående inkassoföretag. För min del kan jag emellertid inte finna att denna möjlighet bör tillmätas någon avgörande betydelse för frågan om tillstånd skall fordras för

verksamheten. Jag vill understryka att denna är underkastad lagens bestämmelser i övrigt, bl. a. reglerna om tillsyn.

Jag föreslår alltså att något krav på tillstånd inte skall gälla för inkassoverksamhet som bedrivs av ett företag för annat företag som tillhör samma koncern.

I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian bör i anslutning till de nu behandlade reglerna om undantag från tillståndsplikten föras in en bestämmelse som hindrar att undantagen utnyttjas för att kringgå en annars gällande tillståndsplikt. Jag återkommer till detta i specialmotive-ringen.

Jag ansluter mig till förslaget att man skall behålla de nuvarande undantagen från tillståndsplikten för inkassoverksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat. Undantaget för kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn motiverades vid lagens tillkomst med att denna tillsyn kunde anses utgöra en tillräcklig garanti mot olägenheter av kreditinrättningarnas inkassoverksamhet (prop. 1974:42 s. 89). Jag anser det vara befogat att på detta område, i enlighet med det av remissinstanserna godtagna förslaget i departementspromemorian, jämställa alla företag under bankinspektionens tillsyn. Detta innebär att bl. a. de finansbolag som omfattas av lagen (1980:2) om finansbolag undantas från kravet på tillstånd.

4.3.3 *Krav och rättsliga åtgärder mot gäldenären*

I 4 § inkassolagen finns den centrala bestämmelsen att inkassoverksamhet skall bedrivas enligt god inkassosed. Därvid skall iakttas att gäldenären inte vållas onödigt skada eller olägenhet eller utsätts för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd. Denna grundläggande regel kompletteras av vissa mera konkreta föreskrifter i 5-7 §§. De innebär i huvudsak att rättslig åtgärd normalt inte får vidtas mot gäldenären innan denne har tillställts ett specificerat krav och har fått tillfälle att betala frivilligt eller framställa invändningar mot borgenärens anspråk. I övrigt har det överlämnats åt praxis – främst datainspektionens verksamhet – att utbilda ytterligare normer för hur inkassoverksamhet skall bedrivas för att stå i överensstämmelse med god inkassosed.

I sin promemoria rörande inkassolagen uppgav datainspektionen att dess erfarenheter av bestämmelsen i 4 § om skyldighet att iaktta god inkassosed är positiva. I de flesta fall där bestämmelsen kunde anses ha blivit åsidosatt hade rättelse skett efter påpekande från inspektionen. Endast vid upprepade överträdelser och ren obstruktion hade inspektionen utnyttjat möjligheten att med stöd av 15 § meddela vitessanktionerade föreskrifter.

Enligt departementspromemorian bör bestämmelsen i 4 § om iakttagande

av god inkassosed behållas oförändrad. Beträffande ett särskilt fall, som har berörts av datainspektionen, görs i promemorian ett uttalande av innebörd att det måste anses strida mot god inkassosed om en gäldenär tillställs ett kravbrev utan att gäldenären dessförinnan har underrättats om eller på annat sätt har fått klart för sig att borgenären anser sig ha en fordran mot honom.

Under remissbehandlingen har dessa uttalanden lämnats utan erinran. Också jag ansluter mig till dem.

I 5 § inkassolagen meddelas föreskrifter om krav. Enligt dessa skall krav mot en gäldenär framställas skriftligen. Härvid skall vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader anges var för sig. I fråga om ränta skall särskild uppgift lämnas om beloppet av upplupen ränta. Vidare skall beträffande såväl upplupen som tillkommande ränta särskild uppgift lämnas om räntesatsen samt om den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för räntebereäkningen. I samband med krav skall anges viss skälilig tid inom vilken gäldenären har att betala frivilligt eller anmäla om han har någon invändning mot kravet. Datainspektionen har på denna punkt utfärdat anvisningar som innebär att tidsfristen skall vara minst 6–8 dagar.

I sin promemoria rörande inkassolagen anförde inspektionen att det i praktiken hade vållat stora svårigheter att få fram en god efterlevnad av reglerna i 5 § om utformningen av krav mot en gäldenär, framför allt utanför det tillståndspliktiga området. Reglerna hade enligt inspektionen inte slagit igenom ordentligt, bl. a. på grund av att domstolarna inte i tillräcklig omfattning kontrollerade kravbrevens utformning i de fall då borgenären i process framställde anspråk på ersättning för kravkostnad. Enligt inspektionen förekom det att kravbrev inte på ett tillfredsställande sätt angav borgenärens identitet eller grunden för fordringen.

På grund av datainspektionens anmärkningar föreslås i departementspromemorian uttryckliga föreskrifter om att ett krav skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och adress och om det förhållande som fordringen grundar sig på. Enligt förslaget skall ett krav också innehålla anvisning om lämpligt betalningssätt.

Vid remissbehandlingen har de föreslagna kompletteringarna av 5 § lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Från några håll anfördes dock kritik beträffande olika punkter i förslaget.

För egen del vill jag till en början erinra om mina förslag i avsnittet 4.3.1 om avgränsningen av begreppen inkassoverksamhet och inkassoätgård. Av förslagen följer att det blir fråga om ett krav i den mening som avses i 5 § inkassolagen först om en betalningsanmaning förenas med andra påtryckningar mot gäldenären än angivande av tid för betalning eller uppgift om att fordringen kan komma att överlämnas till annan för inkasso. Det är alltså endast i sådana fall som bestämmelserna i 5 § om innehållet i krav aktualiseras.

När ett fordringsärende har nått så långt att ett krav i den angivna

meningen utfärdas, står borgenären eller dennes ombud regelmässigt i begrepp att vidta rättsliga eller andra mer ingripande åtgärder mot gäldenären, om denne inte betalar på grund av kravet. Med hänsyn härtill är det givetvis angeläget att ett krav innehåller korrekt och lättillgänglig information som är av betydelse för att gäldenären skall kunna betala frivilligt eller anmäla invändningar mot borgenärens anspråk. Enligt min mening är det ett minimikrav att uppgift lämnas inte bara om borgenärens namn utan även om grunden för fordringen. En skyldighet att lämna sådana uppgifter kan inte anses oskäligt betungande. Enligt vad som har framkommit under remissbehandlingen kan däremot en skyldighet att lämna uppgift även om borgenärens adress vålla onödigt stora olägenheter för inkassoföretag som använder sig av ADB. En sådan uppgift kan inte heller anses absolut nödvändig. Jag anser därför att promemorieförslaget bör frångås på denna punkt.

Jag delar uppfattningen i departementspromemorian att det är av värde om gäldenären i samband med kravet även får anvisning om lämpligt betalningssätt. Som har påpekats i Stockholms tingsrätts remissyttrande torde detta, om det sker exempelvis genom att ett inbetalningskort fogas till kravet, i åtskilliga fall kunna avvärja en obefogad underlåtenhet att betala på grund av kravet. Det är emellertid viktigt att bestämmelserna om utformningen av krav inte leder till vad som kan uppfattas som formalism. Jag tänker här särskilt på ett förhållande som har påpekats av hovrätten över Skåne och Blekinge, nämligen att bestämmelserna i 5 § får betydelse för frågan om en borgenär kan erhålla ersättning för kravkostnad eller inte. Någon ovillkorlig skyldighet att lämna uppgift om lämpligt betalningssätt bör därför inte ställas upp. Bestämmelsen bör på denna punkt i stället utformas som en rekommendation. En underlåtenhet att lämna sådana uppgifter inverkar därigenom inte på möjligheten att få kostnadsersättning. En upprepad försummelse kan emellertid föranleda datainspektionen att ingripa.

En särskild fråga som uppkommer i detta sammanhang och som har aktualiserats i riksdagen vid några tillfällen gäller köparens ställning vid s. k. factoring. Factoring innebär i allmänhet att ett finansieringsföretag (factorn) lämnar rörelsekredit åt ett försäljningsföretag mot säkerhet i det företagets fakturafordringar, vilka överläts till eller pantsätts hos factorn. Försäljningsföretagets kund, dvs. köparen, får normalt ett formulär med tryckt uppgift om att fordringen har överlåtits etc. och att kunden därför skall betala till factorn. I en motion till riksdagen (mot. 1974:653) framhölls att en köpare kunde förbise en sådan betalningsanvisning och i stället betala till försäljningsföretaget. Köparen riskerar då att behöva betala även till factorn, om köparen kan anses ha haft åtminstone skälig anledning misstänka att försäljningsföretaget inte längre var rätt betalningsmottagare; jfr 10 och 29 §§ lagen (1936:81) om skuldebrev. I motionen yrkades att gällande regler skulle ses över i syfte att såvitt möjligt förbättra köparens ställning. Motionen

avslogs emellertid av riksdagen, sedan lagutskottet hade anfört att risken för dubbelbetalning i praktiken inte var så stor att den ensam kunde motivera den begärda översynen (LU 1974:28).

Frågan om köparens ställning vid factoring togs åter upp i prop. 1977/78:142 med förslag till lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. Något förslag till ändrade regler lades dock inte fram, bl. a. på grund av att det inte fanns tillräckligt underlag för att ta ställning till de delvis komplicerade och mer övergripande frågor som det här rör sig om. Föredragande statsrådet framhöll emellertid att utvecklingen på området borde följas (prop. 1977/78:142 s. 56). Dessa uttalanden godtogs av riksdagen (LU 1977/78:30 s. 20 f. rskr 372).

I departementspromemorian konstateras att den här berörda frågan uppkommer inte bara vid factoring utan över huvud taget vid all överlåtelse eller pantsättning av fordringar och att det därför finns anledning att behandla den vid översynen av inkassolagen. Enligt promemorian kan det bidra till att undanröja risken för en gäldenär att tvingas betala dubbelt, om 5 § inkassolagen kompletteras med en bestämmelse som tar sikte på överlåtelse- och pantsättningsfallen. I promemorian föreslås därför att det i 5 § föreskrivs att ett krav mot gäldenären skall, om fordringen har överlåtit eller pantsatts och gäldenären inte kan med befriande verkan betala till överlåtare eller pantsättaren, innehålla tydlig uppgift om detta förhållande.

Vid remissbehandlingen har detta förslag i allmänhet lämnats utan erinran. Förslaget avstyrks emellertid av Svenska inkassoföreningen, som anför att inkassoföretagen inte kan ta på sig en skyldighet att i krav lämna upplysning enligt den föreslagna bestämmelsen, eftersom det i praktiken skulle medföra att inkassoföretagen i varje enskilt ärende måste förvissa sig om huruvida fordringen är överlåtten eller pantsatt. Även Finansieringsföretagens förening ställer sig kritisk till förslaget.

För min del anser jag att det finns goda skäl för en bestämmelse av det slag som har förordats i departementspromemorian. Jag kan inte se att en uppgiftsskyldighet enligt bestämmelsen skulle leda till några större olägenheter för inkassoföretagen. Sålunda bör det vara möjligt för dem att se till att deras huvudmän lämnar de upplysningar som behövs för att denna uppgiftsskyldighet skall kunna fullgöras. Inte heller i övrigt har under remissbehandlingen framkommit några avgörande invändningar mot promemorieförslaget i denna del. Jag förordar därför att förslaget genomförs. Till vissa frågor, som har berörts av bl. a. Svenska bankföreningen och Finansieringsföretagens förening, återkommer jag i specialmotiveringen.

Enligt 6 § får rättslig åtgärd med anledning av en fordran inte vidtas förrän gäldenären har tillställts ett krav som avses i 5 § och den därvid angivna tidsfristen har löpt ut. Bestämmelsen i 6 § reglerar endast vad som i det aktuella hänseendet utgör god inkassosed. En underlåtenhet att framställa krav före rättslig åtgärd utgör sålunda inte något formellt hinder mot

rättegång eller exekution (prop. 1974:42 s. 110; jfr s. 72).

Genom 7 § öppnas möjlighet att frångå bestämmelserna i 5 och 6 §§ beträffande krav före rättslig åtgärd, om gäldenären uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl. Regeln i 7 § är avsedd att tillämpas endast i undantagsfall (prop. 1974:42 s. 75 och 111).

Beträffande 6 § föreslås i promemorian inte någon ändring. Däremot föreslås att undantagsbestämmelsen i 7 § ändras på så sätt, att den inte längre kommer att innebära någon möjlighet att frångå bestämmelserna i 5 § om utformningen av ett krav. Den föreslagna ändringen innebär alltså att rättslig åtgärd även i fortsättningen skall i undantagsfall få vidtas utan ett föregående krav men att kravet, när ett sådant skall framställas, måste ha det innehåll som följer av 5 §.

Dessa förslag har lämnats utan erinran under remissbehandlingen. Även jag ansluter mig till dem.

4.3.4 Hantering av inkasserade medel

Enligt 10 § inkassolagen skall medel som i yrkesmässig inkassoverksamhet har inkasserats för annans räkning hållas avskilda och utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande. Om inte annat har avtalats, skall medlen utan dröjsmål redovisas till huvudmannen.

Bestämmelsen om att inkasserade medel skall hållas avskilda och utan dröjsmål sättas in på bankräkning e. d. är utformad så att lagen (1944:181) om redovisningsmedel blir tillämplig på de inkasserade medlen. Enligt denna lag skall medel, som någon med redovisningsskyldighet har mottagit för annan och för sådant ändamål har inestående på bankräkning eller på annat sätt håller avskilt, vara förbehållet huvudmannen, om beloppet har avskilts utan dröjsmål. Detsamma gäller belopp som har avskilts senare, om den redovisningsskyldige inte var på obestånd när beloppet avskildes. Medel som den redovisningsskyldige har omedelbart tillgängliga för att avskiljas är också förbehållna huvudmannen, om dröjsmål med avskiljandet inte föreligger.

Bestämmelsen i 10 § inkassolagen innebär inte att varje huvudmans medel måste hållas avskilda på särskild räkning för sig (prop. 1974:42 s. 112). Om en bankräkning eller motsvarande är avsedd för flera huvudmäns medel, har huvudmännen enligt lagen om redovisningsmedel lika rätt inbördes, var och en i förhållande till sin redovisningsfordran.

Datainspektionen framhöll i sin promemoria rörande inkassolagen att den absoluta skyldighet att hålla inkasserade medel avskilda som föreskrivs i 10 § inkassolagen hade vållat vissa problem. Många av de organisationer och företag som omfattas av lagens regler om tillståndsplikt är enligt inspektionen fastighetsförvaltande. Beträffande dessa hade inspektionen vid beredningen av tillståndsärenden uppmärksammat att det ofta förekommer s. k.

totalförvaltningsuppdrag, vilket innebär bl. a. att uppdragstagaren skall avisera och uppbära hyror. Ibland hålls dessa hyresmedel inte avskilda från uppdragstagarens egna medel. Inspektionen påpekade att 10 § inkassolagen i dessa fall innebär att belopp som har influtit efter ett inkassoförfarande måste hanteras annorlunda än motsvarande intäkter som inflyter på normalt sätt. Samma förhållanden hade enligt inspektionen uppmärksammats på den kommunala sektorn.

I departementspromemorian understryks att ett inkassoombuds skyldighet att hålla inkasserade medel avskilda innebär en betydande trygghet för huvudmannen/fordringsägaren, eftersom denne genom avskiljandet får ett sakrättsligt anspråk på de inkasserade medlen. Dessa kan således inte tas i anspråk av inkassoombudets övriga borgenärer. Skyldigheten att hålla inkasserade medel avskilda bör därför enligt promemorian gälla som huvudregel även i framtiden.

I promemorian diskuteras emellertid vad som skall gälla, om lagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta fall där någon icke yrkesmässigt driver in fordran för annans räkning. Enligt promemorian kan det ifrågasättas om lagen bör ha detta vidsträckta tillämpningsområde även när det gäller 10 §. Det skulle nämligen kunna medföra att en privatperson, som helt tillfälligt inkasserar en fordran för annans räkning och därvid sammanblandar de inkasserade medlen med sina egna, drabbades av ansvar för olovligt förfogande. Enligt promemorian torde det emellertid vara en allmänt omfattad åsikt att man inte bör blanda samman egna medel och medel som man innehar med skyldighet att redovisa till annan. Några olämpliga konsekvenser av utvidgningen av tillämpningsområdet för skyldigheten att hålla inkasserade medel avskilda behövde därför inte befaras.

För att lagen om redovisningsmedel skall vara tillämplig på inkasserade medel och dessa därmed vara förbehållna huvudmannen är det enligt promemorian inte nödvändigt att medlen sätts in på räkning i bank eller motsvarande. Det är tillräckligt att medlen hålls avskilda på något annat godtagbart sätt (se prop. 1944:81 med förslag till lag om redovisningsmedel, m. m., s. 33 f). I promemorian framhålls att det med hänsyn till detta synes onödigt att kräva att även den som mera tillfälligtvis har inkasserat medel för annans räkning ovillkorligen skall sätta in dessa på bankräkning e. d. Den skyldighet som f. n. gäller i detta avseende bör därför enligt promemorian begränsas till att gälla endast för den som bedriver inkassoverksamhet för annans räkning av någon betydelse.

Med anledning av det problem som datainspektionen har dragit upp föreslås i departementspromemorian att det för vissa fall öppnas en möjlighet för borgenärer att skriftligen befria inkassoombuden såväl från skyldigheten att hålla inkasserade medel avskilda som från skyldigheten att sätta in dem på bankräkning e. d. En sådan möjlighet bör enligt promemorian finnas när den som får en borgenärs uppdrag att driva in en fordran har ett annat.

fortlöpande uppdrag av borgenären att i väsentlig omfattning uppbära medel för borgenärens räkning utan skyldighet att hålla dessa medel avskilda.

Vid remissbehandlingen har dessa förslag i departementspromemorian lämnats utan erinran. I fråga om möjligheten att för vissa fall skriftligen överenskomma om avsteg från skyldigheten att hålla inkasserade medel avskilda m. m. framhåller datainspektionen att den lösning som har föreslagits synes vara väl avvägd.

Även jag anser att 10 § bör ändras på i huvudsak det sätt som har föreslagits i departementspromemorian. Den föreslagna möjligheten att i vissa fall träffa skriftlig överenskommelse om en enklare hantering av inkasserade medel än som f. n. följer av paragrafen är ägnad att undanröja onödigt krångel. Bestämmelsen har enligt min mening getts en sådan avgränsning att några missförhållanden inte kan befaras uppkomma.

Som har påpekats i departementspromemorian innebär promemorieförslaget att skyldigheten att hålla inkasserade medel avskilda skall gälla även när en privatperson helt tillfälligt inkasserar en fordran för annans räkning, varvid en underlåtenhet att iaktta denna skyldighet kan medföra ansvar för olovligt förfogande. Jag delar uppfattningen i promemorian att denna utsträckning av tillämpningsområdet när det gäller skyldigheten enligt 10 § att hålla inkasserade medel avskilda knappast behöver leda till olämpliga konsekvenser, bl. a. därför att frågan huruvida denna skyldighet har åsidosatts praktiskt taget aldrig torde få aktualitet i förhållanden mellan privatpersoner. Jag vill tillägga att en plikt till avskiljande över huvud taget inte uppkommer, om den som har inkasserat en fordran för annans räkning inte har uppdrag att vidta inkassoåtgärder i lagens mening och inte heller vidtar sådana åtgärder.

4.3.5 Register i inkassoverksamhet

Framför allt i mer omfattande inkassoverksamhet förs vissa register över olika gäldenärer och inkassoärenden m. m. För register, förteckningar eller andra anteckningar som förs med hjälp av ADB och som innehåller personuppgifter gäller bestämmelserna i datalagen. Sådana personregister får enligt den lagen i allmänhet inte inrättas eller föras utan tillstånd av datainspektionen. När tillstånd meddelas skall inspektionen utfärda de föreskrifter som behövs för att bl. a. skydda den personliga integriteten. Datalagen innehåller vidare bestämmelser om olika skyldigheter för den som är registeransvarig och om datainspektionens tillsyn över personregisterverksamhet.

Inkassolagen innehåller inte några särskilda bestämmelser om register som används i inkassoverksamhet. Vid lagens tillkomst bedömdes det nämligen som obehövligt att på inkassoområdet föra in särskilda regler om register vid sidan av datalagens bestämmelser om ADB-register (se prop. 1974:42 s. 76).

I sin promemoria rörande inkassolagen uppgav datainspektionen att man i olika sammanhang hade konstaterat att inkassoverksamheten medför en omfattande registrering av uppgifter, som i orätta händer eller oriktigt använda kan medföra obehörigt intrång i den personliga integriteten eller andra skadliga verkningar. Erfarenheterna hade enligt inspektionen visat att det i många fall var angeläget att kunna reglera vissa frågor avseende register också i inkassoverksamhet där registrering sker utan användande av ADB.

I departementspromemorian konstateras till en början att sådana register över gäldenärer m. m. som kan förekomma i inkassoverksamhet skiljer sig från kreditupplysningsregister på så sätt att de i allmänhet utgör endast interna hjälpmedel för att inkassoverksamheten skall kunna bedrivas effektivt. I promemorian framhålls att det på ett flertal andra områden finns liknande register med en motsvarande funktion, vilka inte är underkastade särskild rättslig reglering annat än om de förs med hjälp av ADB. Vidare påpekas i promemorian att uppgifter om personliga förhållanden m. m. i register som används i inkassoverksamhet f. n. ingalunda lämnas oskyddade enligt inkassolagen. Härvid hänvisas till lagens bestämmelser om tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet samt till att datainspektionen i sin tillsynsverksamhet enligt lagen kan ta upp särskilt angelägna frågor om integritetsskydd i inkassoverksamhet: jfr 3 § instruktionen (1973:292) för datainspektionen (ändrad senast 1977:634). I promemorian berörs vidare datalagstiftningskommitténs överväganden beträffande en framtida generell personregisterlagstiftning, vilka när promemorian utarbetades nyligen hade presenterats i kommitténs delbetänkande (SOU 1978:54) Personregister – Datorer – Integritet.

I departementspromemorian framhålls att det mot denna bakgrund inte synes föreligga tillräckligt starka skäl för att redan nu isolerat ta upp frågan om en mer uttömmande reglering beträffande sådana register som förekommer i inkassoverksamhet. Enligt promemorian möter här problem av mer allmän natur som är gemensamma för en rad olika register av hjälpmedelstypen och som därför bör bli föremål för en samlad bedömning i annat sammanhang.

Enligt promemorian bör emellertid vissa mera begränsade regler om register i inkassoverksamhet tas in i inkassolagen redan i samband med den nu aktuella översynen. Med hänvisning till datainspektionens anmärkningar framhålls i promemorian att risken för integritetskränkningar och liknande skadeverkningar kan vara betydande, om ett register som har upprättats i och för inkassoverksamhet kommer till användning för ett annat ändamål än det sålunda har varit avsett för. Detta kan särskilt tänkas inträffa, om sådana register fritt får överlätas eller upplätas till annan. En risk för obehörig spridning av registeruppgifter föreligger enligt promemorian vidare, om det inte finns tillräckliga garantier för ett ansvarsfullt förfarande med register som blir överflödiga, t. ex. i samband med att ett inkassoföretag läggs ned.

För att sådana onödiga skaderisker i möjligaste mån skall undanröjas föreslås i departementspromemorian att det i inkassolagen förs in bestämmelser som ger möjlighet att hindra olämpliga överlåtelse eller upplåtelse av register. Bestämmelserna föreslås utformade efter mönster av 13 § kreditupplysningslagen. Enligt förslaget skall det sålunda krävas medgivande av datainspektionen för överlåtelse eller upplåtelse av register. Vidare föreslås bestämmelser om skyldighet att göra anmälan till inspektionen när en inkassoverksamhet skall upphöra och om rätt för inspektionen att i sådana fall ge föreskrifter om hanteringen av register som berörs. Överträdelse av reglerna om register skall enligt förslaget kunna medföra straff och i vissa fall förverkande av registret. Bl. a. med hänsyn till detta föreslås att de nya bestämmelserna begränsas till att avse register i tillståndspliktig inkassoverksamhet. Enligt promemorian bör de också, i vart fall t. v., begränsas till att omfatta endast register över gäldenärer.

Vid remissbehandlingen har de nu redovisade förslagen i departementspromemorian, bortsett från vissa påpekanden i detaljfrågor, tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Också jag ansluter mig till dessa förslag. Samtidigt vill jag nämna att datalagstiftningskommittén nyligen genom tilläggsdirektiv (Dir. 1980:14) har fått i uppdrag att överväga bl. a. frågan om en generell personregisterlagstiftning, som på sikt skulle kunna ersätta datalagen och till skillnad från denna gälla oavsett med vilken teknik ett register förs. Inom ramen för det uppdraget har kommittén att pröva bl. a. frågor om register i inkassoverksamhet.

4.3.6 Andra frågor rörande inkassolagen

I 8 § inkassolagen finns en bestämmelse som har karaktären av en rekommendation. Enligt denna bestämmelse bör inkassoåtgärd inte vidtas, om det föreligger sannolika skäl för att en fordran inte är lagligen grundad eller om fordringen annars framstår som obefogad. Paragrafen kan enligt förarbetena aktualiseras bl. a. om gäldenären är omyndig eller om ett avtal måste antas vara ogiltigt på grund av svek e. d. Vid lagens tillkomst framhölls vidare att det är angeläget att inkassoföretagen inte medverkar till att driva in ränta efter högre räntesats än som anges i lag eller som har stöd i avtal eller sedvänja e. d.

Datainspektionen uppgav i sin promemoria rörande inkassolagen att bestämmelsen i 8 § har fått praktisk tillämpning när det gäller ränteyrkanden. För att dessa skall få en rättsenlig utformning är det en förutsättning att exempelvis ett inkassoombud själv behärskar reglerna om dröjsmålsränta. Enligt inspektionens erfarenhet var detta inte alltid fallet. Inspektionen framhöll att problemen med ogrundade ränteyrkanden i viss mån skulle kunna lösas genom att borgenärer åläggs att i ansökningar vid domstol ange grunden för yrkad ränta och genom att domstolarna åläggs att självmant

pröva riktigheten av ränteanspråk i summarisk process.

Enligt datainspektionen hade svårigheter vid tillämpningen av 8 § uppstått när det gäller inkassoärenden om kontrollavgift vid s. k. tomtmarksparkering. Inkassoåtgärder riktas i dessa fall i regel mot fordonsägaren, som enligt inspektionen inte torde vara skyldig att betala avgiften i fall då han inte har fört fordonet vid tillfället. Problemet skulle enligt inspektionen kunna lösas, om fordonsägarna genom lagstiftning åläggs betalningsansvar för sådana avgifter.

I departementspromemorian föreslås inte någon ändring av 8 §. Frågan om utformningen av ränteyrkanden, så att de står i överensstämmelse med gällande rätt, aktualiserar enligt promemorian i första hand spørsmålet hur man skall kunna åstadkomma bättre kunskap om rättsreglerna på området. I promemorian framhålls att datainspektionen i sin tillståndsprovnings- och tillsynsverksamhet bör ha uppmärksamheten riktad på att i vart fall de som i större omfattning handhar inkassoärenden har tillräcklig kompetens samt påpeka eventuella utbildningsbehov.

Vid remissbehandlingen har Stockholms tingsrätt strukit under vikten av vad som sålunda har uttalats i promemorian. Tingsrätten säger sig ha gjort den erfarenheten att de som på inkassoföretagen sysslar med ansökningar till domstol ofta har bristfälliga kunskaper om en del grundläggande rättsregler av betydelse i sammanhanget. Datainspektionen framhåller i sitt remissyttrande att den inte anser sig ha resurser för en kartläggning av kunskapsnivån hos inkassoföretagens anställda.

För egen del ansluter jag mig till ståndpunkten att det saknas anledning att ändra bestämmelsen i 8 §. Samtidigt vill jag understryka att det är av största vikt att särskilt befattningshavarna hos inkassoföretagen har tillfredsställande kunskaper om de rättsregler som aktualiseras i deras arbete. Som har framhållits i departementspromemorian är det angeläget att datainspektionen har sin uppmärksamhet riktad på hithörande frågor. Självfallet kan det inte komma i fråga att inspektionen skulle söka kartlägga de närmare förhållandena. Inspektionen kan dock, särskilt när det gäller de rena inkassoföretagen, inom ramen för tillståndsprovnings- och tillsynsverksamheten se till bl. a. att företagen gör tillräckliga insatser för utbildning av de anställda e. d.

När det gäller de frågor som datainspektionen i övrigt tog upp i sin promemoria om inkassolagen får jag hänvisa till vad som har anförts i departementspromemorian. I enlighet med uttalandena i den promemorian bör spørsmålet om angivande av grunden för ränteanspråk i ansökningar vid domstol och om domstols prövning av sådana anspråk tas upp i samband med en redan tidigare aktualiserad, mer omfattande översyn av den summariska betalningsprocessen. Denna översyn torde, i enlighet med vad som har anförts i den i juni 1979 beslutade lagrådsremissen med förslag till handräckningslag m. m., komma att verkställas när resultatet av rättegångsutredningens arbete föreligger. Den av inspektionen berörda frågan om

betalningsansvaret för kontrollavgifter vid tomtmarksparkering övervägs f. n. av tomtparkeringsutredningen (K 1978:10).

Inkassolagen

Enligt 9 § inkassolagen är betalning, som gäldenären erlägger till den som har uppdrag att driva in en fordran, gällande mot borgenären. Bakgrunden till denna bestämmelse är att det ofta förekommer att en gäldenär betalar till ett inkassoföretag eller annan som har uppdrag att driva in en fordran i stället för att betala direkt till borgenären. Gäldenären skulle i sådant fall kunna tvingas att betala även till borgenären, om inkassoföretaget etc. har saknat fullmakt att uppbära betalning och dessutom har underlåtit att redovisa de uppburna medlen till borgenären. Bestämmelsen i 9 § är avsedd att så långt möjligt skydda gäldenären mot en sådan risk.

I departementspromemorian föreslås att bestämmelsen i 9 § behålls oförändrad. Till följd av förslagen i avsnittet 4.3.1 får den visserligen ett något vidare tillämpningsområde än f. n. Detta kan dock enligt departementspromemorian inte antas komma att medföra olägenheter. Jag delar denna uppfattning, som har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Det torde nämligen praktiskt taget undantagslöst förhålla sig så, att den som ger någon annan i uppdrag att driva in en fordran också avser att denne skall ha rätt att ta emot betalning av gäldenären. Som har påpekats i departementspromemorian är det, för att 9 § skall vara tillämplig, tillräckligt att den som tar emot betalningen har fått borgenärens uppdrag att driva in fordringen och därvid eventuellt vidta inkassoåtgärder i lagens mening. Det krävs sålunda inte att någon sådan åtgärd verkligen har vidtagits innan betalningen sker.

I 11 § inkassolagen finns f. n. en bestämmelse om tystnadsplikt för den som är eller har varit verksam i sådan inkassoverksamhet som i dag är tillståndspliktig. Detta gäller inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning, under förutsättning att verksamheten bedrivs yrkesmässigt. Från tillståndsplikten undantas f. n. verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Enligt vad jag har föreslagit i avsnittet 4.3.2 bör den nuvarande tillståndsplikten begränsas. Den tystnadsplikt som föreskrivs i 11 § är emellertid av väsentlig betydelse både för fordringsägare som anlitar inkassoombud och för gäldenärer som utsätts för inkassoåtgärder och därmed kan bli tvungna att lämna ut känsliga uppgifter om sina personliga förhållanden. Den nuvarande omfattningen av tystnadsplikten bör därför inte inskränkas. Tystnadsplikten kan alltså inte längre avgränsas med hjälp av tillståndsplikten, varför 11 § måste arbetas om. Jag återkommer till detta i specialmotiveringen.

I 16 § inkassolagen finns en bestämmelse om tystnadsplikt för den som hos datainspektionen har tagit befattning med tillstånds- eller tillsynsärende enligt lagen. Bestämmelsen ersätts fr. o. m. den 1 januari 1981 av regler i den

nya sekretesslagen. Jag föreslår därför att 16 § inkassolagen upphävs med verkan fr. o. m. nämnda dag.

Bestämmelser om datainspektionens tillsyn över efterlevnaden av inkassolagen finns i 13–15 §§. Från inspektionens tillsyn undantas f. n. verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat. Det råder alltså f. n. parallellitet mellan de särskilda undantagen från tillståndsplikten enligt lagen och undantagen från datainspektionens tillsyn. Som har anförts i avsnittet 4.3.2 bör undantaget från tillståndsplikt för verksamhet under bankinspektionens tillsyn utvidgas till att omfatta inte bara kreditinrättningar utan alla företag under bankinspektionens tillsyn. En motsvarande utvidgning bör, i enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian, göras när det gäller undantagen från datainspektionens tillsyn enligt lagen. Detta föranleder en ändring i 13 §, till vilken jag får återkomma i specialmotiveringen.

I övrigt bör, i enlighet med promemorieförslaget, göras vissa ändringar i bestämmelserna i 3 § om beviljande av tillstånd till inkassoverksamhet. Vidare bör bestämmelserna i 17 § om straff för vissa förfaranden i strid mot lagen kompletteras med bestämmelser om straff för den som bryter bl. a. mot de nya regler som jag har föreslagit beträffande gäldenärsregister i tillståndspliktig inkassoverksamhet. I anslutning till dessa nya straffbestämmelser bör det också föras in bestämmelser som efter mönster av 20 § kreditupplysningslagen ger möjlighet att i vissa fall förklara ett gäldenärsregister förverkat. I dessa delar får jag hänvisa till specialmotiveringen.

4.4 Ersättning för inkassokostnader

4.4.1 Behovet av lagstiftning

När en gäldenär underlåter att infria sin skuld, åsamkas borgenären i allmänhet vissa kostnader för att driva in sin fordran. På det stadium som föregår eventuella rättsliga och exekutiva åtgärder mot gäldenären märks framför allt kostnader för krav beträffande fordringen och kostnader för de vanligt förekommande uppgörelserna om att gäldenären, när han inte kan betala hela det förfallna beloppet på en gång, skall erlægga detta genom avbetalningar. I princip anses gäldenären vara skyldig att ersätta borgenären skäligen indrivningskostnader som denne gör anspråk på.

De nuvarande författningsreglerna om en gäldenärs skyldighet att ersätta borgenärens kostnader för inkassoåtgärder tar sikte enbart på den situationen att en inkassoåtgärd följs av rättegång eller ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande rörande den fordran som har föranlett inkassoåtgärden (huvudfordringen). Inkassokostnaden ersätts då som rättegångskostnad i den efterföljande processen. De grundläggande bestämmelserna finns i 18 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken samt i 15 och 22 §§ lagsökningslagen.

Närmare regler om ersättningsskyldigheten har utfärdats av regeringen i inkassokostnadskungörelsen. Enligt kungörelsen utgår ersättning för krav som avses i 5 § inkassolagen och för amorteringsplan som har tillkommit i samband med fordringens inkassering. En förutsättning är dock att åtgärden skäligen har varit påkallad för att ta till vara borgenärens rätt. F. n. utgör ersättningen i normala fall högst 55 kr. för krav och högst 45 kr. för amorteringsplan. Om särskilda skäl föreligger, får ersättning utgå med högre belopp. Reglerna medför inte rätt till ersättning för mindre kostnadskrävande åtgärder, t. ex. enkla betalningspåminnelser (jfr prop. 1971:105 s. 19).

I departementspromemorian påpekas att det finns flera skäl som talar för att borgenärens rätt till ersättning för inkassokostnader regleras som en rätt till ersättning för rättegångskostnader. När anspråk på ersättning för inkassokostnader förs till prövning av domstol sker det vanligen tillsammans med huvudfordringen. Det är då naturligt att betrakta inkassokostnaden som en med rättegångskostnad likställd utgift, som borgenären till följd av gäldenärens försumlighet har ådragit sig för att ta till vara sin rätt (jfr prop. 1971:105 s. 17 samt 10–12). Det är vidare ett framträdande syfte med de nuvarande reglerna att skydda gäldenären mot överdrivna ersättningsanspråk. Från den synpunkten har man genom att behandla inkassokostnaden som en rättegångskostnad vunnit främst den fördelen att domstolen självmant, dvs. oberoende av invändning från gäldenärens sida, kan pröva det berättigade och skäligen i kostnadsanspråket. Denna s. k. officialprövning torde vara av särskilt stor betydelse i den summariska process i form av lagsökning eller betalningsföreläggande där målen ofta avgörs utan att gäldenären har hört av sig. En annan fördel med att behandla inkassokostnaden som en rättegångskostnad är att borgenären inte kan först utverka ett domstolsavgörande beträffande huvudfordringen för att senare återkomma till domstolen med ett anspråk på ersättning för inkassoåtgärder som har vidtagits före det första domstolsförfarandet. Enligt 18 kap. 14 § rättegångsbalken måste nämligen yrkande om ersättning för rättegångskostnader framställas innan handläggningen av huvudsaken har avslutats.

Å andra sidan har den nuvarande regleringen av rätten till ersättning för inkassokostnad brister. I departementspromemorian pekas främst på att det inte finns någon direkt reglering av inkassokostnaderna för fall då ett anspråk på ersättning för inkassokostnad framställs utom rätta eller förs till prövning av domstol sedan huvudfordringen har betalats. I dessa situationer har gäldenären ansetts skyldig att ersätta borgenärens inkassokostnader på skadeståndsrättslig grund. Detta innebär att inkassokostnaderna är underkastade olika regler i olika situationer.

I departementspromemorian föreslås att de nuvarande bestämmelserna om rätten till ersättning för inkassokostnader ersätts av civilrättsliga regler, som blir tillämpliga inte bara vid process vid domstol utan också när kostnadsanspråket framställs utom rätta. De nya reglerna bör enligt promemorian föras samman till en särskild lag om ersättning för inkassokostnad.

Promemorieförslaget har i denna del lämnats utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser.

Enligt min mening är det inte tillfredsställande att ett ersättningsanspråk av så vanligt slag som ersättning för inkassokostnader behandlas än som ett anspråk på ersättning för rättegångskostnad, än som en civilrättslig fordran på skadestånd. Det innebär bl. a. att olika regler kommer att gälla för en domstols handläggning av inkassokostnadsanspråket beroende på om gäldenären har betalt huvudfordringen eller ej. Har huvudfordringen betalats, kommer frågan om ersättning för inkassokostnaden att utgöra själva saken i processen. Ersättningsanspråket behandlas därmed enligt helt andra processuella regler än de som gäller för rättegångskostnad.

En annan allvarigare invändning mot den nuvarande regleringen är att det saknas direkt tillämpliga regler om själva ersättningsskyldigheten både i den nyss nämnda situationen och i den situation som torde vara vanligast, nämligen att ersättningsanspråket framställs och tillgodoses utom rätta. I sammanhanget bör nämnas att datainspektionen, enligt vad som har redovisats i departementspromemorian, har bedömt att det varje år sänds ut mer än en miljon kravbrev i landet och att betydligt mindre än hälften av dessa torde följas av rättsliga åtgärder. Det har visserligen förutsatts att reglerna i inkassokostnadskungörelsen skall vara vägledande även utanför sitt egentliga tillämpningsområde (se prop. 1971:105 s. 19). I praktiken synes detta också i stor utsträckning ha blivit fallet. Det beror bl. a. på att datainspektionen i sin tillsynsverksamhet enligt inkassolagen har ansett att det inte är förenligt med god inkassosed att en borgenär betingar sig högre ersättning för inkassokostnader än en domstol kan väntas döma ut. Som har påpekats i departementspromemorian är det emellertid från principiella synpunkter föga tilltalande att man för den i praktiken vanligaste situationen måste hjälpa sig fram genom att hämta ledning av bestämmelser som är avsedda för en annan situation. I viss utsträckning har detta förhållande gett upphov till osäkerhet om ersättningsskyldighetens omfattning.

Den nuvarande regleringen är också otillfredsställande från konstitutionell synpunkt. Regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten ger knappast utrymme för att borgenärens rätt till ersättning av gäldenären för inkassokostnad i så stor utsträckning som f. n. regleras genom annan författning än lag. Jag vill vidare erinra om att lagrådet, när förslaget om den nuvarande processrättsliga regleringen lades fram, i sitt yttrande över förslaget framhöll att frågan om gäldenärens skyldighet att vid betalningsdröjsmål ersätta borgenären för inkassokostnad var av sådan natur att den borde regleras genom bestämmelser i civillag. Lagrådet godtog visserligen förslaget men ansåg att den processrättsliga regleringen borde betraktas som en provisorisk lösning (se prop. 1971:105 s. 23).

Med hänsyn till det nu anförda ansluter jag mig till förslaget i departementspromemorian att de gällande bestämmelserna om rätt till ersättning för inkassokostnader bör bytas ut mot en civilrättslig reglering.

som blir direkt tillämplig även när anspråk på ersättning för inkassokostnader framställs utom rätta.

I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian bör de nya ersättningsbestämmelserna föras samman till en särskild lag. Ett viktigt syfte även med de nya reglerna är att skydda gäldenären mot en alltför betungande ersättningsskyldighet. Som framhölls när den nuvarande processrättsliga regleringen kom till måste det nämligen anses ligga i ett skuldförhållandes natur att en borgenär själv visar någon aktivitet för att få betalning till stånd och själv svarar för en del av kostnaderna härför (jfr prop. 1971:105 s. 19). I den nya lagen bör därför närmare anges vilka olika kostnader som gäldenären skall vara skyldig att ersätta samt de närmare förutsättningarna för ersättningsskyldigheten. Vidare bör meddelas vissa föreskrifter om ersättningsbeloppens storlek.

4.4.2 Tillämpningsområdet

Enligt departementspromemorian bör den nya lagen om ersättning för inkassokostnader reglera gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens kostnader för alla sådana mera rutinmässiga och förhållandevis enkla åtgärder som en borgenär, sedan fordringen har förfallit till betalning, vidtar eller låter vidta i syfte att förmå gäldenären att betala. Här avses borgenärens kostnader för enkla betalningspåminnelser, för krav enligt 5 § inkassolagen, för korrespondens och annan enklare kommunikation med gäldenären och för upprättande av amorteringsplan när det visar sig att gäldenären inte kan på en gång betala hela den förfallna skulden.

Ett undantag föreslås dock för kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran. I promemorian framhålls att frågan om gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens kostnader för regelrätta tvisteförhandlingar inte bör regleras i den här aktuella lagen. Enligt promemorian är sådana förhandlingskostnader visserligen inte artskilda från sedvanliga inkassokostnader, och de är dessutom reglerade på ett sätt som motsvarar det som f. n. gäller för inkassokostnaderna. Vid en efterföljande rättegång ersätts sålunda enligt 18 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken vissa förhandlingskostnader såsom rättegångskostnad, medan det i övrigt saknas direkt tillämpliga lagregler rörande en parts skyldighet att ersätta förhandlingskostnader. I promemorian påpekas att det emellertid här rör sig om kostnader som kan uppkomma såväl för gäldenären som för borgenären i ett fordringsförhållande. Vidare är det fråga om kostnader vilkas storlek varierar betydligt från fall till fall och som därför bör bli föremål för en individualiserad bedömning. Enligt promemorian lämpar de sig därmed inte för en reglering i förevarande sammanhang.

I promemorian framhålls vidare att skyldigheten att ersätta kostnader för rättsliga åtgärder som lagsökning, betalningsföreläggande, skiljeförfarande och vanlig rättegång är särskilt reglerad. Sådana kostnader bör därför enligt

promemorian inte omfattas av den nya lagen. Detsamma gäller frågan om ersättning för exekutiva åtgärder e. d.

*Ersättning för
inkassokostnader*

Departementspromemorians överväganden och förslag i denna del har i huvudsak godtagits av remissinstanserna. I en del hänseenden framförs emellertid från olika håll vissa kritiska synpunkter.

För egen del ansluter jag mig i sak till promemorians förslag rörande avgränsningen av tillämpningsområdet för den nya lagen. Vad som bör regleras i detta sammanhang är gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens kostnad för åtgärder som normalt ingår i det utomrättsliga förfarandet för indrivning av en förfallen fordran och som kan anses föranledda av gäldenärens betalningsdröjsmål. Som har understrukits i promemorian bör lagen däremot inte omfatta frågan om gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens kostnader för faktureringar, förhandsaviseringar eller påminnelser som görs före en fordrans förfallodag. Eventuella anspråk på ersättning för sådana kostnader kan ju inte grundas på gäldenärens betalningsdröjsmål. Huruvida gäldenären är skyldig att ersätta kostnaderna beror direkt av innehållet i avtalet mellan parterna.

De kostnader som den nya lagen sålunda kommer att omfatta är i praktiken kostnaderna för enkla betalningspåminnelser samt för krav och uppgörelser om amorteringsplaner och andra rutinmässiga åtgärder i anslutning därtill, såsom samtal och korrespondens med gäldenären. Av de skäl som har anförts i promemorian bör den nya lagen däremot inte reglera frågan om ersättningskyldighet för kostnad för mer omfattande förhandlingar för biläggande av en tvist rörande en fordran.

I enlighet med vad som har fastslagits i promemorian skall den nya lagen givetvis inte beröra skyldigheten att ersätta kostnader som avser olika rättsliga förfaranden. Sådana frågor är särskilt reglerade i rättegångsbalken och annan processrättslig lagstiftning. Inte heller bör i förevarande sammanhang behandlas frågan om ersättningskyldighet för kostnader som avser exekutiva åtgärder. Frågan i vad mån gäldenären skall vara skyldig att ersätta sådana kostnader bör regleras inom utskökningsrätten.

Den nya civilrättsliga regleringen av rätten till ersättning för inkassokostnader m. m. har i departementspromemorian föreslagits bli tvingande till gäldenärens förmån. Med anledning härav har några remissinstanser, som förträder kreditgivare och inkassoföretag, förordat att den nya lagen generellt begränsas till att gälla fall där gäldenären är en privatperson. Enligt min mening bör en sådan inskränkning av tillämpningsområdet emellertid inte komma i fråga. Den föreslagna lagen bör, i likhet med den nuvarande processrättsliga regleringen, vara tillämplig oavsett om gäldenären är konsument eller näringsidkare och oberoende av parternas ställning i övrigt.

Till frågan i vad mån lagen också bör vara tvingande till gäldenärens förmån återkommer jag i det följande.

I sin utredning om inkassokostnaderna föreslog datainspektionen att en ny

civilrättslig reglering på området skulle omfatta även frågan om en gäldenärs skyldighet att utge ersättning för ett speciellt slags kostnader, nämligen kostnader för avisering och bokföring av betalning enligt en amorteringsplan som har upprättats på inkasseringsstadiet. Sådana kostnader omfattas inte av inkassokostnadskungörelsen. Enligt inspektionens förslag skulle gäldenären vara skyldig att utge ersättning för dessa kostnader under förutsättning att han var skyldig att utge ersättning för själva upprättandet av amorteringsplanen.

I departementspromemorian framhålls att det visserligen finns en del skäl som kan tala för datainspektionens förslag. Å andra sidan finns det enligt promemorian en uppenbar risk för att förslaget skulle komma att medföra att aviserings- och bokföringskostnader rutinmässigt tas ut också i ett stort antal fall där borgenären annars inte skulle fordra ersättning av gäldenären för sådana kostnader. Främst med hänsyn till detta bör enligt promemorian gäldenärens skyldighet att ersätta sådana kostnader liksom hittills bero av överenskommelse mellan parterna och inte regleras genom den nya lagen.

Vid remissbehandlingen har promemorieförslaget i denna del godtagits av det stora flertalet remissinstanser. Datainspektionen samt ytterligare några remissinstanser, bl. a. företrädare för kreditgivare, har emellertid vänt sig mot promemorieförslaget och hävdat att inspektionens förslag bör följas.

För min del finner jag inte skäl att inta en annan ståndpunkt än den som har redovisats i departementspromemorian. Som har påpekats i promemorian innebär en amorteringsöverenskommelse mellan parterna på indrivningsstadiet att nya förfallotider fastställs för den återstående delen av skulden. Gäldenären är givetvis på grund av denna överenskommelse skyldig att betala på de nya förfallogdagarna, oavsett om borgenären före dessa dagar aviserar honom om den förestående betalningen eller inte. Enligt min mening bör borgenären inte genom den nu förordade lagen ges rätt till ersättning för kostnaden för avisering, om han ändå finner det lämpligt att vidta en sådan åtgärd. I fråga om gäldenärens skyldighet att i den aktuella situationen ersätta aviseringskostnaden bör i stället gälla samma princip som enligt det tidigare sagda gäller beträffande kostnader för förhandsavisering i allmänhet. Ersättningsskyldigheten bör alltså över huvud taget inte regleras i den nya lagen utan helt bero av avtal mellan parterna. Detsamma bör gälla i fråga om de här aktuella bokföringskostnaderna. Dessa är enligt min mening inte av sådan natur att gäldenären bör förpliktas att ersätta dem såsom en av betalningsdröjsmålet föranledd ekonomisk skada för borgenären.

Det bör tilläggas att de diskuterade amorteringsplanerna vanligen tillkommer i ett förfarande som faller under inkassolagen. Som har framhållits i departementspromemorian bör datainspektionen, liksom hittills, kunna med stöd av den lagen och dess regel om iakttagande av god inkassosed meddela vissa anvisningar beträffande sådana överenskommelser om ersättning för aviserings- och bokföringskostnader som träffas i samband med amorteringsplanernas upprättande.

4.4.3 Ersättningsgilla kostnader

Ersättning för inkassokostnader

Enligt inkassokostnadskungörelsen utgår f. n. ersättning för krav som avses i 5 § inkassolagen och för amorteringsplan som har tillkommit i samråd med gäldenären vid fordringens inkassering och som gäldenären har underrättats om skriftligen. En förutsättning är dock att åtgärden skäligen har varit påkallad för att ta till vara borgenärens rätt.

Kungörelsen ger inte rätt till ersättning för mindre kostnadskrävande åtgärder som t. ex. enkla betalningspåminnelser (se prop. 1971:105 s. 19, jfr s. 15). Något hinder torde dock inte föreligga mot att en borgenär genom avtal med gäldenären betingar sig ersättning även för enkla betalningspåminnelser. Att sända ut en sådan betalningspåminnelse faller inte under inkassolagen. Datainspektionen har därför, i sin tillsynsverksamhet beträffande den lagen, inte ansett sig kunna ingripa mot avtal rörande ersättning för betalningspåminnelser.

I departementspromemorian föreslås att en gäldenär som har underlåtit att i rätt tid betala en skuld skall liksom hittills vara skyldig att ersätta borgenärens kostnader för krav avseende skulden. Ersättningsskyldigheten bör enligt promemorian inte i första hand ta sikte på kostnaderna för att upprätta och sända ut det enskilda kravbrevet. Reglerna om ersättning för kravkostnad bör i stället avse hela kravförfarandet rörande en viss förfallen fordran. En förutsättning för ersättningsskyldighet skall dock enligt promemorian vara att ett skriftligt kravbrev, som har utformats på ett sådant sätt som anges i 5 § inkassolagen, har tillställts gäldenären.

Enligt promemorian bör gäldenären vidare, i likhet med vad som gäller f. n., vara skyldig att ersätta kostnad för upprättande av amorteringsplan avseende den återstående delen av en förfallen skuld. Förutsättningar för ersättningsskyldighet i denna del bör enligt promemorian vara att planen har upprättats i samråd med gäldenären, att planen är fullständig samt att den har satts upp skriftligt och tillställts gäldenären.

Som ett skydd mot att en gäldenär i opåkallat stor omfattning drabbas av skyldighet att ersätta kostnad för krav och amorteringsplan bör enligt promemorian ställas upp samma allmänna förutsättning för ersättningsskyldigheten som gäller f. n. enligt inkassokostnadskungörelsen, nämligen att kostnaden skall ha varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt.

Kostnaden för andra inkassoåtgärder än krav och upprättande av amorteringsplan bör enligt promemorian inte föranleda ersättningsskyldighet för gäldenären. I promemorian framhålls att detta i praktiken främst gäller kostnaden för enkla betalningspåminnelser som inte utgör krav i inkassolagens mening.

Vid remissbehandlingen har de nu berörda förslagen i departementspromemorian godtagits av det stora flertalet remissinstanser. Bl. a. Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers

förbund, PKbanken och Kooperativa förbundet anser emellertid att gäldenären bör vara skyldig att utge ersättning också för kostnaden för betalningspåminnelser efter förfallodagen, om detta har avtalats mellan parterna. Enligt Svenska sparbanksföreningen bör en rätt att avtala om ersättning för påminnelsekostnader tillkomma i vart fall banker och andra kreditinrättningar som står under bankinspektionens tillsyn.

Till stöd för att gäldenären bör vara skyldig att ersätta även påminnelsekostnader aberopas i remissyttrandena att dessa kostnader lika väl som kravkostnader åsamkas borgenären till följd av gäldenärens betalningsdröjsmål. Svenska sparbanksföreningen anför vidare att betalningsdröjsmål är tämligen vanliga inom bankväsendet och att bankerna därför tvingas att organisera rutiner och avdela personal för handläggning av påminnelser och annan indrivning. Enligt föreningen är det inte försvarligt att kostnaderna för detta skall belasta kreditverksamheten som helhet och därmed även de skötsamma gäldenärerna, vilket enligt föreningen måste bli följderna om bankerna hindras från att ta ut påminnelsekostnader direkt av den försumlige gäldenären. Kooperativa förbundet anser att promemoriaförslaget medför risk för att borgenären vid betalningsdröjsmål väljer att genast sända ut ett kravbrev enligt 5 § inkassolagen, vilket skulle innebära att gäldenären drabbas av den högre kravkostnaden och dessutom får en kortare tidsfrist än eljest innan rättsliga åtgärder vidtas mot honom.

Svenska inkassoföreningen anser att det i den nya lagen bör föreskrivas en generell skyldighet för gäldenären att ersätta även andra inkassokostnader än kostnad för krav och upprättande av amorteringsplan. Enligt föreningen bör det överlämnas åt datainspektionen att i dessa andra fall närmare reglera ersättningskyldighetens omfattning.

För egen del vill jag till en början framhålla att förutsättningarna för gäldenärens ersättningskyldighet och dennas omfattning måste redan av konstitutionella skäl i allt väsentligt bestämmas genom en av riksdagen beslutad författning. Det kan alltså inte komma i fråga att ge regleringen en sådan utformning som har antytts i Svenska inkassoföreningens remissyttrande, utan reglerna bör tas in i den föreslagna lagen.

Jag ansluter mig till de av remissinstanserna godtagna förslagen om att en gäldenär skall, under de förutsättningar som närmare har angetts i promemoriaförslaget, vara skyldig att utge ersättning för kostnaderna för krav rörande en förfallen skuld och för upprättande av amorteringsplan beträffande återstående del av en sådan skuld.

Vad härefter angår frågan om en gäldenärs skyldighet att ersätta kostnaden för enkla betalningspåminnelser som inte utgör krav i inkassolagens mening kan nämnas att man vid den nuvarande processrättsliga regleringens tillkomst utgick från att kostnaden för sådana enklare åtgärder skulle bäras av borgenären själv (se prop. 1971:105 s. 19, jfr s. 15). Såväl datainspektionens utredning om inkassokostnaderna som vissa av de nyss redovisade remissyttrandena ger emellertid vid handen att detta långt ifrån

alltid har blivit fallet. I betydande utsträckning synes sålunda bl. a. banker genom avtal med gäldenärerna betinga sig ersättning även för påminnelsekostnader. Enligt min mening har under remissbehandlingen förts fram övertygande skäl för att en sådan möjlighet att träffa avtal om ersättning för enkla betalningspåminnelser bör bibehållas. Härvid saknas anledning att begränsa denna möjlighet till att gälla enbart för vissa borgenärer, t. ex. företag under bankinspektionens tillsyn.

En oinskränkt rätt att på grund av avtal kräva ut ersättning för kostnaden för enkla betalningspåminnelser kan emellertid leda till olägenheter. I den nya lagen bör därför dras upp vissa gränser för möjligheten att träffa sådana avtal.

För att gäldenären skall vara skyldig att ersätta påminnelsekostnader bör enligt min mening krävas att en överenskommelse om detta har träffats mellan parterna senast i samband med den aktuella skuldens uppkomst, dvs. senast i samband med att parterna ingår ett avtal om kredit e. d. Genom detta krav torde i praktiken vinnas en rimlig begränsning av de fall i vilka en skyldighet att ersätta påminnelsekostnader kommer att aktualiseras. För att gäldenären på grund av en sådan överenskommelse skall vara skyldig att ersätta kostnaden för en enkel betalningspåminnelse bör vidare krävas att påminnelsen har skett skriftligt. Därjämte bör för ersättningskyldigheten ställas upp samma allmänna förutsättning som enligt det tidigare anförda skall gälla för skyldigheten att ersätta kostnad för krav och amorteringsplan, nämligen att kostnaden i det enskilda fallet skäligen har varit påkallad för att ta till vara borgenärens rätt.

Sammanfattningsvis innebär det som jag hittills har anfört att gäldenären skall vara skyldig att ersätta dels borgenärens kostnad för skriftlig betalningspåminnelse rörande förfallen skuld, om avtal därom har träffats senast i samband med skuldens uppkomst, dels borgenärens kostnad för krav och för upprättande av amorteringsplan på indrivningsstadiet. Andra åtgärder som kan syfta till att förmå gäldenären att erlagga betalning för förfallen skuld bör inte föranleda ersättningskyldighet. Detta bör framgå av en bestämmelse i den föreslagna lagen.

Vid remissbehandlingen har några remissinstanser berört frågan om en gäldenärs skyldighet att ersätta borgenären även vissa kostnader för verkställighet av domstolsavgörande rörande en fordran. Bl. a. från bankhåll har sålunda förordats att gäldenären genom den föreslagna lagen skulle åläggas att ersätta även kostnad för ansökan om utmätning. I enlighet med vad jag har anfört i föregående avsnitt bör skyldigheten att ersätta kostnader som avser exekutiva åtgärder emellertid inte regleras i förevarande sammanhang utan inom ramen för utsökningsrätten. Det kan nämnas att frågan huruvida det i utsökningslagstiftningen bör föras in en möjlighet till ersättning för s. k. processkostnader i verkställighetsmål – t. ex. kostnader för anlåtande av ombud eller för eget arbete för upprättande av ansökan om utmätning e. d. – har behandlats utförligt i samband med remissen till

lagrådet den 16 mars 1978 av förslaget till utsökningsbalk. Någon sådan möjlighet har inte föreslagits där (se s. 761 ff).

*Ersättning för
inkassokostnader*

4.4.4 Ersättningsbeloppen

F. n. finns i inkassokostnadskungörelsen bestämmelser om storleken av de belopp som gäldenären är skyldig att utge i kostnadsersättning. Genom ändringar i kungörelsen har beloppen genom fortlöpande höjningar anpassats till rådande kostnadsläge. Efter den senaste höjningen, som trädde i kraft den 1 juli 1979 (SFS 1979:331), utgår ersättning – som tidigare nämnts – med högst 55 kr. i fråga om krav och med högst 45 kr. i fråga om amorteringsplan. Ersättningen får dock bestämmas till högre belopp, om det föreligger särskilda skäl.

Datainspektionen har i sin utredning om inkassokostnaderna undersökt om ersättningsbeloppen kan regleras mera långsiktigt genom att anknytas till ett index *e. d.* Som strax skall beröras ytterligare har inspektionen dock inte funnit detta vara en framkomlig väg. Enligt inspektionen bör det nuvarande systemet med återkommande justeringar av beloppen behållas (se bilaga 2). Med detta som utgångspunkt har i departementspromemorian lagts fram förslag rörande en reglering av ersättningsbeloppens storlek.

Enligt promemorian bör man, liksom nu, i författning meddela bestämmelser om de belopp som en gäldenär normalt skall vara skyldig att utge i ersättning för olika indrivningsåtgärder. Med hänsyn till behovet av återkommande justeringar av beloppen är det enligt promemorian emellertid inte rationellt att beloppen anges i den föreslagna lagen. Denna föreslås innehålla en bestämmelse om att ersättningen utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver. I anslutning till den bestämmelsen bör regeringen enligt promemorian genom en särskild förordning fastställa de belopp som normalt skall kunna utgå som ersättning för olika åtgärder.

Vid remissbehandlingen har promemorieförslaget godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. Rättegångsutredningen anser emellertid att förslaget inte är invändningsfritt från konstitutionell synpunkt. Enligt utredningen har det sålunda knappast täckning i regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten att låta regeringen bestämma om ersättningsbeloppens storlek. Några remissinstanser har fört fram synpunkter som gäller ersättningsnivån. Vidare har i ett remissyttrande berörts den närmare utformningen av bestämmelserna om ersättningsbeloppen.

Även enligt min mening bör den nya regleringen av en gäldenärs skyldighet att ersätta inkassokostnader utformas så att bestämmelser ges om ersättningens storlek. I likhet med de remissinstanser som särskilt har yttrat sig över datainspektionens utredning om en långsiktig reglering av ersättningsbeloppen delar jag inspektionens uppfattning att det inte är lämpligt att införa en automatiskt verkande reglering av ersättningsbeloppen genom att de anknyts till ett index *e. d.* Vid utformningen av de aktuella bestämmel-

serna bör man alltså utgå från att beloppen vid återkommande tillfällen ändras med hänsyn till kostnadsutvecklingen. Mot den bakgrunden framstår den uppbyggnad av författningsreglerna i denna del som har förordats i departementspromemorian såsom ändamålsenlig. Jag föreslår därför att det i den nya lagen tas in en bestämmelse som innebär att ersättning för de olika ersättningsgilla indrivningsåtgärderna utgår med skäligt belopp och att det får ankomma på regeringen att meddela närmare bestämmelser om ersättningsbeloppens storlek. Dessa bestämmelser får karaktären av sådana verkställighetsföreskrifter till lagen som avses i 8 kap. 13 § första stycket 1 *regeringsformen* och som alltså får meddelas av regeringen.

Den sålunda föreslagna regleringen innebär, i förening med vad jag har föreslagit i föregående avsnitt, att den nya lagen kommer att innehålla alla grundläggande förutsättningar för gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens indrivningskostnader, medan regeringen avses meddela endast vissa bestämmelser om ersättningsbeloppens storlek för normala fall. Denna ordning överensstämmer med den som gäller enligt 17 § konsumentkreditlagen (1977:981, ändrad senast 1978:866) och 9 § lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. (ändrad senast 1978:867) i fråga om en borgenärs rätt att i mål om handräckning för återtagande av vara tillgodoräkna sig ersättning för eget arbete m. m. Med anledning av vad rättegångsutredningen har anfört i sitt remissyttrande kan framhållas att frågan om det grundlagsenliga i en författningsreglering av den här ifrågakvarande innebörden ingående belystes i samband med tillkomsten av de båda sistnämnda lagarna (se prop. 1976/77:123 s. 132 f. 183, 357-359 och 372 samt prop. 1977/78:142 s. 95, 159-163 och 166). Det saknas skäl att i detta sammanhang frångå den ståndpunkt som då intogs av regeringen och riksdagen.

Tidigare har regeringen vid några tillfällen beslutat om ändringar av inkassokostnadskungörelsens bestämmelser om ersättningsbeloppens storlek efter framställningar från vissa större inkassoföretag. Innan besluten fattats har framställningarna remissbehandlats.

I sin utredning om inkassokostnaderna har datainspektionen dragit upp huvudlinjer för ett nytt system för att efter hand pröva och vid behov justera ersättningsbeloppen. Inspektionens förslag går i huvudsak ut på att inspektionen i samråd med statens pris- och kartellnämnd fortlöpande genomför kostnadsundersökningar inom inkassobranschen och på grundval av dessa förelägger regeringen förslag till ändringar i ersättningsbeloppen, vilka bör beslutas efter remissbehandling av förslagen. Inspektionen anser att det är tillräckligt att mer ingående kostnadsundersökningar genomförs vartannat år, medan man under mellantiden kan nöja sig med översiktliga bedömningar av kostnadsläget.

Vid remissbehandlingen har de remissinstanser som yttrat sig i frågan i allmänhet ställt sig positiva till tanken på särskilda kostnadsundersökningar som hjälpmedel för att bestämma ersättningsbeloppens storlek. Riksskatte-

verket ifrågasätter emellertid om mer ingående undersökningar behöver genomföras så ofta som vartannat år. Svenska inkassoföreningen – som har bildats efter det att inspektionen lade fram sin utredning – anser att man bör kunna behålla den hittills tillämpade ordningen med framställningar från inkassobranchen men kombinera den med större kostnadsundersökningar som genomförs med längre tidsintervall. Föreningen framhåller att framställningar om justeringar av ersättningsbeloppen i och med föreningens tillkomst kommer att kunna underbyggas på ett helt annat sätt än tidigare.

Också jag finner det värdefullt att man som ett underlag för framtida beslut om ersättningsbeloppens storlek använder sig av regelbundet återkommande kartläggningar av kostnaderna inom inkassobranchen. I princip synes det vara ändamålsenligt att denna kartläggning görs genom kostnadsundersökningar som datainspektionen verkställer i samråd med statens pris- och kartellnämnd. Som riksskatteverket och Svenska inkassoföreningen har varit inne på torde emellertid sådana mer ingående kostnadsundersökningar inte behöva genomföras så ofta som datainspektionen har förordat i sin utredning. Undersökningarna bör verkställas efter regeringens uppdrag i varje särskilt fall, varvid det får ankomma på regeringen att efter samråd med i första hand datainspektionen besluta om undersökningarnas närmare uppläggning. I perioderna mellan kostnadsundersökningarna bör eventuella framställningar från inkassobranchens sida om ändringar av ersättningsbeloppen kunna bedömas på grundval av den senast genomförda undersökningen jämte det material som kan presenteras i samband med en sådan framställning.

4.4.5 Avtal om ersättning för inkassokostnader m. m.

Datainspektionen föreslog i sin utredning om inkassokostnaderna att en civilrättslig reglering av gäldenärens skyldighet att utge ersättning för sådana kostnader skulle göras tvingande till gäldenärens förmån. Enligt inspektionen borde sålunda avtalsvillkor som var oförmånligare för gäldenären än författningsreglerna vara utan verkan. I sammanhanget framhöll inspektionen att det visserligen kunde ifrågasättas om avtalsfriheten borde beskäras även för de fall där gäldenären är företagare. Enligt inspektionen fanns det emellertid flera skäl som talade för detta. Sålunda borde bestämmelserna göras enkla att tillämpa för myndigheter och enskilda. Ofta kan det vara svårt att avgöra om en fysisk person är att hänföra till näringsidkarkategorin eller inte. Vidare befinner sig småföretagare inte sällan i samma underläge mot borgenären som konsumenter. Enligt inspektionen syntes inte heller behovet av avtalsfrihet vara stort.

I överensstämmelse med vad datainspektionen sålunda förordat har i departementspromemorians lagförslag tagits in en bestämmelse som innebär att avtal, som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning för

inkassokostnad utöver vad som följer av den föreslagna lagen, skall vara ogiltigt. I anslutning till denna bestämmelse framhålls i promemorian att det är vanligt att lagregler som inskränker avtalsfriheten på det förmögenhetsrättsliga området drabbar endast avtalsvillkor som har tillkommit på förhand, dvs. innan den ifrågavarande rättigheten eller skyldigheten har aktualiserats i det konkreta fallet. Sedan detta har skett anses däremot den som skyddas av en på sådant sätt tvingande lagregel kunna med bindande verkan avstå från sin rätt eller ta på sig en längre gaende skyldighet. Enligt promemorian skulle ett avtalsförbud av denna begränsade innebörd lätt kunna bli ett slag i luften på förevarande område. Den föreslagna ogiltighetsregeln bör därför, enligt vad som framhålls i promemorian, i detta sammanhang inte ges någon annan tolkning än att ogiltighetspåföljden kan göras gällande oavsett när avtalet har träffats och även om betalning har erlagts enligt avtalet. Inom ramen för en process bör gäldenären emellertid enligt promemorian kunna på ett bindande sätt disponera över sin skyldighet att ersätta inkassokostnad. Gäldenären bör således genom förfikningsavtal eller processuellt medgivande kunna ta på sig en ersättningsskyldighet som går längre än den som följer av den föreslagna lagen. Mål rörande ersättning för inkassokostnad bör med andra ord vara dispositiva. Som skall beröras i ett följande avsnitt föreslås emellertid i promemorian att denna senare princip inte skall upprätthållas fullt ut i mål som handläggs enligt lagsökningslagen.

Vid remissbehandlingen har det stora flertalet remissinstanser godtagit de förslag och uttalanden som promemorian innehåller beträffande den föreslagna lagens tvingande natur. Som har nämnts redan i avsnitt 4.4.2 anser emellertid några remissinstanser som företrädar kreditgivare och inkassoföretag att, om bestämmelserna i den nya lagen i enlighet med vad som tidigare har föreslagits skall omfatta även fall där gäldenären är ett företag, de inte bör göras tvingande för åtminstone dessa fall. Enligt dessa remissinstanser bör det sålunda råda frihet för en borgenär att genom avtal betinga sig ersättning för olika kostnader som föranleds av gäldenärens betalningsdröjsmål när gäldenären är ett företag. Som skäl för detta anförs att skyddsintresset i dessa fall inte är tillräckligt starkt för att motivera ett avtalsförbud. Företagens behov av skydd mot oskäligen avtalsvillkor om ersättningsskyldighet kan enligt dessa remissinstanser anses tillgodosett genom möjligheten att åberopa den förmögenhetsrättsliga generalklausulen i 36 § lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättsens område (avtalslagen).

För egen del vill jag till en början framhålla att de möjligheter som f. n. finns att göra gällande avtal om en sådan ersättningsskyldighet för inkassokostnader som går utöver vad som följer av gällande författningsregler i praktiken framstår som tämligen begränsade. Som tidigare nämnts har datainspektionen ansett det vara oförenligt med god inkassosed att en borgenär i samband med uppgörelse utom rätta betingar sig högre ersättning

för inkassoåtgärder i inkassolagens mening än vad en domstol kan väntas döma ut vid tillämpning av inkassokostnadskungörelsen. Och när ett anspråk på ersättning för inkassokostnad i enlighet med den nuvarande processrättsliga regleringen skall behandlas såsom ett anspråk på ersättning för rättegångskostnad, åligger det domstolen att självant pröva ersättningens storlek och omfattning i övrigt inom ramen för det kostnadsyrkande som framställs av borgenären. Domstolen är härvid inte bunden av ett medgivande från gäldenärens sida att utge viss ersättning och inte heller av ett avtal rörande ersättningsskyldigheten som kan ha träffats på förhand.

Ett väsentligt syfte även med den nya lagen om ersättning för inkassokostnader är, som tidigare har framhållits, att skydda gäldenären mot överdrivna kostnadsanspråk och mot en alltför betungande ersättningsskyldighet i övrigt. Det är därför klart att principen bör vara att borgenären inte skall kunna genom avtal betinga sig ytterligare ersättning för åtgärder som omfattas av lagen. När gäldenären är ett företag framträder visserligen det nämnda skyddsintresset inte alltid med samma styrka. Åtskilliga näringsidkare intar emellertid en ställning som liknar den enskilde konsumentens. Ofta torde det vara just denna kategori av näringsidkare som drabbas av skyldigheten att ersätta indrivningskostnader.

Som datainspektionen har framhållit i sin utredning om inkassokostnaderna kan det inte heller anses föreligga något större behov av en frihet att träffa avtal om ersättning för sådana kostnader utöver vad som följer av den nya lagen. De bestämmelser som jag i det föregående har förordat och den närmare reglering av ersättningsbeloppens storlek som regeringen avses utfärda syftar till att ge borgenären skälig ersättning för de tämligen enkla åtgärder som det här är fråga om. Ersättningsfrågans art och betydelse är inte sådan att omsättningens och det ekonomiska livets intressen på något sätt kräver att företagen ges frihet att själva reglera sina mellanhavanden i denna del.

På grund av det nu anförda och med hänsyn även till vad datainspektionen i sin utredning har anfört om behovet av en enkel reglering finner jag övervägande skäl tala för den ståndpunkt som har intagits av inspektionen och i departementspromemorian. Den föreslagna lagen bör alltså generellt vara tvingande till gäldenärens förmån. I enlighet med detta bör i lagen tas in en bestämmelse om att avtalsvillkor som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning för kostnader utöver vad som följer av lagen skall vara ogiltigt.

Som har framhållits i departementspromemorian bör gäldenären inom ramen för en process kunna på ett bindande sätt disponera över sin ersättningsskyldighet genom ett processuellt medgivande eller ett förlikningsavtal. Enligt min mening är det då följdriktigt att gäldenären även i övrigt kan, sedan frågan om betalning av inkassokostnader har aktualiserats, med bindande verkan ta på sig skyldigheter som går längre än enligt den föreslagna lagen. Det innebär att jag inte delar uppfattningen i departe-

mentspromemorian att ogiltighetspåföljden bör kunna göras gällande i detta fall. Jag vill dock understryka att borgenären inte utan vidare kan kräva gäldenären på större ersättning än som medges enligt lagen och till den anslutande föreskrifter. För att borgenären skall ha en vidsträcktare rätt måste han ha träffat en överenskommelse om detta med gäldenären efter det att inkassoåtgärder började vidtas. Enbart den omständigheten att gäldenären erlägger betalning i enlighet med ett anspråk på kostnadsersättning som går utöver vad som medges enligt lagen bör inte leda till att en sådan överenskommelse anses ha träffats.

Mål rörande ersättning för inkassokostnader e. d. som avses i den föreslagna lagen bör alltså i princip behandlas enligt de processuella reglerna för dispositiva mål. I enlighet med vad som vidare har föreslagits i promemorian bör vissa avsteg från detta emellertid göras när det gäller mål som handläggs enligt lagsökningslagen. Hithörande frågor tar jag upp i ett följande avsnitt.

4.4.6 Ränta på ersättning för inkassokostnader m. m.

Den civilrättsliga reglering av skyldigheten att ersätta inkassokostnader som har förordats i det föregående innebär att gäldenären, om inte annat föreskrivs, skall betala ränta på kostnadsersättningen enligt bestämmelserna i räntelagen (1975:635). De bestämmelser som då blir aktuella är 4 § första och tredje styckena samt 6 §.

I fråga om skyldigheten att utge ränta på fordran vars förfallodag inte är bestämd i förväg gäller enligt 4 § första stycket följande, i den mån inte annat är avtalat eller utfäst eller särskilt föreskrivet (jfr 1 §). Försittes betalningstiden, dvs. betalar inte gäldenären när borgenären fordrar det, utgår ränta på fordringen från den dag som infaller en månad efter det att borgenären har avsänt räkning eller på annat sätt fordrat betalning av bestämt belopp med angivande av att underlåtenhet att betala medför skyldighet att utge ränta. Gäldenären är dock inte skyldig att erlägga ränta för tid innan räkningen eller anspråket har kommit honom tillhanda. Enligt 4 § tredje stycket utgår, oavsett de redovisade bestämmelserna, ränta på förfallen fordran senast från dagen för delgivning av ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande eller av stämning i mål om utgivande av betalning. I fråga om räntans storlek gäller enligt 6 § räntelagen – likaledes i den mån inte annat är avtalat eller utfäst eller särskilt föreskrivet – att räntan beräknas enligt det vid varje tid gällande riksbanksdiskontot med tillägg av fyra procentenheter.

I sin utredning om inkassokostnaderna framhöll datainspektionen att en tillämpning av räntelagen i fråga om skyldigheten att utge ränta på en ersättning för inkassokostnad av civilrättslig natur innebär att skilda tidpunkter kommer att gälla som utgångspunkt för ränteberäkningen avseende huvudfordringen resp. inkassokostnaden. Detta skulle enligt

inspektionen komplicera beräkningarna och leda till omfattande ändringar i många kravbrevformulär. Enligt inspektionen uppgår räntan på kostnadsersättningen i det enskilda fallet sällan till något belopp av betydelse. Mot denna bakgrund föreslog inspektionen att det skulle föreskrivas att ränta inte utgår på ersättning för inkassokostnad. Borgenärens ränteförlust borde enligt inspektionen kunna beaktas vid fastställandet av själva ersättningsbeloppen.

I departementspromemorian anförs att de skäl som datainspektionen har åberopat till stöd för sitt förslag synes bärande. I promemorian föreslås därför att det i den nya lagen om ersättning för inkassokostnader föreskrivs att ränta inte utgår på sådan ersättning.

Vid remissbehandlingen har praktiskt taget samtliga remissinstanser lämnat förslaget utan erinran. Kooperativa förbundet framhåller emellertid att förslaget, med hänsyn till den föreslagna lagens tvingande natur, kan leda till onödiga svårigheter i kontoförhållanden. Förbundet syftar på det förhållandet att parterna i ett kontoförhållande, om förslaget genomförs, inte skulle kunna föra upp en inkassokostnad på gäldenärens konto och där räntebelasta den på samma sätt som gäller för övriga debiteringar på kontot.

Enligt min mening är de skäl som har åberopats till stöd för promemorieförslaget i och för sig beaktansvärda. Man kan å andra sidan inte bortse från att förslaget kan medföra sådana onödiga svårigheter som Kooperativa förbundet har påpekat i sitt remissyttrande och som kan undgås om räntelagen får tillämpas. Jag har svårt att tro att en tillämpning av räntelagen i detta sammanhang behöver skapa nämnvärda problem. Räntelagen är dispositiv och kan alltså frångås genom avtal. I den mån parterna inte träffat särskilt avtal om räntan på kostnadsersättning torde tillämpningen av räntelagen i många fall innebära att någon ränta på kostnadsersättningen inte börjar löpa innan gäldenären betalar ersättningen. I andra fall torde det ofta kunna förutsättas att borgenären helt avstår från att göra gällande ränteanspråk av den obetydliga omfattning som det här blir fråga om eller att han bestämmer sitt anspråk så att det blir enkelt att beräkna utan att det för den skull överstiger den ränta som borgenären enligt lagen är berättigad till.

Med hänsyn till det anförda finner jag det inte tillräckligt motiverat att föreskriva något undantag från tillämpningen av räntelagen när det gäller ränta på fordran på ersättning för inkassokostnader. Jag föreslår alltså inte att någon särskild bestämmelse om ränta på sådan fordran tas upp i den föreslagna lagen.

4.4.7 Den processuella behandlingen av anspråk på inkassokostnader

De förslag som jag har lagt fram i det föregående innebär att en fordran på ersättning för inkassokostnader skall behandlas som ett vanligt civilrättsligt

anspråk och inte som ett anspråk på ersättning för rättegångskostnad samt att mål rörande ersättning för sådana kostnader är av dispositiv natur. Jag ämnar i detta avsnitt gå närmare in på behandlingen vid domstol av anspråk på kostnadsersättning.

Om ett sådant anspråk framställs i *vanlig rättegång*, måste detta i regel ske genom ansökan om stämning (se 13 kap. 4 § rättegångsbalken). Väcker borgenären samtidigt talan om huvudfordringen, vilket torde bli det vanligaste, kan de båda anspråken naturligtvis anges i samma stämningsansökan. Praktiskt taget undantagslöst torde de också böra handläggas i en och samma rättegång enligt reglerna i 14 kap. rättegångsbalken. Har borgenären först väckt talan endast om huvudfordringen och vill han senare i samma rättegång också yrka ersättning för för inkassokostnad e. d., finns möjlighet till detta enligt bestämmelserna om ändring av talan i 13 kap. 3 och 4 §§ rättegångsbalken. Yrkandet får emellertid då inte framställas först i högre rätt.

När det gäller avgörandet i sak följer det av målets dispositiva karaktär att domstolen principiellt är bunden av parternas processhandlingar. Medger gäldenären ett yrkande om en mer omfattande kostnadsersättning än som följer av den föreslagna lagen, skall domstolen sålunda döma i enlighet med medgivandet. Att målet är dispositivt innebär vidare att tredskodom kan meddelas mot gäldenären, om han uteblir från förhandling eller – när målet handläggs enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden (småmålslagen) – om han underlåter att yttra sig över käromålet. Om det begärs tredskodom mot gäldenären, har domstolen dock enligt 44 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken en viss officialprövningsplikt. Denna bestämmelse innebär att en borgenärs anspråk på ersättning för inkassokostnader skall ogillas i den mån de grunder som borgenären har åberopat till stöd för anspråket inte innefattar laga skäl för detta eller anspråket annars är uppenbart ogrundat.

Att domstolens rätt och plikt till officialprövning av anspråk på ersättning för inkassokostnad sålunda i viss utsträckning bortfaller i vanlig rättegång får enligt min mening godtas. Som har framhållits i promemorian torde det dock mera sällan komma att inträffa att en gäldenär uttryckligen medger ett eventuellt yrkande om en allför hög ersättning eller förlikningsvägen godtar ett sådant anspråk utan att på annat sätt få kompensation för detta. Särskilt om det finns anledning anta att gäldenären har bristfälliga kunskaper beträffande de regler som gäller om hans skyldighet att ersätta inkassokostnader bör, som Stockholms tingsrätt har betonat i sitt remissyttrande, en lämplig materiell processledning från domstolens sida kunna motverka obilliga resultat. Om det blir aktuellt att meddela tredskodom mot gäldenären, ger den nyss nämnda bestämmelsen i 44 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken gäldenären ett skydd mot obefogade anspråk.

Som tidigare har nämnts (se avsnitt 4.4.1) har det ansetts att den

nuvarande regleringen av ersättning för inkassokostnad som en ersättning för rättegångskostnad har den fördelen att borgenären, när han har väckt talan vid domstol för att få ut huvudfordringen, måste framställa sitt yrkande om kostnadsersättning innan handläggningen av det målet avslutas. Borgenären kan alltså inte i en senare rättegång framställa anspråket på ersättning för inkassokostnad. Med den föreslagna regleringen av anspråk på inkassokostnadsersättning som ett civilrättsligt anspråk kommer något rättsligt hinder för ett sådant förfarande inte längre att föreligga. Som har framhållits i departementspromemorian framstår emellertid förfarandet som så opraktiskt att det knappast behöver befaras bli vanligt. En återhallande faktor torde också bli att borgenären löper stor risk att enligt 18 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken få svara för både sina egna och gäldenärens rättegångskostnader i ett senare mål om ersättning för inkassokostnad e. d.

Det är f. n. mycket vanligt att anspråk på ersättning för inkassokostnad handläggs i *mål om lagsökning eller betalningsföreläggande*, dvs. i den summariska process som regleras i lagsökningslagen. I allmänhet är situationen då sådan att anspråket skall behandlas som ett processkostnadsanspråk. Betalningsföreläggande kan dock redan i dag enligt 18 § lagsökningslagen utverkas för fordran på ersättning för inkassokostnad även i de fall där anspråket inte kan behandlas som ett processkostnadsanspråk, dvs. i praktiken då gäldenären utan föregående domstolsförfarande har betalt huvudfordringen men vägrat att betala inkassokostnaden. Lagsökning för inkassokostnad kan däremot f. n. ske endast om situationen är sådan att ersättningsanspråket skall behandlas som ett processkostnadsanspråk eller om anspråket grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis (se 1 § lagsökningslagen). Det senare torde inte vara vanligt.

I departementspromemorian framhålls att en civilrättslig reglering av rätten till ersättning för inkassokostnad, med den nuvarande utformningen av lagsökningsinstitutet, medför att lagsökning för fordran på sådan ersättning kan ske endast om fordringen grundar sig på skriftligt fordringsbevis. Detta skulle emellertid enligt promemorian vara en alltför opraktisk ordning, eftersom en fordran på ersättning för inkassokostnad framstår som ett bihang till huvudfordringen. Båda fordringarna bör därför enligt promemorian kunna behandlas av domstol i ett och samma förfarande. Av den anledningen föreslås i promemorian till en början att lagsökningslagen ändras så att det blir möjligt att lagsöka en gäldenär för fordran på ersättning för inkassokostnad, även om denna fordran inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. Enligt promemorieförslaget bör detta emellertid gälla endast om lagsökningen sker i samband med lagsökning för den fordran som har föranlett kostnaden.

I det nu berörda hänscendet har promemorieförslaget inte mött någon erinran från remissinstansernas sida. Även jag ansluter mig till förslaget. Det bör anmärkas att det inte innebär någon utvidgning av de nuvarande

möjligheterna att genom lagsökning kräva ut ersättning för inkassokostnad.

Den föreslagna civilrättsliga regleringen av rätten till ersättning för inkassokostnad e. d. medför vidare att ett sådant ersättningsanspråk även i den summariska processen alltid kommer att behandlas på det sätt som gäller för själva saken i processen och inte enligt de regler som gäller för processkostnaderna. Med den nuvarande utformningen av processen enligt lagsökningslagen skulle detta innebära att domstolens officialprövning av de ifrågavarande ersättningsanspråken föll bort.

I departementspromemorian framhålls att en sådan följd av den civilrättsliga regleringen har större betydelse i den summariska processen än i vanlig rättegång. I promemorian syftas härvid på det fallet att gäldenären i processen förhåller sig passiv. Som tidigare har framgått har gäldenären då i vanlig rättegång ett skydd mot obefogade anspråk genom reglerna om tredskodom. I den summariska processen är det emellertid en grundläggande princip att domstolen inte inom ramen för detta förfarande går in på en materiell prövning av det anspråk som utgör själva saken i processen. Om gäldenären sålunda i den summariska processen förhåller sig passiv, vilket inte är ovanligt, följer av det nu sagda att utslag eller bevis i princip skall utfärdas i enlighet med borgenärens ansökan.

Framför allt det förhållandet att gäldenärens blotta passivitet sålunda leder till utslag eller bevis i enlighet med en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande medför enligt promemorian en risk för att gäldenären i den summariska processen belastas med alltför stor ersättningsskyldighet avseende inkassokostnader. I promemorian framhålls att detta visserligen gäller redan i dag i den mån lagsökning eller betalningsföreläggande sker enbart för fordran på inkassokostnadsersättning. Med den föreslagna civilrättsliga regleringen av denna ersättning skulle detsamma emellertid komma att gälla över hela linjen, vilket enligt promemorian framstår som en ofördelaktig följd av de nya reglerna.

Enligt promemorian bör man mot den angivna bakgrunden föra in bestämmelser i lagsökningslagen som ger domstolen i princip samma möjlighet som f. n. att självmant pröva ett anspråk på ersättning för inkassokostnad som framställs i summarisk process. Möjligheten till denna officialprövning bör härvid enligt promemorian självfallet omfatta även de fall där en sådan prövning inte sker nu, dvs. när lagsökning eller betalningsföreläggande äger rum enbart för fordran på inkassokostnadsersättning.

Den sålunda åsyftade ordningen bör enligt promemorian lämpligen åstadkommas genom att instituten lagsökning och betalningsföreläggande hålls öppna endast för anspråk på ersättning för inkassokostnad som kan utgå enligt den nya lagen om sådan ersättning och de verkställighetsföreskrifter som regeringen meddelar i anslutning till den lagen. Anspråk på inkassokostnadsersättning som går därutöver bör enligt promemorian avvisas av

domstolen redan i ett inledande skede av förfarandet för lagsökning eller betalningsföreläggande.

På grund av dessa överväganden föreslås i departementspromemorian att lagsökningslagen ändras så, att en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande avseende ersättning för inkassokostnad skall i den delen självmant avvisas av domstolen i den mån den fordrade ersättningen överstiger vad som kan utgå enligt den nya lagen om ersättning för inkassokostnad.

Vid remissbehandlingen har dessa överväganden och förslag i departementspromemorian i princip godtagits av samtliga remissinstanser. Rättegångsutredningen tillstyrker att promemorieförslaget genomförs som en lösning av provisorisk karaktär.

Också jag anser att domstolarna även i fortsättningen bör ha rätt och plikt att självmant pröva anspråk på ersättning för inkassokostnad e. d. inom ramen för lagsöknings- och betalningsföreläggandeprocessen. Den reglering för att åstadkomma en sådan ordning som har föreslagits i departementspromemorian innefattar enligt min mening en praktisk lösning. Den fordrar inte några större ingrepp i lagsökningslagen och rubbar inte heller nämnvärt de nuvarande förutsättningarna för den summariska processen. Frågan om dennas framtida utformning övervägs f. n. av rättegångsutredningen. Som utredningen har framhållit kan det bli aktuellt att på nytt ta upp de här diskuterade frågorna när utredningen har presenterat sina förslag. I avvaktan på detta bör den i promemorian föreslagna lösningen genomföras i sak.

Som tidigare har framgått innebär mitt förslag till en ny lag om ersättning för inkassokostnader m. m., i likhet med promemorieförslaget, att gäldenären skall vara skyldig att utge ersättning för krav endast om han har tillställts ett skriftligt krav som har utformats på det sätt som anges i 5 § inkassolagen. Vidare skall gäldenären vara skyldig att utge ersättning för amorteringsplan endast om den uppfyller vissa närmare angivna anspråk.

I departementspromemorian framhålls att det av datainspektionens utredning om inkassokostnaderna framgår att domstolspraxis f. n. är växlande när det gäller såväl kontrollen av att kravbrev har avsänts som kontrollen av att kravbrevet uppfyller de anspråk som ställs enligt 5 § inkassolagen. För att man skall få ett ordentligt genomslag av bestämmelserna om kravbrevs utformning bör enligt promemorian reglerna för denna kontroll skärpas. I promemorian föreslås därför att en borgenär som ansöker om lagsökning eller betalningsföreläggande för att få ut ersättning för kravkostnad skall vara skyldig att i samband med ansökningen ge in avskrift av det kravbrev som han grundar sitt ersättningsanspråk på. Motsvarande föreslås gälla, om borgenären gör anspråk på ersättning för upprättande av en amorteringsplan.

På den nu berörda punkten har promemorieförslaget vid remissbehandlingen fått ett blandat mottagande. Det godtas visserligen av flertalet remissinstanser utan närmare kommentarer. Vidare tillstyrks förslaget av

datainspektionen, som framhåller att det skulle medföra en effektiv tillsyn över praxis i fråga om utformningen av bl. a. kravbrev.

Förslaget avstyrks dock av flera remissinstanser, bl. a. av de domstolar som har yttrat sig. Dessa betonar framför allt att förslaget skulle leda till en inte godtagbar ökning av domstolarnas arbetsbörda. Stockholms tingsrätt uppger att man där under år 1978 behandlade ungefär 40 000 mål om lagsökning och betalningsföreläggande och att det i nästan alla dessa mål förekom anspråk på ersättning för inkassokostnad. Tingsrätten framhåller att promemoriaförslaget vid en sådan frekvens skulle innebära hantering inom domstolen av ytterligare omkring 80 000 handlingar. Vidare beräknar tingsrätten att man för delgivningsändamål skulle nödgas framställa omkring 5 000 kopior av kravbrev. Granskningen av kravbrev och annat merarbete skulle enligt tingsrättens mening ofrånkomligen leda till behov av personalförstärkningar. I sammanhanget uppger tingsrätten vidare att man numera i princip kräver att borgenären i lagsöknings- och betalningsföreläggandemålen uppger datum för inkassoåtgärden och framställer påstående om att kravbrev har utformats enligt 5 § inkassolagen. Finns det anledning anta att så inte varit fallet, begär tingsrätten in kopia av kravbrevet för granskning. Enligt tingsrättens mening bör domstolarna inte åläggas någon kontrollskyldighet som går längre än så. Samma ståndpunkt intas av bl. a. hovrätten över Skåne och Blekinge, Svenska bankföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, PKbanken och Svenska inkassoföreningen.

Även rättegångsutredningen understryker att den i promemorian föreslagna skyldigheten att ge in avskrift av kravbrev m. m. skulle bli arbetskrävande för både domstolar och parter. Enligt utredningen bör den inskränkas till att gälla endast i fall där indrivningsåtgärden har vidtagits av någon som inte står under datainspektionens tillsyn enligt inkassolagen, dock inte om det är fråga om en bank eller en advokat. En annan remissinstans förordar att den föreslagna skyldigheten inte skall gälla för inkassoföretag som har fått tillstånd till inkassoverksamhet enligt inkassolagen.

För egen del vill jag understryka att det är angeläget att bl. a. inkassolagens regler om krav noggrant iakttas och att en gäldenär inte åläggs skyldighet att utge ersättning för ovederhäftiga eller på annat sätt bristfälliga indrivningsåtgärder. Promemorians förslag om skyldighet att i samband med ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande ge in avskrift av kravbrev m. m. skulle givetvis innebära en effektivare kontroll än den som rimligen kan åstadkommas inom ramen för datainspektionens tillsynsverksamhet enligt inkassolagen. Det kan dock antas att det stora flertalet kravbrev och amorteringsplaner som föranleder ersättningsanspråk skulle komma att uppfylla de fordringar som den här aktuella lagstiftningen ställer. I allmänhet torde indrivningsåtgärden ha vidtagits av inkassoföretag, banker, advokater eller andra som är yrkesmässigt verksamma inom området. Även i övrigt torde indrivningsåtgärden ofta i efterhand ha kontrollerats av ett yrkesmässigt verksamt ombud innan ansökan om

*Ersättning för
inkassokostnader*

lagsökning eller betalningsföreläggande görs. Mot den bakgrunden är det enligt min mening inte försvarligt att införa ett så resurskrävande kontrollsystem som promemoriaförslaget innebär. I och för sig vore det naturligtvis möjligt att införa ett sådant mera begränsat system som har förespråkats i ett par remissyttranden. Att genom lagstiftning ålägga endast vissa sökande i process särskilda förpliktelser för att de skall få sin talan upptagen till prövning är dock enligt min mening inte någon tillfredsställande lösning.

Sammanfattningsvis anser jag att man inte bör införa en skyldighet för borgenären att automatiskt ge in avskrift av kravbrev m. m. tillsammans med en ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande. Det får emellertid anses lämpligt att domstolarna i allmänhet iakttar en praxis som motsvarar den som har beskrivits i Stockholms tingsrätts remissyttrande. Avskrift av kravbrev e. d. som ligger till grund för ett ersättningsanspråk bör sålunda fordras in, när omständigheterna ger anledning till antagande att indrivningsåtgärden inte har utförts på sådant sätt att borgenären enligt de tidigare föreslagna reglerna är berättigad till kostnadsersättning.

När anspråk på ersättning för inkassokostnader m. m. i enlighet med de nu diskuterade förslagen skall behandlas enligt de regler som gäller för själva saken i processen måste man beakta den situationen att gäldenären framställer invändning mot anspråket.

Såvitt gäller mål om betalningsföreläggande behövs i detta hänseende inte några nya bestämmelser. Om gäldenären på rätt sätt och inom rätt tid bestrider en ansökan om betalningsföreläggande för kostnadsersättning, följer det av 26 § lagsökningslagen att målet i den delen skall som tvistigt hänskjutas till rättegång, om borgenären begär det.

Beträffande lagsökningsmål föreslås i departementspromemorian att målet, om gäldenären gör en invändning mot ett anspråk på ersättning för inkassokostnad e. d., skall behandlas enligt de regler som f. n. finns i 12 § andra stycket lagsökningslagen. Detta innebär att anspråket skall som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären har visat sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning annars får anses oklar. Förslaget har i allmänhet godtagits av remissinstanserna och bör enligt min mening följas.

Den föreslagna nya regleringen av gäldenärens skyldighet att utge ersättning för inkassokostnader m. m. föranleder vissa *följändringar i annan lagstiftning*. I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian bör sålunda 18 kap. 8 § andra stycket rättegångsbalken upphävas. Vidare bör vissa justeringar göras i smämålslagen. Jag återkommer till detta i specialmotiveringen.

4.4.8 Behandlingen av inkassokostnader vid återtagande enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.

Datainspektionen tog i sin utredning om inkassokostnaderna upp frågan om behandlingen av fordringar på ersättning för sådana kostnader i samband med återtagande av vara enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.

När en vara som har sålts på kredit med förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren (säljaren) återtas, skall en avräkning göras mellan parterna. Regler om avräkningen finns fr. o. m. den 1 juli 1979 i 17 § konsumentkreditlagen och 9 § lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. De tillämpas såväl vid handräckning för återtagande som vid verkställighet av dom varigenom köparen har förpliktats att lämna tillbaka varan. Reglerna skall också tillämpas om återtagandet sker utan medverkan av myndighet (prop. 1976/77:123 s. 181 och prop. 1977/78:142 s. 94).

Enligt avräkningsreglerna i båda lagarna gäller att köparen tillgodoräknas varans värde vid återtagandet. Kreditgivaren (säljaren) får tillgodoräkna sig, förutom sin återstående fordran på grund av köpet m. m. enligt särskilda regler, vissa angivna kostnader för återtagandet. Detta gäller exekutionsavgift, skäligen kostnad för transport av varan och utgift för inställelse vid förrättning för återtagande. I mål om handräckning för återtagande får kreditgivaren (säljaren) tillgodoräkna sig även skäligen ersättning för eget arbete med anledning av målet samt arvode till ombud eller biträde.

I datainspektionens utredning förordades att 17 § konsumentkreditlagen och 9 § lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. skulle kompletteras så att kreditgivaren (säljaren) vid avräkningen fick tillgodoräkna sig även ersättning för krav och eventuellt upprättande av amorteringsplan som föregått återtagandet.

Enligt departementspromemorian framstår den sålunda förespråkade kompletteringen av de båda nämnda lagarna emellertid som i stort sett överflödiga, om man ser till kreditgivarens (säljarens) intresse av att i samband med ett återtagande kunna få betalt för sådana fordringar. Om det vid avräkningen uppkommer en mellanskillnad i köparens favör, får varan visserligen inte återtas utan att mellanskillnaden i princip betalas ut till köparen. I promemorian framhålls emellertid att kreditgivaren (säljaren) i denna situation torde ha tämligen goda möjligheter att mot köparens anspråk kvitta en fordran på ersättning för kravkostnad e. d. Är det fråga om en fordran som har fastslagits av domstol och är exigibel kan, vid handräckning eller domsverkställighet för återtagande, kvittningen ske tvångsvis.

För den åtminstone hittills långt vanligare situationen att det vid avräkningen i stället uppstår en mellanskillnad till köparens nackdel, dvs. en restskuld för denne, kommer med den nuvarande regleringen att gälla att kostnad för krav e. d. även efter ett återtagande kan tas ut i vanlig ordning. Om en sådan kostnad däremot förs in under avräkningsreglerna kommer den

att vid tillämpningen av konsumentkreditlagen falla under den lagens principiella förbud mot utkrävande av restskuld. Enligt 18 § i den lagen gäller sålunda att restskuld efter ett återtagande får krävas ut endast om varan har utsatts för betydande värdeminskning genom att köparen har vanvärdat varan. I departementspromemorian framhålls att när det gäller rättegångskostnad – som i dag ofta innefattar ersättning för kravkostnad e. d. – så har i konsumentkreditlagen intagits den ståndpunkten att en sådan kostnad inte bör omfattas av detta förbud. Enligt promemorian kan det också te sig egendomligt, om köparens skyldighet att efter ett återtagande ersätta rättegångskostnad skulle vara beroende av huruvida han har vanvärdat den återtagna varan eller inte. Detsamma gäller enligt promemorian i fråga om en civilrättsligt reglerad inkassokostnad.

På grund av de nu redovisade övervägandena föreslås i promemorian inte någon ändring i konsumentkreditlagen eller lagen om avbetalningsköp mellan vissa näringsidkare m. fl.

Vad som i denna del har anförts i promemorian har vid remissbehandlingen lämnats utan erinran av alla remissinstanser utom riksskatteverket, som stöder den ståndpunkt som datainspektionen intog i sin utredning.

För egen del ansluter jag mig i den nu berörda frågan till promemorieförslaget. Som har framhallits i departementspromemorian och som även framgår av riksskatteverkets yttrande är det inom tillämpningsområdet för lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. över huvud taget inte av någon större betydelse, om kostnaderna för krav m. m. omfattas av avräkningsreglerna i 9 § i den lagen eller inte. Det synes därför onödigt att belasta dessa med nya bestämmelser om tillgodoräkande av sådana kostnader. Vad särskilt angår den situationen att avräkningen resulterar i en mellanskillnad till köparens förmån biträder jag den bedömning som har gjorts i promemorian, nämligen att säljaren torde ha tämligen goda möjligheter att mot köparens anspråk på mellanskillnaden kvitta en fordran på kravkostnad e. d. Detta gäller givetvis även vid köp som omfattas av konsumentkreditlagen. Även i övrigt ansluter jag mig till de skäl mot den ifrågasatta ändringen i konsumentkreditlagen som har anförts i promemorian. Enligt min mening är det principiellt riktigast att endast kostnader som har ett mycket nära samband med själva återtagandet omfattas av avräkningsreglerna och därmed i sista hand av det förbud mot att utkräva restskuld efter ett återtagande som har ställts upp i konsumentkreditlagen.

4.5 Ikraftträdande m. m.

De föreslagna lagändringarna kräver en del förberedelsearbete. Sålunda måste datainspektionen ha tid på sig att utarbeta nya föreskrifter och anvisningar för tillämpningen av kreditupplysningslagen och inkassolagen. Ställning måste också tas till frågan om behovet av undantagsregler enligt 7 §

andra stycket kreditupplysningslagen i dess nya lydelse. Vidare torde såväl kreditupplysningsföretag som inkassoföretag behöva en frist för utbildningsinsatser och nödvändiga anpassningar till de nya reglerna.

På grund av dessa omständigheter föreslår jag att huvuddelen av ändringarna i kreditupplysningslagen och inkassolagen sätts i kraft den 1 juli 1981.

Som har framgått i avsnittet 4.2.1 träder den nya lagen om finansbolag, varigenom flertalet finansbolag ställs under bankinspektionens tillsyn, i kraft redan den 1 juli 1980. Det är angeläget att finansbolagen i avvaktan på ställningstagandet till de nu föreliggande förslagen inte förs in under undantagsregeln i 1 § kreditupplysningslagen för kreditinrättningar och andra företag under bankinspektionens tillsyn. Denna fråga kommer emellertid att övervägas av riksdagen innan lagen om finansbolag träder i kraft (se NU 1979/80:23 s. 17; jfr prop. 1978/79:170 s. 149 f).

Vissa av de föreslagna ändringarna i kreditupplysningslagen och inkassolagen bör kunna tillämpas redan före den 1 juli 1981. Tystnadspliktsbestämmelserna i 18 § kreditupplysningslagen och 16 § inkassolagen ersätts sålunda fr. o. m. den 1 januari 1981 av bestämmelserna i 9 kap. 6 § sekretesslagen och bör därför upphävas med verkan fr. o. m. den dagen. Eftersom också ändringen av 11 § inkassolagen har samband med den nya sekretesslagen bör även den ändringen träda i kraft den 1 januari 1981.

Jag har i det föregående förordat att reglerna om tillstånd i såväl kreditupplysningslagen som inkassolagen kompletteras med en bestämmelse som ger datainspektionen möjlighet att förena ett tillstånd med föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som har haft betydelse för tillståndet. Genom särskilda övergångsbestämmelser bör inspektionen ges rätt att meddela en sådan föreskrift även i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981, såvitt angår tid fr. o. m. den dagen.

Till ändringarna i inkassolagen bör vidare fogas en övergångsbestämmelse som tar sikte på det fallet att ett tillstånd som har meddelats enligt 2 och 3 §§ inkassolagen i deras nuvarande lydelse inte längre behövs på grund av den föreslagna inskränkningen av tillståndsplikten. Om datainspektionen i ett sådant fall har förenat tillståndet med en föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas (jfr 3 § inkassolagen) bör denna föreskrift, i enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian, fortsätta att gälla till dess att datainspektionen beslutar om annat.

Även den föreslagna lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. och de ändringar i annan lagstiftning som föranleds av den bör träda i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser om ersättning för inkassokostnad bör dock fortfarande tillämpas i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före ikraftträdandet. Till frågan om vissa övergångsbestämmelser som hänger samman med den nya inkassokostnadslagens tvingande natur får jag återkomma i specialmotiveringen.

Ikraftträdande m. m.

4.6 Resursfrågor

Vissa av de ändringar i kreditupplysningslagen och inkassolagen som jag har förordat i det föregående torde medföra en viss ytterligare belastning på datainspektionens resurser. Inför ikraftträdandet av lagändringarna måste sålunda utarbetas en del nya föreskrifter för tillämpningen av de nya reglerna och då särskilt när det gäller ändringarna i kreditupplysningslagen. Det blir emellertid i huvudsak fråga om en temporär extra belastning, som bör kunna klaras inom ramen för befintliga anslag. I övrigt kan naturligtvis en del av de föreslagna ändringarna, åtminstone under en tid, ge upphov till en viss ökning av tillsynsärendena. En sådan ökning torde emellertid uppvägas av att andra ändringar kan medföra en lättning i arbetsbördan. Jag syftar här bl. a. på förslaget om att personupplysningskopior i fortsättningen alltid skall innehålla uppgift om beställaren, vilket kan bespara inspektionen det arbete som f. n. måste läggas ned med anledning av förfrågningar om detta, samt på de föreslagna förtydligandena i fråga om inkassolagens tillämpningsområde (jfr avsnitten 4.2.5 och 4.3.1).

Det nu sagda innebär att datainspektionen inte på grund av de föreslagna lagändringarna behöver tillföras några ytterligare resurser.

Resursfrågor

Kreditupplysningslagen (KUL)

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173).
2. lag om ändring i inkassolagen (1974:182).
3. lag om ersättning för inkassokostnader m. m.,
4. lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen),
5. lag om ändring i rättegångsbalken,
6. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

6 Specialmotivering

6.1 Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen

1 §¹

Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte eller som i annat fall är av större omfattning.

Lagen omfattar inte verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningsverksamhet, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller andra kreditinrättningar eller företag under

¹ Paragrafen har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

bankinspektionens tillsyn *än finansbolag som avses i lagen (1980:2) om finansbolag.* 1 § KUL

Lagen gäller inte heller verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern.

(Jfr 1 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen anger kreditupplysningslagens tillämpningsområde. Frågan härom har behandlats i avsnittet 4.2.1. Som framgår av vad som har sagts där är ändringarna i 1 § i viss utsträckning av redaktionell natur.

Första stycket. Med kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte avses i första hand den affärsmässigt organiserade verksamhet som förekommer hos de egentliga kreditupplysningsföretagen. Även annan verksamhet som innebär att kreditupplysningar lämnas mot betalning torde i regel kunna anses bedrivna i förvärvssyfte, vare sig verksamheten ger en påvisbar vinst eller ej. Detta gäller naturligtvis särskilt om kreditupplysningsverksamheten bedrivs i anslutning till annan näringsverksamhet.

När det gäller utlämnande av kreditupplysningar mot betalning från företag e. d. utanför den egentliga kreditupplysningssektorn krävs f. n. att denna verksamhet, för att den skall falla under lagen, inte är av alltför obetydlig omfattning. Som exempel på kreditupplysningsförmedling som på den grunden normalt bör falla utanför lagen har nämnts sådan som förekommer hos advokat- och revisionsbyråer (prop. 1978:155 s. 136). Den begränsning som torde ha åsyftats är att lagen inte bör tillämpas när kreditupplysningar inom ramen för en annan verksamhet lämnas endast sporadiskt, även om det sker mot betalning. En motsvarande begränsning ligger i det nu uppställda kravet att det skall vara fråga om en kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte. Det skall dock framhållas att det nu sagda inte bör gälla, om själva kreditupplysningsverksamheten marknadsförs. I sådant fall får verksamheten nämligen, även om marknadsföringen resulterar endast i en begränsad efterfrågan, väsentligen samma karaktär som de egentliga kreditupplysningsföretagens.

Enligt motivuttalanden vid lagens tillkomst omfattar lagen, vid sidan av sådan kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte, i princip all kreditupplysningsförmedling som ingår som ett led i en viss näringsverksamhet och inte är av alltför obetydlig omfattning. Som exempel har nämnts förmedling av kreditupplysningar från ett kontokortsföretag till de företag som är anslutna till kontokortssystemet samt ett diskonteringsföretags utlämnande av information till försäljningsföretag (prop. 1973:155 s. 136). I den mån sådant informationsutbyte förekommer kan det ofta antas ske utan att ersättning utgår för de upplysningar som lämnas. Vidare omfattar lagen sådan kreditupplysningservice som lämnas t. ex. av branschföreningar och liknande företagorganisationer.

I promemoriaförslaget gjordes en viss skillnad mellan de båda nu nämnda tyfallen. Om kreditupplysningar lämnades som ett led i näringsverksamhet skulle lagen sålunda enligt promemoriaförslaget gälla så snart detta skedde

annat än i enstaka fall, medan den i övrigt skulle gälla endast om kreditupplysningsverksamheten var av större omfattning. Från praktisk synpunkt framstår det emellertid som varken påkallat eller lämpligt att låta frågan om lagens tillämplighet vara beroende av en sådan finare distinktion. I enlighet härmed anges i förevarande bestämmelse att lagen gäller, förutom kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte, annan kreditupplysningsverksamhet som är av större omfattning. Någon väsentlig ändring i förhållande till gällande rätt är inte åsyftad.

1 § KUL

Allt utlämnande av information om olika personers eller företags ekonomiska förhållanden, betalningsvanor e. d. kan inte betraktas som "kreditupplysningsverksamhet" i lagens mening. För att en sådan verksamhet, vilken ju bl. a. kräver tillstånd av datainspektionen, över huvud taget skall anses föreligga bör det krävas att verksamheten har en viss grad av organisation med inriktning på att till andra förmedla ekonomisk information om personer, företag e. d. Det kan vara fråga om att man för bl. a. sådant ändamål samlar in och lagrar information eller att man för ändamålet tillhandahåller utredningstjänster. Som kreditupplysningsverksamhet i lagens mening kan däremot inte betraktas att t. ex. ett företag med annan verksamhet eller en hyresvärd på förfrågan lämnar ut tillgängliga uppgifter om vissa kunders eller hyresgästers betalningsvanor m. m. till andra som avser att träda i ekonomisk förbindelse med dem som uppgifterna avser. Ofta kan ett sådant lämnande av upplysningar vara föranlett av att den som upplysningen avser har angett utlämnaren som referens. Som framgår av det nyss anförda kan bedömningen bli en annan om upplysningarna lämnas under mer organiserade former, såsom när företag inom en bransch eller ett antal hyresvärdar har kommit överens om att utbyta informationer om kunder eller hyresgäster.

Med anledning av ett påpekande i datainspektionens remissyttrande bör vidare framhållas att det givetvis inte kan anses vara fråga om en kreditupplysning i lagens mening, om t. ex. ett kontokortsföretag meddelar de försäljningsföretag som är anslutna till kontokortssystemet att ett konto har spärrats av en eller annan anledning eller om ett diskonteringsföretag meddelar ett försäljningsföretag att man är beredd att diskontera ett visst kontrakt. I hithörande fall lämnas meddelandet inte i det för en kreditupplysning typiska syftet att tjäna till ledning för bedömning av kontohavarens eller kundens kreditvärdighet e. d. (jfr 2 §).

Lagen omfattar, liksom hittills, kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysningar i tryckt eller på annat sätt framställd skrift, under förutsättning att verksamheten bedrivs i förvärvssyfte eller i annat fall är av större omfattning. I allmänhet är det här fråga om utgivande av sådana publikationer som direkt har till syfte att förmedla kreditupplysningar. Det krävs i och för sig inte att kreditupplysningar utgör publikationens enda innehåll (jfr prop. 1973:155 s. 136). Som har framhållits i avsnittet 4.2.1 är det emellertid tydligt att utgivandet av dagstidningar eller

tidskrifter som huvudsakligen innehåller allmänt informationsmaterial inte kan anses utgöra kreditupplysningsverksamhet i lagens mening, även om det i en sådan tidning eller tidskrift förekommer införda notiser, kungörelser e. d. som har karaktären av kreditupplysningar. Däremot kan det bli fråga om kreditupplysningsverksamhet, om utgivningen av en tidskrift som innehåller såväl allmänt informationsmaterial som kreditupplysningar sker med väsentligt syfte just att förmedla sådana upplysningar.

Andra stycket. Här upptas det sedan tidigare gällande undantaget för intern förmedling av kreditupplysningar inom en krets som består av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB samt banker och vissa andra kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn. Bestämmelsen har dock formulerats om, så att även det bankägda kreditupplysningsföretaget Upplysningscentralen UC AB hänförs till den nämnda undantagskretsen, såvitt gäller intern förmedling av upplysningar mellan de olika nämnda företagen. Den nya bestämmelsen avser i och för sig även annat kreditupplysningsföretag än UC, under förutsättning att företaget ställs under bankinspektionens tillsyn. Huruvida tillsynen grundas på författning eller, som i UC:s fall, på en föreskrift i en av regeringen godkänd bolagsordning saknar betydelse. För att formellt åstadkomma tillsyn från bankinspektionens sida måste dock krävas ett beslut av riksdagen eller regeringen. I sammanhanget bör understrykas att den här aktuella delen av UC:s verksamhet i huvudsak bör ses endast som en särskild form för att organisera den bankinterna kreditupplysningsförmedlingen. För UC:s externa kreditupplysningsverksamhet gäller, som tidigare har framgått, kreditupplysningslagen fullt ut.

I enlighet med vad som har anförts i avsnittet 4.2.1 omfattas finansbolagen inte av undantaget i andra stycket, trots att de enligt lagen om finansbolag har ställts under bankinspektionens tillsyn. Kreditupplysningslagen kommer alltså även i fortsättningen, med den inskränkning som i en del fall kan följa av koncernundantaget i tredje stycket, att gälla för förmedling av kreditupplysningar mellan finansbolagen inbördes, mellan finansbolagen och andra kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn samt mellan finansbolagen och Upplysningscentralen UC AB.

I anslutning till frågan om finansbolagens ställning enligt kreditupplysningslagen har bankinspektionen i sitt remissyttrande tagit upp vissa frågor som rör banksekretessen och den liknande sekretessreglering som för finansbolagens del gäller enligt 23 § lagen om finansbolag. Enligt bankinspektionen sker av hävd mellan kreditinstituten ett utbyte av information som innebär att banksekretessen bryts igenom. Om kreditupplysningslagen även i fortsättningen skall gälla för kreditupplysningsförmedling till och från finansbolagen, kan det enligt inspektionen ifrågasättas i vad mån detta får betydelse även för bedömningen av sekretessfrågorna. Huruvida kreditupplysningslagen skall tillämpas på information som lämnas t. ex. mellan två finansbolag eller mellan ett finansbolag och en bank är emellertid en annan

fråga än den huvuvida sådana företag kan utbyta viss information utan hinder av banksekretessen resp. sekretessregleringen i lagen om finansbolag. Ställningstagandet i fråga om kreditupplysningslagens tillämplighet för finansbolagen är inte avsett att påverka en annars gällande syn på sekretessfrågorna. Med anledning av vad bankinspektionen vidare har anfört i detta sammanhang bör framhållas att kreditupplysningslagen inte kan anses lägga hinder i vägen för att finansbolag registrerar och utbyter information om i vilken utsträckning en person har beviljats t. ex. kontokrediter.

Tredje stycket. Här återfinns det alltsedan lagens tillkomst gällande undantaget för verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern. Beträffande skälen för detta undantag får hänvisas till prop. 1973:155 s. 130. I enlighet med vad som har anförts i departementspromemorian avses i bestämmelsen med koncern i första hand en sådan gemenskap mellan aktiebolag som anges i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385, ändrad senast 1978:272). Ett koncernförhållande föreligger sålunda bl. a. när ett aktiebolag äger så många aktier eller andelar i en annan juridisk person att det har mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar eller när ett aktiebolag i annat fall, på grund av aktie- eller andelsinnehav eller avtal, har ett bestämmande inflytande över en annan juridisk person och en betydande andel i resultatet av dess verksamhet. Dotterföretaget i en koncern behöver alltså inte vara ett aktiebolag. Som koncerner i kreditupplysningslagens mening bör också anses företagsgrupperingar där moderföretaget utgörs av en ekonomisk förening eller ett handelsbolag (jfr prop. 1973:155 s. 137 f). Även andra fall torde böra räknas hit, såsom när moderföretaget utgörs av en enskild näringsidkare eller en stiftelse (jfr prop. 1979/80:143 s. 148 f) eller när moderföretaget är en bank.

3 §

Kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

(Jfr 3 § i promemorieförslaget).

Bortsett från en språklig justering har paragrafen ändrats endast genom tillägget i andra stycket avseende sådana stenciler m. m. som enligt 1 kap 5 § tryckfrihetsförordningen jämställs med tryckt skrift. I den delen får hänvisas till avsnittet 4.2.11.

Det i andra stycket föreskrivna undantaget från tillståndsplikten innebär att datainspektionen inte kan med stöd av 4 eller 17 § meddela föreskrifter för kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysningar i tryckt eller därmed jämställd skrift (jfr prop. 1973:155 s.

155). Inspektionen kan däremot även med avseende på sådan verksamhet meddela råd och anvisningar, som kan grundas på inspektionens tillsynsuppgift enligt lagen, samt sådana ytterligare föreskrifter för tillämpningen av lagen som avses i 7 § kreditupplysningskungörelsen. Dessa föreskrifter bör numera betraktas som föreskrifter om verkställighet av lagen (jfr 8 kap. 13 § första stycket 1 och tredje stycket regeringsformen) och alltså hållas inom den ram som gäller för sådana föreskrifter (se prop. 1973:90 s. 211).

4 § KUL

4 §

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antals* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd får meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Tillståndet* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet*.

Tillstånd får ej meddelas någon för vilken gäller inskränkning i rätten att förvärva fast egendom enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

(Jfr 4 § i promemorieförslaget).

I enlighet med förslaget i departementspromemorian, som på denna punkt i princip har godtagits av remissinstanserna, har 4 § kompletterats med en bestämmelse som ger datainspektionen rätt att förena ett tillstånd med föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet. Samtidigt har de nuvarande bestämmelserna i första stycket av redaktionella skäl delats upp i två särskilda stycken, vilket medför att det nuvarande andra stycket får utgöra ett nytt tredje stycke.

Möjligheten för datainspektionen att meddela föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av vissa förhållanden torde framför allt ha betydelse när det gäller viktigare ändringar i kreditupplysningsföretags ledning och ägarkrets. Vilket eller vilka förhållanden som en sådan föreskrift i det enskilda fallet skall gälla får avgöras av inspektionen i varje särskilt fall.

Åsidosättande av en föreskrift av det nu berörda slaget skall enligt 19 § i dess nya lydelse kunna medföra straffansvar. Som har framhållits i departementspromemorian ställer detta anspråk på att föreskriften utformas på ett tydligt sätt och närmare anger det eller de förhållanden som den avser. Det ligger i sakens natur att föreskriften bör innehålla en tidsfrist för fullgörande av anmälningsskyldigheten. Det har inte ansetts nödvändigt att i lagtexten ange dessa självklara krav på en föreskrift av ifrågakärande slag.

Beträffande datainspektionens möjlighet att i ett tillståndsärende, som avgörs innan de här föreslagna lagändringarna träder i kraft, meddela föreskrift enligt den nya bestämmelsen i andra stycket får hänvisas till övergångsbestämmelserna.

5 §

5 § KUL

Kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den ej leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i de upplysningar som förmedlas eller på annat sätt eller till att oriktiga eller missvisande uppgifter lagras eller lämnas ut.

(I departementspromemorian föreslogs inte någon ändring av den allmänna bestämmelsen i 5 §).

Paragrafen har kompletterats med en regel om att kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att verksamheten inte leder till att oriktiga eller missvisande uppgifter lagras eller lämnas ut. Beträffande bakgrunden till denna nya bestämmelse får i första hand hänvisas till avsnittet 4.2.8. Som framgår av det där sagda syftar tillägget främst till att ge datainspektionen ett uttryckligt stöd för att vid behov meddela föreskrifter bl. a. i fråga om vilket underlag som lämpligen bör användas för registrering av olika uppgifter i kreditupplysningsverksamhet. Detta kan vara påkallat när det gäller en eller flera av de källor som kreditupplysningsföretagen utnyttjar, exempelvis restlängderna avseende skatter och avgifter.

Tillägget innebär vidare att datainspektionen kan meddela föreskrifter som avser även kreditupplysningsverksamhet beträffande juridiska personer, i den mån detta behövs för att förebygga eller hindra att oriktiga eller missvisande uppgifter om sådana rättssubjekt lagras eller lämnas ut.

I de nämnda hänseendena kan, såvitt gäller tillståndspliktig kreditupplysningsverksamhet, föreskrifter meddelas med stöd av 4 § andra stycket och 17 §. Beträffande sådana föreskrifter gäller att åsidosättande av dem kan medföra dels de sanktioner som framgår av 17 §, dvs. nya eller ändrade föreskrifter och i sista hand återkallelse av tillstånd, dels straffansvar enligt 19 §.

Som har nämnts vid 3 § kan föreskrifter däremot inte meddelas med stöd av 4 eller 17 § för kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom offentliggörande av upplysningar i tryckt eller därmed jämställd skrift. Även för sådan verksamhet bör inspektionen emellertid, utöver rad och anvisningar, kunna med stöd av 7 § kreditupplysningskungörelsen meddela vissa föreskrifter rörande tillämpningen av förevarande paragraf. Dessa föreskrifter blir dock osanktionerade.

I detta sammanhang bör nämnas att datainspektionen i sitt remissyttrande har uppgett att gäldenärer i kreditupplysningskrifter inte alltid identifieras tillräckligt tydligt, vilket kan leda till förväxlingar och därmed till skada. Inspektionen har därför ansett att det bör övervägas att i lagen föreskriva eller i vart fall rekommendera att kreditupplysning som publiceras i skrift skall vara entydigt hänförd till viss fysisk eller juridisk person genom att namn eller firma kompletteras med person- eller organisationsnummer. Det synes lämpligt att det av inspektionen förordade tillvägagångssättet för identifikation av den som en upplysning avser iakttas så långt detta är

möjligt. Frågan bör emellertid kunna lösas utan att särskilda regler om detta förs in i lagen. Det kan framhållas att den som åsamkas skada genom att han på grund av bristfälliga identifieringsuppgifter i en kreditupplysning förväxlas med den som upplysningen avser torde ha möjlighet att erhålla skadestånd enligt 21 §.

6 och 7 §§ KUL

6 §¹

Uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning, ras eller hudfärg får icke insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Uppgift om att någon misstänks eller *har* dömts för brott eller *har* avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller *har* varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om socialhjälp, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande, lagen (1976:511) om omhändertagande av *berusade personer m. m.* eller utlänningslagen (1954:193) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Medgivande som avses i andra stycket får lämnas endast om synnerliga skäl föreligger.

(Jfr 6 § i promemorieförslaget).

I enlighet med vad som föreslagits i departementspromemorian har uppräknningen av olika lagar i paragrafens andra stycke kompletterats. I övrigt har bestämmelsen t. v. behållits oförändrad. I prop. 1979/80:1 om socialtjänsten har lagts fram förslag till lagändringar som innebär att vissa av de i andra stycket nämnda lagarna ersätts av andra lagar. I den mån förslagen antas av riksdagen får andra stycket ändras i enlighet härmed, samtidigt som förbudet mot uppgifter om åtgärder enligt de lagar som då ersätts av andra lagar givetvis bör behållas under en övergångstid.

7 §

Personupplysning får ej innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd eller som lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut får icke heller lagras.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, datainspektionen får föreskriva undantag från bestämmelserna i första stycket, om det finns särskilda skäl.

(Jfr 7 § i promemorieförslaget).

Första stycket. I paragrafens första stycke föreslås inte någon ändring (se avsnittet 4.2.9). I fråga om den närmare innebörden av första stycket får

¹ Andra stycket har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

hänvisas till den kortfattade redogörelsen i avsnittet 4.2.9 samt till prop. 1973:155 s. 94 ff och 145 f.

7 § KUL

Som har nämnts i avsnittet 4.2.9 har förbudet i första stycket sin största praktiska betydelse när det gäller s. k. ansökningsuppgifter, dvs. främst uppgifter om att någon har blivit föremål för ansökning om stämning, lagsökning eller betalningsföreläggande. Innan en sådan ansökan har lett till ett avgörande som innebär att en betalningsförsummelse fastslås, får enligt första stycket uppgift om ansökningen eller den påstådda bakomliggande betalningsförsummelsen inte lämnas ut i en personupplysning och inte heller lagras. Något motsvarande förbud mot ansökningsuppgifter gäller inte på företagsupplysningsområdet. Vid lagens tillkomst framhölls dock att det även när det gäller företag kan finnas skäl till återhållsamhet vid användningen av uppgifter om betalningsförsummelser som inte har fastslagits av myndighet.

Enligt vad som har påpekats av ett par remissinstanser har det i en del fall vållat problem för företag att ansökningsuppgifter sålunda i princip tillåts förekomma i företagsupplysningar. Det fall som främst åsyftas är att företag utsätts för ogrundade krav som är förenade med hot om ansökan om betalningsföreläggande vid utebliven betalning. Enligt dessa remissinstanser väljer företagen då ofta hellre att betala enligt kravet än att utsätta sig för risken att få en ansökningsuppgift noterad på sig.

Det sålunda berörda problemet är naturligtvis inte oväsentligt, även om situationen knappast kan antas vara särskilt frekvent. Uppenbarligen är det dock inte möjligt att komma åt problemet utan att förbjuda ansökningsuppgifter även i företagsupplysningar. Skäl att på den punkten frångå hittills gällande ordning kan inte anses föreligga. Datainspektionen bör emellertid ägna särskild uppmärksamhet åt frågan inom ramen för tillämpningen av reglerna i 12 § om rättelse av oriktiga eller missvisande kreditupplysningar. Det torde sålunda finnas vissa möjligheter för kreditupplysningsföretagen att, när rättelse påkallas, avgöra om det föreligger en sådan ogrundad ansökan som det här är fråga om. Finns det anledning misstänka att en ansökningsuppgift gäller en ogrundad ansökan, synes det stå i överensstämmelse med det förut berörda uttalandet om återhållsamhet vid användning av ansökningsuppgifter även i företagsupplysningar att uppgiften behandlas som oriktig eller missvisande.

Andra stycket. Liksom hittills ges genom bestämmelsen i andra stycket möjlighet att föreskriva undantag från det principiella förbudet mot att på personupplysningsområdet lagra och lämna ut uppgifter om betalningsförsummelser som inte har fastställts genom beslut av myndighet eller på liknande sätt. Hittills har gällt att sådant undantag medges av datainspektionen. Nu föreskrivs, i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 7 § första stycket 3 samt 11 § regeringsformen, att undantag får medges av regeringen men med rätt för denna att delegera sin befogenhet till datainspektionen.

Vid lagens tillkomst motiverades möjligheten till undantag främst med att en registrering av hur kredittagare skötte avbetalningskrediter hade visat sig bidra till en sanering av avbetalningshandeln. Även när det gällde kreditformer som låneköp och kontokredit ansågs det finnas risk för en ogynnsam utveckling, om förbudet enligt 7 § första stycket gjordes oefftergivligt. I sammanhanget anfördes bl. a. att en ökning av kreditförluster, som kunde följa av ett generellt förbud enligt första stycket, ytterst skulle vara till nackdel även för konsumenterna i form av höjda priser. Dessa motiv för en undantagsmöjlighet gäller alltså. Som har nämnts i avsnittet 4.2.9 kan det i dag finnas särskild anledning att i detta sammanhang uppmärksamma förhållandena på kontokortsområdet.

Rätten att föreskriva undantag enligt andra stycket bör alltså kunna användas bl. a. för att tillgodose ett behov hos finansbolagen, särskilt kontokortsföretagen, av att kunna registrera och förmedla en utförligare information om betalningsförsummelser. Undantagsmöjligheten bör hantearas med återhållsamhet. Detta har i lagtexten markerats genom att undantag skall få föreskrivas endast om det finns särskilda skäl. Sådana särskilda skäl kan vara att det på ett område, t. ex. kontokortsområdet, finns behov av att sanera kreditgivningen e. d. eller förebygga en från konsumentpolitiska synpunkter inte önskvärd utveckling med oacceptabla kreditförluster. I dessa och liknande situationer kan undantag behöva medges för uppgifter om t. ex. allvarigare betalningsförsummelser eller liknande kreditmissbruk. Som har framhållits i departementspromemorian bör vid prövningen av huruvida och under vilka villkor undantag skall föreskrivas hänsyn tas till kvaliteten hos de uppgifter som kommer i fråga. Stor betydelse bör också tillmätas det sätt på vilket en uppgift förutsätts bli utlämnad. Undantag bör sålunda knappast medges för publicering i skrift. Även i övrigt bör kretsen av mottagare beaktas och eventuellt begränsas i samband med att undantag medges. Konkurrensneutralitet måste dock eftersträvas. Det kan vidare vara påkallat att en undantagsföreskrift tidsbegränsas, så att dess berättigande måste omprövas efter någon tid.

Ett särskilt skäl för att medge undantag från förbudet i första stycket kan också vara att undantag behövs för att undvika att en personupplysning blir uppenbart missvisande (jfr 7 § andra stycket i promemorieförslaget). Som påpekades såväl i datainspektionens promemoria som i departementspromemorian kan det t. ex. vara av väsentlig betydelse i kreditupplysningssammanhang, om det mot en och samma person har gjorts ett flertal ansökningar om lagsökning eller betalningsföreläggande under loppet av en kortare tid. Det är bl. a. sådana situationer som datainspektionens hittills gällande undantagsföreskrifter har tagit sikte på (se avsnittet 4.2.9). Om undantag av detta slag skall medges är det emellertid angeläget att de, i enlighet med vad som har sagts i departementspromemorian, utformas så att inte lagringsförbudet enligt 7 § första stycket i alltför stor utsträckning sätts ur spel.

8 §

8 och 9 §§ KUL

Personupplysning får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om *tre* år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som *används* i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan upplysning lämnas om den som uppgiften avser.

(Jfr 8 § i promemorieförslaget).

Ändringen av paragrafen innebär att den nuvarande tidsgränsen på fem år ersätts med en treårsgräns, vilken liksom den tidigare femårsgränsen skall gälla generellt och alltså iakttas oavsett den närmare beskaffenheten av den omständighet eller det förhållande som en uppgift avser. Hithörande frågor har behandlats i avsnittet 4.2.10.

Eftersom någon ändring inte görs i den nuvarande avgränsningen av begreppet personupplysning (se avsnittet 4.2.3), blir tillämpningsområdet för 8 § oförändrat.

Sänkningen av tidsgränsen medför att en gallring enligt andra och tredje meningarna måste ske i samband med ikraftträdandet av de här föreslagna lagändringarna. Tidpunkten för ikraftträdandet har bestämts med hänsyn bl. a. till att kreditupplysningsföretagen bör få rådrum att dessförinnan förbereda eller eventuellt genomföra denna gallring.

9 §

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning *anta* att upplysningen kommer att användas av *någon* annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen*.

(I departementspromemorian föreslogs inte någon ändring av 9 §).

I enlighet med vad som har sagts i avsnittet 4.2.11 har undantagsregeln i andra meningens kompletterats så att den omfattar även offentliggörande av personupplysning i sådana stenciler m. m. som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen jämställs med tryckt skrift.

När det gäller den praktiska tillämpningen av paragrafen, bl. a. i ADB-baserad kreditupplysningsverksamhet, får hänvisas till avsnittet 4.2.4. Som framgår av vad som har anförts där föreslås nu en bestämmelse om straff för den som uppsåtligen föranleder att den som bedriver kreditupplysningsverksamhet lämnar ut en personupplysning i strid med förevarande paragraf (se vid 19 §).

Frågan i vad mån det enligt 9 § kan anses tillåtet att den som avser att träda i ekonomisk förbindelse med en gift person erhåller personuppgifter även beträffande dennes make (s. k. äkta make-uppgifter) har behandlats i avsnittet 4.2.7. Sammanfattningsvis innebär det som där har sagts följande. Personuppgifter rörande make – som alltså inte själv är kreditökande e. d. – får lämnas ut endast på särskild begäran och bara om beställaren kan anses ha ett beaktansvärt behov av uppgifterna. Det innebär att äkta make-uppgifter inte bör få lämnas ut i fall då det är fråga om endast en mindre kredit e. d. Endast i undantagsfall bör det komma i fråga att äkta make-uppgifter lämnas när makarna inte är sammanboende. Datainspektionen kan med stöd av 7 § kredituppgiftsregleringen utfärda närmare föreskrifter för tillämpningen av paragrafen i de nu berörda hänseendena.

10 §

Var och en har rätt att mot skälig avgift hos den som bedriver kredituppgiftsverksamhet få skriftligt besked om *hurvida det i verksamheten finns uppgifter lagrade om honom och, om det finns sådana uppgifter, vad de har för innehåll.*

(Jfr 10 § i promemoriaförslaget).

I enlighet med promemoriaförslaget, som på denna punkt inte har mött någon erinran från remissinstanserna, har paragrafen ändrats så att det framgår att rätten till skriftligt besked enligt paragrafen omfattar även besked om att uppgifter rörande den ifrågakvarande personen inte finns lagrade i verksamheten. Ändringen motsvarar ett tillägg som genom en tidigare författningsändring (SFS 1979:334) har gjorts i 10 § datalagen.

Vid lagens tillkomst framhölls att det i första hand ankommer på den som bedriver kredituppgiftsverksamheten att bestämma storleken av avgiften för besked enligt 10 § men att avgiften inte i något fall bör få överstiga de kostnader som har uppstått (prop. 1973:155 s. 149). Det ankommer på datainspektionen som tillsynsmyndighet att övervaka att högre avgift än som kan anses skäligt inte tas ut. Som inspektionen har påpekat i sitt remissyttrande är det naturligt om avgiften för ett besked om att uppgifter saknas blir lägre än för ett utförligt registerbesked.

11 §

När personuppgifter lämnas, skall den som avses med uppgifterna samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter, omdömen och råd som uppgifterna innehåller rörande honom och om vem som har begärt uppgifterna.

När annan kreditupplysning rörande enskild person lämnas, skall den som avses med upplysningen samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller rörande honom.

11 § KUL

Har som ett led i en upplysning som avses i första eller andra stycket uppgift, omdöme eller råd lämnats även beträffande en annan enskild person, skall detta anges i meddelandet jämte den andra personens namn. Andra uppgifter rörande den personen än identitetsuppgifter och adress får ej framgå av meddelandet.

Första–tredje styckena gäller ej kreditupplysning som lämnas genom offentliggörande i tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

(Jfr 11 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen innehåller bestämmelser om s. k. kreditupplysningskopia i olika situationer. I förhållande till nuvarande 11 § görs följande ändringar: 1) När en personupplysning lämnas skall den som avses med upplysningen tillställas inte bara, som f. n., ett skriftligt meddelande om upplysningens innehåll utan även ett skriftligt meddelande om vem som har begärt upplysningen. 2) En rätt till kreditupplysningskopia införs även för enskilda näringsidkare och andra enskilda personer som inte är hänförliga till personupplysningskategorin; meddelande behöver i dessa fall dock lämnas endast rörande de faktiska uppgifter som upplysningen innehåller men däremot inte om råd eller omdömen och inte heller om vem som har begärt upplysningen. 3) Genom särskilda bestämmelser slås fast att ett skriftligt meddelande enligt paragrafen skall – då det som ett led i en personupplysning eller annan kreditupplysning om en enskild person har lämnats uppgifter e. d. även om en annan enskild person – innehålla besked om detta samtidigt som meddelandet inte får innehålla de uppgifter rörande den andres ekonomi m. m. som har lämnats ut. 4) Undantagsregeln för upplysning som lämnas genom offentliggörande i tryckt skrift utvidgas till att omfatta även fall då offentliggörande sker i sådana stenciler m. m. som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen jämställs med tryckt skrift.

Första stycket. Bestämmelsen gäller när personupplysning lämnas. Som tidigare har framgått behålls definitionen av begreppet personupplysning oförändrad (se avsnittet 4.2.3).

Den väsentliga nyheten när det gäller s. k. personupplysningskopior är att ett skriftligt meddelande skall lämnas även om vem som har begärt upplysningen (beställaruppgift). Denna fråga har behandlats i avsnittet 4.2.5. Skyldigheten att lämna beställaruppgift utgör en viktig förbättring av den enskildes integritetsskydd, eftersom han med hjälp av den uppgiften själv kan kontrollera huruvida bestämmelsen i 9 § har iakttagits. Risken för missbruk av möjligheten att erhålla personupplysning om annan torde därmed reduceras.

Skyldigheten att lämna uppgift om "vem som har begärt upplysningen" avser den egentliga beställaren och inte t. ex. ett ombud som denne kan ha anlitat. Det innebär att kreditupplysningsföretagen måste tillämpa sådana beställningsrutiner att inte mellanhanden anges som beställare. Den som uppträder som ombud e. d. kan naturligtvis inte göra anspråk på att få ut en personupplysning, om han vägrar att uppge vem som är hans huvudman. Den hos vilken upplysningen begärs kan ju i sådant fall inte göra den prövning som förutsätts i 9 § och kan dessutom inte fullgöra sin skyldighet enligt den här berörda bestämmelsen.

11 § KUL

F. n. gäller att ett uppsåtligt eller oaktsamt lämnande av osann uppgift i personupplysningskopia medför straff enligt 19 §. Straffansvaret utvidgas nu till att gälla även lämnande av osann uppgift om vem som har begärt en personupplysning. I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian omfattar straffansvaret emellertid endast fall då det har lämnats en positiv, osann uppgift om beställaren. Om en beställaruppgift utelämnas, skall detta alltså inte föranleda straff. Datainspektionen kan däremot enligt 22 § tvinga fram beställaruppgiften genom vitesföreläggande.

Som har framhållits i avsnittet 4.2.7 föreligger vid de s. k. äkta make-upplysningarna två kreditupplysningar, en som avser den make som söker kredit e. d. och en som avser den andra maken. Om båda upplysningarna är personupplysningar, skall bestämmelserna i första stycket iakttas i förhållande till var och en av makarna. Båda skall alltså tillställas ett skriftligt meddelande om innehållet i upplysningen rörande honom eller henne och om vem som har begärt upplysningen. Härvid skall även iakttas bestämmelserna i tredje stycket. Motsvarande gäller givetvis om det någon gång skulle inträffa att personupplysningar, på samma sätt som vid äkta make-upplysningar, lämnas ut beträffande två personer som inte är gifta med varandra.

Om en enskild näringsidkare söker kredit e. d. för sin rörelse kan det tänkas att kreditupplysning begärs och lämnas ut även beträffande näringsidkarens make. Denna upplysning torde i allmänhet vara att anse som en personupplysning. Av detta följer att bestämmelserna i första stycket skall iakttas gentemot maken, medan bestämmelserna i andra stycket skall tillämpas på kreditupplysningen avseende näringsidkaren själv. Även i detta fall skall därjämte bestämmelserna i tredje stycket iakttas.

Andra stycket. Här upptas den nya bestämmelsen om skyldighet att lämna kreditupplysningskopia även i fall då en kreditupplysning om en enskild person inte utgör en personupplysning utan en s. k. företagsupplysning (jfr 2 §). Frågan har behandlats i avsnittet 4.2.6.

Ett meddelande enligt andra stycket aktualiseras inte bara när kreditupplysning har lämnats om en enskild person i dennes egenskap av näringsidkare

utan även i de övriga fall då en kreditupplysning om en enskild person enligt 2 § inte utgör en personupplysning. Detta innebär t. ex. att ett meddelande skall lämnas till en verkställande direktör eller styrelseledamot i ett aktiebolag eller till en delägare i ett handelsbolag, om det i samband med en kreditupplysning avseende bolaget har lämnats uppgifter av kreditupplysnings natur om en sådan enskild person. Givetvis är det endast de uppgifter som avser personen i fråga som behöver anges i meddelandet.

I enlighet med vad som har sagts i avsnittet 4.2.6 behöver ett meddelande enligt andra stycket uppta endast de faktiska uppgifter som har lämnats om personen i fråga. Detta gäller exempelvis uppgifter om förmögenhet, inkomst och betalningsförsummelser eller om att vederbörande har varit försatt i konkurs m. m. Däremot behöver meddelandet, i motsats till vad som gäller enligt första stycket, inte innehålla de råd eller omdömen som har lämnats. Inte heller behöver det lämnas uppgift om vem som har begärt upplysningen.

Några remissinstanser har i sammanhanget berört frågan om innehållet i kreditupplysningskopia till en näringsidkare, när det i upplysningen har angetts t. ex. att dennes kreditvärdighet är tveksam på grund av att en konkurrent inom kort väntas lansera en klart överlägsen produkt e. d. Enligt dessa remissinstanser skulle ett sådant meddelande kunna allvarligt skada konkurrenten, om förhållandet inte tidigare är känt för den omfrågade näringsidkaren. Att dennes kreditvärdighet av sådan eller annan liknande anledning är tveksam utgör emellertid ett sådant omdöme som inte behöver anges i ett meddelande enligt andra stycket. Vidare framgår av bestämmelsen att meddelandet behöver innehålla endast de uppgifter som har lämnats om vederbörande själv. Med den utformning som har getts åt bestämmelsen torde det alltså inte behöva befaras att ett meddelande enligt denna skulle medföra att andras yrkes- eller affärshemligheter avslöjas.

Tredje stycket. I detta stycke har tagits upp de nya bestämmelserna om vad en kreditupplysningskopia enligt första eller andra stycket skall innehålla resp. inte får innehålla, när det som ett led i en kreditupplysning om en enskild person har lämnats uppgift, omdöme eller råd även beträffande en annan enskild person. Bestämmelserna har sin största praktiska betydelse vid s. k. äkta make-upplysningar och har från den synpunkten behandlats i avsnittet 4.2.7.

Reglerna i tredje stycket avser den situationen att uppgift etc. om en annan har lämnats som ett led i kreditupplysning om en viss enskild person. Uppgifterna etc. skall alltså ha lämnats för att tjäna till ledning för bedömningen av den senares kreditvärdighet eller ekonomiska vederhäftighet i övrigt. Detta är det typiska vid de s. k. äkta make-upplysningarna, där uppgifterna om den make som inte söker kredit e. d. lämnas för att komplettera bilden av den creditsökandes ekonomiska förhållanden.

Reglerna tar däremot inte sikte på den situationen att upplysningar om någon annan har lämnats enbart i samband med kreditupplysning som avses i första eller andra stycket, såsom när personupplysningar har inhämtats beträffande två makar som gemensamt söker kredit e. d. eller när det i en kreditupplysning avseende ett aktiebolag eller ett handelsbolag har lämnats uppgifter av kreditupplysnings natur om flera styrelseledamöter, delägare e. d.

12 § KUL

När det som ett led i en personupplysning eller annan kreditupplysning rörande en enskild har lämnats uppgift, omdöme eller råd om en annan enskild person skall detta enligt tredje stycket anges i det meddelande som enligt första eller andra stycket tillställs den förre. Motivet för detta är att det för den som har sökt kredit e. d. givetvis är av intresse att få veta att hans eller hennes kreditvärdighet kan ha bedömts med beaktande även av uppgifter rörande en annan person. I meddelandet måste därför också, enligt vad som vidare föreskrivs i tredje stycket, anges den andra personens namn.

I enlighet med vad som har anförts i avsnittet 4.2.7 bör däremot de uppgifter om en annans ekonomiska förhållanden eller de råd och omdömen som har lämnats om en annan inte få lämnas ut i ett meddelande enligt 11 § första eller andra stycket. Detta framgår av bestämmelsen i tredje stycket andra meningen, enligt vilken meddelandet inte får innehålla andra upplysningar rörande den andra personen än identitetsuppgifter, dvs. namn och personnummer, samt adress.

Fjärde stycket. Genom denna bestämmelse görs undantag från reglerna om kreditupplysningskopia för det fall kreditupplysningen har lämnats genom offentliggörande i tryckt skrift eller skrift som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen jämföras med tryckt skrift. I fråga om undantaget även för de jämställda skrifterna, vilket saknade motsvarighet i promemorieförslaget, får hänvisas till avsnittet 4.2.11.

12 §

Förekommer anledning till misstanke att *en* uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som används i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål *vidta* skäligen åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i *en* kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen*, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften *under den senaste tolv månadersperioden* lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om

uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

13 § KUL

Har en fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

(Jfr 12 § i promemorieförslaget).

I paragrafens andra stycke har, i överensstämmelse med vad som föreslogs i departementspromemorian, tillförts en bestämmelse som innebär att reglerna för tryckta skrifter kommer att omfatta även sådana stenciler m. m. som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen jämställs med tryckt skrift (jfr avsnittet 4.2.11). Vidare har, med anledning av en anmärkning i datainspektionens remissyttrande, i andra stycket gjorts ett tillägg som klargör att även skyldigheten att rätta eller komplettera en uppgift som har lämnats i periodisk skrift gäller endast om uppgiften har lämnats under den senaste tolv månadersperioden. Detta innebär inte någon saklig ändring i förhållande till vad som har avsetts vid paragrafens tillkomst (se prop. 1973:155 s. 152).

Vissa frågor rörande tillämpningen av 12 § har behandlats i avsnittet 4.2.8. Vidare har i anslutning till 7 § berörts ett särskilt problem som har anknytning till 12 § och som gäller förekomsten i företagsupplysningar av uppgifter om ogrundade ansökningar om betalningsföreläggande e. d.

13 §

Register som används i kreditupplysningsverksamhet får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör att bedriva kreditupplysningsverksamhet eller som avser att flytta sådan verksamhet till ett annat land eller att kassera ett register som används i sådan verksamhet skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i sådana fall hur det skall förfaras med register som berörs av ätgärden.

(Jfr 13 § i promemorieförslaget).

Första stycket. I första stycket föreslås inte någon saklig ändring. Som har framhållits i departementspromemorian, med anledning av ett uttalande i datainspektionens promemoria om kreditupplysningslagen, omfattar bestämmelsen även en sådan begränsad upplåtelse av ett register som innebär att någon erhåller rätt att använda registret tillsammans med upplåtaren.

Andra stycket. F. n. föreligger anmälningsplikt enligt andra stycket, om någon upphör att bedriva kreditupplysningsverksamhet. Enligt ett motivuttalande vid lagens tillkomst avses härmed även det fallet att någon som

bedriver kreditupplysningsverksamhet här i landet ämnar flytta över verksamheten till utlandet (se prop. 1973:155 s. 153 f). Vid remissbehandlingen av departementspromemorian, där någon ändring inte föreslogs på denna punkt, har från domstolshäll framhållits att detta motivuttalande knappast har täckning i den gällande lagtexten. Med anledning av detta har en uttrycklig bestämmelse om flyttningsfallet tagits in i andra stycket. Bestämmelsen har utformats så, att anmälningsskyldighet föreligger även när någon avser att flytta endast en del av en här bedriven kreditupplysningsverksamhet till utlandet.

14 § KUL

I sin promemoria om kreditupplysningslagen uppgav datainspektionen att det i samband med företagssammanslagningar eller vid en övergång till ADB förekommer att register som har använts i kreditupplysningsverksamhet kasseras, trots att verksamheten fortsätts. Enligt inspektionen borde det i hithörande situationer föreligga skyldighet att anmäla avsikten att kassera ett register. I enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian har 13 § andra stycket kompletterats med en bestämmelse av den innebörden.

14 §

Den som är eller *har* varit verksam i kreditupplysningsverksamhet får *inte* obehörigen röja eller utnyttja vad han till följd därav fått veta om *enskildas* personliga förhållanden eller om yrkes- eller *affärshemligheter*.

(I departementspromemorian föreslogs inte någon ändring av 14 §).

Den ändring som nu föreslås är endast språklig och innebär en anpassning till terminologin i den nya sekretesslagen (se prop. 1979/80:80 om följdlagstiftning till den nya sekretesslagen, s. 45).

Som har framhållits i nämnda proposition skall den nya sekretesslagen, som träder i kraft den 1 januari 1981, ersätta i princip samtliga föreskrifter i annan lag om tystnadsplikt för offentliga funktionärer. För de fall då en sådan föreskrift gäller såväl för offentliga funktionärer som för enskilda bör den enligt propositionen kompletteras med en bestämmelse som innebär att i det allmännas verksamhet i stället tillämpas bestämmelserna i sekretesslagen (se a. prop. s. 44 f).

Hos det allmänna torde det inte f. n. förekomma någon verksamhet som kan anses omfattad av kreditupplysningslagens bestämmelser om kreditupplysningsverksamhet. Något tillägg av det nyss angivna innehållet till 14 § är därför i dagens läge inte påkallat. För den händelse en tillämpning av lagen i det allmännas verksamhet framdeles skulle aktualiseras får frågan om en samordning av 14 § med sekretesslagen tas upp på nytt.

16 §

16 och 19 §§ KUL

Datainspektionen har rätt att *företa* inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att *ta* del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall lämna datainspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär för sin tillsyn.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet genom utgivande av tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter utgivandet kostnadsfritt tillstålla datainspektionen ett exemplar av skriften.

(Jfr 16 § i promemoriaförslaget).

I det nya tredje stycket har, i överensstämmelse med vad som har sagts i avsnittet 4.2.11. tagits in en bestämmelse om skyldighet för den som bedriver kreditupplysningsverksamhet genom att utge tryckt eller därmed jämställd skrift att inom en vecka efter utgivandet kostnadsfritt leverera ett exemplar av skriften till datainspektionen. Leveransplikten är straffsanktionerad enligt 19 § i dess nya lydelse.

19 §¹

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan *föreskrivet* tillstånd,

2. bryter mot 6–9 §, 13 § första stycket eller andra stycket första meningen eller 16 § tredje stycket,

3. bryter mot *föreskrift* som meddelats enligt 4 § andra stycket, 13 § andra stycket andra meningen eller 17 §, eller

4. lämnar osann uppgift i sådana fall som avses i 10 § eller 16 § andra stycket eller i ett meddelande enligt 11 § såvitt angår förhållanden som avses i 11 § första eller andra stycket eller tredje stycket första meningen.

Till böter döms den som uppsåtligen föranleder att den som bedriver kreditupplysningsverksamhet, i annat fall än som avses i 9 § andra meningen, lämnar ut en personupplysning till någon som inte på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. I ringa fall döms dock inte till ansvar.

(Jfr 19 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen innehåller straffbestämmelser. Förutom vissa sakliga ändringar, bl. a. införande av en straffbestämmelse för obehörig beställning av personupplysning, har gjorts en redaktionell omarbetning av de nuvarande reglerna.

Första stycket. Hänvisningen i punkt 2 till 13 § andra stycket första meningen innebär att även en underlåtenhet att anmäla avsikt att kassera ett register som används i kreditupplysningsverksamhet kan medföra straffansvar. Vidare har i punkt 2 tagits upp en bestämmelse om straff för den som

¹ Andra stycket har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

underlåter att i rätt tid tillställa datainspektionen ett exemplar av skrift som avses i det nya tredje stycket av 16 §. Här får hänvisas till avsnittet 4.2.11 och till specialmotiveringen till de båda nämnda paragraferna. I övrigt motsvarar bestämmelsen under punkt 2 vad som gäller f. n.

Hänvisningen i *punkt 3* till 4 § andra stycket innebär att straff kan ådömas även den som bryter mot en föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som haft betydelse för ett meddelat tillstånd. I fråga om de krav som bör ställas på en sådan föreskrift får hänvisas till specialmotiveringen till 4 §.

När det gäller hänvisningen i punkt 3 till 13 § kan nämnas att hittills endast själva anmälningsskyldigheten enligt paragrafen har varit straffsanktionerad. I departementspromemorian har föreslagits att straff skall kunna ådömas också om någon åsidosätter en sådan föreskrift rörande hantering av register som datainspektionen meddelar enligt 13 § andra stycket andra meningen i paragrafens nya lydelse. Förslaget har godtagits av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Med hänsyn till vikten av att en föreskrift av ifrågavarande slag iakttas har promemorieförslaget följts. Den nya straffbestämmelsen har tagits upp under förevarande punkt.

I övrigt överensstämmer punkten 3 med vad som nu gäller.

Enligt *punkt 4* kan straff ådömas den som lämnar osann uppgift i registerbesked enligt 10 §, vare sig beskedet består i ett registerutdrag eller i ett meddelande om att uppgifter inte finns registrerade om den som har begärt beskedet. Detta innebär inte någon ändring i förhållande till vad som gäller i dag. Vidare är, liksom f. n., ett lämnande av osann uppgift i upplysning som datainspektionen enligt 16 § andra stycket har begärt för sin tillsyn straffsanktionerat.

Under punkt 4 upptas vidare bestämmelser om straff för den som lämnar osann uppgift i meddelande enligt 11 §. Dessa bestämmelser gäller för de fall att det i en s. k. personupplysningskopia enligt 11 § första stycket lämnas en osann uppgift om vad personupplysningen innehåller beträffande den som avses med upplysningen eller att det därvid lämnas en osann uppgift om vem som har begärt upplysningen. Vidare omfattar bestämmelserna det fall att det i en kreditupplysningskopia enligt 11 § andra stycket till enskild näringsidkare e. d. lämnas en osann uppgift om de faktiska uppgifter som kreditupplysningen innehåller beträffande denne. Både i fall som avses i 11 § första stycket och i fall som avses i 11 § andra stycket kan straff vidare ådömas den som lämnar en osann uppgift om huruvida det som ett led i upplysningen har lämnats uppgifter m. m. även om annan enskild person. Detsamma gäller om det lämnas en osann uppgift om den andra personens namn.

I enlighet med vad som har anförts vid 11 § bör det inte vara straffbart att i ett meddelande enligt 11 § första stycket helt utelämnas uppgift om vem som har begärt personupplysningen. Om ett meddelande enligt 11 § första eller andra stycket innehåller att det som ett led i upplysningen har lämnats uppgifter m. m. även om annan enskild person bör det inte heller vara straffbart, om den personens namn utelämnas. De nu nämnda uppgifterna

kan dock framtvingas genom vitesföreläggande enligt 22 §. I övrigt bör, när det gäller meddelande enligt 11 §, ett förtigande jämföras med en positiv, osann uppgift.

19 § KUL

Andra stycket. Här har tagits upp den nya bestämmelsen om straff för den som – genom vilseledande eller på annat sätt – uppsåtligen föranleder att den som bedriver kreditupplysningsverksamhet lämnar ut en personuppgift för att användas av någon som inte har ett legitimt behov av uppgiften. Beträffande bakgrunden till detta s. k. beställaransvar får hänvisas till avsnittet 4.2.4. Som framgår av vad som har sagts där är bestämmelsen om beställaransvar avsedd att komplettera regeln i 9 §, vilken riktar sig till den som bedriver eller annars är verksam i kreditupplysningsverksamhet, samt det straffansvar för en sådan person som följer av 19 § första stycket vid brott mot 9 §. Bestämmelsen i andra stycket har därför utformats med nära anknytning till 9 §. Den tar sikte på att förebygga och straffa ett utpräglat missbruk av möjligheten att från ett kreditupplysningsföretag e. d. få ut personuppgifter. Ansvar har i överensstämmelse med detta begränsats bl. a. till att gälla uppsåtliga handlingar. Ett straffansvar för beställare redan vid oaktsamhet skulle kunna föra alltför långt.

Ansvar enligt andra stycket kan för det första drabba den som begär en personuppgift för att själv använda den, trots att han inte har något legitimt behov av uppgiften. Den som bedriver kreditupplysningsverksamheten eller någon som är i dennes ställe torde i dessa fall ofta ha vilseletts om beställarens behov av uppgiften. För att straff skall kunna ådömas enligt andra stycket krävs dock inte att något vilseledande genom lämnande av osanna uppgifter e. d. har förekommit. Det är tillräckligt att beställaren åstadkommer att uppgiften lämnas ut till honom från kreditupplysningsföretaget. Huruvida någon hos företaget enligt 19 § första stycket kan fällas till ansvar för själva utlämnandet av uppgiften saknar i och för sig betydelse. Som framgår av avsnittet 4.2.4 förekommer det i stor omfattning att kreditupplysningsföretag levererar personuppgifter via dataterminaler som är stationerade hos företagets abonnenter. Om någon med utnyttjande av en sådan terminal tar ut en personuppgift som han inte har legitimt behov av kan det knappast sägas att kreditupplysningsföretaget vilseleds att lämna ut uppgiften. I regel torde det i ett sådant fall inte heller bli aktuellt att fälla någon hos kreditupplysningsföretaget till ansvar enligt 19 § första stycket. Den som tar ut uppgiften kan likväl ådömas straff enligt andra stycket.

Bestämmelsen i andra stycket kan också bli tillämplig i fall då någon för annans räkning begär en personuppgift från ett kreditupplysningsföretag e. d. och den som skall använda uppgiften saknar legitimt behov av den. Som ett exempel kan nämnas att den som är anställd hos ett företag beställer en personuppgift som skall användas av företaget trots att detta inte har legitimt behov av den. I ett sådant fall kan den anställde dömas till straff enligt andra stycket, om han med vetskap om nämnda förhållande beställer

upplysningen och denna lämnas ut. Har den anställde av annan, t. ex. sin förman, beordrats eller annars uppmanats att beställa upplysningen kan denne senare drabbas av ansvar enligt andra stycket. I sådana fall torde straffansvar enligt förevarande bestämmelse i regel inte aktualiseras för den anställde som verkställer beställningen.

20 § KUL

För att ansvar enligt andra stycket skall inträda är det tillräckligt att personupplysningen, när den lämnas ut från ett kreditupplysningsföretag e. d., är avsedd att användas av någon som saknar legitimt behov av upplysningen och att den som föranleder att upplysningen lämnas ut härvid känner till detta förhållande. Å andra sidan framgår av bestämmelsens lydelse att den inte avser det fallet att någon som legitimt har fatt ut en personupplysning först därefter beslutar eller förmås att lämna ifrån sig upplysningen till någon som inte har legitimt behov av den. Frågan om ett eventuellt ansvar för ett sådant förfarande hör inte hemma i förevarande sammanhang.

Det bör vidare framhållas att ansvar enligt andra stycket inte kan ådömas den som föranleder att en personupplysning lämnas ut till någon som har ett sådant legitimt behov av upplysningen som sägs i andra stycket, även om förfarandet från andra synpunkter kan framstå som obehörigt. Här åsyftas främst det fallet att någon, anställd eller utomstående, olovligen utnyttjar en annans abonnemang hos ett kreditupplysningsföretag till att skaffa sig en personupplysning som han har legitimt behov av. Huruvida någon form av ansvar kan utkrävas i sådana fall får bedömas enligt andra regler som kan vara tillämpliga.

Beskrivningen av vad som i sammanhanget skall anses grunda ett legitimt behov av en personupplysning överensstämmer med den som finns i 9 §. Det skall sålunda vara fråga om att beställaren behöver upplysningen på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning. I denna del får hänvisas till prop. 1973:155 s. 104 och 148. Av vad som har anförts där framgår att det ibland kan vara vanskligt att bedöma huruvida någon kan anses ha ett legitimt behov av en personupplysning eller inte. Som tidigare har understrukits är bestämmelsen i 19 § andra stycket avsedd att tillämpas endast i fall där det måste anses föreligga ett klart missbruk av möjligheten att få ut en personupplysning från den som bedriver kreditupplysningsverksamhet. Mot den nu angivna bakgrunden föreskrivs i sista meningen att ansvar inte skall ådömas i ringa fall.

20 §

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan *föreskrivet* tillstånd, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlätits eller upplätits i strid med 13 § första stycket *eller om föreskrift som meddelats enligt 13 § andra stycket andra meningen ej följts*.

(Jfr 20 § i promemorieförslaget).

Paragrafen har kompletterats så att förverkande, om det inte är uppenbart obilligt, skall ske även för det fall att någon inte har följt en föreskrift av datainspektionen om hur det skall förfaras med ett register i samband med att kreditupplysningsverksamhet upphör m. m.

22 § och övergångsbestämmelser KUL

Inkassolagen (IL)

22 §

Om den som bedriver kreditupplysningsverksamhet *inte* fullgör vad som åligger honom enligt 10, 11 eller 12 §, får datainspektionen förelägga vite. Detsamma gäller, om den som bedriver sådan verksamhet underlåter att lämna tillgång till handling eller att lämna upplysning i fall som avses i 16 § första eller andra stycket.

(I departementspromemorian föreslogs inte någon ändring av 22 §).

I 16 § har i ett nytt tredje stycke tagits in en bestämmelse om skyldighet för den som bedriver kreditupplysningsverksamhet genom att utge tryckt eller därmed jämställd skrift att inom en vecka efter utgivandet kostnadsfritt leverera ett exemplar av skriften till datainspektionen. Leveransplikten är straffsanktionerad enligt 19 § i dess nya lydelse. Det finns inte behov av att därjämte ge möjlighet att framtvinga fullgörande av leveransplikten genom vitesföreläggande enligt förevarande paragraf. I andra meningen har gjorts ett tillägg som klargör denna begränsning av möjligheten att använda vitesföreläggande till fall som avses i 16 § första eller andra stycket.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft, såvitt avser upphävandet av 18 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 juli 1981.

Utän hinder av första stycket får datainspektionen i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981 meddela föreskrift enligt 4 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

I kraftträdandet och övergångsbestämmelserna har behandlats i avsnittet 4.5, till vilket här får hänvisas.

6.2 Förslaget till lag om ändring i inkassolagen

1 §

Denna lag gäller *indrivning av egen eller annans fordran genom krav eller annan inkassoåtgärd (inkassoverksamhet)*. Med *inkassoåtgärd* förstås åtgärd som innebär annan påtryckning på gäldenären än angivande av tid för betalning eller uppgift om att fordringen, om den inte betalas, kommer att överlämnas till någon annan för inkasso.

Beträffande enskilda personers eller dödsboms indrivning av egna fordring-

är tillämpas lagen endast om fordringen har uppkommit i näringsverksamhet eller har övertagits för indrivning. 1 § 1L

Lagen gäller ej exekutiva myndigheters verksamhet.

(Jfr 1 § i promemorieförslaget).

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde, som enligt förslaget utvidgas i förhållande till vad som hittills har gällt. Frågan härom har behandlats utförligt i avsnittet 4.3.1.

Av paragrafen följer att lagen i fortsättningen kommer att gälla för praktiskt taget all indrivning av fordringar som sker med vidtagande av inkassoåtgärder. Sådan indrivning kallas i lagen inkassoverksamhet. Undantag görs endast för dels enskilda fysiska personers eller dödsbons egna åtgärder för indrivning av egna fordringar, förutsatt att fordringen varken har uppkommit i näringsverksamhet eller har övertagits för indrivning, dels exekutiva myndigheters verksamhet.

Annorlunda uttryckt innebär bestämmelserna i första och andra styckena till en början att lagen omfattar all inkassoverksamhet som avser indrivning av en fordran för annans räkning eller av en fordran som har övertagits för indrivning. I sistnämnda fall är det, rättsligt sett, fråga om indrivning av egen fordran. När det gäller indrivning av egen fordran i övrigt omfattar lagen för det första all inkassoverksamhet som avser indrivning av egen fordran som har uppkommit i näringsverksamhet. Vidare omfattar den all inkassoverksamhet som avser indrivning av egen fordran som tillkommer annan juridisk person än dödsbo.

Till skillnad från vad som hittills har gällt uppställs inte längre något krav på att det skall vara fråga om en inkassoverksamhet som kan betecknas som yrkesmässig. Detta innebär bl. a. att lagen kommer att omfatta även inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser en enstaka fordran. Vissa av lagens bestämmelser gäller dock inte för sådan mindre omfattande inkassoverksamhet. Detta anges uttryckligen i dessa bestämmelser.

En särskild fråga, som datainspektionen tog upp i sin promemoria rörande inkassolagen, är i vad mån lagen kan anses tillämplig på internationellt bedriven inkassoverksamhet. Som har framhållits i departementspromemorian torde denna fråga med hänsyn till lagens uppbyggnad inte kunna ges något enkelt och generellt svar. I viss utsträckning måste ändamålsöverväganden bli avgörande. Spörsmålet lämpar sig därför bäst för bedömande i sådana enskilda fall som kan komma upp i den praktiska tillämpningen. Några riktlinjer kan dock anges.

Som har sagts i promemorian torde de bestämmelser av offentligrättslig natur som är avsedda att ge gäldenären ett skydd mot otillbörliga inkassoåtgärder i princip vara tillämpliga på all inkassoverksamhet som riktar sig mot gäldenärer i Sverige, även om verksamheten bedrivs från ett annat land. Ett utländskt rättssubjekt bör sålunda ha datainspektionens tillstånd för att här i Sverige få utöva inkassoverksamhet som är av sådan art

och omfattning att den omfattas av tillståndsplikten enligt reglerna i 2 §. Inkassoverksamhet som bedrivs från ett annat land mot gäldenärer här i Sverige står också i och för sig under datainspektionens tillsyn enligt lagen, och inspektionen kan utfärda föreskrifter för verksamheten. Som har påpekats av justitiekanslern i dennes remissyttrande torde denna möjlighet dock ha ett begränsat praktiskt värde, eftersom några sanktioner aldrig kan användas mot rättssubjekt som driver sin verksamhet från utlandet.

Det förekommer också inkassoverksamhet som bedrivs från Sverige och riktar sig mot gäldenärer i utlandet. Enligt vad datainspektionen uppgav i sin promemoria har flera större svenska inkassoföretag dotterbolag som har specialiserat sig på inkassoverksamhet över gränserna.

I enlighet med vad som har anförts i departementspromemorian måste den som sålunda i egenskap av ombud eller annars driver inkassoverksamhet från Sverige anses skyldig att ha tillstånd till verksamheten, om denna är sådan att den faller under tillståndsplikten enligt inkassolagen. I sammanhanget kan anmärkas att kravet på tillstånd har ställts upp bl. a. av hänsyn till fordringsägarnas/uppdragsgivarnas intressen (jfr avsnittet 4.3.2). Verksamheten står under tillsyn av datainspektionen. Skyldighet torde i och för sig föreligga att iaktta bestämmelserna om god inkassosed i 4–8 §§ inkassolagen även i fall då verksamheten riktar sig mot en gäldenär i ett annat land. En annan sak är att dessa bestämmelser och eventuella föreskrifter av datainspektionen, som har påpekats i departementspromemorian, kan få åsidosättas om de till äventyrs skulle visa sig stå i strid med rättsregler i det land där gäldenären finns eller om de på grund av innehållet i sådana rättsregler skulle leda till att borgenärens rätt äventyras eller omintetgöras.

Första stycket. I enlighet med vad som har utvecklats i avsnittet 4.3.1 avgränsas lagens tillämpningsområde här genom att begreppen inkassoverksamhet och inkassoåtgärd definieras närmare. Som framgår av det nämnda avsnittet är syftet härmed främst att lämna utrymme för att en borgenär eller dennes ombud sänder ut enkla betalningspåminnelser till en gäldenär utan att det blir fråga om inkassoverksamhet i lagens mening. En av de från praktisk synpunkt viktigaste följderna av dessa definitioner är att bestämmelserna i 5 § om utformningen av krav mot gäldenären inte behöver iakttas, om en anmaning till denne att betala en skuld inte förenas med annan påtryckning än angivande av en – mer eller mindre bestämd – tid inom vilken borgenären önskar erhålla betalning eller uppgift om att fordringen, om den inte betalas, kommer att överlämnas till någon annan för inkasso.

Det är självfallet inte möjligt att uttömmande ange de andra påtryckningar mot en gäldenär, vilka medför att en anmaning till denne att betala blir att betrakta som en inkassoåtgärd i lagens mening. Normalt är det fråga om att gäldenären hotas med rättsliga eller exekutiva åtgärder, med att ett kreditavtal eller ett annat avtal kan komma att sägas upp eller med att borgenären kan komma att innehålla en prestation som han annars

fortlöpande tillhandahåller gäldenären, t. ex. leverans av elektrisk ström eller anslutning till telefonnätet. 2 § II.

Andra stycket. Som redan tidigare har framgått avser det undantag från tillämpningen av lagen som följer av andra stycket endast enskilda fysiska personers eller dödsbors egna åtgärder för indrivning av egna fordringar. Som har framhållits i departementspromemorian skall med enskild persons egna åtgärder för indrivning av fordran givetvis jämföras åtgärder som vidtas av den som i egenskap av förmyndare eller god man är legal ställföreträdare för personen i fråga. Som ett dödsbos egna åtgärder för indrivning av en fordran bör anses åtgärder som vidtas av dödsbodelägare eller boutredningsman.

Tredje stycket. Undantaget för exekutiva myndigheters verksamhet motsvarar vad som gäller f. n.

2 §¹

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som *har* övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Om inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet och båda verksamheterna bedrivs utan förvärvssyfte eller om inkassoverksamheten bedrivs av ett företag för ett annat företag inom samma koncern, behövs tillstånd endast i fall då inkassoverksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt denna lag hade kunnat driva in fordringarna.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast *enstaka* fordringar eller som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

(Jfr 2 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen anger i vilka fall det krävs tillstånd av datainspektionen för att bedriva inkassoverksamhet. Frågan om tillståndspliktens omfattning har behandlats i avsnittet 4.3.2. När det gäller kravet på tillstånd för internationellt bedriven inkassoverksamhet med anknytning till Sverige får hänvisas till vad som har anförts under 1 §.

Första stycket. Här återfinns huvudregeln om datainspektionens tillstånd för att bedriva inkassoverksamhet. Den överensstämmer med vad som gäller f. n. Det bör dock observeras att begreppet inkassoverksamhet utvidgas något till följd av den föreslagna ändringen av 1 §, vilket medför att kravet på tillstånd utsträcks i motsvarande mån. Genom undantagen i andra och tredje styckena inskränks å andra sidan det tillståndspliktiga området i förhållande till den nuvarande huvudregeln.

Andra stycket. De undantag från tillståndsplikten som följer av andra stycket utgör, i vart fall i huvudsak, nyheter i förhållande till vad som gäller i dag. De har utförligt behandlats i avsnittet 4.3.2. Som framgår där är syftet

¹ Andra stycket har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

med de nya undantagsreglerna bl. a. att från tillståndsplikt undanta en del fall i vilka kravet på tillstånd och tillståndsprövningen kan uppfattas som utslag av en onödig byråkrati.

Genom andra stycket undantas från kravet på tillstånd för det första sådan inkassoverksamhet som bedrivs utan förvärvssyfte, under förutsättning att inkassoverksamheten ingår som ett led i en annan verksamhet, som också den bedrivs utan förvärvssyfte och dessutom framstår som dominerande i förhållande till inkassoverksamheten. Härigenom avses att från tillståndsplikt undanta bl. a. fackliga och andra ideella organisationer, vilka som en service åt medlemmarna bedriver inkassoverksamhet avseende deras fordringar men väsentligen har andra uppgifter. Ett annat fall som omfattas av den nu berörda undantagsregeln i andra stycket utgörs av den inkassoverksamhet som en del kommuner bedriver för t. ex. kommunala bolags eller stiftelsers räkning. Ytterligare fall kan tänkas.

När det i den nu berörda undantagsbestämmelsen förutsätts att inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet åsyftas att den andra verksamheten rent faktiskt skall vara den dominerande. Som har framhållits i departementspromemorian bör det alltså inte vara möjligt att undgå tillståndsplikten genom att exempelvis bilda en förening som visserligen enligt sina stadgar huvudsakligen skall fullfölja ett annat ändamål men som i praktiken väsentligen sysslar med inkassoverksamhet för medlemmarnas räkning.

Genom andra stycket undantas vidare från kravet på tillstånd sådan inkassoverksamhet som bedrivs av ett företag för ett annat företag inom samma koncern. I fråga om skälen för detta nya undantag från tillståndsplikten får hänvisas till avsnittet 4.3.2. Begreppet koncern har här samma innebörd som i 1 § kreditupplysningslagen. I den delen kan hänvisas till vad som har sagts i specialmotiveringen till den bestämmelsen.

De undantag från tillståndsplikten som nu berörts gäller emellertid inte oinskränkta. Tillstånd krävs sålunda enligt andra stycket även för sådan inkassoverksamhet som nyss har nämnts, om och i den mån verksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt lagen hade kunnat driva in fordringarna. Som framgår av vad som har sagts i avsnittet 4.3.2 är avsikten med denna inskränkning att hindra att en annars gällande tillståndsplikt kringgås med utnyttjande av de berörda undantagsreglerna. Det bör påpekas att någon motsvarande inskränkning inte återfinns i undantagsregeln i tredje stycket. Om exempelvis ett koncernföretag tillfälligtvis driver in enstaka fordringar som tillkommer eller har övertagits från ett annat företag inom koncernen, behövs alltså inte tillstånd för denna inkassoverksamhet även om det senare företaget inte självt hade kunnat driva in fordringarna utan tillstånd enligt lagen.

Tredje stycket. Undantaget för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar är avsett att motsvara vad som hittills har gällt på grund av att 2 § enligt lagens tidigare lydelse endast omfattat

yrkesmässig inkassoverksamhet.

3 och 5 §§ IL

I enlighet med vad som har sagts i avsnittet 4.3.2 har det nuvarande undantaget för inkassoverksamhet som bedrivs av kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn utvidgats till att omfatta alla företag under bankinspektionens tillsyn. De företag som sålunda undantas från tillståndsplikt är banker (bankaktiebolag, sparbanker och föreningsbanker), kreditaktiebolag, fondbolag enligt aktiefondslagen (1974:931) samt stads- och landshypoteksinstitutionerna. Vidare undantas sådana finansbolag som omfattas av lagen om finansbolag och enligt den lagen står under bankinspektionens tillsyn. Undantagsregeln i tredje stycket omfattar däremot inte inkassoverksamhet som bedrivs av ett sådant dotterföretag till de nu nämnda företagen som inte står under bankinspektionens tillsyn (jfr prop. 1974:42 s. 106).

3 §

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Tillståndet* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet.*

(Jfr 3 § i promemorieförslaget).

I enlighet med förslaget i departementspromemorian har 3 § kompletterats med en bestämmelse som ger datainspektionen rätt att förena ett tillstånd att bedriva inkassoverksamhet med föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet. Samtidigt har paragrafen av redaktionella skäl delats upp på två stycken.

Åsidosättande av en föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av ett visst förhållande kan enligt 17 § i dess nya lydelse medföra straffansvar.

I övrigt kan beträffande tillägget till paragrafen hänvisas till vad som har anförts i specialmotiveringen till 4 § kreditupplysningslagen beträffande det motsvarande tillägg som har gjorts i den paragrafen.

5 §¹

Krav mot en gäldenär skall framställas *skriftligt*. *Kravet skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och om det förhållande som fordringen grundar sig på. Är det fråga om en fordran som har överlätits eller pantsatts och kan gäldenären ej med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren, skall kravet innehålla en tydlig upplysning om detta förhållande. I krav bör lämnas anvisning om lämpligt betalningssätt.*

I krav skall vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för ränteberäkningen.

I samband med krav skall anges viss skälig tid inom vilken gäldenären har

¹ Paragrafen har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

att betala frivilligt eller anmäla om han har någon invändning mot kravet. 5 § IL

(Jfr 5 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen innehåller bestämmelser om utformningen av krav mot en gäldenär. I förhållande till vad som har gällt tidigare har bestämmelserna kompletterats med en del ytterligare föreskrifter. I samband med detta har paragrafens indelning i stycken ändrats. De nya föreskrifter som har tillagts återfinns i första stycket. Hithörande frågor har behandlats i avsnittet 4.3.3.

Bestämmelserna om krav måste ses i samband med regeln i 6 §. Enligt den bestämmelsen får rättslig åtgärd inte vidtas mot gäldenären förrän denne har tillställts ett sådant krav som avses i 5 § och den i samband med kravet angivna tiden för betalning eller anmälan om invändning har löpt ut.

Som framgår av vad som har anförts i avsnittet 4.3.1 har gränsdragningen mellan vad som utgör krav i inkassolagens mening och vad som kan anses utgöra sådana enkla betalningspåminnelser som inte omfattas av reglerna i 5 § tidigare vallat åtskilliga problem i den praktiska tillämpningen. Genom den nya definitionen i 1 § av begreppet inkassoåtgärd, däri inbegripet krav, har gränsen dragits på ett mera konkret sätt och med hänsyn tagen till de praktiska behoven på området. Definitionen innebär, som tidigare har framgått, att det över huvud taget inte skall anses föreligga ett krav i den mening som avses i 5 §, om en betalningsanmaning till gäldenären inte förenas med någon annan påtryckning mot honom än angivande av tid för betalning eller uppgift om att ärendet kan komma att lämnas över till annan för inkasso. I detta fall behöver alltså de tämligen detaljerade föreskrifterna i 5 § inte iakttas, utan betalningspåminnelsen kan ges en enklare form.

Av det nu sagda följer att borgenären enligt 6 § får vidta rättslig åtgärd mot gäldenären först sedan denne har tillställts en betalningsanmaning som inte bara uppfyller de föreskrifter som har upptagits i 5 § utan dessutom innehåller någon annan form av påtryckning än de nyss nämnda. Detta torde stå i överensstämmelse med vad som redan tillämpas.

Första stycket. I enlighet med vad som har sagts i avsnittet 4.3.3 har här föreskrivits att ett krav alltid skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och om det förhållande som fordringen grundar sig på. Däremot har, av de skäl som har berörts i nämnda avsnitt, inte förts in den i departementspromemorian föreslagna bestämmelsen om en ovillkorlig skyldighet att också ange borgenärens adress i kravet. I samband med ett krav måste det dock alltid anges en adress till vilken gäldenären skall sända en sådan anmälan om invändning mot kravet som avses i paragrafens tredje stycke. I de fall då borgenären har anlitat ett inkassoföretag eller annat ombud är det naturligtvis i regel ombudets adress som anges.

Bestämmelsen om att ett krav skall innehålla tydlig uppgift om det förhållande som fordringen grundar sig på innebär inte att det krävs några

detaljerade uppgifter i detta hänseende. Det fordras dock att gäldenären i själva kravbrevet eller i en handling som fogas vid kravbrevet får sådana uppgifter om grunden för fordringen att han kan identifiera den fordran som avses. Är det fråga om en fordran på grund av lån bör sålunda detta anges jämte datum e. d. för låneavtalet. Avser fordringen ett varuköp eller köp av en tjänst skall uppgift lämnas om detta och om datum för avtalet eller för en tidigare utsänd faktura. Det kan däremot inte anses nödvändigt att kravbrevet i dessa senare fall innehåller uppgift om varans eller tjänstens art. Är det fråga om en fordran på grund av ett avtal om kontokredit skall detta anges jämte kontots nummer eller beteckning i övrigt. Däremot är det självfallet inte nödvändigt att specificera de olika inköp e. d. som har gett upphov till det utestående kontosaldo. Det bör alltid fordras att grunden för fordringen, i enlighet med de principer som nu har antytts, anges i klartext och inte enbart genom ett nummer eller en annan kod. Det kan inte heller anses godtagbart att grunden för fordringen anges endast genom en hänvisning till en tidigare överlämnad faktura, betalningspåminnelse e. d., utan uppgift måste i så fall lämnas om vad fakturan avser.

I första stycket har vidare tagits upp den nya föreskriften att gäldenären, om han på grund av att fordringen har överlåtits eller pantsatts inte kan med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren, skall i ett krav erhålla tydlig upplysning om detta förhållande. Beträffande bakgrunden till denna bestämmelse får hänvisas till avsnittet 4.3.3. Som framgår av vad som har sagts där är syftet med bestämmelsen att motverka att gäldenären av misstag eller förbiseende betalar till en överlåtare eller pantsättare och därmed riskerar att behöva betala även till den som är rätt borgenär.

Denna upplysningsplikt kan fullgöras på ett skäligen enkelt sätt. Det bör sålunda vara tillräckligt att i kravbrevet ta in, utöver en uppgift om den nye borgenärens namn, en tydlig upplysning om att betalningsskyldigheten enligt kravet kan fullgöras endast genom betalning till denne eller eventuellt till dennes ombud. En sådan upplysning måste lämnas endast om gäldenären verkligen inte kan med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren. Bestämmelsen lägger alltså inte hinder i vägen för sådana arrangemang som har berörts i det remissyttrande som har avgetts av Finansieringsföretagens förening och som går ut på att gäldenären trots en överlåtelse eller pantsättning skall med befriande verkan kunna betala till överlåtaren eller pantsättaren. Självfallet innebär bestämmelsen inte heller någon skyldighet för parterna i ett avtal om överlåtelse eller pantsättning av en fordran att underrätta gäldenären om överlåtelsen eller pantsättningen, om de inte önskar göra detta.

Bestämmelserna i 5 § kan sägas beskriva vad som är att anse som god inkassosed när det gäller utformningen av krav mot en gäldenär. De har sålunda inte några direkta verkningar i civilrättsligt hänseende. Om gäldenären tidigare har underrättats om att en fordran mot honom har överlåtits eller pantsatts kan gäldenären inte med befriande verkan betala till

överlåtaren eller pantsättaren, även om kravet inte på nytt innehåller en upplysning om detta. Däremot kan upplysningen naturligtvis, om gäldenären inte tidigare har fått underrättelse om en överlåtelse eller pantsättning, få verkan som en sådan underrättelse (s. k. denuntiation).

I första stycket har slutligen tagits upp den nya bestämmelsen om att det i ett krav bör lämnas anvisning om lämpligt betalnings sätt. Av de skäl som har anförts i avsnittet 4.3.3 har bestämmelsen getts karaktären av en rekommendation. I enlighet med vad som har sagts där är det emellertid angeläget att denna rekommendation följs. Det lämpligaste torde i allmänhet vara att ett helt eller delvis ifyllt inbetalningskort fogas vid kravbrevet.

Andra stycket. Bestämmelserna i detta stycke har tidigare återfunnits i 5 § första stycket.

Som har framhållits i departementspromemorian bör det, såvitt gäller ränta som vid tiden för kravet ännu inte är upplupen, vara tillräckligt att i kravet hänvisa till tillämplig bestämmelse i räntelagen (1975:635) eller i avtal.

I sin promemoria om inkassolagen uppgav datainspektionen att det vid tillämpningen av 5 § hade uppkommit vissa svårigheter när det gällde att skilja ränta från kapitalskuld vid fortlöpande krediter av typ kontokredit. Kreditbeloppet ökas här genom nya uttag på kontot och minskas genom exempelvis månatliga inbetalningar från kredittagaren. Kreditgivaren debiterar varje månad viss ränta på det då utestående kreditbeloppet. Denna ränta läggs påföljande månad till kapitalskulden. Om kredittagaren upphör att göra sina månatliga inbetalningar, kommer en månads dröjsmålsränta att varje månad läggas till kapitalbeloppet. Datainspektionen framhöll att detta kunde ha skett vid flera tillfällen innan ärendet överlämnades till inkasso, vilket enligt inspektionen medförde problem eftersom vad som fordras i kapital och vad som fordras i ränta skall anges var för sig enligt 5 §. Enligt inspektionen borde dröjsmålsränta inte heller i de nu berörda fallen få kapitaliseras under sin löptid.

Som har framhållits i departementspromemorian bör frågan om angivande av ränteanspråk när ett krav bottnar i ett kontokurantförhållande lämpligen lösas genom anvisningar av datainspektionen. Bl. a. torde det vara avgörande vad avtalet mellan parterna innehåller i fråga om ränta och hanteringen av upplupna räntefordringar. I enlighet med vad som har sagts i promemorian synes det därför inte uteslutet att upplupen ränta i vissa fall av kontokurantförhållanden betraktas som en kapitalfordran vid tillämpningen av 5 §. Som exempel kan nämnas den av Kooperativa förbundet berörda situationen att upplupen ränta kapitaliseras enligt avtal eller enligt sedvänja på området. Som vidare har understrukits i promemorian är bestämmelserna i 5 § av sådan natur att inspektionen inte kan anses förhindrad att i särskilt besvärliga fall söka praktiska lösningar som svarar mot syftet bakom bestämmelserna.

I departementspromemorian har vidare, med anledning av vissa anmärk-

ningar från datainspektionens sida, tagits upp en fråga om ränteangivelse i krav, vilken rör sambandet mellan bestämmelserna i 5 och 6 §§. I promemorian har framhållits att det i princip strider mot god inkassosed att borgenären när han vidtar en rättslig åtgärd mot gäldenären framställer betalningsanspråk, t. ex. anspråk på ränta, som går utöver dem som har angetts i det föregående kravet. Undantag gäller naturligtvis för bl. a. anspråk på ränta som har uppkommit efter den dag då kravet avsändes till gäldenären.

7 och 10 §§ IL

Det förekommer emellertid att en borgenär är beredd att avstå från dröjsmålsränta, om gäldenären betalar efter krav, men däremot önskar göra anspråk på sådan ränta om han måste vidta rättsliga åtgärder mot gäldenären. I sin promemoria rörande inkassolagen uppgav datainspektionen att bestämmelserna i 5 och 6 §§ i sådana fall hade ansetts innebära att borgenären, för att uppfylla kravet på god inkassosed, måste i kravet framställa ett fullständigt ränteyrkande enligt 5 § men villkora detta yrkande så att anspråket på ränta efterges för det fall att kapitalskulden och eventuella kostnader betalas inom den i kravbrevet angivna tidsfristen. Som har framhållits i departementspromemorian synes det emellertid formalistiskt att fordra att borgenären skall framställa ett fullständigt men villkorat ränteyrkande enbart för att han, om betalning inte sker inom angiven tid, skall kunna kräva räntan i ett efterföljande rättsligt förfarande. I enlighet med vad som har sagts i promemorian bör det vara tillräckligt att borgenären i kravet anger att han, om betalning inte sker inom angiven tid, avser att göra anspråk på ränta samt anger den räntesats, den tid och det kapitalbelopp som i så fall kommer att ligga till grund för ränteberäkningen. Det kan vara lämpligt att datainspektionen utfärdar vissa anvisningar beträffande den nu berörda frågan.

Tredje stycket. Bestämmelserna motsvarar vad som hittills har gällt.

7 §

Bestämmelsen i 6 § gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandraga sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frångå vad som *föreskrivs* där.

(Jfr 7 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen har ändrats så att hänvisningen till 5 § har uteslutits. I fråga om skälen till denna ändring får hänvisas till avsnittet 4.3.3.

10 §

Medel som *har* inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda. *Har medlen uppburits i inkassoverksamhet som inte är av tillfällig natur och inte avser endast enstaka fordringar, skall de utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande.*

Om den som får en borgenärs uppdrag att driva in en fordran har ett annat, fortlöpande uppdrag av borgenären att i väsentlig omfattning uppbära medel för dennes räkning utan skyldighet att hålla dessa medel avskilda, kan parterna skriftligen överenskomma om undantag från första stycket.

10 § IL

Medel som har inkasserats för annans räkning skall utan dröjsmål redovisas till denne, om ej annat har avtalats.

(Jfr 10 § i promemoriaförslaget).

Paragrafen innehåller bestämmelser om hanteringen av medel som har inkasserats för annans räkning. De ändringar som har gjorts i paragrafen har behandlats utförligt i avsnittet 4.3.4.

Första stycket. Ett avskiljande av inkasserade medel enligt huvudregeln i första meningen medför att medlen enligt lagen om redovisningsmedel är förbehållna den för vars räkning de har inkasserats. Som har berörts i avsnittet 4.3.4 innebär utvidgningen av lagens tillämpningsområde att plikten till avskiljande enligt första meningen kommer att gälla även när någon helt tillfälligt inkasserar en fordran för annans räkning. Det krävs emellertid att inkasseringen har skett inom ramen för vad som utgör inkassoverksamhet i lagens mening. Om någon har i uppdrag att driva in en fordran för annans räkning och att därvid eventuellt vidta inkassoåtgärder i den mening som avses i 1 §, bör plikt till avskiljande anses föreligga även om betalning uppbärs innan någon inkassoåtgärd ännu har vidtagits. Som har framhållits i avsnittet 4.3.4 är bestämmelsen om skyldighet att hålla inkasserade medel avskilda däremot inte tillämplig, om den som uppbär betalning för annans räkning inte har uppdrag att vidta inkassoåtgärder och inte heller vidtar sådana åtgärder.

Vad som fordras för att medel skall kunna anses avskilda för fordringsägarens räkning får bedömas enligt allmänna regler. I många fall torde det enligt lagen om redovisningsmedel kunna anses tillräckligt att medlen förvaras i en särskild kassa eller annat särskilt utrymme, t. ex. ett kuvert med påskrift om innehållet. Från fordringsägarens synpunkt är det naturligtvis säkrare, om medlen sätts in på en särskild räkning i bank eller motsvarande. Krav på ett sådant förfarande gäller emellertid enligt andra meningen endast om medlen har uppburits av ett inkassoföretag eller i annan inkassoverksamhet som inte är av helt obetydlig omfattning. Detta innebär att skyldigheten till ett sådant mera kvalificerat avskiljande kommer att föreligga i huvudsak i samma utsträckning som hittills har gällt på grund av att lagens tillämpningsområde har varit begränsat till sådan inkassoverksamhet som kunnat betraktas som yrkesmässig.

Andra stycket. Genom denna bestämmelse öppnas den i avsnittet 4.3.4 berörda möjligheten för fordringsägare och inkassoombud att träffa skriftlig överenskommelse om undantag från bestämmelserna i första stycket. De krav som ställs upp för att en sådan överenskommelse skall få träffas torde hindra att möjligheten till undantag kan utnyttjas i så stor utsträckning eller i sådana partsförhållanden att den kan få ofördelaktiga följder.

Tredje stycket. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller redan i dag. Utvidgningen av lagens tillämpningsområde torde i det här aktuella hänseendet inte behöva medföra något problem. *10 a § IL*

10 a §¹

Register som avser gäldenärer och som används i tillståndspliktig inkassoverksamhet får överlätas eller upplätas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör med tillståndspliktig inkassoverksamhet eller som avser att flytta en sådan verksamhet till ett annat land eller att kassera ett register som används i sådan verksamhet skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i sådana fall hur det skall förfaras med register som berörs av åtgärden.

(Jfr 10 a § i promemoriaförslaget).

Reglerna i denna paragraf om gäldenärsregister utgör en nyhet i inkassolagen och har utformats efter mönster av 13 § kreditupplysningslagen. De är avsedda att undanröja risker för integritetskränkningar och liknande skador som kan uppkomma till följd av olämpliga överlåtelse eller upplåtelse av register eller genom olämpligt förfarande med register i samband med att inkassoverksamhet läggs ned e. d. Överträdelse av bestämmelserna kan medföra straff enligt 17 § i dess nya lydelse samt förverkande av register enligt den nya 17 a §.

Av skäl som berörts i avsnittet 4.3.5 har bestämmelserna begränsats till att gälla register i tillståndspliktig inkassoverksamhet. Detta torde från integritetsskyddssynpunkt vara tillräckligt, eftersom reglerna därmed kommer att gälla för huvuddelen av den kommersiellt bedrivna inkassoverksamheten. Tillståndspliktens omfattning framgår av 2 §.

Paragrafen tar vidare endast sikte på register över gäldenärer. Vanligen torde det här röra sig om en samling av uppgifter rörande personer och företag m. m. som är eller har varit gäldenärer i ärenden hos den som har upprättat registret. Detta är dock inte något krav för att reglerna i paragrafen skall bli tillämpliga. Som ett register över gäldenärer i paragrafens mening bör nämligen betraktas varje sådan samling av uppgifter rörande enskilda personer m. fl. som har upprättats för att i en inkassoverksamhet underlätta identifiering och eftersökande m. m. av gäldenärer. Bestämmelserna är tillämpliga oavsett den teknik med vilken ett register förs. De gäller sålunda, i likhet med motsvarande regler i kreditupplysningslagen, även sådana register som faller under datalagen.

Bestämmelserna är tillämpliga på ett register över gäldenärer i nyss angiven mening även om registret innehåller enbart uppgifter om adresser eller andra liknande uppgifter som inte har någon större betydelse från integritetsskyddssynpunkt. En annan sak är att datainspektionen i ett sådant fall sällan torde ha anledning att med stöd av inkassolagen motsätta sig

¹ Andra stycket har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

exempelvis en överlåtelse av registret. Rör det sig om ett register som omfattas även av datalagen, får hithörande frågor bedömas även med tillämpning av den lagen och eventuella föreskrifter som har meddelats med stöd av den.

11 § IL

Första stycket. Bestämmelsen avser såväl frivillig överlåtelse genom köp, byte eller gåva m. m. som tvångsöverlåtelse, t. ex. exekutiv försäljning. Den gäller vidare upplåtelser av olika slag, exempelvis med nyttjanderätt eller panträtt. Även vid upplåtelse är det likgiltigt om ersättning för upplåtelsen utgår eller inte. Självfallet avses i första stycket även en sådan begränsad upplåtelse som innebär att registrets ägare kan fortsätta att använda detta vid sidan av den till vilken registret har upplåtits. Reglerna i första stycket gäller också vid överlåtelse eller upplåtelse av en del av ett större register, om denna del är av sådan omfattning m. m. att den med ett naturligt betraktelsesätt kan anses utgöra ett eget register.

Huruvida medgivande till överlåtelse eller upplåtelse skall lämnas får bedömas med hänsyn till syftet bakom bestämmelserna i 10 a §. Registrets omfattning och natur har naturligtvis betydelse, liksom den omständigheten om den till vilken registret skall överlåtas eller upplåtas har tillstånd att bedriva inkassoverksamhet eller inte. I det senare fallet måste beaktas att registret genom överlåtelsen undandras från tillämpningen av 10 a § inkassolagen. Datainspektionen får givetvis ställa upp villkor för ett medgivande till överlåtelse eller upplåtelse, exempelvis gallring av registret.

Andra stycket. Anmälningsplikten m. m. enligt andra stycket motsvarar vad som gäller enligt 13 § andra stycket kreditupplysningslagen i dess nya lydelse. Skyldigheten att göra anmälan när ett register skall kasseras avser endast register över gäldenärer. Detsamma gäller bestämmelsen i andra meningen.

11 §¹

Den som är eller har varit verksam i *en* inkassoverksamhet som avser *indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning* får *inte* obehörigen röja eller utnyttja vad han till följd därav har fått veta om *enskildas* personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemligheter.

Första stycket tillämpas ej i fråga om den som enligt annan författning är underkastad en motsvarande tystnadsplikt. I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

(Jfr 11 § i promemoriaförslaget).

Tystnadsplikt enligt 11 § inkassolagen har hittills gällt för den som är eller har varit verksam i tillståndspliktig inkassoverksamhet. Kravet på tillstånd har i princip gällt inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning. Från

¹ Paragrafen har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

tillståndsplikten har dock varit undantagen dels inkassoverksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat, dels sådan inkassoverksamhet för annans räkning etc. som är av obetydlig omfattning och som därför inte har betraktats som yrkesmässig.

11 § IL

Enligt 1 § i den föreslagna nya lydelsen kommer lagen i fortsättningen i princip att omfatta all inkassoverksamhet som avser indrivning av fordran för annans räkning eller fordran som har övertagits för indrivning, dvs. även om det är fråga om indrivning av en enstaka fordran. Å andra sidan föreslås vissa ytterligare undantag från tillståndsplikten (2 §). Tillstånd skall sålunda i fortsättningen normalt inte krävas för inkassoverksamhet som utgör ett underordnat led i en annan verksamhet, om båda verksamheterna bedrivs utan förvärvssyfte. Detta gäller bl. a. den inkassoverksamhet som vissa intressorganisationer bedriver för medlemmars räkning. Tillstånd skall normalt inte heller krävas för s. k. koncerninkasso.

Som har framhållits i avsnittet 4.3.6 bör emellertid den nuvarande omfattningen av tystnadsplikten enligt 11 § inte inskränkas på det sätt som skulle bli fallet, om tystnadsplikten även i fortsättningen anknöts till tillståndsplikten. Bestämmelserna i 11 § har därför arbetats om.

Första stycket. Liksom hittills begränsas tystnadsplikten till att gälla för den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning. Det saknar emellertid i fortsättningen betydelse om inkassoverksamheten är tillståndspliktig eller inte. Tystnadsplikt enligt första stycket skall sålunda, med de undantag som kan följa av andra stycket, gälla även i inkassoverksamhet som utgör ett underordnat led i en verksamhet som bedrivs utan förvärvssyfte, t. ex. hos en facklig organisation, i inkassoverksamhet som utgör s. k. koncerninkasso och i inkassoverksamhet som bedrivs av företag som står under bankinspektionens tillsyn.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordades i departementspromemorian utvidgas tystnadsplikten nu enligt lagen till att gälla även för den som är eller har varit verksam i sådan mindre omfattande inkassoverksamhet som hittills över huvud taget inte har fallit under lagen. Som har framhållits i promemorian är fordringsägares och enskilda gäldenärs behov av skydd mot spridning av ömtåliga uppgifter som rör dem oberoende av i vilken omfattning ett inkassoombud bedriver inkassoverksamhet. Tystnadsplikten gäller därför även för t. ex. innehavare av juridiska byråer och andra näringsidkare som åtar sig inkassouppdrag, även om denna del av deras verksamhet är av obetydlig omfattning, samt för anställda hos dem som handlägger sådana uppdrag.

Bestämmelsen i första stycket avser endast den som är eller har varit verksam i en inkassoverksamhet. Av denna formulering får anses följa att tystnadsplikten inte gäller för någon som helt tillfälligt och utan inslag av yrkesmässighet inkasserar en fordran för annans räkning e. d., även om detta

sker under sådana förhållanden att lagen i och för sig är tillämplig (se under 1 §). 11 § IL

Tystnadsplikten enligt första stycket är straffsanktionerad enligt 20 kap. 3 § brottsbalken.

Andra stycket. I flera fall som på grund av den tidigare anknytningen till kravet på tillstånd inte har träffats av tystnadsplikten enligt 11 § inkassolagen gäller särskilda författningsbestämmelser som innebär en i huvudsak motsvarande tystnadsplikt. Här åsyftas bl. a. reglerna om s. k. banksekretess i 192 § lagen (1955:183) om bankrörelse, 98 § lagen (1955:416) om sparbanker och 89 § lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen.

För finansbolag som fr. o. m. den 1 juli 1980 omfattas av den nya lagen om finansbolag kommer en tystnadsplikt som motsvarar banksekretessen att gälla enligt 23 § i nämnda lag. Tystnadsplikten för advokat som inte är anställd vid allmän advokatbyrå kommer fr. o. m. den 1 januari 1981 att regleras av en bestämmelse som i samband med antagandet av den nya sekretesslagen har förts in i 8 kap. 4 § första stycket rättegångsbalken (se SFS 1980:101).

I den mån det sålunda finns särskilda författningsbestämmelser om en i huvudsak motsvarande tystnadsplikt i vissa verksamheter bör dessa tillämpas i stället för tystnadspliktsregeln i 11 § första stycket.

Inom ramen för det allmännas verksamhet torde det f. n. endast i undantagsfall förekomma inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning: som framgår av 1 § gäller inkassolagen inte för exekutiv myndighets verksamhet. Ett exempel på att ett allmänt organ bedriver sådan verksamhet är emellertid verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna. Vidare kan nämnas den inkassoverksamhet som en del kommuner bedriver för kommunala bolags och stiftelsers räkning.

Ett grundläggande syfte med den nya sekretesslagstiftningen är att offentliga funktionärens tystnadsplikt skall regleras uteslutande i sekretesslagen. För att åstadkomma detta har i prop. 1979/80:80 om följdlagstiftning till den nya sekretesslagen föreslagits ändringar i ett stort antal olika lagar som innehåller tystnadspliktsbestämmelser, vilka kan vara tillämpliga såväl för enskilda som för offentliga funktionärer. I regel innebär de föreslagna ändringarna att det till de aktuella reglerna om tystnadsplikt fogas ett tillägg som innebär att i det allmännas verksamhet i stället bestämmelserna i sekretesslagen skall tillämpas. Samtidigt finns det då i huvudsak likvärdiga tystnadspliktsbestämmelser i sekretesslagen.

I enlighet med den princip som sålunda skall tillämpas i regleringen av offentliga funktionärens tystnadsplikt bör naturligtvis inte heller tystnadspliktsregeln i förevarande paragraf gälla i det allmännas verksamhet. Detta innebär inte något särskilt problem när det gäller den nyss berörda verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna. För sådan verksamhet finns i 9 kap. 9 § första stycket sekretesslagen bestämmelser om sekretess i

ärenden om rättsligt biträde, vilka blir tillämpliga vid inkassouppdrag och innebär i huvudsak motsvarande tystnadsplikt som 11 § första stycket inkassolagen.

12 och 13 §§ IL

För den inkassoverksamhet som vissa kommuner enligt det tidigare sagda bedriver för kommunala bolags och stiftelsers räkning finns inte i sekretesslagen några bestämmelser som ger ett sekretesskydd som är likvärdigt med tystnadsplikten enligt 11 § första stycket. I viss utsträckning torde dock i hithörande fall komma att gälla sekretess enligt reglerna i 8 kap. 10 § sekretesslagen, vilka avser uppgifter om enskildas affärs- och driftförhållanden. Det kan, i vart fall f. n., inte anses påkallat att därutöver föra in bestämmelser i sekretesslagen som tar sikte på att åstadkomma tystnadsplikt i inkassoverksamhet för annans räkning.

I enlighet med det nu anförda skall bestämmelserna om tystnadsplikt i första stycket inte tillämpas i fråga om den som enligt annan författning är underkastad motsvarande tystnadsplikt. Som framgår av det som har sagts i det föregående avses härmed en väsentligen likvärdig tystnadsplikt, dvs. plikt att inte obehörigen röja vissa förhållanden. För tillämpligheten av bestämmelsen i andra stycket första meningen saknar det emellertid betydelse, huruvida tystnadsplikten enligt den andra författningen är straffsanktionerad enligt 20 kap. 3 § brottsbalken eller ej. Det skall nämnas att bestämmelserna om banksekretess inte är förenade med sådan sanktion. Vissa andra reaktionsmöjligheter står dock här till buds (jfr prop. 1979/80:80 om följdlagstiftning till den nya sekretesslagen, s. 46).

Vidare skall bestämmelserna om tystnadsplikt i första stycket inte tillämpas i det allmännas verksamhet. Där tillämpas i stället sekretesslagen.

12 §

Om *gäldenärens* skyldighet att ersätta *kostnader* för *inkassoåtgärder* finns särskilda bestämmelser.

(Jfr 12 § i promemoriaförslaget).

Ändringarna i 12 § är av redaktionell natur. Tidigare angavs i paragrafen att det fanns särskilda bestämmelser om gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för inkassoåtgärd "i vissa fall". De citerade orden har utgått till följd av de förslag som har lagts fram rörande ny lagstiftning om ersättning för inkassokostnader m. m. (se avsnittet 4.4).

13 §

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevanden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som *bedrivs* av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, *företag* under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillsynen skall utövas så, att den *inte* vållar större *kostnader* eller *olägenheter* än som är *nödvändigt*. 17 och 17 a §§ IL

(Jfr 13 § i promemoriaförslaget).

I första stycket har uttrycket "kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn" bytts ut mot "företag under bankinspektionens tillsyn". Beträffande denna ändring får hänvisas till avsnitten 4.3.2 och 4.3.6 samt till vad som i anslutning till 2 § har sagts rörande motsvarande ändring i den paragrafen.

17 §

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan *föreskrivet* tillstånd,
2. *bryter mot föreskrift enligt 3 § andra stycket att anmäla ändring av visst förhållande,*
3. *bryter mot 10 a § första stycket eller andra stycket första meningen eller mot föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen,* eller
4. lämnar osann uppgift i *sådana* fall som avses i 14 § andra stycket.

(Jfr 17 § första stycket i promemoriaförslaget).

Enligt den nya lydelsen av 3 § kan datainspektionen förena ett tillstånd till inkassoverksamhet med en föreskrift om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som har haft betydelse för tillståndet. I förevarande paragraf har som en ny punkt 2 förts in en bestämmelse om straff för den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot en sådan föreskrift. Som en ny punkt 3 har förts in bestämmelser om straff för den som på motsvarande sätt bryter mot de i 10 a § upptagna nya reglerna rörande gäldenärsregister i tillståndspliktig inkassoverksamhet eller mot föreskrift som har meddelats av datainspektionen med stöd av andra stycket andra meningen i 10 a §.

17 a §

Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, skall register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten förklarats förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om ett register har överlätit eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen ej har följts.

(Jfr 17 § andra stycket i promemoriaförslaget).

I denna nya paragraf har tagits upp bestämmelser om förverkande i vissa fall av gäldenärsregister i tillståndspliktig inkassoverksamhet. Bestämmelserna har utformats efter förebild av 20 § kreditupplysningslagen i dess nya lydelse.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 11 § och upphävandet av 16 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 juli 1981.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981 meddela föreskrift enligt 3 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

Har någon erhållit tillstånd till inkassoverksamhet enligt äldre bestämmelser men fordras ej sådant tillstånd enligt den nya lagen, skall dock föreskrift som har förenats med tillståndet fortsätta att gälla till dess datainspektionen beslutar om annat.

Ikraftträdandet och övergångsbestämmelserna har behandlats i avsnittet 4.5, till vilket här får hänvisas.

*Övergångs-
bestämmelser IL**Lagen om ersättning
för inkassokostnader
m. m. (kostnads-
lagen)***6.3 Förslaget till lag om ersättning för inkassokostnader m. m.**

Som har framgått i den allmänna motiveringen (avsnitten 4.4.2 och 4.4.3) skall den nya lagen reglera en gäldenärs skyldighet att ersätta kostnader inte bara för krav eller andra inkassoåtgärder som avses i inkassolagen utan även för enkla betalningspåminnelser och eventuella andra åtgärder som syftar till att förmå gäldenären att erlægga betalning för en förfallen skuld. Med anledning av detta anges i rubriken att lagen gäller ersättning för "inkassokostnader m. m."

1 §

Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att förmå gäldenären att erlægga betalning för en förfallen skuld.

(Jfr 1 § i promemorieförslaget).

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Denna fråga har behandlats utförligt i avsnittet 4.4.2, till vilket får hänvisas.

Som framgår av vad som har sagts i avsnittet 4.4.2 skall lagen reglera gäldenärens skyldighet att ersätta borgenärens kostnader för åtgärder som normalt ingår i det utomrättsliga förfarandet för indrivning av en förfallen fordran. I praktiken är det här fråga om enkla betalningspåminnelser, krav enligt 5 § inkassolagen och uppgörelser om amorteringsplaner på indrivningsstadiet samt andra rutinmässiga åtgärder i anslutning därtill, såsom samtal och korrespondens med gäldenären. De åtgärder som sålunda avses har beskrivits med uttrycket "åtgärder som syftar till att förmå gäldenären att erlægga betalning". Detta får anses ge en tillräckligt tydlig anvisning om att lagen inte berör frågan om gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader som avser olika rättsliga förfaranden eller exekutiva åtgärder. Det kan därför inte anses nödvändigt att, som föreslogs i departementspromemorian, i lagen ta

in en särskild erinran om detta tämligen självklara förhållande. Att lagen inte reglerar frågan om en gäldenärs eventuella skyldighet att ersätta kostnad för en mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran framgår av 5 §.

Av paragrafen framgår att lagen reglerar endast ersättningsskyldigheten för åtgärder som vidtas med avseende på en förfallen skuld, dvs. efter det att förfallodagen har inträtt. Kostnader för faktureringar, aviseringar eller påminnelser som görs före en fordrans förfallodag omfattas alltså inte av lagen.

I enlighet med vad som har utvecklats närmare i avsnittet 4.4.2 omfattar lagen inte frågan om en gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för förhandsavisering och bokföring av betalning enligt en amorteringsplan som har upprättats på indrivningsstadiet. Att bokföring av betalning inte utgör någon sådan åtgärd som avses i förevarande paragraf är utan vidare klart. Förhandsaviseringen kan inte anses utgöra en åtgärd som syftar till att förmå gäldenären att betala en förfallen skuld, eftersom amorteringsplanen innebär att nya förfallotider har fastställts.

Lagen är tillämplig oberoende av om gäldenären och borgenären är konsumenter eller näringsidkare, fysiska eller juridiska personer etc. Vidare bör framhållas att den är tillämplig oavsett huruvida indrivningsförfarandet omfattas av inkassolagen eller inte. Lagen gäller alltså även i fall då t. ex. en enskild fysisk person driver in en egen fordran som varken har uppkommit i näringsverksamhet eller har övertagits för indrivning (jfr 1 § inkassolagen i dess nya lydelse).

Vilka åtgärder av det i paragrafen angivna slaget som gäldenären är ersättningsskyldig för framgår av 2-5 §§.

2 §

Gäldenären är skyldig att utge ersättning för skriftlig betalningspåminnelse rörande skulden, om avtal därom har träffats senast i samband med skuldens uppkomst.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorieförslaget).

Med en betalningspåminnelse avses en sådan enklare påminnelse om skyldighet att betala en förfallen skuld som ofta sänds ut innan borgenären vidtar eller låter vidta strängare åtgärder i form av krav m. m. Såvitt angår förhållanden som omfattas av inkassolagen i dess nya lydelse framgår av 1 § i den lagen att en betalningsanmaning blir att betrakta som ett krav, om den förenas med någon annan påtryckning mot gäldenären än angivande av tid för betalning eller uppgift om att ärendet, om betalning inte sker, kommer att överlämnas till någon annan för inkasso. I ett sådant fall får frågan om gäldenärens ersättningsskyldighet bedömas enligt 3 § i förevarande lag.

För att gäldenären skall vara skyldig att betala ersättning för en

betalningspåminnelse fördras att avtal om sådan ersättningsskyldighet har träffats senast i samband med skuldens uppkomst. Huruvida ett sådant avtal föreligger får bedömas enligt vanliga regler. Det torde krävas att det på tydligt sätt har gjorts klart för gäldenären att han skall vara skyldig att ersätta betalningspåminnelse och att gäldenären har accepterat sådan skyldighet. I regel torde en skyldighet att betala ersättning för betalningspåminnelse över huvud taget bli aktuell endast i fall då ett formligt avtal rörande skulden upprättas, såsom vid banklån eller vid avbetalningsköp eller upprättande av kontokreditavtal. Det är främst med tanke på kontokreditavtalen som det anges att avtalet om ersättningsskyldighet skall ha träffats "senast" i samband med skuldens uppkomst. Ibland uppkommer ju här inte någon skuld på kontot förrän en längre tid efter det att själva kontokreditavtalet har ingåtts.

Som framgår av avsnittet 4.4.4 är avsikten att regeringen skall meddela föreskrifter om ersättningens storlek. När det gäller sådana betalningspåminnelser som det här är fråga om bör ersättningsbeloppet sättas avsevärt lägre än för krav. Frågan om utformningen av de här nämnda föreskrifterna berörs närmare under 4 §.

3 §

Gäldenären är vidare skyldig att utge ersättning för

1. krav rörande skulden, om kravbrev som har utformats på ett sådant sätt som anges i 5 § inkassolagen (1974:182) har lämnats över eller sänts till gäldenären,

2. upprättande av fullständig plan för amortering av återstående del av skulden, om planen har tillkommit i samråd med gäldenären samt har satts upp skriftligt och lämnats över eller sänts till gäldenären.

(Jfr 2 § första stycket i promemorieförslaget.)

Bestämmelsen i *punkt 1* om ersättningsskyldighet för kravkostnad tar inte i första hand sikte på kostnaderna för att upprätta och sända ut det enskilda kravbrevet. Ersättningsskyldigheten avser i stället hela kravförfarandet rörande en viss förfallen fordran. För att ersättningsskyldighet över huvud taget skall föreligga fördras emellertid att ett skriftligt krav har lämnats över eller sänts till gäldenären. F. n. anges i inkassokostnadskungörelsen att kravet skall ha "tillställts" gäldenären. Detta uttryck har undvikits, eftersom det inte sällan har vällat missuppfattningen att kravet bevisligen har kommit gäldenären till handa. Detta kan självfallet inte fördras. När kravbrevet har sänts till gäldenären måste det emellertid ha skett på ett ändamålsenligt sätt och under den adress som borgenären eller dennes ombud – med iakttagande av tillbörlig omsorg – har noterat som gäldenärens senast kända adress.

Ersättningsskyldighet för krav föreligger endast om kravbrevet har utformats på ett sådant sätt som anges i 5 § inkassolagen. Detta gäller oberoende av om den lagen är tillämplig på inkassoverksamheten eller inte.

Enligt *punkt 2* är gäldenären skyldig att betala ersättning för upprättande av amorteringsplan på indrivningsstadiet. För detta krävs till en början att planen är fullständig och alltså avser hela den återstående delen av kapitalskulden jämte ränta. De olika avbetalningstillfällena och storleken av varje delbetalning skall ha angetts i planen.

4 § kostnadslagen

Planen skall vidare ha upprättats i samråd med gäldenären. Detta utgör en viktig förutsättning för ersättningsskyldigheten. Det är sålunda endast när gäldenären har haft möjlighet att upplysa om sina ekonomiska möjligheter och att påverka planens utformning som upprättandet av denna kan anses utgöra en effektiv inkassoåtgärd. Om gäldenären uttryckligen har förklarat att han inte kommer att kunna fullfölja en föreslagen amorteringsplan, bör han inte bli ersättningsskyldig om planen likväl upprättas mot hans vilja. Detta följer av 4 §, som innebär att gäldenärens ersättningsskyldighet endast gäller kostnad som har varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt.

För att leda till ersättningsskyldighet skall planen ha upprättats skriftligt samt ha lämnats över eller sänts till gäldenären. Beträffande innebörden av sistnämnda förutsättning för ersättningsskyldigheten får hänvisas till vad som nyss har sagts beträffande krav.

4 §

Ersättningsskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver.

(Jfr 2 § andra stycket och 3 § första meningen i promemoriaförslaget).

Första stycket. Den förutsättning för ersättningsskyldigheten som här ställs upp motsvarar vad som hittills har gällt enligt inkassokostnadskungörelsen. Denna förutsättning måste i princip anses innebära att den åtgärd som kostnaden avser skall ha varit ägnad att leda till betalning. Alltför stränga anspråk härvidlag kan dock inte uppställas. Borgenären måste i regel vara berättigad att genom en betalningspåminnelse och/eller ett krav försöka få betalning även från en notoriskt betalningsovillig gäldenär. Det bör framhållas att enligt 6 och 7 §§ inkassolagen ett skriftligt krav normalt måste tillställas gäldenären innan rättslig åtgärd får vidtas mot honom. Som har sagts vid 3 § kan en amorteringsplan som har upprättats mot gäldenärens uttryckliga önskan inte anses skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt.

Kostnaden för en åtgärd som strider mot god inkassosed kan aldrig anses ha varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt. Ett kravbrev som innehåller ovederhäftiga utfall e. d. mot gäldenären föranleder alltså inte ersättningsskyldighet.

I regel torde det inte kunna anses skäligen påkallat för att ta till vara

borgenärens rätt att gäldenären tillställs fler än en betalningspåminnelse och ett kravbrev. Det torde också endast i undantagsfall kunna vara påkallat att man i samband med indrivningen av en fordran upprättar mer än en amorteringsplan. Ett sådant undantagsfall kan vara att gäldenären, sedan en amorteringsplan har upprättats, medverkar till en ny amorteringsplan därför att han önskar ytterligare lättnader i fråga om avbetalningarna. Det måste dock fordras att varje amorteringsplan, när den upprättades, kan anses ha framstått som en realistisk möjlighet för borgenären att få betalning för sin fordran.

Andra stycket. Som tidigare har framgått är det meningen att regeringen skall meddela verkställighetsföreskrifter till lagen vilka närmare reglerar ersättningsbeloppens storlek. Beträffande regleringens närmare innehåll kan följande nämnas.

I en särskild förordning bör fastställas de högsta ersättningsbelopp som normalt skall kunna utgå för skriftlig betalningspåminnelse, krav rörande skulden och amorteringsplan. Dessa belopp bör kunna överskridas, om särskilda skäl föreligger. En sådan reglering överensstämmer i princip med den som f. n. gäller enligt inkassokostnadskungörelsen.

Liksom f. n. bör beloppet för kravkostnadsersättning bestämmas så att det kan anses täcka kostnaderna för att upprätta och sända ut ett enda kravbrev, utformat i enlighet med bestämmelserna i 5 § inkassolagen, samt kostnaderna för andra åtgärder som normalt förekommer i ett kravförfarande, såsom mottagande och registrering av inkassouppdrag, enklare behandling av invändningar från gäldenären, bokföring och redovisning av inflytande betalning. Det sålunda fastställda beloppet – f. n. enligt inkassokostnadskungörelsen 55 kr. – bör normalt vara hela den ersättning som en gäldenär skall behöva utge för kravförfarandet rörande en viss skuld. Gäldenären bör alltså i regel inte vara skyldig att utge högre ersättning därför att borgenären eller dennes ombud har tillställt honom flera kravbrev. Detta följer av att en sådan åtgärd i allmänhet inte kan anses ha varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt. Om det finns särskilda skäl bör borgenären emellertid kunna ta ut en högre sammanlagd ersättning.

Vad som nu har sagts om en gäldenärs skyldighet att betala ersättning för kostnader för mer än ett kravbrev har i princip giltighet också för den situationen att en fordran mot en gäldenär har överlåtits från en borgenär till en annan. Har den förre borgenären framställt krav enligt 5 § inkassolagen mot gäldenären, torde det sålunda endast mer undantagsvis kunna anses vara skäligen påkallat för att ta till vara den senare borgenärens rätt att även denne framställer ett sådant krav innan han eventuellt vidtar rättslig åtgärd mot gäldenären. Om så emellertid kan anses vara fallet, är gäldenären skyldig att ersätta såväl den förre som den nye borgenärens kravkostnader. I den mån dessa tillsammans skulle överstiga det av regeringen för normalfall fastställda högsta beloppet, kan sådan skyldighet åläggas gäldenären med stöd av bestämmelsen om särskilda skäl.

I fråga om vad som i övrigt skall anses utgöra särskilda skäl för större ersättningskyldighet än i normalfallen torde hittillsvarande praxis kunna följas. Ersättning med högre belopp än som normalt gäller som maximum för krav bör sålunda kunna utgå t. ex. om kravförfarandet har fordrat översättningsarbete eller en onormalt stor arbetsinsats för att identifiera gäldenären c. d.

Som har sagts redan tidigare bör ersättningsbeloppet för skriftlig betalningspåminnelse kunna sättas avsevärt lägre än ersättningsbeloppet för krav. I enlighet med vad som har framhållits vid första stycket torde gäldenären i regel inte vara skyldig att utge ersättning för mer än en betalningspåminnelse avseende en skuld. Vid betalningspåminnelse torde det också mera sällan kunna föreligga särskilda skäl för högre ersättning än den som normalt skall gälla som maximum.

5 §¹

Har någon annan åtgärd än som avses i 2 eller 3 § vidtagits i syfte att förmå gäldenären att erlägga betalning för en förfallen skuld, är denne inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden. Vad nu sagts inskränker dock inte en gäldenärs skyldighet att ersätta kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran.

(Jfr 4 § första stycket i promemoriaförslaget).

Genom denna paragraf kommer till uttryck att lagen inom det i 1 § angivna tillämpningsområdet innefattar en uttömmande reglering av gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader för olika åtgärder. Samtidigt klargörs dock genom bestämmelsen i andra meningen att lagen över huvud taget inte är avsedd att reglera frågan om en gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för mer omfattande förhandling för biläggande av en tvistefråga rörande en fordran. I den delen får hänvisas till avsnittet 4.4.2.

6 §

Avtalsvillkor som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.

(Jfr 4 § andra stycket i promemoriaförslaget).

Paragrafen innebär att lagen är på det sättet tvingande till gäldenärens förmån att ett avtalsvillkor är ogiltigt, om det alägger honom en vidsträcktare ersättningskyldighet än som följer av lagen och till den anslutande verkställighetsföreskrifter om ersättningsbeloppen. Som framgår av vad som har sagts i avsnittet 4.4.5 tar bestämmelsen emellertid sikte endast på sådana avtalsvillkor som har tillkommit på förhand, dvs. innan en skyldighet att betala ersättning för betalningspåminnelse, krav eller amorteringsplan har konkret aktualiserats. Därefter kan gäldenären däremot med bindande

¹ Paragrafen har fått en något annan lydelse i propositionsförslaget.

verkan ta på sig en längre gående ersättningsskyldighet. Detta överensstämmer med den innebörd som vanligen brukar tilläggas bestämmelser av det här ifrågavarande slaget (jfr t. ex. prop. 1973:129 s. 193 och 232, 1976/77:123 s. 159 och 369 f samt 1979/80:9 s. 102). I övrigt får i denna fråga hänvisas till avsnittet 4.4.5.

*Övergångs-
bestämmelser
kostnadslagen*

*Lagsöknings-
lagen (LSL)*

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Bestämmelsen i 6 § tillämpas även på avtalsvillkor som har tillkommit före den nya lagens ikraftträdande.

Enligt 6 § i den nya lagen skall ett avtalsvillkor som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning för kostnader utöver vad som följer av lagen vara ogiltigt. Av allmänna grundsatsar torde följa att denna regel inte skulle drabba ett avtalsvillkor som har tillkommit före ikraftträdandet, om inte annat föreskrivs (jfr prop. 1976/77:123 med förslag till konsumentkreditlag m. m., s. 149). Om en gäldenär genom ett sådant avtalsvillkor har tagit på sig en längre gående ersättningsskyldighet än som följer av lagen, skulle detta villkor alltså i princip vara giltigt även med avseende på ersättning för åtgärd som har vidtagits först efter den nya lagens ikraftträdande. Det kan här vara fråga om villkor i t. ex. ett kreditavtal, vars giltighet sträcker sig långt in i framtiden. En sådan ordning är inte tillfredsställande och kan medföra komplikationer vilka med hänsyn till de belopp som är aktuella framstår som onödiga. På grund av det nu anförda gäller att bestämmelsen i 6 § skall tillämpas även på avtalsvillkor som har tillkommit före ikraftträdandet. Detta innebär att lagen blir tillämplig fullt ut i fråga om ersättning för varje åtgärd som omfattas av lagen och som har vidtagits efter dess ikraftträdande.

Av övergångsbestämmelserna till ändringarna i rättegångsbalken och småmålslagen framgår att den processrättsliga reglering som f. n. gäller i fråga om rätten till ersättning för inkassokostnad skall även efter den 1 juli 1981 tillämpas på ersättning för åtgärder som har vidtagits före nämnda dag. I fråga om krav bör det avgörande vara när kravet lämnades över eller sändes till gäldenären.

6.4 Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen

1 §

För fordran som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är förfallen till betalning får gäldenären lagsökas enligt vad som sägs i det följande.

Om panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge har skriftligen upplätits för en fordran som avses i första stycket, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur egendomen. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller företagsinteckning, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

För en fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m. får lagsökning äga rum även om fordringen inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. En förutsättning är dock att lagsökningen äger rum i samband med lagsökning enligt första eller andra stycket för den fordran som har föranlett den åtgärd som ersättningsanspråket avser.

Lagsökning för fordran på ersättning som avses i tredje stycket får äga rum endast i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m.

Vad som sägs i denna lag om gäldenären skall vid lagsökning som avser fastställelse till betalning ur viss egendom tillämpas på ägaren av egendomen.

(Jfr 1 § i promemoriaförslaget).

Första och andra styckena. Ändringarna är av rent redaktionell natur.

Tredje stycket. Genom det nya tredje stycket öppnas den i avsnittet 4.4.7 förordade möjligheten att lagsöka en gäldenär för fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § lagen om ersättning för inkassokostnader m. m., även om denna fordran inte grundar sig på ett skriftligt fordringsbevis. För att detta skall få göras krävs emellertid att lagsökningen för inkassokostnad sker i samband med lagsökning enligt första eller andra stycket för den fordran som har föranlett den åtgärd som ersättningsanspråket avser (huvudfordringen). Kravet på samband får normalt anses innebära att de båda fordringarna måste omfattas av samma ansökan om lagsökning. Av det nämnda kravet bör vidare följa att om ansökningen av någon anledning inte till någon del kan tas upp såvitt gäller huvudfordringen, så bör den samtidigt avvisas i fråga om inkassokostnaden. Borgenären har i sådant fall givetvis möjlighet att i stället kräva ut inkassokostnaden genom en ansökan om betalningsföreläggande.

Det bör understrykas att bestämmelsen i tredje stycket gäller endast när fordringen på ersättning för inkassokostnad inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. Om fordringen grundar sig på ett sådant fordringsbevis kan lagsökning för den äga rum enligt 1 § första eller andra stycket, varvid något krav på samband med en lagsökning för huvudfordringen inte uppställs.

Vid lagsökning enligt 1 § andra stycket gäller f. n. att i regel även kostnaden för lagsökningsförfarandet – däri inbegripet eventuell ersättning för inkassokostnad – fastställs att utgå ur den pantförskrivna egendomen. Grunden för detta är att den upplåtna panträtten i allmänhet anses gälla också för en del biförpliktelse, t. ex. indrivningskostnad och rättegångskostnad (jfr i fråga om panträtt i fast egendom Westerlind, Kommentarer till jordabalken, 6 kap., Stockholm 1977, s. 291 ff). Den nya lagstiftningen om ersättning för inkassokostnader m. m. innebär inte någon ändring i synen på skyldigheten att utge ersättning för inkassokostnad som en biförpliktelse till skyldigheten att betala huvudfordringen. Vid lagsökning enligt 1 § andra stycket kommer en fordran på ersättning för inkassokostnad sålunda även i fortsättningen att kunna fastställas att utgå ur den pantförskrivna egendo-

men. förutsatt att panträttsupplåtelsen får anses omfatta även inkassokostnad.

1 § LSL

Fjärde stycket. Här upptas den nya bestämmelse som, i enlighet med övervägandena i avsnittet 4.4.7, innebär att domstolens rätt och plikt till s. k. officialprövning av ett anspråk på ersättning för inkassokostnad bibehålls och t. o. m. utvidgas i någon mån. Bestämmelsen är tillämplig oavsett om lagsökningen för inkassokostnad äger rum enligt tredje stycket eller enligt något av de två tidigare styckena i paragrafen.

Av förevarande stycke och 3 § följer att en ansökan om lagsökning för inkassokostnad skall avvisas i den mån den kostnadsersättning som fordras inte kan utgå enligt den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. och till den anknytande verkställighetsföreskrifter beträffande ersättningsbeloppen. Prövningen av denna fråga skall göras av domstolen självmant och redan på ansökningsstadiet. Rörande den prövning som sålunda skall verkställas kan framhållas följande.

Om ansökningen innefattar anspråk på ersättning för betalningspåminnelse, bör det fordras att borgenären i ansökningen anger både att gäldenären efter förfallodagen för huvudfordringen har tillställts en skriftlig betalningspåminnelse och att gäldenären är skyldig att utge ersättning för påminnelsen enligt ett sådant avtal som avses i 2 § i den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. Yrkar borgenären ersättning för kostnad för krav bör det fordras att han i ansökningen anger att ett kravbrev, utformat på det sätt som sägs i 5 § inkassolagen, har lämnats över eller sänts till gäldenären efter huvudfordringens förfallodag. Begär borgenären ersättning för upprättande av amorteringsplan bör det fordras att han på motsvarande sätt anger att de i 3 § i den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. angivna förutsättningarna för rätt till ersättning för upprättandet av planen är uppfyllda. Som har framhållits i avsnittet 4.4.7 kan domstolen, när omständigheterna ger anledning till antagande exempelvis att ett kravbrev eller en amorteringsplan inte uppfyller förutsättningarna för rätt till ersättning, fordra in en avskrift av kravbrevet eller amorteringsplanen.

Det åligger vidare domstolen att pröva, om en kostnad som borgenären begär ersättning för har varit skäligen påkallad för att ta till vara borgenärens rätt (jfr 4 § första stycket i den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m.). Som har framhållits i departementspromemorian ligger det emellertid i sakens natur att domstolen vid den här diskuterade prövningen, som sker redan på ansökningsstadiet och på grundval enbart av borgenärens ansökan samt andra av honom ingivna handlingar, endast i uppenbara fall kan avvisa ett anspråk på ersättning för inkassokostnad därför att den ifrågakostnaden inte kan anses ha varit skäligen påkallad.

Om förutsättningarna för ersättningsskyldighet är uppfyllda, har domstolen att pröva att borgenären inte har yrkat ersättning med högre belopp än som i det enskilda fallet kan utgå enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. och de därtill anknytande verkställighetsföreskrifterna. Anled-

ning att överväga avvisning därför att ett alltför högt belopp har yrkats torde i allmänhet föreligga endast om borgenären gör anspråk på ersättning med högre belopp än det som för normalfallet skall utgöra maximum. I ett sådant fall måste det krävas att borgenären i ansökningen åberopar omständigheter som kan utgöra särskilda skäl för den högre ersättningen. Åberopar borgenären inte alls några speciella omständigheter eller är de omständigheter som anförs sådana att de inte kan anses utgöra särskilda skäl för högre ersättning än normalt, skall ansökningen avvisas såvitt gäller överskjutande belopp. Det torde dock bli sällsynt att domstolen på detta inledande stadium kan anses ha grund för att genom avvisning besluta att det yrkande som skall bli föremål för fortsatt förfarande sätts ned under maximibeloppet för normalfall.

Det bör påpekas att borgenären någon gång kan vara berättigad till högre ersättning än den som enligt regeringens föreskrifter om ersättningsbeloppens storlek skall gälla som maximum för normalfall, utan att han behöver åberopa att det föreligger sådana särskilda skäl som enligt dessa föreskrifter skall fordras för en högre ersättning. Detta gäller om gäldenären, sedan en skyldighet att betala ersättning för en kravkostnad e. d. har aktualiserats i det konkreta fallet, har åtagit sig att utge högre ersättning än han enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. skulle vara skyldig att betala. I ett sådant fall måste det fordras att borgenären i ansökningen anger att det föreligger ett åtagande av ifrågavarande innebörd från gäldenärens sida. I annat fall skall, i enlighet med vad som nyss sades, ansökningen avvisas såvitt gäller belopp som överstiger vad gäldenären normalt är skyldig att utge enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m.

Mot ett avvisningsbeslut enligt 1 § fjärde stycket och 3 § kan borgenären enligt 34 § lagsökningslagen föra talan genom besvär. Ett beslut om att helt eller delvis avvisa ett yrkande om ersättning för inkassokostnad innebär inte att frågan om borgenärens rätt till ersättning enligt det avvisade yrkandet är rättskraftigt avgjord. Borgenären är således oförhindrad att genom stämning eller i summarisk process på nytt framställa ett avvisat yrkande, som då kan vara bättre underbyggt. Att detta dock inte alltid kan ske genom en ny ansökan om lagsökning följer av 1 § tredje stycket. Har det lagsökningsmål i vilket ett visst yrkande har avvisats hänskjutits till rättegång, torde borgenären vidare i den rättegången kunna framställa det avvisade yrkandet, under de förutsättningar som anges i 13 kap. 3 § rättegångsbalken. Sker det och finner domstolen att anspråket är ogrundat, skall det givetvis inte då avvisas utan ogillas.

Femte stycket. Bestämmelsen motsvarar sakligt sett nuvarande 1 § fjärde stycket. I detta anges f. n. att vad som i lagen sägs om gäldenären skall vid lagsökning enligt 1 § andra stycket tillämpas på ägaren av den egendom ur vilken betalning söks. Som har berörts i anslutning till andra stycket kan emellertid en fordran på ersättning för inkassokostnad fastställas till betalning ur pantförskriften egendom, förutsatt att panträttsupplåtelsen får

anses omfatta även sådan kostnad. Detta gäller även om lagsökning för inkassokostnaden sker enligt 1 § tredje stycket. På grund av detta har hänvisningen till andra stycket ersatts med en uttrycklig beskrivning av den situation som avses med förevarande bestämmelse.

3 och 12 §§ LSL

3 §

Finner rätten att de handlingar som har åberopats ej utgör bevis om fordran eller rätt till betalning ur den egendom som har angivits eller finner rätten annars att hinder föreligger mot att tu upp en ansökan enligt 1 § första, andra eller tredje stycket, skall den avvisas. Bevis om avvisning skall tecknas på det ena exemplaret av ansökningen.

(Jfr 3 § i promemorieförslaget).

Bestämmelserna i paragrafen har ändrats så att de omfattar även en ansökan om lagsökning enligt det nya tredje stycket i 1 §. I övrigt är ändringarna av redaktionell eller förtydligande natur. I fråga om sambandet mellan paragrafen och det nya fjärde stycket i 1 § får hänvisas till vad som har sagts i anslutning till sistnämnda bestämmelse.

12 §

Gör gäldenären någon annan invändning mot kravet än som anges i 10 och 11 §§ och vill han styrka sin invändning, skall han genast förete sina bevis. Härvid gäller endast skriftliga bevis. Finner rätten att gäldenären har skäl för invändningen, skall målet hänskjutas som tvistigt till rättegång.

Grundas kravet på en fordringsbevis enligt vilket gäldenären skall ha en motprestation för sin betalning och gör gäldenären en invändning som gäller motprestationen, skall målet som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären har visat sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning annars är oklar. Detsamma gäller när gäldenären gör invändning mot ett krav som avser ersättning enligt 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m.

(Jfr 12 § i promemorieförslaget).

Första stycket. Ändringarna är uteslutande av redaktionell natur.

Andra stycket. Om gäldenären i lagsökningsförfarandet gör en invändning mot ett anspråk på ersättning för inkassokostnad bör målet i den delen, i enlighet med vad som har föreslagits i departementspromemorian, lämpligen behandlas enligt samma regler som sedan tidigare gäller enligt 12 § andra stycket. En bestämmelse om detta har tagits in som en andra mening i andra stycket. Med anledning av vad domstolsverket har anfört i sitt remissyttrande kan framhållas att bestämmelsen är avsedd att tillämpas vare sig det ifrågasvarande ersättningsanspråket grundas på skriftligt fordringsbevis eller inte.

Den nya bestämmelsen i andra meningen innebär att ersättningsanspråket skall som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären gör en invändning

mot detta och visar sannolika skäl för invändningen eller om borgenärens rätt till betalning enligt ersättningsanspråket annars framstår som oklar med hänsyn till invändningen. Om lagsökningens målet avser såväl huvudfordringen som ett anspråk på ersättning för inkassokostnad men gäldenären endast framställer invändning mot det senare anspråket, saknas det anledning att hänskjuta målet till rättegång i den del som gäller huvudfordringen.

Som tidigare har nämnts kan skyldigheten att utge ersättning för inkassokostnad anses utgöra en biförpliktelse till skyldigheten att betala den fordran som har föranlett kostnaden. Om en borgenär har framställt exempelvis ett krav rörande en fordran som han anser sig ha mot en gäldenär men denne sedermera inte befinns skyldig att betala den påstådda fordringen, är den förmente gäldenären givetvis inte heller skyldig att ersätta kravkostnaden.

Det kan tänkas inträffa att en gäldenär som lagsöks såväl för inkassokostnad som för huvudfordringen framställer en uttrycklig invändning endast mot det senare anspråket. I ett sådant fall får gäldenären emellertid, åtminstone i regel, anses ha framställt invändning också mot anspråket på ersättning för inkassokostnad. Om gäldenären har visat sådana skäl för invändningen mot huvudfordringen att denna som tvistig skall hänskjutas till rättegång, bör därmed också anspråket på ersättning för inkassokostnad hänskjutas.

18 §

För att få ut en penningfordran som inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis och inte avser skadestånd kan borgenären utverka betalningsföreläggande enligt vad som sägs i det följande.

Betalningsföreläggande får ges för fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m. i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt den lagen.

(Jfr 18 § i promemoriaförslaget).

Första stycket. Här har gjorts endast några språkliga ändringar.

Andra stycket. I detta stycke har tidigare endast funnits en bestämmelse om att betalningsföreläggande får ges för fordran som avser inkassoåtgärd. Även genom styckets nya lydelse fastslås detta förhållande, liksom att betalningsföreläggande också kan ges för fordran på ersättning för skriftlig betalningspåminnelse enligt 2 § i den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. I andra stycket har emellertid även tagits in en regel som innebär att betalningsföreläggande för fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § i den nämnda lagen får ges endast i den mån ersättningen kan utgå enligt lagen. Härmed åsyftas att, på motsvarande sätt som med det nya 1 § fjärde stycket, bibehålla och i någon mån utvidga domstolens rätt och plikt till s. k. officialprövning av anspråk på ersättning för inkassokostnad (se avsnittet 4.4.7).

Den nya lydelsen av andra stycket innebär att en ansökan om betalningsföreläggande, som avser ersättning för betalningspåminnelse, krav eller amorteringsplan, enligt 21 § lagsökningslagen skall avvisas i den mån den fordrade ersättningen inte kan utgå enligt den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. Beträffande domstolens prövning av avvisningsfrågan samt borgenärens möjligheter att anföra besvär över ett avvisningsbeslut och att på nytt framställa ett avvisat anspråk kan hänvisas till vad som i anslutning till 1 § fjärde stycket har sagts om motsvarande spörsmål vid lagsökning för inkassokostnad.

Om gäldenären på rätt sätt och inom rätt tid bestrider en ansökan om betalningsföreläggande som avser ersättning för inkassokostnad, skall enligt 26 § lagsökningslagen målet i den delen som tvistigt hänskjutas till rättegång, om borgenären begär det.

Även vid betalningsföreläggande torde det ofta kunna inträffa att en gäldenär, som har delgetts en ansökan som avser både inkassokostnad och den fordran som har föranlett kostnaden, uttryckligen bestrider ansökningen endast såvitt gäller den senare fordringen. I enlighet med vad som har anförts i anslutning till 12 § beträffande motsvarande situation vid lagsökning får bestridandet i ett sådant fall i regel anses omfatta också anspråket på inkassokostnad. Begär borgenären att målet skall hänskjutas till rättegång, bör hänskjutandet då avse även kostnadsanspråket.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

Bestämmelsen innebär att lagsökningslagen i dess lydelse före den 1 juli 1981 fortfarande skall tillämpas vid lagsökning eller betalningsföreläggande som avser ersättning för kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före den dagen.

6.5 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

18 kap. 8 §

Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Ersättning för rättegångskostnad skall även innefatta ränta efter sex procent från dagen då målet avgöres till dess betalning sker.

Övergångsbestämmelser LSL

Rättegångsbalken

Ändringen, som motsvarar vad som föreslogs i departementspromemorian, innebär att det nuvarande andra stycket upphävs och att det nuvarande tredje stycket träder i dess ställe. Det upphävda andra stycket innehöll bestämmelser om att inkassoåtgärd som hade vidtagits före rättegången ersattes som rättegångskostnad, varvid ersättningen utgick enligt bestämmelser som meddelats av regeringen, dvs. enligt inkassokostnadskungörelsen. På sådana kostnader tillämpas i fortsättningen den nya lagen om ersättning för inkassokostnader m. m. och till den anslutande författningar.

Lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

6.6 Förslaget till lag om ändring i lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden

8 §

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans,
2. ansökningsavgift,
3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,
4. vittnesbevisning,
5. översättning av handling.

Ersättning utgår endast i den mån kostnaden varit skäligen påkallad för tillvaratagande av partens rätt.

Ersättning som anges i första stycket 3 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Med kostnad som sägs i första stycket 1 jämställes kostnad för annan rådgivning som lämnas av advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå, i den mån den ej överstiger i rättshjälpslagen bestämd rådgivningsavgift.

Har mål till en början handlagts i annan ordning än enligt denna lag, utgår ersättning för kostnad som uppkommit i samband därmed enligt vad som gäller därom.

Ändringen motsvarar vad som föreslogs i departementspromemorian. Den innebär att nuvarande punkt 6 i första stycket – enligt vilken ersättning för rättegångskostnad får avse även kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före rättegången – utgår. Vidare innebär ändringen att den nuvarande hänvisningen i tredje stycket till nämnda punkt 6 samtidigt utgår.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

7 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173),
2. lag om ändring i inkassolagen (1974:182),
3. lag om ersättning för inkassokostnader m. m.,
4. lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen),
5. lag om ändring i rättegångsbalken,
6. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

8 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1

**Lagförslag i departementspromemorian (Ds Ju 1979:8)
Kreditupplysning och inkasso**

Förslag till

Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs att 1-4, 6-8, 10-13, 16, 19 och 20 §§ kreditupplysningslagen (1973:1173) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet. Förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar omfattas dock ej av lagen, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller annan kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn än finansbolag enligt lagen (1979:000) om finansbolag. Ej heller gäller lagen förmedling av upplysningar mellan företag inom samma koncern.

Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet som innebär att någon annat än i enstaka fall lämnar kreditupplysningar mot ersättning eller som ett led i näringsverksamhet. Lagen gäller också annan kreditupplysningsverksamhet, om den är av större omfattning.

Lagen omfattar ej

1. verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan kreditinrättningar, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller annan kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn än finansbolag enligt lagen (1979:000) om finansbolag,

2. verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern, eller

3. utgivning av tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, om utgivningen sker utan väsentligt syfte att förmedla kreditupplysningar.

¹ Nuvarande lydelse angiven enligt förslag i prop. 1978/79:170

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vid tillämpningen av andra stycket 1 skall med kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn jämföras annat företag under inspektionens tillsyn, om det har inrättats för kreditupplysningsverksamhet.

2 §

I lagen avses med kreditupplysning: uppgift, omdöme eller råd som lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende.

personupplysning: kreditupplysning om *annan* enskild person *än den som är näringsidkare eller annars har så väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet att uppgift om hans egna förhållanden behövs för att belysa verksamhetens ekonomiska ställning.*

I lagen avses med kreditupplysning: uppgift, omdöme eller råd som lämnas till ledning för bedömning av annans kreditvärdighet eller vederhäftighet i övrigt i ekonomiskt hänseende.

personupplysning: kreditupplysning om enskild person.

3 §

Kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den *bedrivs* genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den *bedrivs* genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.*

4 §

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antagas* bli bedriven på ett

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antas* bli bedriven på ett

Nuvarande lydelse

sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder *och* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas.

Föreslagen lydelse

sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Det* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som har haft betydelse för tillståndet.*

Tillstånd får ej meddelas någon för vilken gäller inskränkning i rätten att förvärva fast egendom enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

6 §

Uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning, ras eller hudfärg får icke insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Uppgift om att någon *misstänkes* eller dömts för brott eller avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om socialhjälp, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet eller utlänningslagen (1954:193) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Uppgift om att någon *misstänks* eller dömts för brott eller avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om socialhjälp, lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, *lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande, lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.* eller utlänningslagen (1954:193) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Medgivande som avses i andra stycket får lämnas endast om synnerliga skäl föreligger.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Personuppgift får ej innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd eller som lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut får icke heller lagras.

Datainspektionen får medge undantag från bestämmelserna i första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, datainspektionen får föreskriva undantag från bestämmelserna i första stycket, om det behövs för att undvika att personuppgift blir uppenbart missvisande.

8 §

Personuppgift får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om fem år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som användes i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan uppgift lämnas om den som uppgiften avser.

Personuppgift får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om tre år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. *För uppgift om att någon inställt sina betalningar, varit försatt i konkurs eller medgivits ackord och om att någon haft inflytande över ett visst företag gäller dock en tid av fem år.*

Uppgift som enligt första stycket ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som används i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan uppgift lämnas om den som uppgiften avser.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Var och en har rätt att mot skäligen avgift hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om innehållet i de uppgifter som finns lagrade om honom.

Var och en har rätt att mot skäligen avgift hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om innehållet i de uppgifter som finns lagrade om honom *eller om att sådana uppgifter ej finns lagrade i verksamheten.*

11 §

Om personupplysning lämnas på annat sätt än genom offentliggörande i tryckt skrift, skall skriftligt meddelande *om upplysningens innehåll* samtidigt lämnas kostnadsfritt till den som upplysningen avser.

Om personupplysning lämnas på annat sätt än genom offentliggörande i tryckt skrift, skall *den som avses med upplysningen* samtidigt och kostnadsfritt *tillställas* skriftligt meddelande om vad upplysningen innehåller rörande honom och för vems räkning den har begärts. *Har som ett led i upplysningen uppgifter lämnats även om annan person, skall detta anges i meddelandet jämte den andra personens namn. Andra uppgifter rörande den personen än identitetsuppgifter och adress får ej framgå av meddelandet.*

12 §

Förekommer anledning till misstanke att uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månaders perioden eller i register som användes i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål vidtaga skäligen åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsför-*

Nuvarande lydelse

ske tillställas var och en som under den senaste tolvmånadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Föreslagen lydelse

ordningen, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolvmånadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Har fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

13 §

Register som användes i kreditupplysningsverksamhet får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Upphör någon att bedriva kreditupplysningsverksamhet, skall han anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i sådant fall hur det skall förfaras med register som använts i verksamheten.

Den som upphör att bedriva kreditupplysningsverksamhet eller som avser att kassera ett register som används i sådan verksamhet skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i sådana fall hur det skall förfaras med register som berörs av åtgärden.

16 §

Datainspektionen har rätt att företaga inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att taga del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall lämna datainspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär för sin tillsyn.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet genom utgivande av tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen,

Nuvarande lydelse

Till böter eller fängelse i högst ett år *dömes* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras.

2. bryter mot 6-9 eller 13 § eller mot föreskrift som meddelats enligt 4 § första stycket eller 17 §, eller

3. lämnar osann uppgift i fall som avses i 10 eller 11 § eller i 16 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter utgivandet kostnadsfritt tillstålla datainspektionen ett exemplar av skriften.

19 §²

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant *tillstånd* erfordras.

2. bryter mot 6-9 §, 13 § *första stycket eller andra stycket första meningen eller 16 § tredje stycket.*

3. *bryter* mot föreskrift som meddelats enligt 4 § *andra stycket, 13 § andra stycket andra meningen* eller 17 §, eller

4. lämnar osann uppgift i fall som avses i 10 § *eller 16 § andra stycket eller i meddelande enligt 11 § såvitt angår förhållande som avses i 11 § första eller andra meningen.*

20 §

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket.

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan tillstånd enligt denna lag, när sådant *tillstånd* erfordras, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket *eller om föreskrift som meddelats enligt 13 § andra stycket andra meningen ej följts.*

² Senaste lydelse 1975:742

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1980 meddela föreskrift enligt 4 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

**Förslag till
Lag om ändring i inkassolagen (1974:182)**

Härigenom föreskrivs i fråga om inkassolagen (1974:182)

dels att 1-3, 5, 7, 10, 11, 12, 13 och 17 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att rubrikerna närmast före 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att rubriken närmast före 4 §, "Verksamhetens bedrivande m. m.", skall bytas ut mot rubriken "Regler för inkassoverksamhet".

dels att närmast före 9 § skall införas en ny rubrik, "Verkan av viss betalning".

dels att närmast före 10, 11 och 12 §§ skall införas nya rubriker av nedan angivna lydelse.

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av nedan angivna lydelse samt närmast före denna en ny rubrik av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 §

Denna lag gäller yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet. Verksamhet hos exekutiv myndighet omfattas dock ej av lagen.

Denna lag gäller inkassoverksamhet som avser

1. indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning.

2. indrivning av egna fordringar som tillkommer annan än enskild person eller dödsbo, eller

3. indrivning av egna fordringar som tillkommer enskild person eller dödsbo och som har uppkommit i näringsverksamhet.

Med inkassoverksamhet avses i denna lag verksamhet med syfte att driva in betalning för fordran.

Med inkassoverksamhet förstås i lagen verksamhet för indrivning av fordran genom krav eller annan åtgärd som ej endast innebär att gäldenären underrättas eller erinras om fordringen.

Lagen gäller ej exekutiv myndighets verksamhet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Tillstånd m. m.

Tillstånd för viss inkassoverksamhet

2 §

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som *bedrivs* av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillstånd behövs *dock* ej för inkassoverksamhet som

1. är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar.

2. utgör ett underordnat led i en annan verksamhet som bedrivs utan förvärvssyfte.

3. bedrivs av ett företag för annat företag som tillhör samma koncern, eller

4. bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Undantagen under andra stycket 2 och 3 gäller ej, om verksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt denna lag hade kunnat driva in fordringarna.

3 §

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antagas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder *och* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas.

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Det* får förenas med föreskrift om hur verksamheten

Nuvarande lydelse

Krav mot gäldenär skall framställas *skriftligen*. Vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader skall anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för ränteberäkningen.

I samband med krav skall anges viss skälig tid inom vilken gäldenären har att betala frivilligt eller anmäla om han har någon invändning mot kravet.

Föreslagen lydelse

skall bedrivas och om skyldighet att anmäla ändring av förhållande som har haft betydelse för tillståndet.

5 §

Krav mot gäldenär skall framställas *skriftligt*. Det skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och adress och om det förhållande som fordringen grundar sig på samt anvisning om lämpligt betalningssätt. Är det fråga om fordran som har överlåtits eller pantsatts och kan gäldenären därför ej med befriande verkan betala till överlåtare eller pantsättare, skall kravet även innehålla tydlig upplysning om detta förhållande.

I krav skall vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för ränteberäkningen.

7 §

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandraga sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frånga vad som *föreskrives* där.

Bestämmelsen i 6 § gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandraga sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frånga vad som *föreskrivs* där.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Hantering av inkasserade medel**

10 §

Medel som inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda och utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande. *Har ej annat avtalats, skall medlen utan dröjsmål redovisas till huvudmannen.*

Medel som inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda. *Har medlen uppburits i inkassoverksamhet som ej är av tillfällig natur och ej heller avser endast enstaka fordringar, skall de utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande.*

Har den som får borgenärs uppdrag att driva in fordran annat, förlöpande uppdrag av borgenären att i väsentlig omfattning uppbära medel för dennes räkning utan skyldighet att hålla dessa medel avskilda, kan parterna skriftligen överenskomma om undantag från första stycket.

Medel som inkasserats för annans räkning skall utan dröjsmål redovisas till denne, om ej annat har avtalats.

Register i inkassoverksamhet

10 a §

Register som avser gäldenärer och som används i inkassoverksamhet för vilken fordras tillstånd enligt denna lag får överlätas eller upplätas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör med inkassoverksamhet som avses i första stycket eller som avser att kassera ett register som används i sådan verksamhet skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i sådana fall hur det skall förfaras med register som berörs av åtgärden.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Tystnadsplikt i inkassoverksamhet.**

11 §

Den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet för vilken krävs tillstånd enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han till följd därav fått veta om enskilda personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemlighet.

Den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet avseende indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning får ej obehörigen yppa vad han till följd därav fått veta om enskilda personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemlighet.

I stället för första stycket gäller särskilda bestämmelser om tystnadsplikt i verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Kostnad för inkassoåtgärd

12 §

Om gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för inkassoåtgärd i vissa fall finns särskilda bestämmelser.

Om gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för inkassoåtgärd finns särskilda bestämmelser.

13 §

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillsynen skall utövas så, att den icke vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändig.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*17 §¹

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras, eller

2. lämnar osann uppgift i fall som avses i 14 § andra stycket.

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant *tillstånd* erfordras.

2. *bryter mot föreskrift enligt 3 § andra stycket att anmäla ändring av visst förhållande,*

3. *bryter mot 10 a § första stycket eller andra stycket första meningen eller mot föreskrift som meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen, eller*

4. lämnar osann uppgift i fall som avses i 14 § andra stycket.

Har inkassoverksamhet bedrivits utan tillstånd enligt denna lag, när sådant tillstånd erfordras, skall register som avser gäldenärer och som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överläts eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen ej följts.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1980 meddela föreskrift enligt 3 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

Har någon erhållit tillstånd till inkassoverksamhet enligt äldre bestämmelser men fordras ej sådant tillstånd enligt den nya lagen, skall dock föreskrift som förenats med tillståndet fortsätta att gälla till dess datainspektionen beslutar om annat.

¹ Senaste lydelse 1975:744.

Förslag till Lag om ersättning för inkassokostnad

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att utge ersättning för inkassokostnad.

Med inkassokostnad förstås i lagen en borgenärs kostnad för krav och andra åtgärder som har syftat till att förmå gäldenären att betala en förfallen skuld, dock ej kostnad för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande fordran.

2 § Gäldenären är skyldig att utge ersättning för inkassokostnad som avser

1. krav rörande skulden, om kravbrev som har utformats enligt 5 § inkassolagen (1974:182) har tillställts gäldenären.

2. upprättande i samråd med gäldenären av fullständig plan för amortering av återstående del av skulden, om planen har satts upp skriftligt och tillställts gäldenären.

Ersättningskyldighet enligt första stycket gäller endast kostnad som har varit skäligen påkallad för att ta tillvara borgenärs rätt.

3 § Ersättning som avses i 2 § utges med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver. Med fordran på sådan ersättning följer inte rätt till ränta.

4 § För annan inkassokostnad än som avses i 2 § är gäldenären inte skyldig att utge ersättning.

Avtal som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning för inkassokostnad utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.

5 § Beträffande skyldighet att ersätta kostnader för rättsligt förfarande och liknande åtgärder finns särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen)**

Härigenom föreskrivs att 1-3, 5, 12, 18, 19 och 22 §§ lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

För fordran som grundar sig å skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är till betalning förfallen må gäldenären lagsökas enligt vad nedan sägs.

Om för fordran som avses i första stycket skriftligen upplåtits panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur egendomen. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller företagsinteckning, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

Lagsökning får också äga rum för fordran på ersättning för inkassokostnad som inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis, om det sker i samband med lagsökning enligt första eller andra stycket för den fordran som har föranlett inkassokostnaden.

Lagsökning för fordran på ersättning för inkassokostnad får äga rum endast i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt lagen (1979:000) om ersättning för inkassokostnad.

Vad i denna lag sägs om gäldenären tillämpas vid lagsökning enligt andra stycket på ägaren av den egendom ur vilken betalning sökes.

Vad i denna lag sägs om gäldenären tillämpas vid lagsökning som avser fastställelse till betalning ur viss egendom på ägaren av egendomen.

2 §²

Lagsökning skall göras skriftligen hos allmän underrätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke.

¹ Senaste lydelse 1973:1074

² Senaste lydelse 1973:1074

Nuvarande lydelse

hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och, där så kan ske, dennes personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer, så ock fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären angevise ock de omständigheter som betinga rättens behörighet, om denna ej framgår av vad eljest anföres. Vid ansökningen skall fogas styrkt avskrift av handling varå fordringen grundas och, då betalning enligt 1 § andra stycket sökes ur fast egendom, skepp eller skeppsbygge, av handling varigenom panträtt i egendomen upplåtits.

Ansökningen skall jämte avskrift som *angives* i första stycket avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. *Är endast ett exemplar ingivet, ombesörje* rätten mot *stadgad* avgift *erforderlig* avskrift, *och gälle den i målet lika med huvudskrift.*

Föreslagen lydelse

Avser ansökningen inkassokostnad, skall vid ansökningen fogas styrkt avskrift av kravbrev eller annan handling för vars upprättande ersättning begärs.

Ansökningen skall jämte avskrift som *anges* i första *och andra styckena* avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. *Har endast ett exemplar givits in, skall rätten mot föreskriven avgift göra den avskrift som behövs.*

3 §³

Finns återopade handlingar icke innefatta bevis om fordran eller rätt till betalning ur angiven egendom eller prövar rätten eljest hinder möta att upptaga ansökan enligt 1 § första eller andra stycket, skall den avvisas. Bevis därom skall tecknas å ena exemplaret av ansökningen.

Finner rätten att de handlingar som har återopats ej utgör bevis om fordran eller rätt till betalning ur den egendom som har angivits eller finner rätten annars att hinder föreligger mot att ta upp ansökan enligt 1 § första–tredje styckena, skall avvisning ske. Bevis om avvisning skall tecknas på det ena exemplaret av ansökningen.

5 §⁴

Det exemplar av ansökningen varå enligt 4 § föreläggandet tecknats skall jämte fordringshandlingen

Det exemplar av ansökningen varå enligt 4 § föreläggandet tecknats skall jämte fordringshandlingen

³ Senaste lydelse 1971:496

⁴ Nuvarande lydelse angiven enligt SFS 1978:773, som träder i kraft den 1 juli 1979

Nuvarande lydelse

delgivas gäldenären på sätt om stämning i tvistemål är stadgat.

Föreslagen lydelse

och handling som avses i 2 § andra stycket delgivas gäldenären på sätt om stämning i tvistemål är stadgat.

12 §

Gör gäldenären mot kravet annan invändning än i 10 och 11 §§ sägs och vill styrka den, skall han genast förete sina bevis; ej må andra än skriftliga bevis gälla. Finnes gäldenären hava skäl för invändningen, hänskjute rätten målet såsom tvistigt till rättegång.

Grundas kravet å fordringsbevis vari gäldenären betingat sig vederlag för den utfästa betalningen och gör gäldenären invändning som har avseende å vederlaget, skall målet såsom tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären förebragt sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning eljest finnes stridig.

Grundas kravet på ett fordringsbevis enligt vilket gäldenären skall ha en motprestation för sin betalning och gör gäldenären en invändning som gäller motprestationen, skall målet som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären har visat sannolika skäl för invändningen eller borgenärens rätt till betalning annars är oklar. Detsamma gäller när gäldenären gör invändning mot ett krav som avser inkassokostnad.

18 §⁵

För utfående av penningfordran som ej grundar sig å skriftligt fordringsbevis och icke avser skadestånd äge borgenären utverka betalningsföreläggande enligt vad nedan sägs.

Betalningsföreläggande må givas för fordran som avser inkassoåtgärd.

Betalningsföreläggande får ges för fordran på ersättning för inkassokostnad i den mån den fordrade ersättningen kan utgå enligt lagen (1979:000) om ersättning för inkassokostnad.

19 §⁶

Ansökning om betalningsföreläggande skall göras skriftligen eller muntligen hos allmän under rätt. Ansökningen skall innehålla uppgift om borgenärens namn, personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer samt gäldenärens namn och, där så kan ske, dennes personnummer, yrke, hemvist, postadress och telefonnummer, så ock fordringens belopp och den ränta som fordras. Borgenären ange tillika i ansökningen eller i räkning

⁵ Senaste lydelse 1971:318

⁶ Senaste lydelse 1973:241

Nuvarande lydelse

som åberopas tydligt och fullständigt grunden för fordringen och tiden för dess tillkomst samt de omständigheter som betinga rättens behörighet, om denna ej framgår av vad eljest anföres.

Ansökning som göres skriftligen skall avlämnas i två exemplar och vara egenhändigt undertecknad av borgenären eller hans ombud. Är endast ett exemplar ingivet, besörje rätten mot stadgad avgift erforderlig avskrift, och gälle den i målet lika med huvudskrift. Göres ansökning muntligen, skall genom rättens försorg mot stadgad avgift uppteckning därav ske i två exemplar; borgenären eller hans ombud skall med sin underskrift vitsorda att uppteckningen är riktig. Uppteckningen gälle sedan som huvudskrift.

Räkning som åberopas skall *ingivas* i två exemplar; *är räkningen ingiven i allenast ett exemplar, skall mot stadgad avgift avskrift därav besörjas av rätten.*

Föreslagen lydelse

Avser ansökningen inkassokostnad, skall vid ansökningen fogas styrkt avskrift av kravbrev eller annan handling för vars upprättande ersättning begärs.

Räkning och annan handling som åberopas skall *ges in* i två exemplar. *Har endast ett exemplar givits in, skall rätten mot föreskriven avgift göra den avskrift som behövs.*

22 §⁷

Upptages ansökningen, förelägge rätten gäldenären att, såframt han vill helt eller till någon del bestrida ansökningen, inom viss av rätten bestämd tid efter det ansökningen jämte räkning, om sådan åberopats, blivit honom delgiven, skriftligen hos rätten anmäla sitt bestridande vid påföljd att utmätning eljest må ske. Vid utsättande av tiden för anmälan av bestridande har rätten att taga hänsyn till belägenheten av den ort där gäldenären bor eller handlingarna eljest kunna väntas bli va honom delgivna. Utan synnerliga skäl må tiden icke bestämmas längre än till två veckor.

Har borgenären i ansökningen

Upptages ansökningen, förelägge rätten gäldenären att, såframt han vill helt eller till någon del bestrida ansökningen, inom viss av rätten bestämd tid efter det ansökningen jämte räkning och annan handling, om sådan åberopats, blivit honom delgiven, skriftligen hos rätten anmäla sitt bestridande vid påföljd att utmätning eljest må ske. Vid utsättande av tiden för anmälan av bestridande har rätten att taga hänsyn till belägenheten av den ort där gäldenären bor eller handlingarna eljest kunna väntas bli va honom delgivna. Utan synnerliga skäl må tiden icke bestämmas längre än till två veckor.

Har borgenären i ansökningen

⁷ Senaste lydelse 1973:241

Nuvarande lydelse

fordrat ersättning för kostnad å målet, skall rätten i föreläggandet angiva vad i sådant hänseende skall, om bestridande ej sker, utgå utöver kostnaden för blivande delgivning. Ersättningen utgår enligt bestämmelser som *Konungen* meddelar.

Föreläggandet, som skall tecknas å ena exemplaret av ansökningsen, skall tillika innehålla anmaning till gäldenären att hos rätten anmäla personnummer, hemvist, postadress och telefonnummer, såvida tillförlitlig uppgift härom icke föreligger.

Föreslagen lydelse

fordrat ersättning för kostnad å målet, skall rätten i föreläggandet angiva vad i sådant hänseende skall, om bestridande ej sker, utgå utöver kostnaden för blivande delgivning. Ersättningen utgår enligt bestämmelser som *regeringen* meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om inkassokostnad avseende inkassoätgård som har vidtagits före nämnda dag.

Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde. Såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Inkassoåtgärd som vidtagits före rättegången ersätts som rättegångskostnad. Ersättning för sådan kostnad utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Ersättning för rättegångskostnad skall även innefatta ränta efter sex procent från dagen då målet avgöres till dess betalning sker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1974:573

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden**

Häriigenom föreskrivs att 8 § lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 §¹

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans,

2. ansökningsavgift,

3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,

4. vittnesbevisning,

5. översättning av handling,

6. inkassoåtgärd som vidtagits före rättegången.

Ersättning utgår endast i den mån kostnaden varit skäligen påkallad för tillvaratagande av partens rätt.

Ersättning som anges i första stycket 3 och 6 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Med kostnad som sägs i första stycket 1 jämställes kostnad för annan rådgivning som lämnas av advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå, i den mån den ej överstiger i rättshjälpslagen bestämd rådgivningsavgift.

Har mål till en början handlagts i annan ordning än enligt denna lag, utgår ersättning för kostnad som uppkommit i samband därmed enligt vad som gäller därom.

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans,

2. ansökningsavgift,

3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,

4. vittnesbevisning,

5. översättning av handling.

Ersättning som anges i första stycket 3 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1977:1144.

*Bilaga 2***Avsnitten 7 och 8 i datainspektionens utredning 1978-06-20 angående inkassoföretagens kostnader m. m. med därtill hörande underbilaga****2****7 Kostnadsundersökningen****7.1 Undersökningens bakgrund, syfte och avgränsning**

Den senaste undersökningen av kostnadsläget för inkassoföretagen gjordes på justitiedepartementets uppdrag av datainspektionen och domstolsväsendets organisationsnämnd hösten 1974. Undersökningsresultatet lades till grund för att fastställa ersättningsbelopp i inkassokostnadskungörelsen, vilken trädde i kraft den 1 januari 1975.

Jämsides med den nyssnämnda undersökningen övervägdes ersättningsnivåerna för återtagning. Ersättningsbeloppen fastställdes i återtagandekostnadskungörelsen vilken också trädde i kraft den 1 januari 1975.

Ersättningsbeloppen har sedermera – efter framställning från vissa inkassoföretag och remiss till berörda myndigheter – höjts genom ändring (1975:971 och 1976:795) av inkassokostnadskungörelsen. På motsvarande sätt har ersättningsbeloppen för återtagning höjts genom ändring (1975:972 och 1976:796) av återtagandekostnadskungörelsen.

De ändringar som gjorts av ersättningsbeloppen har grundats på bedömningar av den allmänna pris- och kostnadsutvecklingen sedan den förra undersökningen.

Undersökningens syfte har varit att undersöka dels inkassoföretagens kostnader för att ge en rättvisande bild av kostnadsläget i branschen, dels förutsättningarna för en mera långsiktig reglering av ersättningsnivåerna med hänsyn till kostnadsutvecklingen och förändringar i branschen än den som hittills tillämpats.

Datainspektionen har i den nu aktuella undersökningen ansett det nödvändigt att göra en mera ingående utredning av inkassoföretagens faktiska kostnader än som av tidsskäl var möjlig att göra i 1974 års undersökning. Kostnadsläget vid de undersökta företagen har sålunda kartlagts i detalj.

En viktig förutsättning för att bedöma undersökningsresultatet är frågan om representativitet. Av praktiska skäl har datainspektionen haft att avgränsa undersökningen till ett urval av samtliga företag. Urvalet har bestämts med hänsyn till att företagen skall ha erfarenhet av samtliga åtgärdstyper och att antalet vidtagna åtgärder skall vara av sådan omfattning att förutsättningar finns att uppskatta den genomsnittliga tidsåtgången i varje åtgärdstyp med ett visst mått av säkerhet. Datainspektionen anser att undersökningen haft en sådan omfattning som det av praktiska och

ekonomiska skäl varit möjligt att uppnå med den tid som stått till undersökningens förfogande.

Det bör dock framhållas att metoden inneburit att de är de största och rimligen mest rationellt drivna företagen som deltagit i undersökningen. En inte oväsentlig del av all inkassoverksamhet drivs av få- eller enmansföretag som dessutom ofta sysslar med bokföringsuppdrag och liknande. Rimligen kan indrivningsrutinerna i sådana företag inte hanteras lika rationellt som i de specialinriktade större inkassoföretagen.

Under utredningsarbetet har datainspektionen den 17 oktober 1977 avgett yttrande över framställning den 8 juli 1977 vissa inkassoföretag om höjning av ersättningsbeloppen för inkassoåtgärd, amorteringsplan samt ansökan om betalningsföreläggande, lagsökning och återtagning. Datainspektionen – liksom domstolsverket – avstyrkte i princip inkassoföretagens framställning mot bakgrund av de preliminära undersökningsresultaten. Genom ändring (1978:58) av inkassokostnadskungörelsen och ändring (1978:57) av återtagandekostnadskungörelsen har ersättningsbeloppen för amorteringsplan, betalningsföreläggande, lagsökning och återtagning höjts fr. o. m. den 1 april 1978.

Resultatet och förutsättningarna för kostnadsundersökningen redovisas närmare i bilagorna 2–5^a samt under avsnitten 7.2 och 7.3. Möjligheterna till en långsiktig reglering av ersättningsbeloppen behandlas i avsnitt 8.

7.2 Undersökningens resultat

I bilaga 5:3 redovisas de genomsnittliga kostnaderna för de åtgärdstyper som har undersökts. Kostnaderna redovisas som ett vägt genomsnitt vilket bl. a. innebär att kostnaderna per åtgärdstyp för företag med ett stort antal åtgärder av ifrågavarande slag fått proportionellt större betydelse än kostnaderna per åtgärdstyp för företag med ett färre antal åtgärder.

De i bilaga 5:3 framräknade genomsnittliga kostnaderna för olika åtgärdstyper hänför sig till kostnadsläget i juli 1976 om företagens skilda redovisningsperioder jämkas samman. För att bedöma kostnadsutvecklingen för tiden efter juli 1976 får tillgängliga kostnadsindex användas.

Kostnaderna kan – såsom har gjorts i bilaga 5:1 – delas upp i tre grupper, nämligen löner med sociala omkostnader, datorkostnader och övriga kostnader. Löner med sociala kostnader svarar för i genomsnitt 60 % av de totala kostnaderna medan datorkostnader och övriga kostnader följaktligen svarar för resten av kostnaderna. Bland övriga kostnader kan nämnas porton och telefon som svarar för 6 resp. 1 % av totala kostnaderna.

Lönerna har antagits följa löneutvecklingen för det s. k. HTF-kollektivet (till vilken fackliga organisation personalen vid inkassoföretagen är ansluten). Till ökningarna av lönerna kommer eventuella ändringar av företagets sociala kostnader. Datorkostnader och övriga kostnader – med undantag för

^a Bilagorna 3–5 uteslutna här.

porto och telefon – har, i brist på något mera rättvisande index, antagits följa konsumentprisindex.

Löneutvecklingen för HTF-kollektivet¹ har beräknats med ledning av de standardberäknade löncökningarna med avseende på ålder och yrkesförändringar (SÅY).

Under tiden augusti 1976 – augusti 1977 ökade de utgående bruttolönerna, exkl. sociala avgifter, för IITF-kollektivet med 9,5 %. Efter augusti 1977 har avtalsenliga löncökningar skett med 1 % fr. o. m. den 1 oktober 1977 och fr. o. m. den 1 december 1977 med ytterligare 1,3 %. Kostnaderna för 1978 års avtal har inte beaktats vid framräkningen.

De successiva löneökningarna för IITF-kollektivet motsvarar en ökning sedan augusti 1977 på 12 % när en "ränta på räntaberäkning" görs.

Företagens sociala kostnader utgjorde under 1976 38,7 % och under 1977 42,8 % på de utgående bruttolönerna. 1978 har de beräknats till 42,9 %. Ökningen från 1976 till 1977 har således varit 4,1 % på bruttolönesumman.²

Konsumentprisindex har under tiden fr. o. m. augusti 1976 t. o. m. december 1977 ökat med 17 %.

Portokostnaderna ökade mellan 1976 och 1977 med 10 % (höjning fr. o. m. den 1 mars 1977). En ytterligare höjning med i genomsnitt 17 % fr. o. m. den 1 mars 1978 har vidare beslutats. Telefonkostnaderna har fr. o. m. den 1 december 1977 höjts med 21 % vad gäller samtalsmarkeringar. Övriga telcavgifter har höjts med mindre än 21 %. I beräkningarna förutsätts emellertid att samtliga telefonkostnader har höjts med 21 %.

En beräkning av kostnadsläget som det gestaltar sig vid början av 1978 för de undersökta företagen tillsammans får följande utseende.

Kostnadslag	Kostnad enligt undersökningen juli 1976 (milj. kr)	Kostnad vid ingången av 1978 (milj. kr)	Skillnad (milj. kr)
Lönekostnader	13,446	15,060	1,614
Sociala kostnader	5,204	6,446	1,242
Portokostnader	1,773	1,950	0,177
Telefonkostnader	0,358	0,433	0,075
Datorkostnader och övriga kostnader	9,800	11,466	1,666
Summa	30,581	35,355	4,774
Skillnad i %			15,6

¹ Uppgifterna har inhämtats från Handelstjänstemannaförbundet och ingår i den lönestatistik som framställs i det reguljära statistiksamarbetet mellan SAF och PTK-organisationerna.

² Uppgifterna har hämtats ur SAF-publikationen Hur man beräknar företagets sociala kostnader för resp. år.

Av beräkningen framgår att företagens kostnader 1978 hade ökat med i genomsnitt 15,6 % från den tidpunkt (juli 1976) som undersökningen hänförs till. I följande sammanställning har ökningen applicerats på de kostnader som redovisas för juli 1976. Inkassoföretagens kostnader i januari 1978 framgår av den högra kolumnen.

Åtgärdstyp	Kostnad per åtgärdstyp	
	Juli 1976	Januari 1978 ¹
Krav	23,33	
	29,25 ²	33,81 ²
Lagsökning	88,45	102,25
Betalningsföreläggande	79,96	92,43
Återtagning	101,10	116,87
Utmätning	42,96	49,66
Amorteringsplan	23,50	27,16
Avisering och bokföring	16,02	18,52

¹ Den beräknade ökningen om 15,6 % har bestämts på grundval av den totala fördelningen på kostnadsslag oavsett åtgärdstyp. Beräkningen blir approximativ när ökningstalet appliceras på kostnaderna för resp. åtgärdstyp. Orsaken är att fördelningen på kostnadsslag skiljer sig åt mellan åtgärdstyperna. I den nu redovisade beräkningen innebär ökningen att kostnaderna per åtgärdstyp i genomsnitt blir något för högt beräknade.

² Kostnad exkl. kostnaderna vid det företag i undersökningen som använde krav i form av s. k. inkassobrev. Företaget ifråga har efter en fusion numera upphört.

7.3 Undersökningsresultatet jämfört med tidigare och nu gällande ersättningsbelopp

Av följande tabell framgår nu gällande ersättningsbelopp (april 1978), de ersättningsbelopp som gällde i januari 1978 och kostnaderna enligt undersökningen i januari 1978.

Åtgärdstyp	Ersättningsbelopp (april 1978)	Ersättningsbelopp (januari 1978)	Kostnad (avrundat) enligt undersökningen (januari 1978)
Krav	50	50	34
Lagsökning	130	120	102
Betalningsföreläggande	110	100	92
Återtagning	130	120	117
Utmätning	–	–	50 ¹
Amorteringsplan	40	25	27
Avisering och bokföring	15 ²	10 ²	19

¹ Det har ej i detta sammanhang undersökts hur stor andel av slutbevis och lagsökningsutslag som föranleder utmätning.

² Ersättning för avisering och bokföring av belopp som inflyter efter amorteringsplan har genom beslut av datainspektionen godtagits på sätt framgår av avsnitt 4.3 ovan. Denna kostnadspost avses i datainspektionens förslag bli författningsreglerad.

Som framgår av tabellen har undersökningen visat att inkassoföretagens kostnader per januari 1978 i huvudsak väl täckts av de författningsreglerade ersättningsbelopp som då gällde. Endast ersättningen för amorteringsplan låg något under de framräknade kostnaderna. Även de av datainspektionen godtagna ersättningsbeloppen för aviserings- och bokföringskostnader låg lägre än de verkliga kostnaderna. Genom författningsändringar (1978:57 och 1978:58) har ansökningskostnaderna för lagsökning, betalningsföreläggande och återtagning samt för upprättande av amorteringsplan höjts fr. o. m. den 1 april 1978. Då särskild ersättning ej utgår för utmätning skall i förekommande fall denna kostnad täckas av ersättningsbeloppen avseende ansökan om betalningsföreläggande respektive lagsökning.

Med hänsyn till undersökningsresultat och med beaktande av höjningarna per den 1 april 1978 av ersättningsbeloppen och hittillsvarande kostnadsökningarna under 1978 kan konstateras att gällande ersättningsbeloppen nu ligger över de verkliga kostnaderna för inkassoföretagen. Det sagda utesluter självfallet inte att enskilda företag kan hävda att de har kostnader som är större än de nu gällande författningsreglerade ersättningsbeloppen.

Ett utgångsläge med något för höga ersättningsbelopp jämfört med de verkliga kostnaderna är dock inte enbart av ondo. Intervallet till nästa beloppsändring kan göras längre och den ordning för långsiktig reglering som föreslås under 8.4 kan därmed hinna tillämpas praktiskt innan dess. Behov av ändrade ersättningsbelopp torde inte rimligen uppkomma innan erfarenheter erhållits från den nya lagstiftningen som träder i kraft 1979. De författningsändringar som kan erfordras för konsumentkreditlagen (1977:981) och den föreslagna avbetalningsköplagen (prop. 1977/78:142) kan således genomföras utan att ersättningsnivåerna behöver ändras.

8 Långsiktig reglering av ersättningsbeloppen

8.1 Behov av långsiktig reglering av ersättningsfrågan

Enligt utredningsuppdraget skall datainspektionen inkomma med förslag till långsiktig reglering av ersättningsfrågan. Den hittillsvarande ordningen har inneburit att regeringen vid återkommande tillfällen – vanligen under hösten varje år – efter framställning från vissa större inkassoföretag och efter vederbörlig remissbehandling har beslutat om höjning av ersättningsbeloppen. Besluten har grundats på ett tämligen osäkert grundmaterial och på allmänna bedömningar av kostnadsutvecklingen efter den föregående höjningen. Det måste enligt datainspektionens mening anses angeläget att få till stånd en mera permanent och av alla parter känd ordning för att såväl bedöma behovet av som besluta om justeringar av ersättningsbeloppen. Regeringens utredningsuppdrag till datainspektionen torde bl. a. ha motiverats av detta skäl.

Inte minst inkassoföretagen har ett mycket starkt intresse av att veta på vilken nivå kostnadsersättningarna kommer att ligga på för sin budgetering

och debitering gentemot sina uppdragsgivare. Inkassouppdrag lämnas mycket ofta inom årsvisa abonnemang där även de belopp uppdragsgivaren skall betala bestäms. Ett starkt önskemål från inkassoföretagens sida är därför att beloppsgränserna för gäldenärs ersättningskyldighet kan fastställas med viss framförhållning.

Den form av långsiktig reglering som ligger närmast till hands att pröva är att anknypa ersättningarna till någon form av index. I den undersökning som genomfördes av datainspektionen och domstolsväsendets organisationsnämnd år 1974 föreslogs att förändringarna skulle anknypas till det index som basbeloppet för allmän försäkring utgör. Möjligheterna att reglera ersättningsbeloppen med hjälp av ett index eller på annat sätt diskuteras i det följande.

8.2 Utgångspunkter för att bestämma ersättningsbeloppen

I kostnadsundersökningen har vissa inkassoföretags kostnader för inkassoförfarandet beräknats. Av praktiska skäl måste en långsiktig reglering utgå från kostnadsläget vid inkassoföretagen, eftersom det inte finns någon annan möjlighet att beräkna kostnaderna.

Inkassoföretagen får – i likhet med annan uppdragsverksamhet – i princip sina intäkter från uppdragsgivaren/fordringsägaren. Den inom branschen allmänt förekommande överenskommelsen att inkassoföretaget i första hand tillgodoräknar sig ersättning för uppdraget ur den av gäldenär erlagda kostnadsersättningen ändrar inte principen att inkassoföretaget uppbär sin ersättning från uppdragsgivaren.

Ofta innefattar avtal om inkassouppdrag – inom ramen för konkurrensläget inom branschen – att uppdragsgivaren skall lämna ytterligare ersättning för att täcka inkassoföretagens kostnader. I huvudsak lämnas den ytterligare ersättningen från uppdragsgivaren antingen för att inkassoföretagets kostnader är större än de författningens ersättningsbeloppen eller för att någon ersättning från gäldenären inte inflyter till inkassoföretaget (som alltså normalt tillgodoräknar sig den ersättningen).

Av bilaga 2 framgår att vid de undersökta företagen svarade ersättningar från gäldenärerna för 51 % och ersättningarna från borgenärerna för 46 % av intäkterna. För inkassoföretagen kan det därmed synas likgiltigt om intäkterna kommer från uppdragsgivarna eller från gäldenärerna. Det innebär inte att frågan saknar betydelse. Om ersättningsbeloppen sätts lägre än kostnaderna innebär det att en större del av kostnaden drabbar fordringsägaren, som i sin tur kan förväntas övervältra dessa kostnader på sina samtliga gäldenärer, således även på dem som betalar i rätt tid. Därmed höjs den allmänna prisnivån. Sätts å andra sidan ersättningsbeloppen högre än kostnaderna få tillskotten från fordringsägaresidan mindre betydelse, men det är ovisst om anspråken på dessa tillskott kommer att sänkas, vilket således kan innebära att inkassoföretagen överkompenseras på gäldenärer-

nas bekostnad. Utgångspunkten för en reglering måste därför vara att ersättningsbeloppen skall motsvara inkassoföretagens kostnader, låt vara att den måste grundas på genomsnittskostnader för olika åtgärdstyper.

8.3 Möjligheterna att följa förändringarna av kostnaderna för inkassoförfarandet

Kostnaderna för inkassoförfarandet påverkas främst av förändringar av lönekostnader för personal (f. n. c 60 % av totalkostnaden), porto- och telefonkostnader (f. n. c 7 %), allmänna kontors- och lokalkostnader samt datorkostnader (f. n. sammanlagt c 33 %). Vidare inverkar rationaliseringar och andra effektivitetshöjande åtgärder. Inkassoförfarandet rationaliseras f. n. genom en ganska intensiv datorisering av de större och medelstora inkassoföretagen. Sålunda har samtliga av de undersökta företagen (utom ett) antingen redan tagit datorsystem i drift eller gör det inom kort. De som tidigare avvänt datorstöd arbetar i många fall med vidareutveckling av systemen till direktåtkomst m. m. En fortsatt datorisering i första hand av den egentliga inkassobranschen pågår således. Utvecklingen av standardssystem och billiga datorer innebär att även små inkassoföretag kan komma att finna det lönsamt att använda datorstöd i verksamheten. Fordringsägare med större volym på egen indrivningsverksamhet har redan nu i stor utsträckning datoriserat sina rutiner, dvs. lagt på en inkassorutin i reskontran. I vissa fall förekommer även en mellanform av egen indrivnings-verksamhet och anlåtande av inkassoföretag genom s. k. inkassobrev. Den rutinen lämpar sig bäst för fordringsägare med egen datorkapacitet.

Det sagda innebär att det i nuvarande utvecklingsskede är svårt att med godtagbar träffsäkerhet göra bedömningar av skilda kostnadsposters andel av framtida kostnader för inkassoförfarandet. Det kan också befaras att andra förändringar senare kommer att inträffa som gör det svårt att förutse skilda kostnadsposters utveckling. Att konstruera ett index som gör det möjligt att på förhand beräkna kostnaderna för inkassoförfarandet är inte heller möjligt. Knyts justeringarna av ersättningsbeloppen till ett index som inte direkt har att göra med kostnaderna för inkassoförfarandet, t. ex. basbeloppet för allmän försäkring, kan det antas att ansträngningarna att rationalisera inkassoarbetet motverkas, vilket knappast kan vara önskvärt.

Med de förutsättningar som angetts i det föregående och med den ytterligare förutsättningen att ersättningsbeloppen så långt möjligt skall följa de faktiska kostnaderna för inkassoförfarandet återstår möjligheten att systematiskt och regelbundet genomföra kostnadsundersökningar enligt den modell som används i den nu genomförda undersökningen.

8.4 Förslag till långsiktig reglering

En svårighet när inkassoföretagens kostnader skall undersökas är att företagen saknar en branschsammanlutning. Den bästa överblicken av branschen och dess verksamhet torde finnas inom datainspektionen på grund av inspektionens tillstånds- och tillsynsverksamhet med stöd av inkassolagen. Datainspektionen har sålunda i den delen unika förutsättningar att välja ut företag och genomföra kostnadsundersökningar. Datainspektionen saknar emellertid statistisk och ekonomisk expertis. Skall datainspektionen genomföra sådana undersökningar fortlöpande fordras resursförstärkningar, främst i form av konsulter. En annan myndighet som är tänkbar är statens pris- och kartellnämnd (SPK). SPK är enligt sin instruktion (1973:609) central förvaltningsmyndighet för frågor rörande prisövervakning och har till uppgift att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet med undantag av bankväsendet och annan företagsamhet, över vilken bankinspektionen har tillsyn, samt försäkringsväsendet. SPK förfogar över statistisk och ekonomisk expertis. SPK synes därför ha den sakkunskap som datainspektionen saknar. SPK har dessutom en god överblick över andra branscher vilket kan vara av värde för att bedöma kostnadsläget vid inkassoföretagen.

Vad gäller frågan om var beslut om ändring av ersättningsbeloppen skall fattas ser datainspektionen ingen anledning att gå ifrån den nuvarande ordningen där sålunda beslutet ankommer på regeringen.

Datainspektionen föreslår mot den angivna bakgrunden att det skall åvila datainspektionen att i samråd med SPK fortlöpande genomföra kostnadsundersökningar inom branschen, och att förelägga regeringen förslag till nya eller ändrade ersättningsbelopp.

Med tanke på kostnadsutvecklingen och strukturförändringar i branschen är årligen återkommande undersökningar önskvärda. Mot en sådan lösning talar att undersökningarna kräver relativt betydande resursinsatser både hos de myndigheter som genomför undersökningarna och hos de företag som skall medverka i undersökningarna. I sammanhanget må erinras om förordningen (1978:11) om prövning av myndighets uppgiftsinsamling från företag, kommuner och organisationer och förordningen (1977:629) om ändring i kungörelsen (1970:641) om begränsning i myndighets rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd. Datainspektionen föreslår att mera ingående undersökningar genomförs vartannat år och att en mera översiktlig bedömning av förändringar i kostnadsläget görs under de år då inte de större undersökningarna genomförs. Även dessa mera översiktliga bedömningar bör ankomma på datainspektionen i samråd med SPK.

Under avsnitt 8.1 nämndes att det ur inkassoföretagens synpunkt är väsentligt att beloppsgränserna för gäldenärs ersättningsskyldighet kan fastställas med viss framförhållning. För att tillgodose sådana önskemål bör beloppsgränserna för gäldenärs ersättningsskyldighet fastställas i oktober

månad före det årsskifte varifrån ändringen träder i kraft. Med ett sådant tidschema bör kostnadsundersökningarna genomföras under våren så att förslag kan föreläggas regeringen i så god tid före oktober månad att en remissbehandling är möjlig att genomföra dessförinnan.

Datainspektionen anser det inte meningsfullt att nu föreslå hur den föreslagna ordningen formellt bör regleras, t. ex. genom ändringar av inkassolagen och instruktionen för datainspektionen. Ställning bör först tas till de övriga förslag som läggs fram och till de synpunkter som framkommer vid remissbehandlingen av rapporten.

Underbilaga 2

Undersökning av vissa inkassoföretags kostnader**1 Uppläggning och genomförande**

Ett antal större inkassoföretag tillfrågades i början av februari 1977 om sitt intresse att delta i undersökningen. Åtta företag förklarade sig villiga att ställa ett mera omfattande material till datainspektionens förfogande, nämligen AB Kundkontroll, Justitias Inkasso- & Juridiska Byrå AB, Kreditinkasso AB, Jönköpings Juridiska Byrå AB, Handels- & Juristinkasso AB, Inkasso-Centralen i Göteborg AB, MIAB Merkantil Inkasso AB samt Motorbranschens Riksförbunds Inkasso AB.

Datainspektionen har i samarbete med domstolsverket och en särskild anlitad konsult – auktoriserade revisorn Roland Valtersson vid Bertil Olssons Revisionsbyrå AB – utarbetat ett frågeformulär, innefattande frågor dels om tidsåtgång för olika åtgärdstyper, dels om företagens ekonomiska förhållanden. Frågeformuläret finns som *bilaga 3^a*. Frågeformuläret har tillställts de nämnda företagen, som skriftligen lämnat de begärda uppgifterna under tiden mars-april 1977. Datainspektionen har därefter inhämtat kompletterande upplysningar hos inkassoföretagen vid besök, huvudsakligen i maj 1977. Informationen har bearbetats och sammanställts, varvid kostnaderna per åtgärd av de olika åtgärdstyperna har räknats fram. Inkassoföretagen har i september och oktober 1977 beretts tillfälle att yttra sig över de uppgifter, som rör dem själva. De fick samtidigt uttala sig om kostnadsutvecklingen efter den redovisningsperiod som undersökningen omfattar. Beräkningarna har, i de fall så varit erforderligt, justerats med ledning av uppgifterna från företagen.

2 Bearbetning och resultat

Kostnadsberäkningarna har gjorts enligt den beräkningsmetod som beskrivs i *bilaga 4^a*. Beräkningarna redovisas i sammanfattande tabläer för samtliga åtta företag vilkas svar har bearbetats. Respektive företag har beretts möjlighet att yttra sig om sina egna värden. Tabläerna och beräkningarna finns som *bilaga 5^a*.

Bilaga 5.1 ger en översiktlig bild av de undersökta inkassoföretagens ekonomiska resultat under respektive redovisningsperiod. Undersökningsobjekten bedriver i några fall flera besläktade verksamhetsgrenar. I de fall detta sker inom självständiga juridiska personer har dylik verksamhet lämnats utanför. Om verksamheten däremot bedrivits inom samma juridiska person har uppgifter infordrats om hela verksamheten.

Upp till i tabläen visas de totala intäkterna och kostnaderna och resultatet

^a Bilagorna uteslutna här.

för respektive företag som helhet, dvs. när samtliga verksamhetsgrenar har beaktats. De intäkter och kostnader som redovisas under grupp A hänför sig enbart till den verksamhet som ingår i undersökningen, nämligen betalningspåminnelse, krav, lagsökning, betalningsföreläggande, återtagning, utmätning, amorteringsplan samt avisering om bokföring av amorteringar sedan amorteringsplan upprättats.

Av bilaga 5.1 framgår att sex av de åtta företagen visar ett positivt rörelseresultat i den verksamhet som omfattas av undersökningen. Vid bedömning av rörelseresultatet bör dock observeras att någon enhetlig praxis vad gäller värderings- och redovisningstekniska frågor rörande oavslutade arbeten inte finns. Ett företag redovisar värdet som tillgång i balansräkningen varför redovisat resultat på ett rättvisande sätt påverkas av förändringar i värdet av dessa oavslutade arbeten, medan huvuddelen av företagen betraktar detta upparbetade värde som en dold reserv och redovisar icke förändringen öppet. I tablån redovisas företagens egen uppfattning om förändringen i denna dolda reserv. Då undersökningens syfte icke primärt har varit att utreda lönsamheten hos berörda företag har denna post icke närmare utretts. Beroende på bl. a. förekomsten av och kvaliteten på företagens interna tidsredovisningssystem kan betydande svårigheter uppstå vid närmare utredning. Företagens egna uppgifter tyder på att dolda reserver varit oförändrade eller ökat under perioden.

Sammanfattningsvis kan således konstateras att öppet redovisat resultat tillsammans med förändring i dold reserv för sju av de åtta företagen uppvisar en vinst före skatt. Beträffande det resterande företaget föreligger betydande svårigheter att fastställa ett rättvisande resultat. Betydande kostnader har under senare år plöjts ner i framtagande av ett datasystem. Periodiseringen, dvs. frågan om över hur många år dylika kostnader skall fördelas, har efter samråd med företaget schablonmässigt gjorts över fem år och med lika stort belopp varje år. Frågor om vad som skall anses vara skäligt överskott på inkassoverksamhet har ansetts falla utanför utredningens ram. En utredning med dylik inriktning inrymmer ett flertal problem utöver vad som ovan redovisats om svårigheterna att fastställa ett rättvisande resultat. Som exempel på dylika problem kan nämnas utredning om arbetande eget kapital (i syfte att beräkna räntabiliteten), bedömning av inflationens effekter (i syfte att bedöma erforderlig konsolidering för bevarande av företagets kapacitet), erforderlig resursinsats för utveckling av nya tekniker (anpassning till datorer) m. m.

I bilaga 5.1 studeras vidare relationen mellan olika slag av kostnader för respektive företag. Någon slutsats synes inte kunna dras av dessa relationer. Man kan t. ex. inte slå fast att mer datoriserade rutiner och större datorkostnader skulle ge ett förbättrat rörelseresultat genom att andra kostnader kan sänkas eller intäkterna höjas i tillräcklig omfattning. Den tidsperiod under vilken datorerna använts är dock förhållandevis kort, varför utvecklingen är svårbedömd.

Bilaga 5.2 visar antal åtgärder, genomsnittlig tidsåtgång och andel av total tidsåtgång för de undersökta företagen under respektive redovisningsperiod. Perioden sammanfaller med den period som den ekonomiska redovisningen i bilaga 5.1 omfattar.

Sammanlagt har företagen, under sina respektive redovisningsperioder redovisat 489 881 inkassoåtgärder (krav), 24 189 ansökningar om lagsökning och 105 145 ansökningar om betalningsföreläggande.

Hur stor del av det totala antalet utfärdade inkassobrev som de undersökta företagen svarar för kan inte anges annat än ungefärligt. Till tingsrätterna inkom under 1976 56 661 ansökningar om lagsökning och 199 493 ansökningar om betalningsföreläggande. Företagen som ingår i undersökningen svarade för 43 % av det totala antalet ansökningar om lagsökning och 53 % av antalet ansökningar om betalningsföreläggande.¹ Ingenting motsäger att de inte också svarar för en motsvarande andel av det totala antalet inkassokrav, vilka skulle innebära att det totala antalet inkassokrav under år 1976 uppgick till c 1 milj.

Det totala antalet ärenden om återtagning och utmätning utgjorde 5 990 respektive 64 457. Vid företagen upprättades 55 418 amorteringsplaner. Sammanlagt vidtogs 264 745 aviserings- och bokföringsåtgärder.

Av bilaga 5.2 framgår att de inbördes variationerna mellan företagen beträffande tidsåtgång för olika åtgärdstyper är stora. Skillnaderna förklaras av att arbetsrutinerna skiftar mellan företagen, att somliga av dem använder maskinella hjälpmedel, dator m. m. andra inte och att ärendena kan skifta i svårighetsgrad mellan företagen. Några av dem handlägger t. ex. mycket likartade och rutinbetonade kravärenden medan andra handlägger ärenden som kräver mera arbete. Vidare förekommer osäkerhet i de lämnade tidsuppgifterna. I många fall finns icke tidsredovisningssystem som kan ge svar på de största frågorna utan uppskattningar har mest göras. Överslagsberäkningen har gjorts i syfte att kontrollera att total tidsåtgång är rimlig i relation till uppgivet antal anställda och dess fördelning på olika befattningar.

Bilaga 5.3 visar varje företags kostnad per åtgärdstyp när totalkostnaden för grupp A slås ut på antalet åtgärder enligt den beräkningsmetod som beskrivs i bilaga 4. En kontroll av beräkningarna kan göras genom att den beräknade kostnaden för varje åtgärd multipliceras med antalet ärenden där åtgärden vidtagits varefter de så erhållna produkterna summeras. Summan uppgår för varje företag till dess totala kostnad under grupp A. Den osäkerhet som finns i tidsangivelserna återkommer även i detta material.

Av bilaga 5.3 framgår också den genomsnittliga kostnaden för varje åtgärdstyp för samtliga undersökta företag. Kostnaden har beräknats som ett

¹ Som jämförelse kan nämnas att i den undersökning som genomfördes år 1974 beräknades de undersökta företagen ha handlagt drygt 30 % av alla ansökningar om lagsökning och c 45 % av ansökningarna om betalningsföreläggande under år 1973.

vägt medeltal med hänsyn till antalet ärenden som varje företag har handlagt.

Bilaga 5.4 visar de undersökta företagens intäkter fördelade på ersättningar från gäldenärer, borgenärer och övriga intäkter.

Ersättningarna från gäldenären består av de lagstadgade ersättningsbeloppen som tagits ut från gäldenärerna för krav, lagsökning etc. under resp. företags redovisningsperiod.

Ersättningarna från borgenärer består bl. a. av ersättningar för inkassobonnemang och ersättningar i de enskilda ärenden där gäldenärerna själva inte har betalat inkassoföretagets kostnader.

Övriga intäkter, exkl. utlägg utgörs bl. a. av intäkter från försäljning av inkassobrevsformulär (s. k. IB-brev).

Av redovisningen i bilaga 5.4 framgår att vid fem av de åtta undersökta företagen svarade gäldenärerskollektivet för en större del av intäkterna än borgenärskollektivet. I vart och ett av de tre övriga företagen var intäkterna från borgenärerna större än från gäldenärerna.

Ehuru det inte framgår av bilaga 5.4 kan nämnas att om intäkterna för samtliga undersökta företag slås samman svarade ersättningarna från gäldenärer för 51 % av de totala intäkterna och ersättningar från borgenärer för 46 % av intäkterna.

Bilaga 5.5 visar förhållandet mellan de teoretiskt möjliga och verkliga ersättningarna från gäldenärerna. För de undersökta företagen ligger bortfallet mellan 41 och 68 % av de teoretiskt möjliga intäkterna från gäldenärerna.

En principiell orsak till det bortfall som redovisas är att det upparbetade värdet kan ha ökat, vilket innebär att intäkterna i en del av de ärenden som handlagts under redovisningsperioden kommer att erhållas först efter dess slut.

Ökningen av det upparbetade värdet är emellertid en otillräcklig förklaring eftersom skillnaden också föreligger för företag som inte har förändrat det upparbetade värdet under redovisningsperioden. Den mera generella orsaken till skillnaderna ligger snarare i det förhållandet att företagen bedriver sin verksamhet under den förutsättningen att borgenärerna skall träda in och betala företagets kostnader i de fall åtgärder som riktats mot gäldenärerna inte leder till betalning. Inkassoföretagen tillämpar olika principer för att debitera borgenärerna. Bl. a. förekommer abonnemangsförfaranden och/eller uppgörelser som innebär att borgenärerna själva får ersätta inkassoföretagen med det belopp som annars skulle ha tagits ut av gäldenärerna. Andra företag tillämpar någon form av provisionssystem på det inkasserade beloppet förutom att de erhåller ersättningarna från gäldenärerna. För det fall den sistnämnda debiteringsformen används finns det också exempel på företag som – om en fordran inte kan inkasseras från

gäldenären – också låter bli att ta ut någon ersättning från borgenären för sitt arbete med det "misslyckade" ärendet.

Bilaga 5.5 visar tillsammans med bilaga 5.4 sammanfattningsvis att intäkterna från borgenärerna är nästan lika betydelsefulla för företagens ekonomi som intäkterna från gäldenärerna.

Bilaga 3

Sammanställning av remissyttrandena över departementspromemorian (Ds Ju 1979:8) Kreditupplysning och inkasso samt datainspektionens därvid fogade utredning 1978-06-20 med förslag till långsiktig reglering av frågan om ersättning för inkassokostnader m. m.

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden avgetts av justitiekanslern (JK), hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms tingsrätt, domstolsverket, datainspektionen, bankinspektionen, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), kommerskollegium, statens pris- och kartellnämnd (SPK), datalagstiftningskommittén (DALK), rättegångsutredningen, Svenska kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges föreningsbankers förbund, PKbanken, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation/Familjeföretagens förening (SHIO/Familjeföretagen), Kooperativa förbundet (KF), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Finansieringsföretagens förening, Motorbranschens riksförbund (MRF), Sveriges ackordscentral, Svenska kreditmannaföreningen i Stockholm, Svenska kreditmannaföreningen i Göteborg, Svenska kreditmannaföreningen i Malmö, Svenska inkassoföreningen, ABAK-Justitia AB och Upplysningscentralen UC AB.

Sveriges föreningsbankers förbund, PKbanken och i viss utsträckning Finansieringsföretagens förening har anslutit sig till det av Svenska bankföreningen avgivna yttrandet.

Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund har avgett ett gemensamt yttrande. Gemensamma yttranden har vidare avgetts av dels Sveriges köpmannaförbund och SHIO/Familjeföretagen, dels kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

RSV har bifogat yttrande av Föreningen Sveriges kronofogdar. Kommerskollegium har bifogat yttranden av Skånes handelskammare och Stockholms handelskammare.

Yttrande har dessutom inkommit från brottsförebyggande rådets styrgrupp för översynen av lagstiftning mot organiserad och ekonomisk brottslighet.

I det följande återges yttrandena i huvudsakligen oavkortat skick under olika avsnitt.

1 Allmänt om förslagen i departementspromemorian

1.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Kreditupplysningslagen och inkassolagen är av förhållandevis sent datum. I samband med de båda lagarnas tillkomst hade hovrätten tillfälle avge remissyttranden. De mera principiella synpunkter som då kunde anläggas på dessa lagstiftningsområden finns det inte anledning att nu återkomma till. Hovrätten, som inte har någon egen erfarenhet av tillämpning av dessa lagar att stödja sig på, har vid sin granskning av promemorieförslaget funnit anledning till erinringar och påpekanden bara i några detaljer. I övrigt bör förslaget enligt hovrättens mening kunna läggas till grund för lagstiftning. Innan hovrätten går in på detaljerna vill hovrätten emellertid påpeka den brist på koncentration och stringens som utmärker promemorian. Det borde ha varit möjligt att presentera förslaget på mindre sidantal än de mer än 300 som här används, särskilt som det gäller endast en översyn av två lagar om cirka tjugo paragrafer vardera. Ingen detalj har befunnits för obetydlig för att föranleda den mest seriösa behandling i förslaget. Hovrätten anser sig inte ha anledning att fingraska varje sådan detalj.

Vidare må det tillåtas ett mera principiellt påpekande. Det remitterade förslaget omnämns i propositionen 1978/79:111 avseende åtgärder mot krångel och onödig byråkrati som ett exempel på den bekämpning av onödig byråkrati som bedrivs inom justitiedepartementet. Förslaget kringgärdar emellertid medborgarna med ytterligare en rad detaljbestämmelser som gör den redan förut krångliga lagstiftningen än mera svårtillämpad. Hovrätten vill därför ifrågasätta om inte förslaget bör ses över i syfte att skala bort sådana detaljbestämmelser som inte är alldeles nödvändiga. Hovrätten vill här bara hänvisa till de kloka ord som statsministern anfört i inledningen till nyssnämnda proposition.

1.2 Stockholms tingsrätt:

Vid Stockholms tingsrätt handläggs inom en särskild enhet på tingsrättens andra avdelning ett mycket stort antal mål om lagsökning eller betalningsföreläggande. Många av dessa mål hänskjuts till handläggning enligt lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden på en annan enhet inom andra avdelningen. Tjänstemännen på andra avdelningen får inte bara en avsevärd kännedom om frågor, som sammanhänger med handläggningen av mål om lagsökning eller betalningsföreläggande, utan också en praktisk erfarenhet om förhållanden, som rör kreditupplysning och inkassoverksamhet. Tingsrätten finner anledning att i detta remissyttrande redogöra något för vissa praktiska erfarenheter och yttrandet blir därför något utförligare än som direkt föranleds av själva remissen.

Tingsrätten vill till en början uttala sin tillfredsställelse över att kreditupplysningslagens och inkassolagens bestämmelser har setts över och att förslag till ändringar har lagts fram. Vad som föreslås är ägnat att förbättra förhållandena på områdena för kreditupplysning och inkasso. Tingsrättens erfarenheter är också sådana, att det finns all anledning att ta till vara möjligheterna att förbättra dessa förhållanden. Sådana förbättringar blir inte bara till nytta för allmänheten utan också för arbetet vid tingsrätten med lagsökningar och betalningsförelägganden. Detta arbete är en mycket viktig del av tingsrättens verksamhet och sysselsätter många tjänstemän. Antalet

mål av förevarande kategorier har stigit starkt under senare år. Trots insatta personalförstärkningar uppstår då och då arbetsbalanser. Olika vägar bör prövas i syfte att förenkla arbetet. En sådan väg är att – på sätt meningens är med förslagen i den remitterade promemorian – helt allmänt sett förbättra förhållandena på kreditupplysnings- och inkassoföretagens områden.

1.3 Datainspektionen:

Såväl inkassoverksamhet som kreditupplysningsverksamhet är betydelsefulla inslag i det ekonomiska livet i det svenska samhället både på den offentliga och den privata sektorn.

Kreditupplysning i någon form torde föregå praktiskt taget all kreditgivning till företag och privatpersoner vilket torde innebära att flera miljoner kreditupplysningar inhämtas årligen. Antalet inkassoärenden som årligen hanteras torde överstiga en miljon.

Datainspektionens resursmässigt största uppgift är att tillse efterlevnaden av datalagen (1973:289) som f. n. innefattar cirka 23 000 tillstånd till personregister och sysselsätter huvuddelen av inspektionens handläggande personal.

Verksamheten som tillstånds- och tillsynsmyndighet enligt kreditupplysningslagen och inkassolagen kan vid sidan härav synas vara bagatellartad om man bara ser till antalet verksamma företag i respektive bransch. Det finns nämligen bara något 10-tal kreditupplysningsföretag varav blott fyra är rikstäckande. Antalet tillstånd enligt inkassolagen rör sig om några hundra. Ett sådant betraktelsesätt speglar emellertid inte verkligheten på ett riktigt sätt. Trots att datainspektionen av resursskäl blott kunnat göra ytterst begränsade informationsinsatser om sin verksamhet som klagomur enligt kreditupplysningslagen och inkassolagen har allmänheten visat ett mycket stort intresse för dessa verksamheter. Detta framgår bl. a. av att antalet klagomål och förfrågningar berörande frågor som omfattas av nämnda lagar per år är större för envar av dem jämfört med motsvarande reaktioner från allmänheten beträffande frågor som berör datalagen. Denna tendens har iakttagits i flera år och kan således inte vara någon tillfällighet. Det är i och för sig naturligt att sådana konkreta saker som oriktiga eller missvisande kreditupplysningar och otillbörliga inkassoåtgärder föranleder allmänheten att agera i högre grad än de ibland mera abstrakta integritetsshoten som föreligger vid ADB i allmänhet.

Kreditupplysningsverksamhetens expansion de senaste åren har inte minst påverkats av ökningen av konsumentkrediter. Av särskilt intresse är marknadsföringen av kontokortskrediter där en årlig expansion med cirka 30 % noterats. Samtidigt har antalet inkassoärenden stadigt ökat, uppenbarligen inte enbart beroende av det ökande antal kontokort. Här torde bl. a. tillskapande av effektiva rutiner för kommunal inkasso, för indrivning av hyresfordringar, för trafikförsäkringspremier, för tomtmarksparkeringsavgifter m. m. ha inverkat.

På kreditupplysningsidan föranleder denna utveckling anspråk på inrättande av s. k. engagemangsregister för kontokrediter dvs. register över beviljade krediter samt på löpande kreditbevakning även av personupplysningssubjekt (privatpersoner). Hittills har krav inte ställts på ett engagemangsregister som även omfattar i vilken mån krediterna utnyttjats, även om den frågan också diskuterats.

Dessa utvecklingstendenser torde innebära icke oväsentliga anspråk på

insatser från datainspektionen i skilda hänseenden.

I detta sammanhang må påpekas att datainspektionens formella organisation, som utformades med utgångspunkt från arbetsuppgifterna enligt datalagen, fränsett en mindre förstärkning inte ändrats efter det inspektionen tillagts uppgifter enligt förevarande lagar. Det visade sig emellertid tidigt finnas behov av nära samarbete mellan tillsyns- och tillståndsverksamhet beträffande dessa lagar. Samtidigt visade det sig att all handläggning av ärenden enligt lagarna fordrade juridiskt skolad handläggningspersonal. Dessa frågor har därför handlagts inom en arbetsgrupp bestående av jurister från till en början såväl tillsyns- som tillståndsmyndigheten. Gruppen har letts av ställföreträdaren för chefen till tillsynsenheten. Även fortsättningsvis torde kreditupplysnings- och inkassotillsynen fordra en icke helt obetydlig del av inspektionens resurser för att upprätthålla lagstiftarens syften. Datainspektionens interna utbildning – t. ex. av icke-jurister beträffande förevarande lagar och rättsregler i anknytning till den – har av resursskäl hittills måst försummas.

Arbetsuppgifterna enligt kreditupplysningslagen och inkassolagen har i viss utsträckning inneburit att den juridiska sakkunskap, som enligt den ursprungliga organisationen avsågs tillföras tillsynsverksamheten enligt datalagen, inte kunnat disponeras för dessa uppgifter, vilket stundom varit till nackdel.

Departementspromemorian grundas på datainspektionens promemorior från hösten 1977 om erfarenheter och iakttagelser i samband med tillämpning av förevarande lagar samt på en utredning inspektionen genomfört på departementets uppdrag om reglering av ersättning för inkassokostnader.

Departementspromemorian innefattar i huvudsak lösningar av problem datainspektionen angivit och godtagande av de förslag till ändringar i lagstiftningen som inspektionen framlagt.

Det är med denna utgångspunkt naturligt att många lösningar i promemorian är helt i linje med inspektionens erfarenheter. Likväl finns på flera betydelsefulla punkter skäl till invändningar mot förslagen i promemorian. Exempelvis är datainspektionen således tveksam till den föreslagna definitionen av personupplysningar och avstyrker den föreslagna definitionen av inkassoverksamhet och har vissa principiella invändningar mot promemorians förslag till gemensam reglering av ersättning för betalningspåminnelser och för inkassoåtgärd.

Åtskilliga beaktansvärda synpunkter i dessa eller andra avseenden torde komma att framföras i remissyttranden från andra instanser. Då dessa yttranden kan föranleda betydelsefulla ändringar förutsätter inspektionen att den bereds tillfälle att löpande medverka i det fortsatta arbetet med översynen av lagarna.

1.4 Riksskatteverket:

För kreditmarknaden och näringslivet är det av betydelse att kreditupplysningslagen (1973:1173) och inkassolagen (1974:182) får en lämplig utformning. Med ett väl fungerande kreditupplysnings- och inkassoförfarande har kreditgivare möjlighet både att bättre bedöma låntagares kreditvärdighet och att i större utsträckning få betalt för sina fordringar i rätt tid eller efter påminnelse och krav. Lagarnas praktiska tillämpning har indirekt också betydelse för kronofogdemyndigheternas vidkommande. Allmänt gäller att vid utformning och tillämpning av lagarna är det av största vikt att skyddet för den enskildes integritet beaktas.

1.5 Föreningen Sveriges kronofogdar:

Föreningen kan i huvudsak tillstyrka de föreslagna ändringarna i kreditupplysningslagen och inkassolagen, eftersom de nya reglerna kommer att innebära ett utvidgat skydd för den enskilde.

1.6 Datalagstiftningskommittén:

DALK, som – mot bakgrund av sitt utredningsuppdrag – saknar anledning uttala sig i frågan om inkassokostnader, har ingen erinran mot de föreslagna ändringarna i kreditupplysningslagen (1973:1173) och inkassolagen (1974:182).

Det förtjänar dock framhållas att – såsom också påpekats i den remitterade promemorian (s. 193 f) – chefen för justitiedepartementet i propositionen 1978/79:109 om ändring i datalagen förutskickat att han avser att genom tilläggsdirektiv till DALK ge kommittén i uppdrag att överväga frågan om en generell personregisterlagstiftning. DALKs arbete med en sådan vidgad personregisterlagstiftning kan komma att beröra även kreditupplysningslagen och inkassolagen.

1.7 Svenska kommunförbundet (styrelsen):

Med utgångspunkt från de intressen styrelsen har att företräda har styrelsen inte någon anledning till erinran mot innehållet i departementspromemorian.

1.8 Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO (vill) uttrycka sin tillfredsställelse över den sanering av kreditupplysnings- och inkassoverksamheten som skett genom kreditupplysningslagens och inkassolagens tillkomst samt genom datainspektionens övervakande verksamhet.

1.9 Landsorganisationen i Sverige (LO):

De förslag som presenteras i promemorian syftar bl. a. till att stärka skyddet för den personliga integriteten i kreditupplysnings-sammanhang och till att skydda gäldenären mot en alltför omfattande skyldighet att ersätta inkassokostnader. Utifrån sina utgångspunkter har LO inget att erinra mot de framlagda förslagen.

1.10 Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

Organisationerna finner sig kunna i allt väsentligt biträda förslagen sådana de framlagts i promemorian.

1.11 Sveriges ackordscentral:

I promemorian lämnas en ingående och förtjänstfull redogörelse för de regler som nu gäller på förevarande område. Av redogörelsen framgår klart hur invecklade hithörande förhållanden är och hur vanskligt det är att på ett

riktigt sätt mot varandra våga de motstridande intressen som i åtskilliga fall anmäler sig i sammanhanget.

Enligt ackordscentralens mening innefattar de i promemorian framlagda förslagen till ändringar och tillägg i nuvarande lagstiftning en i stort sett rimlig avvägning mellan nämnda intressen och ackordscentralen kan därför tillstyrka att övervägande antalet förslag genomförs. Endast i ett par hänseenden har ackordscentralen en i viss mån avvikande mening.

Slutligen förutsätter ackordscentralen att den föreslagna lagtexten ses över, eftersom den i vissa hänseenden är oklar och därför tvekan om dess rätta innebörd kan uppstå.

1.12 Svenska kreditmannaföreningen i Stockholm, Göteborg och Malmö:

De föreslagna ändringarna är som helhet av ganska stor omfattning och leder till mycket betydande konsekvenser.

Datainspektionens synpunkter är i många fall av väsentligt värde och bör i flera avseenden ligga till grund för de förändringar som skall ske.

Vi finner emellertid att enligt vår mening avvägningen mellan olika intressen, kanske främst kredittagarens/gäldenärens, inte skett på ett sätt som skulle leda till bättre förhållanden än de nuvarande utan i flera fall till försämringar genom att konsekvenserna inte synes utredda eller kunnat överblickas.

I ett remissförfarande är det ofta omöjligt för en enskild remissinstans att göra en så omfattande genomgång av materialet som i och för sig skulle vara önskvärd. Vår bedömning är, att föreliggande promemoria inte är av sådan tyngd, att den är lämplig att lägga som grund för en så omfattande lagändring som förslaget i många stycken innebär. Förslaget bör därför enligt vår mening ytterligare genomarbetas.

2 Kreditupplysningslagen

2.1 Allmänna synpunkter

2.1.1 Justitiekanslern (JK):

Förslagen synes mig i de allra flesta hänseenden väl avvägda. Mina anmärkningar gäller enbart detaljer.

2.1.2 Stockholms tingsrätt:

Tingsrätten --- tillstyrker de föreslagna ändringarna i kreditupplysningslagen ---.

2.1.3 Bankinspektionen:

Den översyn av kreditupplysningslagen som har skett har beaktat erfarenheterna av lagens tillämpning och något ökat integritetsskyddet för den enskilde. Bankinspektionen anser att vad som föreslagits i stort kan läggas till grund för lagstiftning.

2.1.4 Riksrevisionsverket (RRV):

Vad först gäller utformningen av kreditupplysningslagen måste, såsom utredningen påpekar, en avvägning ske mellan behovet av skydd för den personliga integriteten och behovet av en effektivt fungerande kreditupplysningsverksamhet. Det är sålunda uppenbart att en mindre väl fungerande kreditupplysningsverksamhet kan befaras få negativa konsekvenser för kreditmarknaden och därigenom för näringslivets effektivitet i stort. RRV vill emellertid i detta sammanhang också peka på den ökning av arbetsbelastningen vid domstolarna och de exekutiva myndigheterna som en bristfällig kreditupplysningsverksamhet kan förorsaka.

2.1.5 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening och Upplysningscentralen UC AB:

Sammanfattning

Bankföreningen avstyrker den ändrade definitionen av personupplysning i 2 §. De skäl, som i promemorian anförts för ändringen, finner bankföreningen inte bärande. Ändringen skulle påverka innebörden av §§ 7, 8 och 11 i kreditupplysningslagen så att kreditupplysningsverksamhetens effektivitet såvitt gäller näringsidkare skulle försämrats. Särskilt med nuvarande principer för kreditbedömning vore det olyckligt om kreditupplysningarnas kvalitet minskades. En försämring av kreditupplysningarnas kvalitet skulle också kunna försvåra svenska näringsidkares möjlighet att få kredit av motparter i utlandet.

2.1.6 Motorbranschens riksförbund (MRF):

I promemorian föreslås bl. a. att s. k. företagsupplysning endast skall omfatta juridiska personer, medan en upplysning om en näringsidkare fortsättningsvis skall hänföras till personupplysning. Vidare föreslås att den nu för personupplysning gällande femårstiden för fastställda betalningsförsummelser ersätts med en treårsgräns. Det föreslås även att kopia av personupplysning skall innehålla uppgift om vem som beställt upplysningen.

Beträffande enskilda näringsidkare: Förutsättningen för att på basis av en kreditupplysning bedöma förlustrisken vid en tilltänkt kreditaffär minskar genom de föreslagna ändringarna. Detta kan leda till minskad benägenhet att lämna kredit till enskilda näringsidkare. Det för denne ökade integritetsskyddet måste alltså vägas mot hans ekonomiska intresse av att erhålla kredit. Utfallet av denna avvägning beror självfallet på hur den enskilde näringsidkaren tidigare skött sina kreditaffärer.

Enligt datainspektionens uppgift finns endast ett kreditupplysningsföretag som lämnar uppgift om ansökningar om lagsökning och betalningsföreläggande. Med hänsyn härtill och då registrering och publicering av dylika ansökningar onekligen är behäftad med svagheter (exempelvis fel personnummer har använts, fel gäldenär har lagsökts, skulden redan betalad), torde ett förbud härvidlag beträffande enskilda näringsidkare icke få några större, negativa följdverkningar. Till stöd för denna uppfattning kan jämväl

åberopas det förhållandet, att datainspektionen även framdeles kommer att medge undantag från huvudregeln i speciella fall.

Såvitt avser upplysningar om av domstol eller annan myndighet fastslagna betalningsförsummelse finns dock anledning till stor tveksamhet beträffande ändringsförslaget. Även om det innebär svårigheter att i kreditupplysnings-sammanhang definiera en näringsidkare, bör detta icke vara skäl nog för att jämställa honom med en privatperson. I stället borde man försöka finna en metod, efter vilken man kan bedöma om en person är näringsidkare eller ej. Näringsidkarens intresse av integritetsskydd torde mer än väl uppvägas av kreditgivarnas (inklusive samhällets) intresse av så fullödlig information som möjligt av näringsidkarens tidigare, fastslagna betalningsförsummelse.

Under åberopande av ovanstående synpunkter finner MRF det angeläget att bibehålla den nuvarande rätten att utan tidsbegränsning registrera och lämna upplysning om av domstol eller annan myndighet fastställda betalningsförsummelse. I konsekvens härmed bör förslaget om att näringsidkaren skall ha kopia av kreditupplysningen med uppgift om vem som beställt upplysningen inte genomföras. – Beträffande ansökningar om lagsökning och betalningsförelägganden biträder förbundet ändringsförslaget.

Beträffande andra enskilda personer än näringsidkare: Såvitt avser våra medlemsföretag torde en noggrann kreditbedömning endast förekomma vid försäljning av fordon på avbetalning. Eftersom fordonet då utgör säkerhet för kreditbeloppet, bör måhända de reducerade uppgifterna i en kreditupplysning icke negativt behöva påverka avbetalningsaffärerna. Å andra sidan äger avbetalningssäljaren efter en återtagning i princip icke rätt att av konsument utkräva eventuellt resterande fordran enligt den nya konsumentkreditlagen.

Vid annan kreditgivning, exempelvis för reparationskostnader, torde endast en summarisk kreditbedömning äga rum. Därest detta sker genom exempelvis telefonkontakt med ett kreditupplysningsföretag, kommer deras upplysning att vara baserad på ett reducerat material men torde detsamma vara tillfyllest för ändamålet.

Med hänsyn till vad som sagts under denna punkt vill förbundet icke motsätta sig ändringsförslaget i denna del.

2.1.7 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Näringslivets kreditgivning omfattar mycket stora belopp och är livsviktig för samhällets fortbestånd och utveckling. För att denna kreditgivning skall fortfa ra att vara sund och till samhälleligt gagn erfordras sakliga och korrekta uppgifter om samtliga potentiella kredittagare. Skulle osäkerheten i bedömningsunderlaget avsevärt öka, innebär detta betydande störningar i det nu förhållandevis väl fungerande systemet. Kreditgivares och kredittagares behov och önskemål om kreditupplysningens innehåll torde till avgörande del sammanfalla, och det är här frågan, om inte kredittagarens behov att kunna styrka sin kreditvärdighet är så stark, att ytterligare inskränkningar i dessa möjligheter blir till kredittagarens nackdel. Det förslag, som nu är framlagt, innebär inte några avgörande förändringar, när det gäller *företagsupplysningar* även om vissa försämringar sker, vilka i sin tur torde komma att leda till högre kreditförluster för näringslivet och för det allmänna.

När det gäller *privatpersoner* så måste vi inledningsvis konstatera att det i svensk lagstiftning inte finns någon enhetlig definition på vad en privatperson är. Man har valt att i varje enskild lag bygga upp en identifieringsprofil och sedan kalla denne för exempelvis konsument, person, fysisk person, enskild fysisk person etc. Detta förhållande är synnerligen otillfredsställande och det borde vara möjligt att samordna identifieringen.

Med kreditupplysningslagen har lagstiftaren bl. a. avsett att åstadkomma en avvägning mellan de starka kraven på personlig integritet och kreditgivarens berättigade krav på att erhålla uppgifter om den till vilken krediten skall lämnas. Enligt vår mening har den nu gällande lagen i stort lyckats väl tillgodose bägge dessa krav.

De nu föreslagna ändringarna, med några undantag, synes rubba balansen på ett icke oväsentligt sätt. Bedömningsunderlaget synes komma att bli så uttunnat, att kreditgivarens krav på hög inkomst och helst fast egendom hos kredittagaren kommer att försvåra eller omöjliggöra för "vanliga" medborgare att få för dem önskvärda och behövliga krediter. Alternativt kommer det att ytterligare fördyra de kreditformer som kommer att stå öppna för de sämst ställda bland dem som nu bedöms som kreditvärdiga. Hur utvecklingen än kommer att bli, torde den vara till betydande nackdel för samtliga parter och ytterligare markera ojämlikheten mellan de ekonomiskt starka och de ekonomiskt svaga i det svenska samhället.

2.2 Tillämpningsområdet (1 § promemoriaförslaget)

2.2.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Uttrycket "yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet" synes mindre väl funnet mot bakgrund av den innebörd detta uttryck har givits i förarbetena. Hovrätten har därför ingen erinran mot att detta utmönstras ur lagtexten. Den lydelse som i promemorian givits åt 1 § 1 st. bör emellertid ändras något. När det gäller att bedöma lagens tillämpningsområde är det ointressant att veta om verksamheten sker mot ersättning eller utan ersättning eller om den bedrivs självständigt eller som ett led i annan näringsverksamhet. Den presumptive idkaren av kreditupplysningsverksamhet kan därför, vid enbart ett studium av lagtexten, knappast sägas bli vägledd av uttrycket "mot ersättning eller som ett led i näringsverksamhet". Enligt hovrättens mening framstår det därför som onödigt att belasta lagtexten med detta uttryck.

Förutom av undantagsreglerna som framlagts i paragrafens andra stycke inskränks lagens tillämpningsområde även genom den utformning som givits åt första stycket. Undantagsregleringen i första stycket har fått den innebörden att lagens tillämpningsområde inskränks i större utsträckning när det gäller sådan kreditupplysningsverksamhet som åsyftas i detta styckes andra mening än beträffande sådan som avses i första meningen i stycket. Denna skillnad har inte motiverats och enligt hovrättens mening finns knappast bärande skäl därför. Hovrätten anser att lagen, med i andra stycket angivna undantag, bör gälla all kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i mer än ringa omfattning. En sådan reglering torde också göra lagen klarare och lättare att tillämpa.

Mot bakgrund av det nu sagda och med beaktande av att 2 § i lagen innehåller en legaldefinition av begreppet kreditupplysning vill hovrätten förorda att förevarande paragraf får följande lydelse:

Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet.

Lagen omfattar ej kreditupplysningsverksamhet som är av endast obetydlig omfattning. Lagen omfattar ej heller

1. verksamhet som etc.

Mot den föreslagna utformningen av 1 § skulle kunna riktas flera språkliga anmärkningar. Med hänsyn till den ståndpunkt hovrätten ovan intagit (se 1.1) avstår emellertid hovrätten härifrån.

Eftersom begreppet "yrkesmässigt" utmönstras ur kreditupplysningslagen bör i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägas om inte detta begrepp också bör utmönstras ur 1 kap. 9 § 2 tryckfrihetsförordningen.

2.2.2 Datainspektionen:

Texten preciserar vad som ursprungligen avsetts gälla men som inte framgått av den gällande lagtexten utan angivits i motiven. Trots att föreslagna texten är något tung och kan förefalla krångligare än den gamla synes den på ett uttömmande sätt redovisa det avsedda tillämpningsområdet. Detta måste anses vara ett väsentligt rättssäkerhetsanspråk och därjämte underlätta datainspektionens tillsynsverksamhet.

Om möjligt bör således en förenkling av lagtexten ske, dock utan att förlora i klarhet. I såväl den gällande 1 § som i förslaget används uttrycket "förmedling av upplysningar" vid angivande av vissa undantag. Begreppet torde språkligt sett inte täcka hela den verksamhet som avses. Ett exempel kan illustrera detta. Banken A skall pröva en kredit till personen Z som uppger sig ha varit kund i banken B. A gör en förfrågan om Z hos B. B lämnar sin information om Z till A innefattande vad B tillika inhämtat från banken C där Z varit kund. Överförande av B:s egen information till A kan knappast anses vara "förmedling av upplysningar" vilket däremot B:s vidarebefordran av informationen från C torde vara. Uppenbarligen avses dock att all B:s uppgiftslämnande till A skall omfattas av undantaget.

De praktiska problemen i samband med propositionen (1978/79:170) med förslag till lag om finansbolag berör med den i nämnda proposition valda lösningen inte kreditupplysningslagens tillämpning utan enbart inkassolagen. Datainspektionen tar upp frågan under avsnittet om nämnda lag.

Skulle däremot statsmakterna – med frångående av det ställningstagande som gjorts i propositionen – utforma lagstiftningen så att finansbolagen undantas från tillämpningen av kreditupplysningslagen kan det ifrågasättas om det är meningsfullt att upprätthålla kreditupplysningslagens regelsystem på den återstående delen av kreditupplysningsverksamheten. Det bör här erinras om att finansbolagen numera är de dominerande kreditgivarna vad gäller konsumentkredit genom finansbolagens verksamhet som kontokortsföretag.

En intressant konsekvens av undantagsbestämmelsen beträffande "förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma concern" kan uppstå i den mån concernförhållande kan anses föreligga mellan en bank och ett finansbolag.

Skrivningen i näst sista stycket på sid. 53 (i departementspromemorian), som torde vara hämtad från propositionen 1973:155 fordrar viss komplettering. Enligt datainspektionens uppfattning är det inte kreditupplysningsverksamhet när t. ex. ett kreditkortsföretag meddelar anslutna säljföretag att ett visst kreditkort är spärrat, eller att för ett visst kreditkortskonto kreditgrän-

sen är nådd och ytterligare kredit ej får lämnas på kortet. Ett besked från ett diskonteringsföretag om att man är beredd att finansiera ett kreditköp för en viss köpare är inte heller kreditupplysningsverksamhet. Om däremot kreditkorts- eller diskonteringsföretaget själv inhämtar upplysningar från ett kreditupplysningsföretag om de kredittagare vars krediter det finansierar och därefter mer eller mindre fullständigt vidarebefordrar upplysningarna till respektive säljföretag är det givetvis fråga om kreditupplysningsverksamhet.

2.2.3 Bankinspektionen:

Enligt ändring av 2 § skall ej längre i kreditupplysningshänseende någon skillnad göras mellan enskild person i allmänhet och enskild person som är näringsidkare eller motsvarande. Det betyder att de särskilda regler som till skydd för enskilds integritet gäller för personupplysningar kommer att gälla också för upplysningar som erfordras om enskilda till följd av engagemang i näringsverksamhet, t. ex. när fråga är om kredit till rörelsen eller om personlig borgen för kredit till eget bolag. Nuvarande undantag betr. näringsidkare har utförligt motiverats i prop. 1973:155, s. 79–80. Inspektionen anser att skälen för en mera ingående information i fråga om företagare fortfarande har relevans. De övriga förslag som nu läggs fram är inte ägnade att minska behovet av undantag för upplysningar om företagare, snarare tvärtom. Visserligen kan informationsutbyte fortfarande ske mellan kreditinrättningar (bankintern information) oberoende av kreditupplysningslagen. Indirekt har emellertid den nu gällande bestämmelsen viss betydelse för kreditinrättningarna, bl. a. vid rebeblåning av fordringar. Väsentligt i sammanhanget är också att finansbolagen om förslag därom i prop. 1978/79:170 antages inte skulle komma att betraktas såsom kreditinrättningar i kreditupplysningslagens mening. Dessa bolags verksamhet är i betydande omfattning – särskilt genom factoring och leasing – riktad till företag beträffande vilka upplysningar om ägaren/företagaren är av avgörande betydelse. Beträffande det nämnda förslaget i prop. 1978/79:170 vill inspektionen särskilt anföra följande.

I propositionen sägs att i avvaktan på resultatet av påbörjad översyn av kreditupplysningslagen bör kreditupplysning som lämnas till finansbolag från annan kreditinrättning (även Upplysningscentralen UC AB) under bankinspektionens tillsyn inte vara undantagen från kreditupplysningslagen. Frågan om hur finansbolagen skall betraktas i sammanhanget skall alltså relateras till det remitterade förslaget om ändringar i kreditupplysningslagen. Det kan då konstateras att det nu föreslagna, vidgade integritetsskyddet för den enskilde minskar möjligheterna över huvud taget för kreditgivarna att få upplysning om kreditsökandes kreditvärdighet. Därmed ökar naturligtvis intresset för finansbolagen att tillhöra gruppen av kreditinrättningar inom vilken kreditupplysningar kan utväxlas något friare.

Synen på finansbolagen i nämnda avseende har betydelse också från banksekretessynpunkt. Mellan kreditinstitutet sker av hävd ett utbyte av information som innebär att banksekretessen bryts igenom. Departementschefen konstaterar i prop. 1973:155 med förslag till kreditupplysningslag (s. 125) att det av naturliga skäl är av stort intresse för kreditinstitutet att få information om att en kund hos en annan bank eller motsvarande har misskött en kredit. Uttalandet ligger bakom undantaget från kreditupplysningslagen betr. kreditinstitutets interna informationsutväxling. Det före-

slagna särställandet av finansbolagen synes utan närmare klarläggande av statsmakterna få uppfattas så att kreditinstituten gentemot finansbolagen också måste mera strikt iakttä banksekretessen.

Inspektionen vill mot den nu angivna bakgrunden fastslå att det utifrån de säkerhetsintressen som bankinspektionen har att bevaka inom sitt tillsynsområde saknas anledning att i förevarande avseende låta finansbolagen inta en särställning. Liksom man tidigare i fråga om kreditinrättningarna även åberopat det skydd för den enskilde som banksekretessen och banktillsynen innebär kan här med liknande tyngd framhållas bestämmelserna om sekretess och tillsyn i den föreslagna finansbolagslagen.

Blir finansbolagen likställda med kreditinrättningar skulle inspektionen från sina utgångspunkter kunna godta förslaget att även upplysningar om näringsidkare betraktas som personupplysningar i kreditupplysningslagens mera inskränkta mening.

Genom förslaget beträffande finansbolagen erfordras ett klarläggande av statsmakterna i en sekretessfråga som har aktualiserats. Det gäller möjligheterna för kontokortsföretag (finansbolag) att inhämta upplysning om i vilken utsträckning kreditsökande redan har kontokrediter. Kreditbeviljningen bygger på vederbörandes betalningsförmåga med hänsyn till inkomstförhållanden, varvid det naturligtvis kan vara en belastning om den kreditsökande redan, vilket ej är ovanligt, är utrustad med ett eller flera kontokort. Av konsumentsociala skäl och med hänsyn till kontokortsföretagens kostnader och soliditet är det av intresse att en persons skuldsättning via kontokort inte blir för hög. Det bör erinras om att köp med utnyttjande av kontokort kan ske utan kontantinsats till skillnad från vad som annars gäller vid köp enligt konsumentkreditlagen. Den information det här gäller är sådan att den såvitt gäller kreditinrättningar skulle kunna utväxlas internt mellan dessa men däremot inte på grund av banksekretessen utlämnas i extern verksamhet. Inspektionen drar härav slutsatsen att det analogivis trots sekretessregeln i förslaget till lag om finansbolag skulle – i vart fall inom kretsen av finansbolag – vara möjligt att utbyta erforderlig information om kontokrediter, ev. genom UC:s förmedling.

2.2.4 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening och Upplysningscentralen UC AB:

I promemorian föreslås en ny lydelse av 1 § kreditupplysningslagen, som bl. a. innebär att förmedling av kreditupplysningar mellan finansbolag under bankinspektionens tillsyn och mellan sådana finansbolag och andra kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn skall falla under lagen. Detta innebär ett avsteg från den nuvarande principen att kreditupplysningslagen inte skall omfatta förmedling av kreditupplysningar mellan banker och andra kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn. Motiveringen för detta avsteg är knapphändig och enligt bankföreningens mening inte bärande (sid. 61). Särbehandlingen av bankers och andra kreditinstituts interna kreditupplysningsverksamhet motiverades utförligt vid tillkomsten av lagen (prop. 1973:155 sid. 124 o.f.). Ett huvudargument var att kreditinstituten intar en särställning i så måtto att de fungerar både som förmedlare av kreditupplysningar och som kreditgivare. Den information, som förmedlas mellan kreditinstituten, ansågs med rätta ha mycket stor betydelse vid deras

kreditgivning både vid prövningen av nya kreditansökningar och vid bevakningen av redan lämnade krediter. Departementschefen uttalade i anslutning härtill:

”Det kan förutses att besvärande konsekvenser skulle uppstå, om man lät samma inskränkningar i informationsinnehållet gälla betr. kreditinrättingarnas interna upplysningsförmedling som i fråga om annan kreditinformation. Särskilt gäller detta förbudet mot uppgift om betalningsförsummelse som inte har fastslagits av myndighet. Av naturliga skäl är det av stort intresse för kreditinstituten att få information om att en kund hos en annan bank eller motsvarande har misskött en kredit. Risken för att kreditinstituten på denna punkt lämnar en oriktig eller missvisande uppgift är också mycket liten” (prop. sid. 124–125).

Samtidigt konstaterade departementschefen, att riskerna för integritetskränkningar var små även om man tillät en relativt fri kreditupplysningsverksamhet inom kretsen av kreditinrättingar. För bankernas del hänvisades därvid till det skydd som banksekretessen innebär för den personliga integriteten.

De sålunda åberopade skälen för en särbehandling av kreditinrättingar under bankinspektionens tillsyn anser bankföreningen äga giltighet även för finansbolag som arbetar under sådan tillsyn. Enligt vad bankföreningen inhämtat tillmätes inom branschen den interna informationen mellan finansbolagen inbördes och mellan banker och finansbolag stor praktisk betydelse. Att begränsa utbytet av information inom kretsen av reguljära kreditgivare skapar onödiga risker för kreditgivning till personer, som enligt i och för sig tillgänglig erfarenhet inte bör erhålla kredit i ett sunt kreditliv. Det särskilda skydd, som banksekretessen innebär inom bankvärlden, bör i finansbolag under bankinspektionens tillsyn åstadkommas genom den särskilda regel om tystnadsplikt som föreslagits i propositionen 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag, m. m. Över huvud synes den föreslagna lagen om finansbolag tillerkänna bankinspektionen sådana befogenheter beträffande dessa bolag att en skillnad mellan denna företagskategori och andra kreditinrättingar under inspektionens tillsyn inte bör ifrågakomma. Bankinspektionen bör i kraft av dessa befogenheter kunna meddela bl. a. de föreskrifter som må erfordras för ett fullgott skydd av personlig integritet.

Bankföreningen föreslår därför att finansbolag under bankinspektionens tillsyn i likhet med andra kreditinrättingar under inspektionens tillsyn lämnas utanför kreditupplysningslagen såvitt avser den interna kreditupplysningsförmedlingen.

2.2.5 Svenska sparbanksföreningen:

Enligt nuvarande lydelse av 1 § kreditupplysningslagen faller kreditupplysningar som förmedlas mellan banker och andra kreditinrättingar som står under bankinspektionens tillsyn utanför lagens tillämpningsområde.

Genom den föreslagna ändrade lydelsen av 1 § kommer kreditupplysningar mellan dels finansbolag, dels banker/kreditinrättingar och finansbolag att omfattas av lagen. Denna utvidgning anser sparbanksföreningen vara omotiverad. Det finns enligt sparbanksföreningens uppfattning ingen anledning att, beträffande kreditupplysningar av bankintern natur, ställa finansbolag under bankinspektionens tillsyn under mer rigorösa bestämmel-

ser än som gäller för banker och övriga kreditinrättningar. Den grundläggande motiveringen för en särbehandling av banker och andra kreditinrättningar i förhållande till de typiska kreditupplysningsföretagen som angavs vid tillkomsten av lagen (prop. 1973:155 sid. 124 f) måste i lika hög grad gälla för finansbolagen.

Sparbanksföreningen föreslår därför att finansbolag som står under bankinspektionens tillsyn i likhet med övriga kreditinrättningar under sådan tillsyn undantas från lagens tillämpningsområde såvitt avser den interna kreditupplysningsförmedlingen.

2.2.6 Finansieringsföretagens förening:

I avvaktan på resultatet av den översyn av kreditupplysningslagen som nu har avslutats har föreningen ej berört föreslagen lydelse av 1 § kreditupplysningslagen i regeringens proposition 1978/79:170. Den föreslagna lydelsen, som i nedan avsett hänseende återkommer i betänkandets förslag innebär att förmedling av kreditupplysningar mellan finansbolag under bankinspektionens tillsyn och mellan sådana finansbolag och andra kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn skall falla under lagen.

På sid. 61 i betänkandet och på sid. 150 i regeringens proposition 1978/79:170 ges motiveringen till förslaget. Det sägs att om ändringen ej gjordes skulle det innebära att lagen ej skulle gälla för förmedling av kreditupplysningar mellan finansbolag under bankinspektionens tillsyn inbördes, mellan dessa finansbolag och banker eller mellan dessa finansbolag och Upplysningscentralen UC AB.

I propositionen till kreditupplysningslagen (1973:155 sid. 124 ff) redovisas utförligt de skäl som motiverade att förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar skulle undantagas från lagen. Till skillnad från den uppfattning, som anges i betänkandet, menar föreningen att de skäl som anfördes i nämnd proposition äger giltighet även för finansbolag, som kommer att lyda under bankinspektionens tillsyn. Den interna informationen mellan finansbolagen inbördes och mellan banker och finansbolag är av stor praktisk betydelse.

Det bör för övrigt noteras att den föreslagna ändringen endast kommer att omfatta några av de finansbolag som kommer att lyda under lagen om finansbolag, eftersom verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern ändock undantages från lagen, varigenom lagen ej kommer att gälla bankägda finansbolag över vilkas verksamhet bankinspektionen har tillfredsställande möjligheter att utöva kontroll.

Föreningen föreslår därför att undantag ej göres från regeln att kreditupplysningslagen inte skall omfatta förmedling av kreditupplysningar mellan kreditinstitut som lyder under bankinspektionens tillsyn. I övrigt ansluter sig föreningen till Svenska Bankföreningens yttrande (under 2.2.4).

2.2.7 Bankinspektionen:

I 1 § har tillförts att med kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn skall jämföras annat företag under inspektionens tillsyn, om det har inrättats för kreditupplysningsverksamhet. Också inspektionen anser att skäl finns för att överensstämmelse uppnås mellan lagens lydelse och den rådande

ordningen, även om Upplysningscentralen UC AB:s (UC:s) nuvarande ställning som kreditinrättning i och för sig har stöd i riksdagens uttalanden vid kreditupplysningslagens tillkomst. Kvar står dock det faktum att tillsynen över UC inte såsom all annan direkt tillsyn av bankinspektionen är angiven i lag. UC:s status i nämnda avseende bygger på Kungl. Maj:ts beslut 1974-11-29 rörande bolagsordningen för UC, i vilken bestämmelser finns om tillsyn av bankinspektionen. Grunden är även här det åberopade riksdagsuttalandet. Möjligen kan göras gällande att den mera direkta legalisering av UC:s status som den föreslagna lagändringen syftar till ändå inte blir fullständig med hänsyn till det sist anförda.

Det gjorda tillägget i 1 § sista stycket tar ej heller sikte särskilt på UC utan synes avse möjlighet också för annat företag under inspektionens tillsyn att bli jämställt med kreditinrättning och därmed undantaget från kreditupplysningslagen såvitt gäller bankintern upplysningar. Också här kan således komma att aktualiseras frågan om grunden för tillsynen. Skall tillsynen vara föreskriven i lag eller räcker det med att bestämmelser härom har intagits i en regeringen underställd bolagsordning? Inspektion anser att även tillsynsfrågan tarvar ställningstagande av statsmakterna på grund av det föreslagna tillägget i 1 § kreditupplysningslagen och motiven härför.

2.2.8 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

Bankföreningen föreslår vidare att förmedling av kreditupplysningar mellan svenska banker och *utländska banker* lämnas utanför kreditupplysningslagen. Bankföreningen återkommer nedan med närmare motivering för detta förslag i samband med sin kommentar till 11 §.

2.2.9 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Föreslagen ändring av § 1 synes oss inte vara motiverad av några sakliga skäl. Något missförhållande råder uppenbarligen inte och tendenser till detta synes inte heller förefinnas. Den byråkrati och/eller de lagbrott som kommer att bli följderna av den föreslagna ändringen bör undvikas. Ändringen kommer, om den genomföres, att försvåra för kredittagare att erhålla krediter från nya leverantörer. De referenser som kredittagaren uppger kommer i framtiden att sakna laglig möjlighet att upplysa om förhållanden som skulle kunna leda till krediter. Detta sker nu regelbundet och i "större" omfattning. Konsekvensen kan inte vara lagstiftarens avsikt eller önskan.

Ändringsförslaget bör återtagas.

I andra hand föreslår vi följande ändring.

§ 1.2 Verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan företag som *organisatoriskt ingår i samma koncernförhållande*.

Motivet till detta är att man synes ha dragit koncernbegreppet alltför snävt i det att man endast beaktar det juridiska koncernbegreppet men ej det administrativa koncernförhållandet.

2.3 Begreppet kreditupplysning. Förslaget till ändrad definition av begreppet personupplysning (2 § promemoriaförslaget)

2.3.1 Datainspektionen:

Promemorian föreslår inte någon ändring av definitionen av kreditupplysning ——. Detta kan således även fortsättningsvis innebära att för det fall att exempelvis från SPAR eller annat register utlämnas mikrokort innehållande taxeringsuppgifter blir detta utlämnande att bedöma som kreditupplysningsverksamhet i den mån det är känt för företrädaren för SPAR att mottagaren avser att använda informationen för kreditbedömning men eljest inte (utlämning på mikrokort innefattas inte av skyldigheten att utlämna allmänna handlingar). Frågan kan få praktisk betydelse i situationer då kreditupplysningsföretag och andra registerhållande organisationer konkurrerar om utlämnande av stora informationsmängder.

Den föreslagna ändringen avser andra punktens definition av personupplysning. Gällande rätts definition har medfört avsevärda praktiska svårigheter genom att söka upprätthålla en gränsdragning som inte finns noterad i något offentligt register. Textförslaget löser detta problem med ett svärdugg som också avsevärt förbättrar integritetsskyddet för i första hand småföretagare och underlättar samordningen mellan kreditupplysningslagen och datalagen samt i ett längre perspektiv också underlättar sammanföring av dessa lagar i en personregisterlag. I vad mån den föreslagna lösningen i stället orsakar problem vad gäller effektiviteten av kreditupplysningsverksamhet avseende upplysningar om enskilda företagare och företagsledare i andra företag är närmast en fråga som bör belysas av andra remissinstanser än datainspektionen.

Kan gränsdragningsproblemen lösas på ett godtagbart sätt kan dock övervägas att med bibehållande av gällande rätts personupplysningsdefinition på andra sätt åstadkomma ett förbättrat integritetsskydd för i första hand småföretagare. Det bör också understrykas att ev. samordningsproblem mellan kreditupplysningslagen och datalagen inte bör prioriteras framför en väl fungerande kreditupplysningsverksamhet beträffande företagare och företagsledare.

Det bör redan här påpekas att gränsdragningsproblem och andra tillämpningsproblem inte helt undviks med den föreslagna regleringen.

2.3.2 Bankinspektionen:

Enligt ändring av 2 § skall ej längre i kreditupplysningshänseende någon skillnad göras mellan enskild person i allmänhet och enskild person som är näringsidkare eller motsvarande. Det betyder att de särskilda regler som till skydd för enskilds integritet gäller för personupplysningar kommer att gälla också för upplysningar som erfordras om enskilda till följd av engagemang i näringsverksamhet, t. ex. när fråga är om kredit till rörelsen eller om personlig borgen för kredit till eget bolag. Nuvarande undantag beträffande näringsidkare har utförligt motiverats i prop. 1973:155, s. 79–80. Inspektionen anser att skälen för en mera ingående information i fråga om företagare fortfarande har relevans. De övriga förslag som nu läggs fram är inte ägnade att minska behovet av undantag för upplysningar om företagare, snarare tvärtom. Visserligen kan informationsutbyte fortfarande ske mellan krediträttningar (bankintern information) oberoende av kreditupplysningslagen.

Indirekt har emellertid den nu gällande bestämmelsen viss betydelse för kreditinrättningarna, bl. a. vid rebelåning av fordringar. Väsentligt i sammanhanget är också att finansbolagen om förslag därom i prop. 1978/79:170 antages inte skulle komma att betraktas såsom kreditinrättningar i kreditupplysningslagens mening. Dessa bolags verksamhet är i betydande omfattning – särskilt genom factoring och leasing – riktad till företag beträffande vilka upplysningar om ägaren/företagaren är av avgörande betydelse.

Blir finansbolagen likställda med kreditinrättningar skulle inspektionen från sina utgångspunkter kunna godta förslaget att även upplysningar om näringsidkare betraktas som personupplysningar i kreditupplysningslagens mera inskränkta mening.

2.3.3 Kommerskollegium:

Vad gäller kreditupplysningslagen anför i utredningen att den nuvarande gränsdragningen mellan personupplysningar och företagsupplysningar vållat praktiska svårigheter. På grund härav föreslås att en skiljelinje dras mellan å ena sidan juridiska och å andra sidan fysiska personer. Även om en sådan förändring innebär en förenkling finner kollegiet den tveksam eftersom företagsupplysningar härigenom riskerar att bli mindre effektiva. Bedömningen av ett mindre företags kreditvärdighet beror i hög grad på företagarens personliga skötsamhet varför det vid kreditgivningen torde vara nödvändigt att ta stor hänsyn till hans personliga förhållanden. I avvägningen mellan intresset av att skydda enskild person och behovet av en effektiv företagsupplysningsverksamhet har enligt kollegiets mening alltför stor vikt lagts vid skyddsintressena.

2.3.4 Brottsförebyggande rådets styrgrupp för översynen av lagstiftning mot organiserad och ekonomisk brottslighet:

Regeringen uppdrog den 8 december 1977 åt brottsförebyggande rådet (BRÅ) att göra en översyn av lagstiftning mot organiserad och ekonomisk brottslighet. I regeringens beslut framhölls att BRÅ för översynsarbetet skulle tillsätta en styrgrupp som bl. a. borde behandla sådana övergripande frågor som rättssäkerhet contra effektivitet och kontrollnivån i samhället.

Till grund för regeringens uppdrag låg bl. a. de överväganden och förslag som BRÅ redovisat i ett yttrande till regeringen den 20 september 1977. I detta yttrande diskuterade BRÅ bl. a. de olika kontrollmedel som kunde komma till användning mot den aktuella brottsligheten. Därvid anfördes att samhällets åtgärder på området inte nödvändigtvis behövde bestå i en effektivisering av de repressiva instrumenten. Man kunde sålunda enligt BRÅ överväga om ett visst beteende kunde motverkas med t. ex. civilrättslig lagstiftning. I yttrandet pekades också på den betydelse som etiska normer har på olika verksamhetsområden av intresse i sammanhanget, t. ex. när det gäller att utveckla god affärssed inom näringslivet och bankväsendets etik.

I det pågående översynsarbetet är det alltså för styrgruppen en viktig utgångspunkt att tillvarata de metoder för självkontroll utan repressiva inslag som kan tillämpas t. ex. på kreditmarknaden och på näringslivets område i övrigt. Bland de instrument som därvid kan användas är kreditupplysningsverksamheten av stort intresse. En effektiv kreditupplysning kan sålunda

vara en viktig faktor för att skydda samhället och näringslivet från osund kreditgivning och icke önskade affärsmetoder. Tillgång till en god kreditupplysningsverksamhet är även av intresse för olika samhälleliga organ, främst för dem som sysslar med kreditgivning och olika former av stöd till näringsidkare men också för att garantera att statlig och kommunal upphandling av varor och tjänster kan ske i avsedda former. En effektiv kreditupplysningsverksamhet kan också medverka till att begränsa de resurser samhället måste avsätta för sitt exekutionsväsende.

Kreditupplysningsverksamheten har alltså på flera sätt betydelse för att samhället skall komma till rätta med ekonomisk brottslighet. Även i den internationella diskussionen om ekonomisk brottslighet har framhållits behovet av en effektiv kreditupplysning som en metod att begränsa denna brottslighet, se bl. a. Europarådsrapporten *Criminological Aspects of Economic Crime*, Strasbourg 1978, s. 245.

Mot denna bakgrund är den inom justitiedepartementet upprättade promemorian (Ds Ju 1979:8) Kreditupplysning och inkasso, som nyligen remissbehandlats, av intresse för styrgruppen. Gruppen vill särskilt uppmärksamma en punkt i förslaget.

I promemorian föreslås bl. a. en ändring i 2 § kreditupplysningslagen som innebär att kreditupplysningar om enskilda näringsidkare (enskilda företagare och jordbrukare m. fl.) skall falla under begreppet personupplysning. Förslaget grundas på integritetsskäl samt vissa praktiska skäl. De nämnda företagarna kommer enligt förslaget att omfattas av de stränga regler för kreditupplysning som redan i dag gäller andra enskilda personer. Tillämpningsområdet för den effektivare kreditupplysningen, s. k. företagsupplysning, avses därmed enligt förslaget att inskränkas till juridiska personer.

I promemorian, s. 71, anförs bl. a. följande:

När det gäller näringsidkare och liknande måste emellertid också tas hänsyn till intresset av en tillräckligt effektiv företagsupplysningsverksamhet. Huruvida en på angivet sätt ändrad gränsdragning mellan personupplysningar och företagsupplysningar är godtagbar från den synpunkten beror i hög grad på vilka särskilda bestämmelser som i fortsättningen bör gälla för personupplysningarna.

I promemorians avsnitt 3.6, Begränsning av rätten att lagra och vidarebefordra uppgifter om betalningsförsummelser, behandlas bl. a. frågan hur en undantagsregel skall kunna utformas för att man skall kunna undvika att personupplysningar om enskilda företagare blir missvisande. Det föreslås att den nu gällande bestämmelsen i 7 § första stycket kreditupplysningslagen, som reglerar vad personupplysning får innehålla, skall kompletteras med en bestämmelse enligt vilken regeringen eller, efter regeringens bestämmande, datainspektionen får föreskriva undantag från nyss nämnda bestämmelse, om det behövs för att undvika att personupplysning blir uppenbart missvisande. I specialmotiveringen till bestämmelsen anförs i promemorian att tillämpningen av denna undantagsmöjlighet förutsätts bli restriktiv.

Från de utgångspunkter som styrgruppen har att beakta i översynsarbetet är det angeläget att framhålla vikten av att kreditupplysningslagen inte ändras på sådant sätt att möjligheterna till en effektiv kreditupplysningsverksamhet i fråga om enskilda näringsidkare blir beskurna. Styrgruppen menar att en effektivt fungerande kreditupplysningsverksamhet – med dess värde som brottsförebyggande faktor – kan vara ett smidigare, billigare och mindre ingripande instrument än olika administrativa kontrollinstrument som eljest kan behöva tillämpas från samhällets sida.

Styrgruppen vill ifrågasätta det lämpliga i den föreslagna lagändringen. I allt fall anser gruppen att de synpunkter som den här anfört noga bör beaktas i samband med att regeringen eller datainspektionen utövar den tänkta möjligheten att utfärda föreskrifter med undantag från begränsningsregeln. Med hänsyn till uttalandet i promemorian att denna möjlighet skall utnyttjas med restriktivitet hyser styrgruppen likväl oro för de effekter för kreditupplysningsverksamheten som ett genomförande av förslaget skulle kunna få.

2.3.5 Sveriges advokatsamfund:

I 2 § föreslås att begreppet personupplysning utvidgas till att omfatta även enskild person som är näringsidkare eller som annars har ett mera väsentligt inflytande över ett företag. Som skäl för ändringsförslaget har i promemorian huvudsakligen åberopats att datainspektionen funnit den nuvarande gränsdragningen mellan personupplysning och företagsupplysning vålla praktiska svårigheter.

Samfundet har i sitt yttrande den 2 februari 1973 över delbetänkandet "Kreditupplysning och integritet" (SOU 1972:79) (Se TSA 1973 s. 108 f) uttalat sig för den gränsdragning mellan kreditupplysning och personupplysning, som sedermera kommit till uttryck i lagen. Vad samfundet i nämnda yttrande anfört som skäl för sin ståndpunkt synes fortfarande gälla.

Skulle emellertid de av datainspektionen påtalade praktiska svårigheterna med den nuvarande lagstiftningen vara så betydande att en ändring bör ske, ifrågasättes från samfundets sida, om inte gränsen mellan personupplysning och företagsupplysning bör dragas så, att till företagsupplysning hänföres alla personer med registrerad firma eller med verksamhet under uppgiven, inte registrerad firma. Sättes gränsen mellan företagsupplysning och personupplysning vid rörelser, som drives under firma, skulle upplysningar beträffande bl. a. jordbrukare m. fl. komma att betraktas som personupplysningar.

2.3.6 Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO kan inte dela utredningens uppfattning om behovet av ett ökat integritetsskydd för enskilda näringsidkare. Som fastslogs i prop. 1973:155 är det oundvikligt att de höga krav på effektivitet som från samhällets och kreditgivarnas sida måste ställas på företagsupplysningsverksamheten kommer att omfatta också de fysiska personer som är näringsidkare eller som står ett företag eller annan näringsverksamhet nära. Ett företags kreditvärdighet är i så hög grad beroende av företagarens skicklighet att det är nödvändigt att vid kreditgivning ta hänsyn till hans person. Han kan därvid inte garanteras samma skydd för den personliga integriteten som en privatperson. En person kan vidare, utan att själv driva rörelse, ha ett sådant väsentligt inflytande i ett företag att det är nödvändigt med en ingående kännedom om hans förhållanden för att kunna bedöma företagets ekonomiska ställning. TCO kan för sin del inte finna något skäl till att man idag gör en annorlunda bedömning än vid lagens tillkomst.

Kreditupplysningar inhämtas ofta i samband med att en arbetstagare söker anställning. I en sådan situation är det mindre önskvärt, sett ur arbetstagarens synpunkt, att kreditupplysningsinstitutet ska behöva lämna ut hans namn till en presumtiv arbetsgivare. Det kan också ifrågasättas om inte kreditgivningen försväras för personer med inregistrerad firma om en begränsning görs i möjligheterna att erhålla kreditupplysning.

2.3.7 Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:

Enligt gällande regler skall kreditupplysningsverksamhet bedrivas så att den inte leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i de upplysningar som förmedlas eller på annat sätt. Mot denna bakgrund bör näringsidkare naturligen tillförsäkras samma skydd mot *otillbörligt* intrång i den personliga integriteten som lagstiftningen vill ge andra medborgargrupper. Som framhålles under avsnittet 3.2.3 (s. 71) saknas även enligt vår uppfattning bärande skäl att i integritetsavseende särbehandla näringsidkare. Vi tillstyrker därför att 2 § kreditupplysningslagen får föreslagna lydelse och att m. a. o. begreppet *personupplysning* i denna lag definieras som kreditupplysning om enskild person.

Vid olika tillfällen har vi erinrat om behovet av lagstiftning, som garanterar också juridiska personer ett nöjaktigt integritetsskydd. Vi konstaterar att man inte heller vid den föreliggande översynen närmare gått in på detta problemområde, där vi saknar ett godtagbart rättsskydd.

2.3.8 Svenska bankföreningen med instämmande av PK-banken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening och Upplysningscentralen UC AB:

Denna paragraf föreslås i promemorian uppta en ny definition på personupplysning. F. n. avser personupplysning endast kreditupplysningar om privatpersoner. Övriga kreditupplysningar – vanligen kallade företagsupplysningar – avser dels kreditupplysningar om juridiska personer, dels kreditupplysningar om enskilda personer som är näringsidkare eller "annars har så väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet att uppgift om hans egna förhållanden behövs för att belysa verksamhetens ekonomiska ställning". Av de två kategorier fysiska personer, som sist nämnts, hänför sig i detta ärende det avgjort största intresset till näringsidkarna. Bankföreningens yttrande tar därför i första hand sikte på de föreslagna nya reglerna såvitt de avser näringsidkarna. I tillämpliga delar gäller kommentarerna beträffande näringsidkarna emellertid även enskilda personer med väsentligt inflytande i annans näringsverksamhet utan att detta särskilt utsäges vid varje tillfälle där förslaget jämför dessa båda kategorier av fysiska personer.

Enligt den föreslagna nya definitionen på personupplysning skall sådan upplysning avse inte blott, såsom f. n., rena privatpersoner utan även fysiska personer som är näringsidkare eller har ett väsentligt inflytande i annans näringsverksamhet. I fortsättningen benämnes de bägge sistnämnda kategorierna gemensamt näringsidkare. Denna ändrade gränsdragning – som alltså innebär att gränsen mellan personupplysningar och företagsupplysningar dras mellan å ena sidan kreditupplysningar om alla fysiska personer och å andra sidan kreditupplysningar om alla juridiska personer – anser bankföreningen inte böra vidtagas.

Såsom skäl för det nya begreppet personupplysning anföres i promemorian i huvudsak följande:

a) Datainspektionen har funnit att det i praktiken ofta är svårt att dra gränsen mellan vanliga privatpersoner och näringsidkare. I den masshantering det gäller kan man inte göra någon finprövning. Kreditupplysningsföretagen måste lita till offentliga register och dessa ger mycket schematiska uppgifter, som ofta utan skäl hänför en fysisk person till kategorin näringsidkare.

b) Den nuvarande regeln skapar också svårigheter när den skall tillämpas beträffande personer som växlar mellan att vara näringsidkare och anställda.

c) Med den nuvarande regeln skapas svårigheter i datoriserade kreditupplysningsregister, eftersom personuppgift i datalagen avser alla fysiska personer, även näringsidkare.

Såvitt bankföreningen förstår är den sålunda redovisade argumenteringen på väg att förlora sin giltighet. En betydande andel av personupplysningsverksamheten i landet utövas av det för affärsbankerna, Sparbankernas bank och Sveriges föreningsbankers förbund gemensamma bolaget Upplysningscentralen UC AB. Hos UC pågår ett utvecklingsarbete, som beräknas i stort sett avlägsna svårigheterna att i bolagets verksamhet dra gränsen mellan privatpersoner och näringsidkare. UC räknar med att uppnå detta bl. a. genom att utnyttja uppgifter ur offentliga register om vilka fysiska personer som är innehavare av enskild firma, delägare i handelsbolag, eller medlemmar av aktiebolags styrelse. Den avsedda uppläggningsföretagningen förutsätter såvitt gäller fysiska personer i aktiebolags ledning att en planerad datorisering av patentverkets register kommer till stånd. Vidare bygger UC:s planläggning på en utökad samverkan mellan UC och beställare av kreditupplysningar såvitt gäller att fastställa en omfrågads karaktär av näringsidkare eller privatperson. Bl. a. med hänsyn till konkurrensen i branschen är motsvarande utveckling som UC:s sannolik inom den väsentliga delen av branschen i övrigt. Ett av de i första hand återopade skälen för den nya definitionen på personupplysning kan därför väntas bortfalla. Svårigheterna att tillämpa nuvarande regel beträffande personer som växlar mellan att vara näringsidkare och anställda kan enligt UC:s uppfattning redan i dag i huvudsak bemästras. Enligt UC:s bedömning innebär det inte heller någon avgörande svårighet att personupplysning i kreditupplysningslagen och personuppgift i datalagen inte definieras på samma sätt. Ytterligare skäl mot den nya definitionen — av begreppet personupplysning skall redovisas nedan vid kommentarerna till olika ändringar i andra paragrafer i denna lag.

2.3.9 Svenska sparbanksföreningen:

Enligt den nuvarande lydelsen av 2 § kreditupplysningslagen omfattar begreppet personupplysning enbart upplysning om privatpersoner och således inte enskilda näringsidkare och personer med väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet. Den föreslagna ändringen innebär att begreppet personupplysning skall omfatta samtliga privatpersoner — således även den sistnämnda personkategorin.

Som motiv för denna ändring har anförts gränsdragningsproblem. Enligt uppgift från det gemensamt bankägda Upplysningscentralen AB (UC) har man i princip löst alla de gränsdragningsproblem som berörts i promemorian, varför det anförda motivet förlorat sin bärkraft.

Det kan i och för sig tyckas bestickande och vällovligt att skapa ett ökat integritetsskydd för kategorin näringsidkare och personer med väsentligt inflytande i näringsverksamhet. Härnäst vill dock sparbanksföreningen anföra att effektivitetssynpunkter och krav på fullständig redovisning av alla uppgifter som rör ett företags ekonomiska ställning och ledning måste anses väga väsentligt tyngre än integritetssynpunkterna. Sparbanksföreningen vill vidare peka på att konsekvenserna av den föreslagna ändringen — i första

hand kravet på att kopia av kreditupplysning skall tillställas den omfrågade – skulle allvarligt kunna skada svenska företags exporthandel och förbindelser med utländska banker.

Sparbanksföreningen föreslår på grund härav att nuvarande definition av begreppet personupplysning bibehålls.

Vad beträffar övriga föreslagna, huvudsakligen redaktionella, ändringar i lagen har sparbanksföreningen inget att erinra.

2.3.10 Sveriges grossistförbund:

I departementspromemorian föreslås att alla kreditupplysningar om enskilda personer, således även i de fall då dessa är näringsidkare, skall betraktas som personupplysning. Bakgrunden härtill är att enligt datainspektionens erfarenheter gränsdragningen mellan personupplysningar och företagsupplysningar vållar praktiska svårigheter. Enligt departementspromemorian när man den klaraste och i praktiken mest hanterliga gränsdragningen om man låter begreppet personupplysning omfatta kreditupplysningar rörande alla enskilda personer oavsett deras status i övrigt.

Enligt vår mening gör man det alltför lätt för sig om man följer detta förslag och därmed begränsar kreditupplysningarna rörande sådana enskilda personer som är näringsidkare. Detta betyder nämligen att man för leverantörerna till dessa näringsidkare begränsar möjligheterna att få erforderlig information om kundens ekonomiska förhållanden.

Kreditgivning är ett naturligt inslag i all affärsverksamhet. En viktig förutsättning för att denna kreditgivning skall kunna fungera smidigt och till rimligt låga kostnader är att kreditgivaren – förutom erforderlig säkerhet – kan erhålla sådan information om kredittagaren att den risk som alltid måste vara förenad med kreditgivning blir så liten som möjligt.

Den som bedriver näringsverksamhet måste därför acceptera att uppgifter lämnas om hans verksamhet. Detta gäller även enskilda personer som är näringsidkare. Man kan inte rimligen lägga samma integritetsskyddssynpunkter på dessa som på privatpersoner. Eventuella gränsdragningsproblem får i stället lösas på annat sätt.

Det hör givetvis också till bilden att en begränsning av kreditupplysningen kan påverka berörda näringsidkares möjligheter att erhålla kredit. Denna aspekt har inte berörts av datainspektionen och har inte heller analyserats i departementspromemorian.

Vi vill i sammanhanget starkt understryka att kreditgivningen till enskilda personer som samtidigt är näringsidkare i vissa branscher är mycket betydande. Som exempel kan nämnas att försäljningen från sådana maskinförsäljningsföretag som levererar anläggningsmaskiner och maskiner för skogsbruk uppgår till ca 2 miljarder kronor inkl. reservdelar. Det beräknas att ca 75 % av avsluten faller på mindre entreprenörer, som tillhör kategorin enskilda personer. De maskiner som levereras till dessa betingar en kostnad från 300 000 kronor till 1,5 milj. kronor per styck. Detta exempel visar att det rör sig om omfattande affärer, där en väl fungerande kreditupplysning har väsentlig betydelse.

På anförda grunder avstyrker vi därför förslaget att kreditupplysning rörande enskilda personer som är näringsidkare skall betraktas som personupplysning.

**2.3.11 Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och industrior-
ganisation och Familjeföretagens förening (SHIO/Familjeföretagen):**

Se 2.7.6 nedan.

2.3.12 Lantbrukarnas riksförbund (LRF):

Promemorian innehåller i denna del bl. a. förslag om ändrad definition av begreppet personuppgifter. För sådana uppgifter gäller särskilda regler till skydd för den personliga integriteten. Sålunda får personuppgifter endast innehålla betalningsanmärkningar som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller som lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. För närvarande undantas från tillämpning av reglerna om personuppgifter, förutom alla juridiska personer, enskilda personer som är näringsidkare eller som annars har ett mera väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet. Undantagna är därmed hantverkare, lantbrukare och andra småföretagare. Ändringsförslaget innebär emellertid att som personuppgifter skall betraktas alla uppgifter om enskilda personer, oavsett om de är näringsidkare eller dylikt.

Förslaget motiveras med att det enligt underhandsuppgifter från datainspektionen inte är regel på området för företagsuppgifter att kredituppgifts företag m. fl. utnyttjar möjligheten att använda uppgifter om andra betalningsförsummelser än sådana som har fastslagits av domstol e. d. Denna uppfattning kan inte accepteras av LRF, i vart fall inte på det onyanserade sätt den framförs i promemorian. Genomgående kan sägas att till den del företaget inom lantbrukskooperationen har behov av kredituppgifter om enskilda lantbrukare information av typen personuppgifter är tillräcklig. Denna kan nämligen i de flesta fall kombineras med personlig kännedom om den kreditsökande. Vad nu anförts gäller främst de kombinerade inköps- och försäljningsföreningarna d. v. s. lantmännenorganisationen. För jordbrukets försäljningsföreningar, främst mejeri- och slakteriföreningar, kan samma sak sägas till den del det gäller krediter till enskilda lantbrukare. Föreningarna vänder sig emellertid i sin verksamhet till ett stort antal andra typer av småföretag, såsom restauranger, gatukök och detaljister. Beträffande denna typ av småföretagare inhämtas regelmässigt mer omfattande information än som skulle framkomma i en personuppgiftsning. Kompletterande uppgifter beträffande de angivna kategorierna av företagare kan svårigen fås fram. LRF finner således att småföretagare som hittills inte skall omfattas av reglerna om personuppgifter, med undantag för, om så är möjligt, enskilda lantbrukare.

2.3.13 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Se 2.1.6 ovan.

2.3.14 Sveriges ackordscentral:

Ackordscentralen ifrågasätter, om inte begreppet "personuppgifter" har fått en alltför vidsträckt utformning i förslaget. Framförallt när det gäller mindre företag, som drivs av en enskild näringsidkare eller i vilket annan enskild person har ett avgörande inflytande, kan det vara till nackdel för

företaget att de uppgifter som får lämnas om nämnda personer blir så förhållandevis begränsade. En presumtiv kreditgivare, som inte genom kreditupplysning får de uppgifter om den enskilde som han finner naturliga och nödvändiga för sin bedömning av vederbörandes kreditvärdighet, kan komma att vägra kredit som han annars skulle ha varit villig att lämna.

2.3.15 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Föreslagen ändring av § 2 kommer att medföra ett sämre bedömningsunderlag. För en kredittagare är det av väsentligt intresse att erhålla behövlig kredit och därför motverkar ändringsförslaget kredittagarens möjligheter att styrka sin kreditvärdighet.

2.3.16 ABAK-Justitia AB:

Den i promemorian § 2 föreslagna definitionen av näringsidkare respektive konsument (enskild person) är enligt vår mening felaktig, varför vi med bestämdhet motsätter oss nämnda kategorisering.

Enligt promemorian skall sålunda företagsupplysning avse enbart juridiska personer medan övriga näringsidkare i egenskap av enskilda personer skulle komma att tillhöra personupplysningskategorien.

Med den ovan föreslagna kategoriseringen kommer realiter en stor del av svenska näringsidkare, nämligen de som av olika skäl valt annan företagsform än juridisk person, som t. ex. aktieföretag, att hänföras till fel kategori, nämligen konsumentens med ty åtföljande för vederbörande näringsidkares verksamhet negativa effekter.

En klar avgränsning mellan köp på kredit avseende å ena sidan konsumentens köp för enskilt bruk och å andra sidan näringsidkares köp av vara eller tjänst för sin verksamhet måste göras.

Vad avser konsumentköp skall beaktas att sådan kredit avser enstaka affärsförbindelse med för säljaren oftast god avkastning och liten kreditrisk. Med hänsyn till det ringa antal transaktioner per konsument det är fråga om är säljarens riskspridning utomordentligt stor och förlusterna totalt sett relativt små.

Vid motsvarande transaktioner avseende kreditförsäljning till näringsidkare föreligger motsatta förhållandet. Säljaren har att göra med ett färre antal kunder men med ett flertal kontinuerliga kreditförsäljningar per kund med ty åtföljande mindre riskspridning och större risk för kundförluster. Vid försäljning till andra näringsidkare föreligger i allmänhet betydligt lägre affärsvinst än vid försäljning till slutlig konsument. Detta får till följd att vid kundförluster större skada uppstår både till sin omfattning och i kronor räknat än vid förlust vid försäljning till enskild konsument. Konsekvensen av detta är att en utebliven kreditbevakning av nu nämnda kategori av näringsidkare skulle få för den allmänna handelns räkning förödande konsekvenser, såsom t. ex. konkurser för säljföretag.

Konsekvensen av ovan fört resonemang torde med all tydlig önskvärdhet utvisa nödvändigheten av att även denna typ av näringsidkare (enskild person) måste kontinuerligt bevakas evad avser vederbörandes kreditvärdighet. Det väsentliga kan icke vara formen vederbörande valt för att driva sin verksamhet utan fastmer det förhållandet att vederbörande realiteter

bedriver näringsverksamhet och härigenom de facto tillhör samma kategori som den juridiska personen och även både vill och skall behandlas på samma sätt.

Kreditbevakning innebär att säljaren får fortlöpande besked om betalningsförsummelse som registrerats på hans kunder bland vilka ingår – förutom juridiska personer – också enskilda näringsidkare. Genom att på detta sätt löpande kunna hålla sig informerad om sina kunders aktuella kreditvärdighet har säljaren idag möjlighet att undvika kreditförluster. I dagens affärssamhälle är det både vedertaget och nödvändigt att på detta sätt kreditbevaka samtliga kunder som är näringsidkare.

Enligt vår mening bör därför den som är – och vill verka som – näringsidkare själv avgöra detta genom en viljeyttring, nämligen registrera sin enskilda firma eller sitt enkla bolag. Därmed finns erforderliga förutsättningar för kreditgivaren att avgöra om en begärd kredit avser konsument för huvudsakligen enskilt bruk eller näringsidkare i dennes yrkesmässiga verksamhet och detta oavsett valet av företagsform.

En tillkommande effekt skulle förmodligen bli att enskilda personer med tidigare obsoleta registrerade enskilda firmor omgående avregistrerade sig samt att enskilda firmor som f. n. bedriver näringsverksamhet under oregistrerad firma registrerade densamma. En ytterligare effekt av förslaget torde bli att enskilda näringsidkare diskrimineras genom att de p. g. a. t. ex. bristande möjligheter till kreditbevakning förmenas krediter. En etablerad affärsförbindelse får nämligen oftast till följd flera kreditförsäljningar och ökad kreditvolym som för säljarens del innebär att han vid varje tillfälle måste vara informerad om köparens kreditvärdighet. Skulle det nu föreliggande förslaget antagas skulle kreditgivaren komma att sakna möjlighet att genom kreditbevakning få besked om eventuell inträffad betalningsförsummelse hos hans köpare. Detta torde få mycket svåra konsekvenser för näringslivet och allvarligt äventyra de regler som gäller för företagarekrediter.

En ytterligare konsekvens med föreslagen definition av näringsidkare är när utländskt företag självt eller genom utländskt kreditupplysningsföretag önskar kreditupplysning på enskild näringsidkare i Sverige för en t. ex. tilltänkt agentur eller annan affärsförbindelse. Kreditupplysningsföretaget skulle i det fallet den svenska näringsidkaren inte är juridisk person ha att ta ställning till det legitima behovet av upplysningen och – om upplysningen begärs av den presumtive säljaren genom utländskt kreditupplysningsföretag eller annan – begära uppgift om namnet på kreditgivaren.

Inom affärslivet råder många gånger oklarhet huruvida viss person är näringsidkare eller inte. Fråga kan t. ex. uppkomma om viss person är t. ex. bokföringsskyldig, momspliktig, pliktig att svara för vissa sociala avgifter för annan, pliktig att själv svara för inkomstskatts erläggande m. m. men härvidlag har man accepterat den av oss föreslagna kategoriseringen, nämligen registreringen av enskild firma.

Enligt vår mening har man i förslaget sålunda överarbetat integritetsskyddet för konsument till uppenbart men för enskild näringsidkare och för kreditgivare.

Beträffande registrerade firmor som är aktiebolag, handelsbolag eller ekonomiska föreningar talar enligt vår uppfattning starka skäl för att kreditupplysning om sådan juridisk person skall få innehålla ekonomiska uppgifter om t. ex. styrelseledamot, verkställande direktör, företagsledare eller annan med väsentligt inflytande över företagets verksamhet.

2.4 Tillståndsplikten (3 och 4 §§ promemoriaförslaget)

3 § promemoriaförslaget

2.4.1 Datainspektionen:

Ändringen är som påpekats, en följdändring till företagna ändringar i tryckfrihetsförordningen. För att underlätta för utgivare av tryckta kreditupplysningsskrifter och av sådana kreditupplysningsskrifter som faller under 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen bör måhända lagtexten innehålla en anvisning om att dessa skrifter – ehuru på olika sätt – är underkastade ett flertal av kreditupplysningslagens stadganden såsom 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 och 16 §§. Detta kan eljest vara svårt att urskilja för icke-jurister.

4 § promemoriaförslaget

2.4.2 Justitiekanslern (JK):

Den föreslagna lagtexten i andra stycket synes mig alltför intetsägande. Uttrycket "förhållande som har haft betydelse för tillståndet" ger ingen som helst upplysning om vad som åligger tillståndshavaren. Av motiven framgår att datainspektionen förutsätts i tillståndet ange i vilka hänseenden tillståndshavaren skall vara skyldig anmäla ändringar. Detta bör komma till uttryck i lagtexten.

2.4.3 Datainspektionen:

Datainspektionen ifrågasätter om behovsprövningen för tillstånd enligt kreditupplysningslagen verkligen behöver bibehållas. Problemen med kreditupplysningsbranschens struktur är ingalunda att alltför många företag är verksamma i branschen utan snarare tendensen till att två à tre företag helt dominerar marknaden.

De tryckfrihetsrättsliga ramarna för lagreglering av tryckta kreditupplysningsskrifter och sådana kreditupplysningsskrifter som omfattas av 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen innebär, som påpekats, att föreskrifter för hur verksamheten skall bedrivas (4 § sista punkten och 17 §) ej kan meddelas för sådana skrifter. Datainspektionen har uppmärksammat fall där uppkomna integritetsintrång inte kunnat föranleda åtgärder från inspektionens sida till förhindrande därav. Medan i konventionell kreditupplysning person- eller organisationsnummer alltid används för att identifiera den varom upplysning lämnas, förekommer i tryckta kreditupplysningsskrifter inte alltid sådan säker identifiering. Har således en kreditupplysningsskrift publicerat uppgift om att en person med ett vanligt namn och en vag adressangivelse drabbats av en notering om betalningsförsummelse kan detta lätt leda till att personer med samma namn och snarlik adress förvägras kredit av kreditgivare som endast tar del av kreditupplysningsskriften för sin kreditbedömning och som således endera förväxlar den creditsökande med den betalningsförsumliga eller "tar det säkra för det osäkra".

Det sagda innebär att det kanske bör övervägas om det är lagtekniskt möjligt att föreskriva eller i vart fall rekommendera att uppgift om betalningsförsummelse som publiceras i skrift skall hänföras till entydigt identifierad juridisk eller fysisk person dvs. namn eller firma bör i möjligaste

mån åtföljas av person- eller organisationsnummer. Detta kan i och för sig sägas ligga i det generella stadgandet i 5 § kreditupplysningslagen, men att ändra en vedertagen ordning med stöd av en sådan generell regel möter praktiska svårigheter.

Föreslagen ändring i andra stycket är föranledd av datainspektionens påpekande. Möjligen bör ordet "tillståndet" utbytas mot det mera adekvata "tillståndsprovningen".

Däremot föreslås inte nu – i avbidan på remissbehandling av betänkande (SOU 1978:73) Kontroll av utländsk företagsetablering i Sverige m. m. – något annat kriterium för provning av tillståndssökandens "svenskhet" än det gällande, nämligen den numera något snåriga lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

2.5 Den allmänna regeln för hur kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas (5 § kreditupplysningslagen)

2.5.1 Datainspektionen:

Någon ändring föreslås inte av lagtexten i denna del, där endast sägs att kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den ej leder till obehörigt intrång i personlig integritet på skilda sätt. Det innebär att oaktat lagen i övrigt omfattar även kreditupplysningsverksamhet avseende juridiska personer upptas inte någon allmän regel till skydd för dessa. Det torde innebära att datainspektionen inte kan föreskriftsvis reglera hanterande av företagsupplysningar även om kreditupplysningsföretagets förfarande kan föranleda skadeståndsskyldighet enligt 21 §. Skälet till de skilda formuleringarna i 5 och 21 §§ synes dunkelt.

2.6 Begränsning av rätten att samla in, lagra och vidarebefordra uppgifter om vissa personliga förhållanden (6 § promemoriaförslaget)

2.6.1 Datainspektionen:

Datainspektionen har ingen erinran mot föreslagen ändring.

Ändringen synes sakna praktisk betydelse men då uppräkningsav "förbjuden information" avses vara fullständig bör den givetvis kompletteras med ny tillkommen lagstiftning. I detta sammanhang bör påpekas att i den mån konkurslagstiftningskommitténs förslag i betänkande (SOU 1979:13) Konkurs och rätten att idka näring om "näringsförbud" resulterar i lagstiftning bör givetvis näringsförbud få registreras och utlämnas i personupplysningar om vederbörande. Ett särskilt problem uppstår dock i de fall den näringsförbudne söker en konsumentkredit där ju uppgiften om näringsförbudet saknar direkt betydelse.

2.6.2 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Paragraferna 6 och 7 kommer enligt förslaget att innehålla vissa förbud mot uppgiftslämnande om bl. a. kreditspärr. Detta i sin tur innebär, att det inte är tillåtet att varna en kollega för uppenbara kreditbedragare, utan dessa

skall alltså kunna "härja fritt" ända till dess någon har kunnat intressera polisen för verksamheten, vilket inte är det lättaste, eller till dess man lyckats få domstolsutslag på något belopp. Konsekvenserna synes strida helt mot övriga åtgärder mot ekonomiska brott. Vidare anser vi, att en möjlighet bör finnas för insamling och registrering av uppgifter enligt paragraf 6 kreditupplysningslagen.

Det måste ju för alla parter och inte minst ur allmänpreventiv synpunkt vara av största betydelse, att inte en förskingrare ges kredit eller en rånare anställs som bankbud. Vederbörandes återanpassning i samhället torde generellt sett snarast förbättras genom en dylik spärr.

2.7 Begränsning av rätten att lagra och vidarebefordra uppgifter om betalningsförsummelse (7 § promemoriaförslaget)

2.7.1 Stockholms tingsrätt:

Bestämmelserna i 7 § kreditupplysningslagen är avsedda att så långt möjligt garantera, att kreditupplysning inte innehåller någon oriktig eller missvisande information om betalningsförsummelse. Personupplysning får därför, såvitt nu är i fråga, inte innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som har fastslagits genom domstols avgörande. Det blir i första hand fråga om lagsökningsutslag eller slutbevis i mål om betalningsföreläggande. Ett sådant avgörande anses utgöra ett indicium på att en person har gjort sig skyldig till betalningsförsummelse. Tingsrätten har inte något förslag till ändring av bestämmelsen i fråga men vill i alla fall framhålla, att det i tingsrättens verksamhet inte sällan visar sig, att ett avgörande av det slag som nämnts inte motsvaras av en betalningsförsummelse i egentlig mening. Bl. a. kan framhållas följande exempel.

Enligt den vid tingsrätterna allmänt använda handboken av B. Lihné: Betalningsföreläggande, avsnittet om för sent inkommet svar (s. 237), skall ett bestridande efter förklaringstidens utgång inte beaktas. Stockholms tingsrätt handlar inte i enlighet med denna rekommendation utan tar hänsyn till även senare inkomna bestridanden så långt detta är möjligt praktiskt sett. Skulle tingsrätterna i allmänhet handla, som Lihné anser att de bör göra, måste det förekomma att de meddelar slutbevis trots att de har kännedom om att fordrings riktighet har bestritts eller kanske t. o. m. om att fordringen har betalats.

Uppenbart är att många gäldenärer efter ansökan om lagsökning eller betalningsföreläggande betalar vad borgenären fordrar utan att bestrida ansökningen. Detta framgår bl. a. av det stora antalet återkallelser av ansökningar från borgenärerna. Många gånger kommer återkallelserna för sent till tingsrätten, dvs. efter det att utslag/slutbevis har meddelats. Gäldenärerna förstår ofta inte betydelsen av att de bestrider direkt till domstolen och borgenärerna inte betydelsen av att de återkallar. Ibland kan det vara dålig kommunikation mellan borgenären, som har mottagit betalningen, och hans ombud. Återkallelse i tid kan också förhindras av lång bokföringstid hos borgenären. Det kan i sistnämnda hänseende sägas, att en av de borgenärer som har ett mycket stort antal ansökningar om betalningsföreläggande vid tingsrätten har framhållit, att det går 14 dagar från inkommen betalning till dess meddelande om den når den avdelning hos borgenären som kan återkalla ansökningen hos tingsrätten. Detta måste ses i belysning av att förklaringstiden för gäldenären normalt skall vara högst två

veckor och generellt är tio dagar vid tingsrätterna i stockholmsområdet.

Ytterligare inträffar att gäldenären i lagsökningsmål framför invändning, som på grund av de begränsade möjligheterna under lagsökningsprocessen att ta hänsyn till invändningar, inte hindrar utslag i lagsökningsmålet men väl senare efter ansökan om återvinning leder till att utslaget undanröjs.

En inte alldeles ovanlig situation är att gäldenär i mål om betalningsföreläggande bestrider skyldighet att betala del av den fordran ansökningsavser. Vid sådant förhållande skall tingsrätten meddela slutbevis beträffande den obestridda delen. Det framstår för tingsrätten många gånger som tveksamt, om det i dessa fall rör sig om en verklig betalningsförsummelse. Det kan i stället vara så att gäldenären har haft godtagbart skäl att innehålla betalning i väntan på en förhandlingsuppgörelse. Bl. a. beroende på olika gäldenärens sätt att formulera sig kan det närmast vara en slump, om målet kommer i sådant läge, att delslutbevis kommer att utfärdas. Utfärdande av delslutbevis kan vara formellt riktigt av tingsrätten men beviset kan vara högst missvisande som tecken på betalningsförsummelse.

Vidare kan sägas att utslag/slutbevis, när det gäller mycket gamla fordringar, kan vara missvisande i kreditupplysningssammanhang. Under de senaste åren har tingsrätten fått allt fler ansökningar, som rör mycket gamla fordringar, tio år och äldre. Det är ju också så att preskriptionstiden inte skall beaktas ex officio av tingsrätten i summarisk process. I en hel del fall nås uppenbarligen inte gäldenären av inkassokrav och kanske har han inte före delgivningen av ansökningsföreläggandet överhuvudtaget fått kännedom om fordringen. Som exempel kan nämnas fordran på parkeringsavgift, där den på bilrutan fästade lappen inte finns kvar vid bilförarens återkomst när han hämtade bilen. I sådant fall är det en vanlig situation, att gäldenären medger kapitalbeloppet men bestrider skyldighet att betala inkassoavgift. Delslutbevis på kapitalbeloppet utfärdas då. I andra liknande fall kan situationen helt enkelt vara den att gäldenären inte snabbt nog hinner få fram pengar för att kunna betala före förklaringsidens utgång. I allmänhet har han naturligtvis heller inte klart för sig registreringseffekten av ett slutbevis.

Tingsrätten har med det upptagna velat visa, att domstolsavgörande inte sällan är ett dåligt indicium på att betalningsförsummelse i egentlig mening föreligger. Det är därför viktigt att rättelseinstitutet (12 §) fungerar väl.

Tingsrättens enhet för betalningsförelägganden och lagsökningar får ofta förfrågningar från personer, som har fått kopia (utdrag) av kreditupplysning beträffande dem själva och som ställer sig helt oförstående till uppgifter i kreditupplysningen om utslag eller slutbevis. Tjänstemännen vid enheten försöker då med ledning av innehållet i kreditupplysningarna kontrollera uppgifterna. Det händer, att innehållet är otillräckligt för spårning inom tingsrätten. Kontakt tas då med kreditupplysningsföretaget. Det har ibland visat sig att någon deluppgift i kreditupplysningen (t. ex. datum) varit felaktig. Fall har också förekommit, där det har visat sig att kreditupplysningsföretaget inte har tillgång till tillräckliga uppgifter vare sig i register eller grundmaterialet för att anteckningen i kreditupplysningen i fråga skall kunna verifieras.

Det bör också framhållas, att tjänstemän på enheten för betalningsföreläggande och lagsökningar ibland ser sig föranledda att hänvisa personer till datainspektionen för råd och hjälp i kreditupplysningsfrågor. Tyvärr är det nog så att datainspektionens uppgift på det området är mindre känd för den stora allmänheten. Det borde övervägas, om inte genom meddelanden i

t. ex. TV och radio datainspektionens roll bättre skulle kunna beaktgöras.

Tingsrätten vill avslutningsvis i denna del framhålla vikten av

att kreditupplysningsföretag i sina register eller i bakgrundsmaterial har sådant material, att uppgifter i kreditupplysning kan identifieras och kontrolleras,

att de personer som för kreditupplysningsföretagens del samlar in uppgifter ur tingsrätternas diarium åt företagen ges sådan utbildning, att de förstår innebörden av sin verksamhet, och

att, som förutskickas i promemorian (s. 122–123), åtgärder vidtas av datainspektionen i syfte att åstadkomma att meddelande om rättelse i ett kreditupplysningsföretags register kommer att tillställas även andra kreditupplysningsföretag.

2.7.2 Datainspektionen:

Formuleringen i andra stycket innebär inte bara en redaktionell ändring av konstitutionella skäl utan får också ses som en konsekvensändring till följd av det föreslagna nya personupplysningsbegreppet. Enligt departementspromemorian avses formuleringen syfta till en restriktivare praxis än f. n. Eftersom ansökningsuppgifter f. n. inte förekommer i kreditupplysning som avser "personupplysningssubjekt" enligt gällande rätt, skulle de här avsedda undantagen gälla enbart de nytillkomna "personupplysningssubjekten" dvs. näringsidkare etc. Troligen kan undantagen formuleras så operativt att svårigheter inte uppstår. Under förutsättning att 7 § kreditupplysningskungörelsen (1974:326) ej ändras, innebär andra stycket att delegation sker till datainspektionen att utfärda undantagen i och med lagändringens ikraftträdande.

Inspektionen finner att undantag från förbudet mot ansökningsuppgifter torde komma att gälla i princip endast för företagare som faller under det nya personupplysningsbegreppet för sådana fall där flera ansökningsuppgifter noterats inom en jämförelsevis kort tidsrymd. Följs inte denna ansökningsanhopning av mer konkreta betalningsanmärkningar inom viss tid bör ansökningsuppgifterna gallras. Problemet blir att man likväl måste lagra och insamla ansökningsuppgifterna eftersom man inte vet, när den första kommer, om den åtföljs av flera eller ej. Det innebär att mer information måste lagras än vad som får utlämnas i ett visst skede. Av lagtexten framgår att inspektionen får medge sådant undantag.

2.7.3 Riksskatteverket (RSV):

En kreditupplysning om enskild person (personupplysning) får innehålla bl. a. uppgift om att debiterad skatt har restförts. I kronofogdeföreningens yttrande framhålls att upprättade restlängder "inte är korrekta såtillvida att för sena betalningar måste krediteras och avkortningar verkställas samt anståndsbelopp utsorteras, innan kronofogdemyndigheten kan fortsätta sitt indrivningsarbete" (se 2.7.4 nedan).

Beträffande personer som fått anstånd med betalning av skatt vill RSV framhålla att föredraganden i proposition 1978/79:161 om ändring i uppbördsförfarandet enligt uppbördslagen (1953:272) s. 90 o. f. anfört att skattebelopp som på grund av anstånd skall betalas först vid en snare tidpunkt än då restlängden upprättas inte bör tas med i längden. RSV har i

den med statskontoret gemensamma utredningen om rationalisering av skatteadministrationen, RS-projektet, delrapport 1977:4:1 s. 70 ff., framhållit det angelägna i att oberättigade skattekrav inte sänds ut under hot om utmätning. RS-projektet har föreslagit att ett påminnelseförfarande införs beträffande vissa skatteslag innan restföring sker. Även om föredraganden i ovan nämnda proposition f. n. förklarat sig inte kunna ta ställning till förslaget i denna del, menar RSV att ett påminnelseförfarande har stora fördelar – främst ur service- och integritetssynpunkt. Ett sådant system bör därför enligt verkets mening i första hand övervägas framför några former av spärregler beträffande kreditupplysningar rörande skatt.

2.7.4 Föreningen Sveriges kronofogdar:

Vad särskilt gäller bestämmelserna om personupplysning 2 och 7 §§ kreditupplysningslagen vill föreningen framhålla följande. Det förekommer inte sällan att enskilda företagare och andra till kronofogdemyndigheten framför klagomål att de oförskyllt blivit föremål för betalningsanmärkningar i fråga om underlåtenhet att betala skatter och avgifter. Undersökningar visar oftast att skatten eller avgiften verkligen betalats, men inte av olika anledningar krediterats. Betalningen kan t. ex. ha skett till "fel" postgiro eller kan ha skett någon dag efter uppbördsperiodens slut med påföljd att beloppet upptagits i restlängd. Som regel blir det klagat på att någon betalningsskyldighet inte föreligger en kortare tid efter det kronofogdemyndigheten fått indrivningsuppdraget och utsänt s. k. centralkrav. Kreditupplysningsföretagen torde inhämta sina upplysningar från länsstyrelserna i samband med att restlängderna framställs. Det är välkänt, att restlängderna inte är korrekta såtillvida att för sena betalningar måste krediteras och avkortningar verkställas samt anståndsbelopp utsorteras, innan kronofogdemyndigheten kan fortsätta sitt indrivningsarbete. Kronofogdemyndigheternas erfarenheter leder till att man bör överväga särskilda spärregler beträffande kreditupplysningar om skatter och avgifter med hänsyn till den enskildes berättigade intresse av att inte åsamkas rättsförlust p. g. a. oriktigt påstående om skattebetalningsförsummelse. En utväg kan vara att inte lämna ut uppgifter förrän förslagsvis en månad förflutit från restföring och korrigerings skett mot kronofogdemyndighetens centralregisterkort – om REX-systemet införs i hela riket måste en korrigeringsoperation bli enkel.

2.7.5 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening och Upplysningscentralen UC AB:

Enligt nuvarande lydelse av första stycket i denna paragraf får "personupplysning ej innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd eller som lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord". För dessa uppgifter användes i fortsättningen – något förenklat – den gemensamma beteckningen betalningsförsummelse, som fastställdes av myndighet.

Ingen ändring föreslås i ordalagen i 7 § första stycket, men genom den ändrade definitionen på personupplysning i 2 § får bestämmelsen en helt ny

innebörd: Inte blott beträffande privatpersoner utan även beträffande näringsidkare blir det i princip förbjudet att i personupplysning uppta andra betalningsförsummelse än som fastställts av myndighet. Såsom skäl för denna begränsning återopas i promemorian:

1) Det är önskvärt att öka näringsidkarnas integritetsskydd.

2) Det är också ett önskemål att minska risken för oriktiga eller missvisande uppgifter om betalningsförsummelse; sådana uppgifter har enligt datainspektionens erfarenhet ofta medfört onödiga problem för småföretagare.

3) Redan idag utnyttjar endast ett av de större kreditupplysningsföretagen möjligheten att i företagsupplysningar ta med andra betalningsförsummelse än som fastställts av myndighet.

Önskemålet att tillgodose näringsidkarnas integritetsskydd skall bedömas med beaktande av den grundläggande åskådningen bakom de skilda reglerna för företagsupplysningar och personupplysningar. En effektiv kreditupplysningsverksamhet förutsätter såvitt gäller företag en någorlunda fullständig redovisning av allt som indicerar en svaghet i den ekonomiska ställningen eller hos företagets ledning. Vid kreditupplysningslagens tillkomst ägnades denna fråga betydande uppmärksamhet och med utförlig motivering stannade lagstiftaren för att när det gäller kreditupplysningar om företag effektivitetsintresset borde ta över integritetssynpunkterna. Det har enligt bankföreningens mening inte därefter inträffat något som bör ändra denna bedömning. Snarare tvärtom. Vid bankernas kreditbedömning av företag fästes numera i än högre grad än tidigare mer vikt vid företagets allmänna styrka och utvecklingsmöjligheter än vid den formella säkerheten i form av pant eller borgen. Denna utveckling inom kreditbedömningen fortsätter och avspeglas successivt i banklagstiftningen. Här avses framförallt det efter hand ökade utrymmet för blancokrediter i banklagarna. I en sådan utveckling vore det uppenbart oriktigt att tunna ut informationsvärdet av företagsupplysningarna. Det vore dessutom inkonsekvent att försöka öka integritetsskyddet för näringsidkare utan att samtidigt, såvitt gäller innehåll i företagsupplysningar, vidta likvärdiga åtgärder till förmån för alla de fysiska personer, som driver verksamhet i fåmansbolagets form och för alla dem, som i andra bolag bär ansvaret för ledningen av dem.

Behovet av ökat skydd genom kreditupplysningslagen mot oriktiga och missvisande uppgifter beträffande näringsidkares betalningsförsummelse synes ha överdrivits i promemorian. Betänkligheterna i promemorian avser framför allt att småföretagare haft problem p. g. a. enstaka oriktiga eller missvisande uppgifter om betalningsförsummelse (s. 86). Detta missförhållande bör kunna avhjälpas med mindre ingrepp än enligt promemorian. De oriktiga uppgifter, som har förekommit, har enligt rapporter från kreditupplysningsbranschen till alldeles övervägande del avsett skatterestancer. Oriktigheterna anses bero på ett bristfälligt registreringssystem. Som emellertid numera är föremål för översyn genom riksskatteverkets försorg.

Vad slutligen angår den i promemorian uttalade uppfattningen att erfarenheten knappast styrker ett behov att i företagsupplysningar registrera även andra betalningsförsummelse än dem som fastställts av myndighet skall här anmärkas:

Utänför bankerna domineras den svenska marknaden för kreditupplysningar av två företag, ABAK och Upplysningscentralen UC AB. ABAK är det under 3) ovan avsedda företaget som även registrerar andra betalningsförsummelse än som fastställts av myndighet. ABAK har så stor del av

marknaden att det inte är korrekt att, som sker i promemorian, anföra dess förfaringsätt som "ett undantag". Även UC avser f. ö. att efter hand utöka sin registrering jämväl till sådana betalningsförsummelse.

Beträffande utförligheten av kreditupplysningar om näringsidkare vill bankföreningen slutligen tillägga att en utveckling i den riktning som förordas i promemorian skulle leda till att beställare av sådana kreditupplysningar fick i stort sett nöja sig med upplysningar, vilkas innehåll begränsades till uppgifter, hämtade ur offentliga register och andra offentliga handlingar. Detta skulle inte svara mot kreditlivets behov.

Bankföreningen anser sålunda att det inte finns tillräckliga skäl att ändra den nuvarande regeln om betalningsförsummelse. Som förut berörts påverkar detta ställningstagande den i 2 § föreslagna ändrade definitionen av personupplysning och utgör ett skäl mot en sådan ändring.

I 7 § andra stycket skall enligt det remitterade förslaget alltjämt upptas en bestämmelse om rätt för datainspektionen att ge dispens från regeln i första stycket. Ehuru regeln i första stycket i fortsättningen skulle omfatta även näringsidkare, förutsättes dispensgivningen bli mer restriktiv än f. n.

Enligt bankföreningens mening måste den nya dispensregeln befaras ge ett otillfredsställande resultat, om begreppet personupplysning får omfatta även kreditupplysningar om näringsidkare.

Den nya utformningen av begreppet personupplysning avser att onödiggöra en gränsdragning mellan privatpersoner och sådana fysiska personer som är näringsidkare. Skall reformen få avsedd effekt, skall kreditupplysningsföretagen låta bli att försöka särskilja dessa båda kategorier. I så fall borde datainspektionen utforma sina anvisningar därefter, dvs. datainspektionen borde inte ge ett slags anvisningar för upplysningar om privatpersoner och ett annat slags anvisningar för näringsidkare. Men om datainspektionen sålunda skulle behandla dessa bägge kategorier på samma sätt, lär skyddet av privatpersonernas integritet kräva att anvisningarna läggs på den nivå som passar för privatpersoner. Detta skulle skapa risk för att den information som tilläts beträffande näringsidkare skulle bli alltför knapphändig. Problemet skulle ytterligare öka till följd av att dispensgivningen föreslås i fortsättningen bli mera restriktiv än hittills.

Vad sist sagts bortfaller om kreditupplysningsföretagen lyckas framdeles genomföra en adekvat gränsdragning mellan privatpersoner och näringsidkare såsom här ovan antagits skola ske.

De betänkligheter som nu redovisats bör enligt bankföreningens mening leda till att man i kreditupplysningslagen behåller nuvarande särbehandling av vanliga privatpersoner såvitt gäller innehållet i personupplysningar. I så fall ser bankföreningen inget hinder mot den något mer restriktiva dispensgivning som föreslagits i 7 § andra stycket.

2.7.6 Svenska köpmannaförbundet samt Sveriges hantverks- och industriorganisation och Familjeföretagens förening (SHIO/Familjeföretagen):

I PM föreslås att definitionen av begreppet personupplysning ändras i kreditupplysningslagen så att begreppet inte undantar enskilda personer som är näringsidkare eller som annars har ett mera väsentligt inflytande i viss näringsverksamhet. Det skulle betyda att i personupplysningar om enskilda personer som bedriver näringsverksamhet får inte intas andra uppgifter om betalningsförsummelse än sådana som fastslagits av domstol eller på annat vedertaget sätt.

Vi har inget att erinra mot att personupplysningsbegreppet får denna tolkning fastlagd. Man får ta de negativa konsekvenser som följer på att en ansökan om betalningsföreläggande eller lagsökning som indikation på dålig ekonomi, ej offentliggörs. Förslaget aktualiserar dock ett problem. Det förekommer att enskilda personer och företag sänder fakturor utan reella underlag till företag. Det kan t. ex. på fakturorna stå "beställd annonsplats" eller "beställd katalog". Mottagarna av fakturorna har inte gjort några beställningar. Hos en del företag kan fakturorna av misstag betalas. Andra upptäcker de felaktiga fakturorna och betalar inte. Efter någon tid kommer då ofta kravbrev med informationen att om inte fakturan betalas omgående går begäran om betalningsföreläggande till tingsrätten. Företagarna är väl medvetna om att ett ingivande av ansökan om betalningsföreläggande innebär risk för att bli ansedd som dålig betalare trots att föreläggande ej utfärdats. Flera tidningar och institutioner på den svenska marknaden ägnar sig åt publicering av namnen på de företag som är föremål för ansökan om betalningsföreläggande. För att ej bli utsatt för risken att bli publicerad som dålig betalare väljer ofta företagen att betala fakturan trots att den är felaktig.

Vi föreslår att detta problem närmare utreds.

Att införa bestämmelser med krav på att slutbevis å betalningsföreläggande eller lagsökningsutslag skall föreligga innan betalningsförelägganden publiceras är inte säkert lämpligt. I de flesta fall är betalningsförelägganden en indikation på ekonomiska trångmål. Denna fråga bör dock ytterligare övervägas.

Det bör vara möjligt att införa skälighets- eller väsentlighetskriterier i kreditupplysningslagen som i efterhand straffbelägger personer/företag som publicerat ansökning om betalningsförelägganden där ansökningarna/betalningsföreläggandena uppenbarligen varit ogrundade, vilket sökanden borde insett. En utredning bör även få i uppdrag att pröva frågan om inte en sanktion kan knytas till ett krav på rättelseinformation.

2.7.7 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Se 2.1.6 ovan.

2.7.8 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Datainspektionens funderingar kring § 7 (avsnitt 3.6.2 i departementspromemorian) måste till största delen ifrågasättas. Detta innebär i sin tur att överväganden och förslag enligt 3.6.3 inte vilar på rätt grund. Som exempel kan anföras att uppgift att endast ett företag f. n. lämnar uppgift om ansökningar i och för sig är helt riktig. Men förhållandet är i verkligheten det, att vi försökt få bl. a. UC att lämna motsvarande uppgifter, vilket tyvärr ej lyckats.

Hela 3.6.3 måste i sin huvuddel underkännas. Det förefaller dessutom, som om tillräcklig vikt inte har tagits till förefintliga utredningar och utvärderingar (bl. a. av Gösta Kedner).

2.7.9 Datainspektionen:

Departementspromemorian anger att vad datainspektionen framfört om växelprotestnotering beträffande privatpersoner inte utgör tillräcklig anledning till lagändring. De fall datainspektionen äsyftade är bl. a. kreditköp i utlandet och t. ex. bilreparationer som betalats via växel. Datainspektionen vidhåller uppfattningen att notering av växelprotest beträffande personuppgiftsinslag inte bör tillåtas.

2.7.10 Justitiekanslern (JK):

I likhet med datainspektionen anser jag att uppgift om växelprotest inte bör få redovisas som en personuppgiftsinslag.

2.8 Begränsning av rätten att lagra och vidarebefordra äldre information (8 § promemoriaförslaget)

2.8.1 Justitiekanslern (JK):

Uttrycket "någon haft inflytande över ett visst företag" synes mig väl släppt. I motiven sägs också att det i regel endast är fall där inflytandet varit väsentligt som kan komma ifråga. Detta bör framgå av lagtexten.

2.8.2 Datainspektionen:

Den föreslagna förkortningen av 5-årstiden till 3 år för uppgifter i allmänhet överensstämmer med datainspektionens uppfattning. Den nyttillkomna särregleringen för vissa grava kreditbedömningsuppgifter bör jämföras med skrivningen i 7 § första stycket och datainspektionens kommentarer härtill ovan. Det framgår inte helt entydigt att femårsfristen skall räknas från det konkurstillståndet etc. upphörde. Lagtexten bör överarbetas i detta hänseende.

2.8.3 Riksskatteverket (RSV):

Om förslaget rörande "konkurskarantän" i konkurslagskommitténs betänkande Konkurs och rätten att idka näring, SOU 1979:13 s. 97, blir gällande rätt bör enligt RSVs mening en personuppgiftsinslag i framtiden också innehålla uppgift om meddelat näringsförbud. Ett sådant förbud bör lämpligen kunna lämnas ut i en personuppgiftsinslag så länge som fem år (jfr uppgift om betalningsinställelse, konkurs och ackord) efter det näringsförbud upphört.

2.8.4 Sveriges advokatsamfund:

Den i 8 § föreslagna sänkningen från fem till tre år för åldern på de uppgifter som får lämnas i personuppgiftsinslag finner samfundet mindre lämplig, om gränsdragningen mellan personuppgiftsinslag och företagsuppgiftsinslag ändras på sätt som förordats i promemorian. Samfundet anser det i och för sig riktigt att skyddet för privatpersoners integritet i samband med

kreditupplysningar stärks men finner det mindre tilltalande att enskild person, som är rörelseidkare och markerat denna sin egenskap genom att registrera firma, skulle komma i en integritetsmässigt bättre situation, därför att han driver rörelsen ensam och icke i kompanjonskap med annan person. Den praktiska tillämpningen av den av samfundet i andra hand föreslagna gränsdragningen torde inte komma att medföra några svårigheter.

2.8.5 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening (se dock även 2.8.6 nedan) och Upplysningscentralen UC AB:

I denna paragraf upptas f. n. en spärr mot att alltför gamla uppgifter tas med i personupplysning. En femårsgräns är stipulerad. Det föreslås att femårsgränsen skall utbytas mot en treårsgräns. Dock föreslås en femårsgräns alltjämt gälla för "uppgift om att någon inställt sina betalningar, varit försatt i konkurs eller medgivits ackord och om att någon haft inflytande över ett visst företag".

Betr. personupplysning om näringsidkare är det en nyhet att ha någon tidsgräns alls.

Bankerna anser en treårsgräns alltför snäv såvitt gäller näringsidkare. En tillförlitlig bedömning av en näringsidkares kreditvärdighet bör grundas på uppgifter från en betydligt längre period. I stället för en treårsgräns bör gälla åtminstone en femårsgräns.

Också här finns alltså enligt bankföreningens mening skäl som talar mot den i 2 § föreslagna ändrade definitionen av personupplysning.

Under alla förhållanden bör till de uppgifter, för vilka den föreslagna femårsgränsen skall gälla, hänföras även uppgifter om utmätning och utmätningförsök.

2.8.6 Finansieringsföretagens förening (se även 2.8.5 ovan):

Beträffande 8 § anser --- föreningen att det ej finns skäl att införa någon tidsgräns alls för uppgifter betr. företag och företagare. För bevarande av sundhet inom kreditgivningen bör efterfrågan på marknaden bestämma erforderlig tidsgräns.

2.8.7 Sveriges grossistförbund:

I departementspromemorian föreslås vidare att rätten att i personupplysningar använda äldre information skall begränsas från nu gällande fem år till tre år. Detta förslag motiveras med att en persons möjligheter att få kredit inte i samma utsträckning som i nuläget skall påverkas av äldre information. Det finns skäl påpeka att detta förhållande således bedöms med utgångspunkt från kredittagarens möjligheter att få kredit, medan man när det gäller diskussionen om näringsidkarebegreppet inte gör motsvarande bedömning. Detta synes oss förvånande.

Enligt vår mening kan det ifrågasättas om det är rimligt att begränsa tidsgränsen till tre år. Integritetsaspekterna måste hela tiden vägas mot kreditgivarens berättigade intresse av att få en rimligt fullständig bild av kredittagarens förutsättningar att klara ett åtagande. Vi tror inte att de negativa konsekvenserna av äldre information som påtalas i departements-

promemorian är så påtagliga som man gör gällande. Vi menar att kreditgivarens intresse av adekvat information måste väga tyngre och vi avstyrker därför förslaget att tidsgränsen skall inskränkas från fem till tre år.

2.8.8 Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och industriförbund och Familjeföretagens förening (SHIO/Familjeföretagen):

Beträffande förslaget till sänkt kreditgräns för personupplysning från fem år till tre år har vi ingen erinran. Vi har funnit det vara en logisk ändring. Det torde vara möjligt att i speciella fall ändå inhämta särskilda upplysningar om näringsidkare längre än tre år tillbaka.

2.8.9 Lantbrukarnas riksförbund (LRF):

För personupplysningar gäller vidare bl. a., att de inte får avse förhållanden eller omständigheter äldre än fem år. I promemorian föreslås att tiden kortas till tre år. Dock behålls femårsgränsen för uppgifter om att någon inställt sina betalningar, varit försatt i konkurs eller medgivits ackord och om att någon haft ett bestämmande inflytande över ett visst företag.

Skulle upplysningar om enskilda företagare komma att falla under reglerna om personupplysning, vilket LRF som ovan anförts huvudsakligen motsätter sig, skulle den angivna tidsgränsen också komma att tillämpas på upplysningar om företagare. LRF delar den i promemorian framförda uppfattningen att äldre uppgifter många gånger saknar nämnvärd betydelse. Naturligtvis föreligger därför en fara om sådana uppgifter okritiskt läggs till grund för kreditbeslut. Emellertid kan sådana äldre uppgifter vara av betydelse för hur undersökningen av senare förhållanden skall göras. Med hänsyn till de stora kreditbelopp det normalt rör sig om vid beviljande av kredit till näringsidkare finner LRF det tveksamt huruvida någon åldersgräns alls skall sättas för upplysningar om näringsidkare. Beloppens storlek torde nämligen automatiskt medföra att granskningen blir noggrant genomförd, varvid eventuella äldre betalningsanmärkningar vägs mot ordnade förhållanden under senare år. Gränsen bör i vart fall inte sättas vid en tid kortare än fem år.

2.8.10 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Se 2.1.6 ovan.

2.8.11 Sveriges ackordscentral:

Vidare finner ackordscentralen övervägande skäl tala för att den nuvarande i 8 § kreditupplysningslagen intagna femårsgränsen får behållas i större utsträckning än som föreslås i promemorian. Denna gräns bör också i fortsättningen gälla resultatlös utmätning, återtagande av gods som sålts med äganderättsförbehåll samt vräkning från förhyrda lokaler. En sådan utvidgning i förhållande till förslaget är angelägen bl. a. som ett led i bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten – en fråga som nyligen har behandlats av konkurslagskommittén i dess betänkande "Konkurs och rätten att idka näring". När fråga uppkommer att meddela näringsidkare näringsförbud,

måste det från allmän synpunkt vara viktigt att de ansvariga myndigheterna genom uppgifter från kreditupplysningsföretag kan få en så fullständig bild som möjligt av hur vederbörande har handhaft sina ekonomiska angelägenheter.

2.8.12 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Beträffande § 8 kan vi bara konstatera att om föreslagen ändring genomföres så kommer förloraren att vara den ekonomiskt relativt svage konsumenten, som alltid skött sina affärer. Den eventuella vinnaren kommer att vara slarvern som har någon anmärkning vartannat eller vart tredje år.

Datainspektionens motiv och påstående bl. a. "i icke ringa utsträckning" måste starkt betvivlas. Vi underkänner så gott som helt datainspektionens argumentering i detta stycke.

Som vi också anfört inledningsvis, kommer ändringen med mycket stor sannolikhet att medföra en ökad segregation inom det svenska samhället.

2.8.13 ABAK-Justitia AB:

Beträffande kreditupplysningslagens § 8 föreslås en begränsning av lagrings- och utlämningstiden för betalningsanmärkningar i personupplysning till tre år räknat från utgången av det år då händelsen inträffade. Uppgift om att någon inställt sina betalningar, varit försatt i konkurs eller medgivits ackord och om att någon haft visst inflytande över ett visst företag skall dock gälla en tid av fem år.

Vi kan ansluta oss till detta förslag dock med det tillägget att tiden fem år skall gälla också för utmättningsförrättning varvid konstaterats att gäldenären saknat utmättningsbar lös egendom samt också för återtagningsförrättning för återtagande av gods sålt med äganderättsförbehåll för säljaren. Sistnämnda registrering skall få innehålla besked om att godset återtagits av kronofogdemyndigheten respektive icke anträffats av denne.

2.9 Begränsning av rätten att lämna ut personupplysning (9 § kreditupplysningslagen, avsnitt 3.8 i departementspromemorian)

2.9.1 Justitiekanslern (JK):

Se 2.11.1 nedan.

2.9.2 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Enligt förslaget blir de bestämmelser i kreditupplysningslagen som särskilt behandlar tryckta skrifter inte generellt utvidgade till att omfatta även sådana skrifter som i tryckfrihetsrättsligt hänseende numera jämställs med tryckt skrift. I 1, 3 och 12 §§ utvidgas således bestämmelserna om tryckt skrift till att avse även nu ifrågasvarande skrifter, medan någon motsvarande utvidgning ej görs i 9 och 11 §§. Vad som har motiverat den skilda behandlingen är inte närmare redovisat. Hovrätten vill ifrågasätta om det

föreligger skäl att i kreditupplysnings-sammanhang särskilja de ifrågavarande typerna av skrifter när dessa nu i tryckfrihetsrättsligt hänseende jämföras.

2.9.3 Datainspektionen:

Någon ändring av lagtexten föreslås ej i denna del.

Enligt gällande rätt kan inspektionen inte ingripa mot kreditupplysningsföretag som vilseletts att utlämna personuppgifter till obehörig och inte heller mot den som lämnat oriktiga uppgifter. Problemet torde inte heller kunna lösas via abonnemangsavtalen eftersom dessa missbruk sker endera av storkunder eller genom missbruk av annans abonnemang.

Flera sådana fall har inträffat.

För att legitimitetsregeln inte skall öppna en lucka i integritetsskyddet måste således den som begär personuppgifter åläggas att lämna korrekta uppgifter. Det synes inte vara orimligt att förena detta med straffsanktion.

Enligt sin ordalydelse synes bestämmelsen böra tolkas så att inte ens ett ombud för kreditgivare eller eljest legitim mottagare bör godtagas av kreditupplysningsföretag. Problemet får en förnyad aktualitet med den föreslagna ändringen av 11 §. Datainspektionen återkommer till frågan.

För sådan kreditupplysningskrift som faller under 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen skall bestämmelsen tillämpas. Detta medför i praktiken att sådana skrifter inte kan användas för spridande av uppgifter om fysiska personers kreditvärdighet. Detta bör enligt inspektionens uppfattning framgå klarare än enligt förslaget.

I praktiken har tillämpningen av 9 § kreditupplysningslagen inte kunnat lösas på det sätt som förutsattes i propositionen, nämligen att kreditupplysningsföretagen regelmässigt inhämtade besked om vilket ändamål personuppgifter skulle användas till i det enskilda fallet. I stället har en praxis utvecklats – under inspektionens medverkan – så att kreditupplysningsföretagen i sina abonnemangsavtal intar bestämmelser av innebörd att abonnent endast får begära personuppgifter då sådant förhållande föreligger som avses i 9 §.

Det bör noteras att tillämpningen av förevarande bestämmelser avsevärt utvidgas om den ändrade definitionen av personuppgifter genomförs.

Att det i vissa fall av företagsupplysningar tillika lämnas uppgifter om företagaren eller företagsledaren t. ex. verkställande direktören upptar datainspektionen nedan under 11 §.

2.9.4 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening och Upplysningscentralen UC AB (se även 2.9.5 nedan):

För denna paragraf föreslås ingen ändrad lydelse. Men med den nya definitionen av personuppgifter kommer kravet på legitimitetskontroll att gälla även vid beställning av kreditupplysning om näringsidkare. Bankföreningen har ingen erinran häremot. Föreningen förutsätter därvid att kravet på omfattningen av kontrollen inte skall sättas högre än som enligt nuvarande praxis gäller vid beställning av personuppgifter.

2.9.5 Upplysningscentralen UC AB (se även 2.9.4 ovan):

När det gäller legitimitetskontrollen uttalade departementschefen (prop. 1973:155 sid. 104–105):

”I likhet med utredningen anser jag att man av praktiska skäl inte kan ställa upp något strängt krav, när det gäller frågan i vilken omfattning kreditupplysningsföretagen skall vara skyldiga att kontrollera en beställares legitima behov av en kreditupplysning. Onekligen skulle kreditupplysningsverksamhetens effektivitet reduceras betänkligt, om företagen skulle vara tvingade att ingående pröva varje beställare. Det bör emellertid krävas att kreditupplysningsföretagen rutinemässigt inforrdar uppgift om för vilket ändamål kreditupplysning begärs. Är beställaren inte tidigare känd för kreditupplysningsföretaget, är det befogat att iaktta särskild försiktighet. Detsamma gäller vid beställning av massuppgifter eller selekterade uppgifter.”

Även om en prövning av varje beställare således inte skulle erfordras, har det i praktiken visat sig vara lämpligast att låta prövningen gälla beställaren. Det är nämligen endast undantagsvis personupplysningar beställs av andra beställare än företag som har ett återkommande behov av personupplysningar i sin verksamhet. För denna prövning har UC regelmässigt dragit fördel av de lokala bankkontorens kännedom om de tilltänkta personupplysningsbeställarna. Med dessa har efter prövningen träffats abonnemangsavtal enligt formulär som godkänts av datainspektionen.

I det enskilda fallet sker ändamålsprövningen enligt 9 § kreditupplysningslagen faktiskt hos beställaren. Detta är för övrigt ofrånkomligt om kreditupplysningsverksamhetens effektivitet inte skall reduceras. Den helt dominerande delen av vår produktion av personupplysningar levereras nämligen i dag per tråd via direktkopplade terminaler till beställarna. Skulle beställaren brista i sin prövning skulle detta genom reklamationer till kreditupplysningsföretaget snabbt uppdagas och han skulle riskera att bli vägrad fler upplysningar.

Våra erfarenheter av denna uppläggnings är enbart goda. En anledning härtill är självklart att beställarna är ansvarskännande. En annan kan förmodas vara att ändamålsbedömningen är oerhört enkel. Endast i rena undantagsfall är anledningen till personupplysningsbeställningen en annan än att någon sökt en kredit hos beställaren.

Tillämpningen av 9 § kreditupplysningslagen när det gäller s. k. äkta make-upplysningar.

2.9.6 Justitiekanslern (JK):

Med hänsyn till den praxis som utbildat sig ifråga om äkta make-upplysningar anser jag att lagtexten bör ändras. Synen på och uppfattningen om gällande rätt rörande äkta makars egendomsförhållanden är dessutom så skiftande att en viss ”övertydlighet” i lagtexten inte skadar.

2.9.7 Datainspektionen:

Frågan om personupplysning får lämnas om gift creditsökandes make/maka har sedan datainspektionens promemoria sammanställdes hösten 1977 utvecklats enligt följande. Sedan inspektionen under 1978 noterat flera fall

där makeupplysning givit otillfredställande resultat på skilda sätt. Beslöt inspektionens styrelse i december 1978 att åtgärder skulle vidtagas. Efter överläggningar med kreditupplysningsföretagen, företrädare för kreditgivare och vissa myndigheter har överenskommelse under hand träffats om att uppgifter om kreditsökandes makes/makas ekonomi inte skall förekomma i personupplysningar som expedieras efter den sista december 1979. Om en kreditgivare skall anses berättigad att inhämta upplysning om båda makarna när endast en av dem sökt kredit måste regleras indirekt – så att kreditupplysningsföretag endast får utlämna sådan uppgift i de "tillåtna" fallen – och kreditgivarna-kreditupplysningsabonnenterna sedan anpassar sig härtill genom lämpliga bestämmelser i abonnemangsavtalen. (Datainspektionen kan ju inte direkt reglera kreditgivarnas åtgörande med hjälp av kreditupplysningslagen). Den enkla och praktiska lösningen är naturligtvis att – såvitt avser makar – endast kreditsökanden får bli föremål för personupplysning. Detta kräver vissa ändringar i rutinerna för kreditansökan bl. a. hos kontokortsföretag. Dessa ändringar torde dock medföra begränsade svårigheter.

2.9.8 Upplysningscentralen UC AB:

Till skillnad mot propositionen ger promemorian (sid. 100–101) anvisningar om hur 9 § kreditupplysningslagen skall tillämpas då en kreditsökande är gift och uppgifter även om hans maka kan behövas för kreditprövningen. Å ena sidan innebär vad där anförs ett välkommet klarläggande av hur äkta make-fallen skall handläggas från kreditupplysningsföretagens sida. Å den andra införs krav på att ett fastställande av rätten att lämna ut personupplysning om andra maken skall bedömas utifrån fler kriterier än det faktum att en kreditansökan föreligger från en av makarna.

UC har redan tidigare tillämpat regler i äkta make-ärendena som i huvudsak överensstämmer med promemorians förslag beträffande §§ 9 och 11, med såsom ovan anförts goda erfarenheter. Vi anser därför inte att de uppenbara driftsmässiga nackdelarna med en prövning "i det enskilda fallet" när det gäller en äkta make i här diskuterat avseende, skulle uppvägas av vinster för den enskilde när det gäller skyddet för hans integritet i kreditupplysningssammanhang.

2.10 Rätt till besked om innehållet i uppgifter som lagras i kreditupplysningsverksamhet (10 § promemorieförslaget)

2.10.1 Datainspektionen:

Den föreslagna ändringen ger upphov till ett praktiskt problem, i de fall då 10 § datalagen inte är tillämplig, nämligen i första hand då det gäller uppgifter rörande annat kreditupplysningssubjekt än fysisk person, men även då det gäller uppgifter om fysisk person som lagras med annan teknik än automatisk databehandling. Kreditupplysningsföretagens rutin vid begäran om besked är att begära förskottsbetalning. Sänds beskedet mot postförskott innebär det att utdraget måste framställas men ger inte säkerhet för att postförskottet löses ut. Skälig avgift för ett utförligt utdrag torde uppgå till annat och högre belopp än det som är skäligt för ett besked om att uppgifter helt saknas. Det medför således endera behov av en extra rutin för återbetalning av viss del av erlagd avgift vid besked om att intet finns noterat

eller att tilläggsavgift behöver tas ut för utdrag ur registret. Datainspektionen som i och för sig är positiv till idén bakom föreslagen ändring och också ser parallellen till den nyligen antagna ändringen av 10 § datalagen, har f. n. inte något förslag till lösning av problemet.

Till promemorians uppgift om att en gift person enligt 10 § inte *har rätt* att erhålla uppgifter om andra maken, gör datainspektionen den kommentaren att den andra makens identitet i och för sig torde vara en uppgift som så att säga berör den frågande och få utlämnas, men övriga uppgifter *får* inte lämnas ens till maken vilket följer av 9 §.

2.10.2 Föreningen Sveriges kronofogdar:

Enligt 10 § kreditupplysningslagen kan en person mot "skälig avgift" få skriftligt besked om den information som kreditupplysningsföretaget har lagrad om honom. Föreningen kan inte finna något bärande skäl varför avgift skall tas ut av den, som vill kontrollera, att upplysningsföretaget lämnar korrekta uppgifter om bl. a. hans förmögenhetsförhållanden.

2.11 Rätt till besked om innehållet i lämnad personupplysning och om beställaren m. m. (11 § promemorieförslaget)

2.11.1 Justitiekanslern (JK):

I fem av lagens paragrafer (1, 3, 11, 12 och 16 §§) förekommer enligt förslaget begreppet "tryckt skrift". Den ändring i tryckfrihetsförordningen varigenom stencilerade eller på annat sätt mångfaldigade skrifter under vissa omständigheter likställts med tryckt skrift har aktualiserat frågan huruvida det i kreditupplysningslagen i något fall finns anledning att skilja på olika typer av skrifter. Enligt förslaget har man stannat för att göra en sådan åtskillnad bara i 11 §. I alla andra sammanhang likställer man tryckt skrift och annan i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen avsedd skrift.

Enligt min mening kan det ifrågasättas om det är motiverat att just i fråga om 11 § skilja på de olika typerna av skrifter. Det är i och för sig tilltalande att man enligt förslaget kräver meddelande till den som avses med upplysningen även om personupplysningen lämnas i en stencilerad eller på dylikt sätt mångfaldigad skrift. Men jag har samtidigt svårt att förstå varför man skall göra denna skillnad. Skrifter kan i båda fallen gå ut i en mycket stor upplaga och rena tillfälligheter kan vara avgörande för valet av produktionsmetod.

En viss parallell med 12 § synes befogad. Där har man – troligen av praktiska skäl – stannat för att likställa de olika typerna av skrifter.

2.11.2 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Se 2.9.2 ovan.

2.11.3 Datainspektionen:

Den utvidgning av bestämmelsernas tillämpningsområde som blir följden om det ändrade personupplysningsbegreppet genomförs innebär en integritetsförbättring för berörda personer. I vissa fall torde dock vissa problem

uppstå. Det gäller t. ex. för s. k. löpande kreditbevakning, som innebär att en kreditupplysningsabonnet lämnar kreditupplysningsföretag uppgift om sina egna kunder, således även enskilda firmor varefter kreditupplysningsföretaget lämnar löpande information om inträffade förändringar rörande de bevakade företagens kreditupplysningsuppgifter. Sådan kreditbevakning är synnerligen värdefull men blir genom kopicplikten avsevärt dyrare. Oavsett om personupplysningsdefinitionen ändras eller ej kan detta – med lagstiftarens hjälp – praktiskt lösas så att för dessa fall istället för att en kopia utsänds vid varje bevakningsrapportering, det i anslutning till att viss abonnent begär kreditbevakning lämnas besked till den kreditbevakade företagaren här-om.

Det bör också anmärkas att den ändrade personupplysningsdefinitionen medför vissa praktiska svårigheter när det i en företagsupplysning ingår t. ex. vissa besked om en verkställande direktör. I den delen måste kreditupplysningsföretaget, om förslaget genomförs, kontrollera abonnentens legitima behov av upplysningen och tillställa direktören en personupplysningskopia med bl. a. besked om vem som begärt och fått upplysningen.

Oavsett om personupplysningsdefinitionen ändras eller ej, och delvis som ett alternativ härtill, bör enligt datainspektionens uppfattning övervägas om inte skyldigheten att tillställa omfrågad kopia av lämnad upplysning bör utvidgas till att omfatta även fall som ej täcks av personupplysningsdefinitioner, t. ex. då upplysning lämnats om enskild firma, handelsbolag eller aktiebolag av begränsad storlek t. ex. med aktiekapital icke överstigande 50 000 kronor. En sådan reglering medför begränsade kostnader för kopiering, kuvertering och porto – men ger flera fördelar. Skyddet för berörda småföretagares personliga integritet förstärks liksom de förvisso existerande motsvarande integritetsförhållandena för berörda juridiska personer, även- som skyddet mot olägenheter och rättsförluster. Även effektiviteten i kreditupplysningsverksamheten som sådan förbättras. Båda dessa effekter nås genom kopicplikten. Därigenom uppmärksammar nämligen den omfrågade att en kreditupplysning lämnats och detta föranleder kontroll av riktigheten av densamma, samt i förekommande fall, att rättelse begärs enligt 12 §. Det är lika angeläget för kreditgivare som för kredittagare att krediter inte stoppas till följd av missvisande eller oriktiga negativa upplysningar.

De två största kreditupplysningsföretagen har redan med stöd av föreskrift enligt datalagen, ålagts att ange i kopian vem som erhållit personupplysningen. Detta har vållat problem i sådana fall där t. ex. en advokatbyrå för en klients räkning beställt personupplysning om tredje man. Anges inte klienten vid beställningen får den omfrågade besked om att advokatbyrån begärt upplysningen. Advokaten är av sin tystnadsplikt förhindrad att lämna den omfrågade vidare besked. Upplysningen begärs oftast i ett inledande skede varför den omfrågade ofta inte på annat sätt kontaktats av advokaten när upplysningen inhämtas. Det korrekta förfarandet är givetvis att advokaten/ombudet anger sin klient som mottagare av upplysningen även om den debiteras och postas till ombudet.

Förslaget innefattar förutom att det skall anges för vems räkning upplysningen begärts också en ordrik reglering om hur information skall lämnas i de fall då kreditbedömningen sker med underlag avseende även annan person. Det praktiska fallet är att upplysning lämnats även om make/maka. Av registertekniska skäl förekommer knappast andra fall i detta sammanhang t. ex. uppgifter om sammanboende "under äktenskapsliknan-

de former" eller hemmaboende barn, föräldrar eller sammanboende syskon. Texten skulle vinna i klarhet om det direkt angavs att det gäller make/maka-situationer. Därtill kan förslaget föranleda till misstaget att "annan person" inte skulle ha rätt till "skriftligt meddelande" enligt första ledet i texten. Det kan i sak ifrågasättas om det är *nödvändigt* att föreskriva att namn och övriga identitetsuppgifter *skall* lämnas om "annan person". Det har visserligen förekommit att kreditupplysningsföretag uppgivit fel person som gift med den kreditsökande men detta går i de flesta fall att undvika genom registertekniska åtgärder.

Datainspektionen har inget att erinra mot de synpunkter som anförs i promemorian i detta avsnitt, som ovan anförts har inspektionen redan i slutet av år 1978 tagit initiativ till att den redovisade praxis beträffande uppgifter om kreditsökandens make/maka ändras. Ändringarna skall vara genomförda till årsskiftet 1979/80 och innebär bl. a. att endast makas/makes namn, adress och personnummer får anges i personupplysningskopian.

Som anförts ovan och med beaktande av de lösningar som antytts i avsnitt 3.8 (i departementspromemorian) och här ovan avstyrker datainspektionen det föreslagna andra ledet i paragrafen. Motiven tar inte upp fallet som berörts ovan, nämligen frågan hur "kopieplikten" bör fullgöras i den situationen att en personupplysning om t. ex. verkställande direktören ingår som en del i en företagsupplysning om det bolag direktören leder.

2.11.4 Sveriges advokatsamfund:

Samfundet motsätter sig inte den i 11 § föreslagna ändringen, enligt vilken uppgift skall lämnas om vem som beställt personupplysning, under förutsättning att gränsdragningen mellan kreditupplysning och personupplysning blir oförändrad eller i vart fall endast jämkas på sätt samfundet här ovan föreslagit.

2.11.5 Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Se 2.3.6 ovan.

2.11.6 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund, Finansieringsföretagens förening (se även 2.11.6 nedan) och Upplysningscentralen UC AB:

Här upptas f. n. en regel som i praktiken innebär att kopia av personupplysning skall lämnas till den omfrågade när personupplysning lämnas på annat sätt än genom offentliggörande i tryckt skrift. Genom den nya definitionen på personupplysning kommer denna regel att gälla även personupplysning som avser näringsidkare. Genom ett tillägg till paragrafen skapas skyldighet för dem som lämnar kreditupplysningen att dessutom ge den omfrågade besked vem som begärt upplysningen. Även denna regel skall alltså gälla inte blott personupplysning rörande privatpersoner utan även personupplysning avseende näringsidkare.

Bankföreningen har ingen erinran mot att kopia av personupplysning rörande privatpersoner upptar besked även om vem som beställt upplysningen. Datainspektionen har redan för UC:s del givit föreskrifter av sådant innehåll. Däremot vill föreningen avråda från en regel, som ger näringsid-

kare rätt att få kopia av personuppgifter. En sådan regel måste enligt bankernas bedömning få bestämda negativa verkningar på kreditupplysningsverksamhetens effektivitet. Vetskapen om en dylik regel måste befaras försvåra för banker och kreditupplysningsföretag att i branschen inhämta sådana uppgifter om en näringsidkare, som kan bli betydelsefulla delar av underlaget för de omdömen och råd, vilka ofta utgör det viktigaste innehållet i en kreditupplysning. De tänkbara uppgiftslämnarna måste förutsättas ej sällan hålla tillbaka väsentlig information, enär källan lätt skulle kunna urskiljas av den omfrågade. Varje näringsidkare, som får en kopia av en personuppgift om honom, är kund i någon bank och personuppgiften kan förutsättas mycket ofta bli lämnad av just den banken. Personuppgiften utmynnar regelmässigt i ett omdöme om näringsidkaren och hans kreditvärdighet. Det är psykologiskt ofrånkomligt att en underrättelse härom till näringsidkaren, om han får kopia av personuppgiften, måste många gånger skapa irritation och även skada relationen mellan banken och näringsidkaren såsom kund i banken hur välbefogade bankens uttalanden än må vara.

En näringsidkare, som får besked att en potentiell avtalspart har begärt kreditupplysning om honom skulle vidare ej sällan finna denna åtgärd vara uttryck för ett obefogat misstroende och goda affärsförbindelser skulle äventyras. För en regelbyggnad med sådana verkningar måste starka skäl kunna åberopas. I promemorian har åberopats att den tänkta regeln skulle dels öka näringsidkarnas integritetsskydd dels deras skydd mot oriktiga eller missvisande kreditupplysningar. Dessa skäl har bankföreningen kommenterat ovan vid § 7 och vill därutöver tillägga:

Enligt 10 § datalagen har varje fysisk person, även näringsidkare, rätt att minst var tolfte månad på begäran få underrättelse om personuppgift, som upptagits om honom i personregister enligt datalagen. Av datalagens 6 § näst sista stycket framgår att personuppgift även avser "omdöme eller annan värderande uppgift". Eftersom kreditupplysningsregister i allt större utsträckning datoriseras, innebär de beskrivna reglerna i datalagen en betydelsefull möjlighet för bl. a. näringsidkare att hålla sig underrättade om de uppgifter och omdömen som finns registrerade om dem och att vid behov kräva de rättelser, som datalagen berättigar till. Detta bör kunna ske i stort sett utan de skadeverkningar, som de automatiskt verkande reglerna enligt förslaget i 11 § kreditupplysningslagen kan åstadkomma. Betr. ännu inte datoriserade kreditupplysningsregister ger f. ö. bestämmelsen i 10 § kreditupplysningslagen näringsidkare möjlighet att få del av registerinnehållet som är fullt jämförbar med den som följer av 10 § datalagen såvitt gäller dataregister.

Ett särskilt skäl mot en regel, som berättigar näringsidkare att alltid få kopia av personuppgifter om honom och besked vem som beställt uppgiften, är den sannolika effekten av en sådan regel vid förmedling av kreditupplysningar om näringsidkare från svenska till utländska banker. Man måste räkna med att utländska banker och deras kunder med vetskap om en dylik regel ofta hellre skulle avstå från att begära kreditupplysningar betr. en tänkt svensk motpart. För närvarande lämnas i samband med vår utrikeshandel svenska kreditupplysningar i betydligt större utsträckning till utlandet än utländska kreditupplysningar lämnas till Sverige. En kreditupplysningsverksamhet i Sverige, som enligt utlandets mening fungerar tillfredsställande, är i stor utsträckning en förutsättning för de krediter, som lämnas vid den svenska importen, och för de förskott, som de svenska exportörerna ofta erhåller.

En rätt till personupplysningskopia även för näringsidkare aktualiserar en speciell svårighet. Här avses exempelvis det fall att i ett kreditupplysningsregister har på näringsidkaren registrerats att hans kreditvärdighet är tvetsam på grund av att en konkurrent väntas inom kort lansera en klart överlägsen produkt, vilket den registeransvarige har erfårit från annan än den omfrågade näringsidkaren. En uppgift därom i personupplysningskopian till näringsidkaren kan allvarligt skada konkurrenten. Jfr att en bank kan vid taxeringsrevision få rätt att undanta handlingar, som avser affärs- och yrkeshemlighet; taxeringslagen 56 § 4 mom. och prop. 1955:160 sid. 145 och 148. Den som lämnar en kreditupplysning om näringsidkare bör ha rätt att göra motsvarande inskränkning i personupplysningskopian. De föreslagna reglerna i 11 § bör kunna ges en utformning som tillgodoser detta önskemål.

För att ytterligare understryka betydelsen av att reglerna om kreditupplysning rörande näringsidkare får en adekvat utformning skall framhållas att antalet enskilda näringsidkare i landet är betydande. I aktiebolagslagen har vidare upptagits en regel att efter en övergångstid skall aktiekapitalet i ett bolag uppgå till minst 50 000 kronor. Sannolikt kommer denna regel att vid övergångstidens slut åstadkomma att åtskilliga små bolag likvideras och att deras verksamhet fortsättes av ägarna såsom enskilda näringsidkare. Antalet enskilda näringsidkare kommer därmed att ytterligare öka.

2.11.7 Finansieringsföretagens förening (se även 2.11.6 ovan):

Utöver vad bankföreningen anfört under 11 § får föreningen åberopa sitt yttrande den 20.3.1979 till datainspektionen, som bifogas. Föreningen yrkar att ändring, som tillgodoser föreningens önskemål enligt yttrandet, genomföres. Vidare anser föreningen att krav ej skall införas att i upplysning betr. företag och företagare upplysa om vem som beställt upplysning. Det är enligt föreningens mening uppenbart att denna kategori känner till att intressenter av olika slag begär upplysningar. Det bör således vara tillfyllest att vederbörande erhåller kopia med därav följande möjligheter att påpeka fel i upplysningen.

Det av Finansieringsföretagens förening åberopade yttrandet 1979-03-20 har följande lydelse:

”Skrivelse m. m. från datainspektionen, DI, beträffande personupplysning om äkta make.

Finansieringsföretagens Förening har genom skrivelse den 15.2.1979 beretts tillfälle att avge yttrande över rubr.

De medlemsföretag som berörs är de som beviljar kontokrediter och personlån och som finansierar avbetalningskontrakt, leasingkontrakt och reverser i fall där privatpersoner är den slutlige kredittagaren.

Denna kreditgivning är betydande. Vid finansbolagens kreditprövning är det regel att personupplysning omfattar bägge makar vid ena makens ansökan om kredit. (Vad som i detta yttrande sägs om makar gäller i tillämpliga delar om sammanboende person i äktenskapsliknande former.) Detta av skäl som utvecklas senare. En förändring på sätt DI beslutat innebär en omfattande ändring i berörda finansbolags rutiner som tar tid att genomföra. Föreningen anser därför att ett ev. genomförande av förändringen bör genomföras tidigast fr. o. m. den 1 januari 1980. Vid denna tidpunkt förväntas för övrigt en ev. lag om finansbolag och viss ändring i kreditupp-

lysningslagen träda i kraft.

Föreningen menar emellertid att DI:s beslut på ett genomgripande och allvarligt sätt påverkar berörda finansbolags rutiner, risktagande och kostnader, varför föreningen hemställer att DI omprövar sitt beslut. Visserligen har DI i sin skrivelse den 26 januari 1979 till ABAK-Justitia AB på sid. 1 angett att DI inte erhållit "någon beaktansvärd negativ reaktion från kreditgivarsidan", men detta kan möjligen bero på att denna sida ej synes ha fått del av DI:s beslut förrän nu.

DI har den 8 december fattat det principbeslutet att kreditupplysning i fortsättningen ej får omfatta båda makar om endast en är kreditsökande. F. n. godtages att personupplysning lämnas om båda makarna även om endast en av dem varit kreditsökande. Beroende på kreditupplysningsföretag skickas kopia av upplysning till endast den kreditsökande eller till sökande och dennes make. I upplysningen framgår kreditupplysningsuppgifter om båda makarna.

Även om en konsumentkredit i och för sig ej innebär ett gemensamt betalningsansvar för båda makarna och huvudregeln är att envar av makarna svarar för sin gäld är det för flertalet av kreditsökanden avgörande för krediten att makarnas sammanlagda inkomster är kända. Den sammanlagda inkomsten är oavsett betalningsansvaret den som bestämmer makarnas kreditåtagande och betalning därav. Vidare är båda makarnas betalningsbeteende av stor betydelse, enär eljest maken med ett dåligt betalningsbeteende låter eller övertalar den andre maken, som har ett gott betalningsbeteende, att söka krediten. Även det förhållandet att makarna utan att vara skilda ej bor under samma adress i följd av arbete eller eljest är av vikt vid kreditprövningen.

Enligt föreningens mening uppkommer betydande kreditrisker för särskilt finansbolagen i den "masshantering" som dessa bolag bedriver och mot bakgrund av kravet på snabb behandling (ända ned till 10–30 minuter vid t. ex. s. k. snabbkrediter) från såväl detaljhandel som kredittagare. Det är helt klart att DI:s beslut kommer att leda till kostnadshöjande effekter på grund av ökat risktagande.

Det är tveksamt om finansbolag i följd av DI:s beslut kommer att kräva att båda makarna undertecknar kreditansökan. Ett sådant förfarande skulle nämligen förorsaka betydande kostnadsökningar på grund av administrativ omgång och dubbla kreditupplysningar vid flertalet kreditansökningar (ett större kreditkortsföretag räknar med att dess kreditupplysningskostnader kommer att öka från nuvarande 1 000 000:– till 1 750 000:– per år) och vara omöjligt vid snabbkrediter där andra makens kreditansökan ej kan avvaktas. Därigenom föreligger en uppenbar risk för att bedömningen huruvida kravet skall vara att båda makar skall vara kreditsökande vid den ena makens ansökning kan bli ett konkurrensmedel mellan kreditgivare. Detta kan komma att leda till – förutom ökade kreditrisker för kreditgivarna – att en familj påtar sig ett för stort kreditåtagande.

Föreningen menar att en sådan utveckling skulle vara synnerligen olycklig. Det synes för övrigt i vissa fall vara direkt olämpligt att kreditgivaren kräver andre makens medverkan i de fall makarna i äktenskapsförord beslutat t. ex. om enskild egendom eller eljest kommit överens om vem som skall vara kredittagare och därmed betalningsansvarig vid en upplösning av äktenskapet. (Det sagda behöver ej betyda att maken till den kreditsökande ej skulle vara beredd att under äktenskapet bidra till skuldens betalning.) Ett annat fall är när makarna bor åtskilda utan att äktenskapsskillnad ingåtts.

Sammanfattningsvis menar föreningen att konsekvenserna för såväl kreditgivare som kredittagare ej står i rimlig proportion till de integritetsvinster som beräknas uppstå som en följd av DI:s beslut. De avigsidor som DI pekat på synes för övrigt kunna undvikas genom att låta civilståndsändringen och sammanboendeadress vara styrande. Om t. ex. mannen söker och är sammanboende med hustrun erhåller mannen kopia av kreditupplysning innehållande mannens förhållanden men uppgifter om hustrun endast från civilståndsändringen. I den kopia som ev. skickas till hustrun synes upplysningen kunna innehålla hustruns samtliga uppgifter eller dessa från civilståndsändringen och mannens uppgifter från civilståndsändringen.

Genom den föreslagna lösningen medför ej makes före äktenskapet förvärvade betalningsanmärkningar negativa kreditomdömen om den andre maken när denne är kreditsökande. I den mån makar ej är sammanboende får upplysning ej innehålla uppgifter om den andre maken, varigenom sekretesskyddad adress ej avslöjas. Den av föreningen föreslagna lösningen synes ej leda till otillbörligt intrång i personlig integritet i varje fall inte i de fall DI anfört.

Föreningen påstår vidare att DI:s beslut i betydande utsträckning kommer att leda till direkta och indirekta kostnadsökningar som ej är förenliga med kungörelsen om begränsning i myndighets rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd (SFS 1970:641 med ändringar i SFS 1977:629).

Betr. Upplysningscentralen AB anser föreningen att det mot bakgrund av ovan angivna skäl och banksinspektionens tillsyn att det finns skäl att undantaga denna upplysningsverksamhet från ifrågavarande restriktioner betr. de kreditinstitut som står under bankinspektionens tillsyn och som utnyttjar Upplysningscentralen AB.”

2.11.8 Sveriges grossistförbund:

Vi vänder oss också mot förslaget att en personupplysningskopia i fortsättningen även skall innehålla uppgift om för vems räkning upplysningen har begärts. Det kan i vissa fall vara känsligt om en kreditgivare tar en personupplysning och personen ifråga får reda på detta. Särskilt gäller detta sådana situationer, då en näringsidkare anser sig behöva göra en kontroll av ett existerande kundförhållande på grund av att han befarar att kunden kan ha svårt att klara sina åtaganden. Även här blir det fråga om en avvägning mellan olika intressen. Vi menar för vår del att det inte kan vara någon mer påtaglig nackdel från integritetssynpunkt att uppgift om beställaren av kreditupplysningen inte lämnas.

2.11.9 Sveriges köpmannaförbund samt Sveriges hantverks- och industriorganisation och Familjeföretagens förening (SHIO/Familjeföretagen):

Med hänsyn till att en näringsidkare bör ha möjligheten att inhämta en kreditupplysning om en tilltänkt affärsförbindelse eller göra fortlöpande uppföljningar av kreditvärdigheten hos etablerade förbindelser utan att få relationerna störda i måhända känsliga affärssituationer föreslås att uppgift om vem som begärt upplysning icke skall behöva tillställas det företag kreditupplysningen avser. Integritetsskyddet torde bli tillräckligt genom övriga restriktioner.

2.11.10 Motorbranschens riksförbund (MRF)

Se 2.1.6 ovan.

2.11.11 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Uppgiftsskyldigheten beträffande för vems räkning upplysningen har begärts (3.10) tillstyrkes helt och torde i sig innebära, att eventuellt missbruk kommer att reduceras till i det närmaste noll.

2.12 Skyldighet att rätta oriktig eller missvisande uppgift i register eller kreditupplysning (12 § promemoriaförslaget)

2.12.1 Stockholms tingsrätt:

Se 2.7.1 ovan.

2.12.2 Datainspektionen:

Den föreslagna textändringen, således inskjutande av orden "eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen" kan teoretiskt delvis ifrågasättas. Som ovan berörts under 9 § förutsätts mottagare av skriften behöva uppgift om envar fysisk person som finns noterad där för någon form av kreditbedömning. Då kan det följdriktigt vara rimligt att en rättelse meddelas envar mottagare av den skrift som innehållit den oriktiga uppgiften. För kreditupplysning som inte gäller fysisk person gäller emellertid inte 9 § och i det avseendet bör ifrågavarande skrifter likställas med tryckta. Med hänsyn till den praktiska omöjligheten att använda ifrågavarande skrifter för publicering av personupplysningar (se 9 §) torde dock problemet inte uppkomma i verkligheten. Däremot bör textutformningen ses över eftersom den föreslagna textändringen kan missförstås.

Ett av de större problemen med kreditupplysningslagen f. n. är att specialmotiveringen till 12 § i propositionen inte utgår från verkliga förhållanden (varken före eller efter lagens ikraftträdande) och därför i vissa delar inte kan användas för tolkning av lagtexten. Själva lagtexten är däremot i huvudsak invändningsfri.

Datainspektionen noterar det lagstiftarens dilemma som en av riksdagens ombudsmän påpekat vad gäller datalagstiftningskommitténs betänkande (SOU 1978:54) om vådan av att lagstifta genom att ändra motiven i efterhand.

Sakläget är följande. I ifrågavarande specialmotivering (propositionen 1974:55 sid. 151–153) anförs som exempel på fall där rättelseåtgärd skall vidtagas att en *skuld* föranlett notering hos kreditupplysningsföretag (obs om skulden är förfallen till betalning får den enligt 7 § ej förekomma i personupplysning om den ej föranlett myndighets- eller domstolsbeslut) och ifrågavarande skuld betalats. Då bör, såvitt framgår av propositionstexten, notering om den inbetalade betalningen göras. Görs sådan betalningsmarkering när gäldenären visar att t. ex. en skuld som föranlett lagsökningsutslag betalats och inte i motsvarande fall då gäldenären *inte* påkallat rättelse, föranleder lämnade upplysningar i de sistnämnda fallen till antagandet att

betalning ej skett. Integritetsintrången torde bli allvarligare än vid underlåten betalningsmarkering efter påpekande. Om man å andra sidan ålägger kreditupplysningsföretagen att av egen kraft insamla uppgifter om betalda slutbevis och lagsökningsutslag blir kostnaderna och olägenheterna för kreditupplysningsföretagen och uppgiftslämnarna (= de f. d. borgenärerna) avsevärda. Den insamlingsapparat som skulle erfordras för detta skulle i omfång och kostnader bli betydligt mer omfattande än det nuvarande totala uppgiftsinsamlandet för kreditupplysningsverksamhet.

Felet ligger i tankegången att en betalning av en skuld (enligt slutbevis eller lagsökningsutslag exempelvis) är av väsentlig betydelse för kreditbedömningen. Så är enligt datainspektionens uppfattning inte fallet i allmänhet. Det intressanta är i stället att betalningsdröjsmålet varat så länge att fordringsägaren ansett sig behöva tillgripa domstolsåtgärder och att de formella förutsättningarna för domstolsbeslut förelegat. Erfarenhetsvis betalas – förr eller senare – huvuddelen av fordringar som föranlett slutbevis i betalningsföreläggande mål och lagsökningsutslag. I sammanhanget bör dock påpekas att tiden från en skulds förfallodag till dess en betalningsförsummelse som får registreras enligt 7 § föreligger varierar avsevärt inte bara vad gäller arten av betalningsförsummelse – t. ex. när det gäller restförda skatter och avgifter kan dröjsmålet gälla någon enstaka dag – utan också beroende på fordringsägarens mer eller mindre omfattande förrättsliga verksamhet för att få betalning. Genom inkassolagen och genom att fordringsägares likviditet ansträngts torde kravrutinerna de senaste åren ha förkortats. Detta kan ha medverkat till den ökning av slutbevis/lagsökningsutslag som skett.

Datainspektionen har haft överläggningar med kreditupplysningsföretagen för att komma fram till vilka kriterier som kan generellt tillämpas vid bedömning av vilka uppgifter som är missvisande i syfte att genomföra en "roterande rättelserutin" så att begäran om rättelse hos ett kreditupplysningsföretag vidarebefordras till de andra rikstäckande kreditupplysningsföretagen utan att datainspektionen inkopplas i rutinfallen.

Dessa överläggningar är inte helt slutförda, men visst material har sammanställts i promemorian som fogas som bilaga till detta yttrande.¹

Tillämpningen av 12 § bör, för att nå rimliga resultat, ligga inom ramen för vad som anförts av datainspektionen och kreditupplysningsföretagen i denna del och således inte grundas på propositionens specialmotivering. För att ändra på den av statsmakterna godtagna specialmotiveringen synes i vart fall en omredigering behöva ske av lagtexten. Ytterligare ett skäl till en omredigering av lagtexten är frågan om skyldigheten att införa dementi av oriktig uppgift som publiceras i periodisk skrift mer än ett år före det rättelse påkallas. I sådana fall är det inte helt klart i lagtexten i vad mån dementi måste publiceras. Ofta kan dementier av äldre uppgifter göra mer skada än nytta. En annan sak är att givetvis ett kumulerande register skall rättas. I specialmotiveringen i propositionen anges att dementi endast behöver göras om publiceringen skett inom den senaste tolv månadersperioden, vilket i och för sig är materiellt godtagbart men inte kan sägas framgå av lagtexten.

En situation som uppkommit vid några tillfällen är att en periodisk

¹ Bilagan intagen i slutet av remissammanställningen.

kreditupplysningsskrift publicerat en – som det visat sig – oriktig uppgift om en grav betalningsanmärkning såsom konkursansökan eller konkurs. En sådan publicering har omedelbar skadeverkan och föranleder skadeståndsskyldighet. Enligt 12 § är det tillräckligt att dementi införs i nästkommande nummer av skriften. För att begränsa skadan – och därmed också skadeståndsbeloppet – finns dock behov av särskilda åtgärder, såsom ett extra dementimeddelande till skriftens abonnenter eventuellt också ytterligare åtgärder. Det är med nuvarande utformning av 12 § tveksamt om datainspektionen kan påfordra andra åtgärder än dementi i nästa nummer av skriften. Lagtexten bör således i detta avseende ändras i skärpande riktning.

Ytterligare bör kanske betonas att kreditupplysningsföretagens noteringar om betalningsförsummelse görs för kreditupplysningsändamål. En notering om ett slutbevis i betalningsföreläggandemål är inte ointressant och knappast heller oviktigt eller missvisande för det att gäldenären begärt och erhållit återvinning, betalt skulden och fått tvistemålet avskrivet. Det har förekommit anledning till misstanke om att vissa gäldenärer på angivet sätt sökt förbättra sin kreditupplysningsituation. Kreditupplysningsintresset knyter sig således i detta fall mer till skälen för ett undanröjande än till själva beslutet härom. De bakomliggande skälen till ett undanröjande av tidigare meddelat slutbevis eller utslag anges emellertid ytterst sällan i domstolsprotokoll. "Missvisande" – utredningar skulle förenklas om domstolen – i vart fall när dessa skäl är kända – angav dem i beslutet.

På sidan 122 i promemorian sägs, vad gäller frågor om betalningsmarkering: Om frågor av denna art vållar beaktansvärda problem vid tillämpningen av 12 § torde inspektionen böra utfärda föreskrifter eller rekommendationer till ledning för kreditupplysningsföretagen.

Datainspektionen är helt klar över möjligheterna för inspektionen att meddela föreskrifter eller rekommendationer. Hittillsvarande förvaltningsrättslig praxis har dock inneburit att sådana myndighetsföreskrifter bygger på de generella anvisningar lagstiftaren angivit, inte att de går tvärt emot av statsmakterna uppdragna riktlinjer i lagmotiv.

2.13 Begränsning av rätten att överlåta eller upplåta kreditupplysningsregister, m. m. (13 § promemoriaförslaget)

2.13.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Såsom sägs i promemorian har i propositionen 1973:155 avseende kreditupplysningslagen framhållits att anmälningsskyldighet enligt förevarande paragraf föreligger också om någon som bedriver kreditupplysningsverksamhet här i landet avser att flytta över verksamheten till utlandet. Enligt hovrättens mening ger emellertid lydelsen av 13 § knappast utrymme för en sådan tolkning. Det bör därför övervägas om inte ifrågasvarande anmälningsskyldighet bör komma till direkt uttryck i lagtexten.

2.13.2 Datainspektionen:

Förslaget föranleder ingen erinran.

2.14 Tystnadsplikt i kreditupplysningsverksamhet (14 § kreditupplysningslagen)

2.14.1 Bankinspektionen:

I anslutning till bestämmelsen om tystnadsplikt i 14 § hänvisar promemorian till det föreliggande förslaget till ny sekretesslag (s. 129). Av större intresse på grund av det nämnda förslaget torde vara 18 § som gäller tystnadsplikten för befattningshavare hos datainspektionen (offentliga funktionärer). Såsom antyds i promemorian kommer den nya sekretesslagen att utesluta behov av sistnämnda paragraf.

2.15 Tillsyn m. m. (15–18 §§ kreditupplysningslagen, 16 § promemoriaförslaget, avsnitt 3.14 i departementspromemorian)

2.15.1 Datainspektionen:

I denna del föranleder promemorian inte till annan kommentar än att påpekandet att "tillsynsuppgifter enligt kreditupplysningslagen i stor utsträckning torde sammanfalla med tillsynsuppgiften enligt datalagen" i och för sig är riktig, eftersom kreditupplysningsföretagen i stor utsträckning numera använder ADB. Men likväl är kreditupplysningslagens regler sådana att de fordrar juridiskt kunnande hos tillsynspersonalen på ett helt annat sätt än datalagen. Därutöver bör betonas att kreditupplysningslagen går utanför datalagens tillämpningsområde vad gäller registrering m. m. avseende juridiska personer. Tillsynen enligt kreditupplysningslagen kan således inte ske s. a. s. på köpet med datalagstillsynen.

2.15.2 Bankinspektionen:

Såsom framgått gäller av skäl som angavs i prop. 1973:155 kreditupplysningslagen inte för bankintern information. Datalagen gäller emellertid för ADB-register även i bankerna. Tillstånd enligt den lagen kan datainspektionen till skydd för personlig integritet förena med föreskrifter och villkor. Det innebär att sådana krav i fråga om bankintern information som inte kan grundas på kreditupplysningslagen i stället kan få stöd i datalagen. Mot den bakgrunden sägs i departementspromemorian att datainspektionen givetvis bör överväga i vad mån till följd av innehållet i promemorian ändring påkallas av de föreskrifter som har uppställts för UC:s interna verksamhet (s. 115). Det ankommer naturligtvis på datainspektionen att utifrån dess bedömning av behovet av integritetsskydd tillämpa datalagen. Har å andra sidan bankintern upplysningsverksamhet av statsmakerna av särskilda skäl ansetts böra stå utanför kreditupplysningslagen, kan enligt bankinspektionens uppfattning med fog ifrågasättas om denna omständighet skall kompenseras genom att datainspektionen i stället utfärdar motsvarande föreskrifter på grundval av datalagen. Datalagens tillämpning i förevarande sammanhang kan därför vara en grannlaga uppgift. Erforderliga föreskrifter synes böra övervägas i samråd med bankinspektionen.

Det konstateras vidare i promemorian att bankintern kreditupplysningsverksamhet inklusive Upplysningscentralen UC AB står under tillsyn av såväl datainspektionen som bankinspektionen och att detta såvitt är känt inte vållat några nämnvärda problem. Bankinspektionen anser för sin del att samarbetet mellan myndigheterna fungerat bra. Inspektionen vill dock tillägga att inspektionen naturligtvis också är intresserad av den externa kreditupplysningsverksamhet som bedrivs av företag som omfattas av banklagstiftningens allmänna tillsynsregler. Även i det avseendet bör alltså, liksom hittills, samarbete mellan myndigheterna äga rum.

2.16 Straff och förverkande av register (19 och 20 §§ promemoriaförslaget)

2.16.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Hovrätten vill ifrågasätta om tillräcklig anledning föreligger att straffbelägga underlåtenhet att fullgöra den i 16 § införda leveransplikten avseende kreditupplysningspublikation. Det framstår som tillräckligt och mera ändamålsenligt att i stället ge datainspektionen möjlighet att vid behov framtvinga den ifrågavarande leveransplikten genom vitesföreläggande.

Att dra gränsen mellan vad som skall vara straffbart eller inte erbjuder ofta besvärliga avvägningsproblem. Det kan diskuteras om denna gränsdragning, när det gäller nu förevarande område, skall ske på sätt som gjorts i promemorian (jmf t. ex. vad som sägs å s. 253 f om straffsanktionering av lämnande av osanna uppgifter i s. k. personupplysningskopia och vad hovrätten ovan anfört angående 16 §). I det fortsatta lagstiftningsarbetet finns anledning att hålla uppmärksamheten riktad på nämnda gränsdragningsproblematik.

2.17 Skadestånd (21 § kreditupplysningslagen)

2.17.1 Datainspektionen:

Se 2.5.1 ovan.

2.18 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser (avsnitt 3.19 i departementspromemorian)

2.18.1 Datainspektionen:

För att bereda datainspektionen tid till utfärdande av anvisningar – som måste föreligga i god tid före lagändringarnas ikraftträdande för erforderliga ändringar i kreditupplysningsföretagens och eventuellt kreditgivarnas rutiner erfordras att lagändringarna är fastlagda minst ett halvt år före ikraftträdandet.

3 Inkassolagen

3.1 Allmänna synpunkter

3.1.1 Svenska bankföreningen med instämmande av PK-banken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

På sid. 154 i promemorian har följande antecknats: "För att god inkassosed skall kunna upprätthållas effektivt fordras emellertid enligt inspektionens mening att de som bedriver inkassoverksamhet löpande informeras om vad som är att betrakta som god inkassosed i olika situationer. Inspektionen anser sig hittills inte ha haft resurser för en sådan informationsverksamhet."

Bankföreningen anser angeläget att datainspektionen får tillräckliga resurser för den i citatet avsedda informationsverksamheten.

3.1.2 Sveriges advokatsamfund:

Samfundet har den 14 december 1973 utförligt yttrat sig över betänkandet "God inkassosed" (Se TSA 1974 s. 19 f), vilket betänkande legat till grund för inkassolagen. De nu föreslagna ändringarna i inkassolagen föranleder inga erinringar från samfundet, som tillstyrker att de lägges till grund för lagstiftning.

3.2 Tillämpningsområdet (1 § promemorieförslaget)

1 § första stycket promemorieförslaget

3.2.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

De skäl som – – – anförts till stöd för att utmönstra uttrycket "yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet" ur kreditupplysningslagen gör sig med samma styrka gällande beträffande uttrycket "yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet". I så måtto ställer sig hovrätten bakom nu framlagda förslag. Enligt hovrättens mening har i promemorian också anförts goda grunder för den utvidgning som görs av inkassolagens tillämpningsområde. Lagtexten har emellertid blivit onödigt vidlyftig. Hovrätten vill i stället förorda följande kortare version.

Denna lag gäller inkassoverksamhet.

Lagen omfattar ej

1. enskild fysisk persons eller dödsbos verksamhet för indrivning av egna fordringar som inte har uppkommit i näringsverksamhet och som inte heller har övertagits för indrivning.

2. exekutiv myndighets verksamhet

Med inkassoverksamhet förstås etc.

3.2.2 Datainspektionen:

Datainspektionen finner tankegången riktig men ifrågasätter om inte lagtexten i 1 § första stycket kan förenklas.

3.2.3 Svenska kommunförbundet:

Den nya bestämmningen av inkassolagens tillämpningsområde, som klarlägger att kommun omfattas av lagen, undanröjer tolkningsproblem som visat sig uppkomma beträffande gällande inkassolag.

3.2.4 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Om *inkassolagen* får de nu föreslagna ändringar, innebär detta, att all kravverksamhet i hela landet (utöver bankinspektionens tillsyns företag) i princip kommer att lyda under datainspektionens tillsyn.

Den utveckling, som kan förutses, är, att man omarbetar sina kravbrev till betalningspåminnelser och sedan, utan föregående "hot", överlämnar ärendet till inkasso. Såvitt vi kan förstå, torde ingen vara betjänt av en dylik utveckling, allra minst gäldenärerna, som kommer att åsamkas väsentligt obehag och högre kostnader.

Som vi har uppfattat lagstiftarens mening, skulle lagen i första hand skydda privatpersoner/gäldenärer mot ohemula inkassoåtgärder och kostnader.

Vi finner det synnerligen olyckligt och faktiskt också ganska abnormt, om lagen får en sådan omfattning, att den kommer att i princip gälla all kravverksamhet i landet, dvs. även den vanliga traditionella rutinmässiga kravverksamheten.

1 § andra stycket promemoriaförslaget

3.2.5 Datainspektionen:

Definitionen av inkassoverksamhet i andra stycket är bättre än gällande rätts definition men ger dock anledning till viss tveksamhet. Inkassolagen använder ordet "*krav*" för det meddelande som tillställs gäldenären närmast före domstolsansökan. Tidigare meddelanden till gäldenären om fordringsanspråket benämns i förarbetena "*påminnelser*" och omfattas ej av lagens reglering. De ingår således ej i begreppet inkassoverksamhet. Denna terminologi överensstämde inte med den som användes i inkassoverksamhet och eljest i det ekonomiska livet, där man i stället talade om *krav* och *inkassokrav*. Ordet *krav* används således för vad lagstiftaren kallade påminnelser. Genom inkassolagens begränsade genomslagskraft hos icke tillståndspliktiga har lagens terminologi inte heller slagit igenom. Det sagda innebär att ordet "*krav*" har en mycket diffus innebörd för den som enbart med hjälp av lagtexten skall klargöra rättslaget för sig. (I sammanhanget må påpekas att datainspektionen aldrig haft erforderliga personella och ekonomiska resurser för att på ett adekvat sätt informera dem som är underkastade inkassolagen men ej är tillståndspliktiga). Användande av ordet "*krav*" i definitionen av inkassoverksamhet bör på anförda grunder undvikas. Logiskt går det inte heller att ersätta ordet "*krav*" med "*inkassokrav*". En annan formulering bör således eftersträvas. I specialmotiveringen till 1 § i propositionen 1974:42 s. 103 sägs, (vilket åter ses på s. 138 i promemorian):

"Det krävs alltså att verksamheten har ett inslag av hot eller tvång. En typisk inkassoåtgärd är utsändande av kravbrev med hot om att rättslig åtgärd kommer att vidtas, om betalning inte sker frivilligt. Åtgärder som

innebär en ren påminnelse om betalningsskyldighet. t. ex. utsändande av betalningsavi, faller däremot utanför begreppet inkassoverksamhet”.

I promemorian s. 160 synes departementet, vid diskussion av innebörden av ”den typiska inkassoåtgärden” utsändande av krav numera anse att det inte fordras att borgenären framställer något ”hot” eller andra påtryckningar utöver angivande av sista tid för betalning. I följande mening sägs: ”En annan sak är att ett krav, för att stå i överensstämmelse med god inkassosed, ofta bör innehålla vederhäftiga upplysningar om de åtgärder som borgenären avser vidta om betalning uteblir”. Såvitt datainspektionen förstår är ”hotet” och de ”vederhäftiga upplysningarna” precis samma sak. De vederhäftiga upplysningarna uppfattas av kravmottagaren som ett hot om åtgärder om betalning inte sker inom fristen.

Svårigheten att använda begreppet ”vederhäftiga upplysningar” i definitionen är ju att även inkassoverksamhet som inte drivs enligt god inkassosed bör för att kunna beivras falla under lagen. ”Hot eller tvång” täcker däremot såväl vederhäftiga som ovederhäftiga upplysningar. Inspektionen föreslår att definitionen omarbetas med beaktande av det anförda.

En praktiskt användbar avgränsning av inkassoverksamhet från ”påminnelsestadiet” är synnerligen angelägen, dels för att undvika att datainspektionens knappa resurser används för att lösa gränsdragningsfrågor av ringa betydelse för uppfyllande av inkassolagens syfte – dels och kanske framför allt – för att minska ”krångeffekten” av inkassoregleringen. Det är visserligen riktigt att inspektionen efter hand i praxis – till följd av lagtextens oklarhet – kommit att bedöma betalningspåminnelser där sista betalningsdag anges eller orden ”snarast” och ”omgående” använts, som fallande inom inkassoverksamhet. Denna praxis har dock de negativa följder som enligt ovan bör undvikas. Av praktiska och informationsmässiga skäl kan det otvivelaktigt vara vettigt att i en påminnelse ange en kortare tidsfrist för betalning utan att utsändandet av påminnelsen skall anses vara inkassoverksamhet. En precisering av vad som menas med inkassoverksamhet skulle underlätta detta och medge att datainspektionen kunde ändra sin praxis så att inkassolagen inte längre skulle anses omfatta ifrågasvarande påminnelser.

I skilda sammanhang har från företrädare för näringslivet ifrågasatts om inkassolagens tillämpningsområde inte är alltför omfattande, med beaktande av huvudsyftet att skydda gäldenärer och då företrädesvis enskilda personer mot otillbörliga inkassoåtgärder. Det har ifrågasatts om inte inkassolagens tillämpningsområde kunde inskränkas till sådan inkassoverksamhet som riktas mot gäldenärer som är fysiska personer. Grunden för detta önskemål torde knappast vara en önskan att i och för sig tillgripa otillbörliga metoder vid inkasso företag emellan utan snarast böttna i de praktiska svårigheterna att utforma effektiva påminnelserutiner utan att komma in på inkassolagens område genom formuleringar med sista betalningsdag etc. I och för sig är väl tanken inte orimlig att göra en sådan avgränsning – jämför de speciella restriktionerna i kreditupplysningslagen vad gäller personupplysningar – men i vad mån önskemålet är så allmänt och har sådan betydelse att det bör beaktas torde remissvaren från näringslivsorganisationer m. fl. kunna ge besked om. En sådan inskränkning behöver inte nödvändigtvis innebära att de tillståndspliktiga inkassoföretagens indrivningsverksamhet sker enligt skilda rutiner för gäldenärer som är juridiska respektive fysiska personer. Eventuellt kan problem lösas genom en klar avgränsning mot ”påminnelsestadiet” enligt vad som ovan anförts härom.

3.2.6 Svenska sparbanksföreningen:

Av uttalanden på s. 159–160 i promemorian (jfr även s. 143) framgår att en ren betalningspåminnelse som föregår ett krav i inkassolagens mening ej får innehålla någon form av tidsfrist för betalning vare sig uttryckt i antal dagar eller med begrepp såsom "omgående", "snarast" e. d. Uttalandena grundar sig på den praxis som datainspektionen fastslagit. Att opreciserade tidsuttryck som nu nämnts blir förbjudna finner sparbanksföreningen ligga väl i linje med vad som anses vara god inkassosed. Däremot vill sparbanksföreningen bestämt hävda att tidsangivelser i neutrala betalningspåminnelser – uttryckta i dagar eller veckor – allmänt sett ej kan anses "konsumentovänliga". En saklig upplysning till gäldenären om att betalning skall erläggas inom viss angiven tid för att banken ej skall nödgas säga upp hela krediten till återbetalning måste tvärtom anses motsvara dagens krav på öppenhet och klarhet.

Sparbanksföreningen anser därför att gränsdragningen mellan krav enligt 5 § inkassolagen och neutrala betalningspåminnelser ej görs beroende av om uppgift om tidsfrist anges i en betalningspåminnelse eller ej.

3.2.7 Finansieringsföretagens förening:

På s. 140 i betänkandet framgår att datainspektionen i sin praxis ansett att en betalningspåminnelse, för att falla utanför lagen, inte får innehålla någon tidsfrist för betalning eller uttryck som "omgående" eller "snarast". Ett utnyttjande av sådana uttryck har ansetts innefatta ett mer eller mindre förtäckt hot. Det sägs vidare "För att inte komma i rena absurditeter har inspektionen emellertid godtagit att en sista betalningspåminnelse innehåller en upplysning om att ärendet kan komma att lämnas över för inkasso".

I betänkandet föreslås nu att det i lagtexten uttryckligen skall anges att inkassoverksamhet skall ha ett inslag av hot eller tvång. Därmed synes det ej vara möjligt att i fortsättningen låta en påminnelse innehålla en upplysning om att ärendet kommer att lämnas över för inkasso. En sådan formulering har ju ett inslag av hot eller tvång.

För att inte hamna i just de absurditeter som datainspektionen önskar undgå föreslår föreningen att lagtexten ändras på sådant sätt att borgenären i en sista betalningspåminnelse skall kunna upplysa gäldenären om att ärendet kommer att lämnas över för inkasso om betalning ej sker snarast men före viss dag. Därmed synes den ovisshet gäldenären med nuvarande metodik måste känna kunna minskas.

Med inkassoverksamhet kan därvid förstås krav eller annan åtgärd som innebär hot om rättsliga åtgärder.

Den av föreningen förordade lösningen har även den fördelen att varje led upplyser gäldenären om vad som kommer att ske i nästa led och vid vilken tidpunkt ytterligare åtgärder vidtages.

3.2.8 Motorbranschens riksförbund (MRF):

I en betalningspåminnelse bör bibehållas möjlighet att lämna upplysning om att ärendet kommer att lämnas till inkasso vid utebliven betalning (1 § inkassolagen).

3.2.9 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Vidare vill vi påpeka, att för att avgöra skillnaden mellan betalningspåminnelse och krav ingår "hot" som ett väsentligt kriterium (s. 143).

I andra stycket sägs att "för att en betalningspåminnelse skall falla utanför lagen bör den naturligtvis inte få innehålla något inslag av hot eller påtryckning mot gäldenären utöver själva påminnelsen om dennes betalningsskyldighet".

Å andra sidan säger man på s. 142 sista stycket i fråga om hot och tvång, att "dessa begrepp inte är entydiga" och fortsätter överst på nästa sida "inslaget av hot innebär ju i allmänhet inte mer än att gäldenären upplyses om att borgenären kan komma att vidtaga rättsliga eller andra helt oantastliga åtgärder för att få betalt för sin fordran".

Vi anser att det bör klart exemplifieras vad som får stå i en betalningspåminnelse utöver rena faktauppgifter för att denna inte skall bli krav och falla under inkassolagen.

Inkassolagens tillämplighet på internationellt bedriven inkassoverksamhet

3.2.10 Justitiekanslern (JK):

Jag har ingen anledning att kritisera de uttalanden som görs angående lagens tillämpning på internationellt bedriven inkassoverksamhet. Tanken på att datainspektionen i praktiken skulle utöva tillsyn över amerikanska inkassofirmor och utfärda föreskrifter för deras verksamhet synes mig emellertid mycket verklighetsfrämmande.

3.3 Tillståndsplikten (2 och 3 §§ promemoriaförslaget)

2 § promemoriaförslaget

3.3.1 Datainspektionen:

Den betydligt bättre materiella avgränsningen av tillståndsplikten i förslaget jämfört med gällande rätt har tyvärr resulterat i en ganska svåröverskådlig lagregel.

2 § andra stycket punkt 2 promemoriaförslaget

3.3.2 Justitiekanslern (JK):

Uttrycket "underordnat led" är enligt min mening inte helt träffande. Vad det är fråga om beskrivs bäst på s. 261 i motiven. Där talas om att den andra verksamheten är "dominerande". Inkassoverksamheten skall alltså vara en "bisak".

3.3.3 Datainspektionen:

Här avses, enligt specialmotiveringen, dels fackliga organisationers verksamhet till indrivande av medlemmarnas fordringar samt kommuns inkassoverksamhet för kommun närstående bolags och stiftelsers räkning. I klarhetens namn vore det kanske enklare att ange dess fall i lagtexten. Oklart

är hur den situation skall bedömas då det är ett kommunalt bolag som driver in kommunens och andra kommunägda bolags fordringar. Förslaget synes ge föga ledning vid avgörande om tillståndsplikt enligt inkassolagen föreligger för SPP eller andra organisationer, inrättande av arbetsmarknadens parter och i vad mån t. ex. HSB:s inkassoverksamhet för medlemsföreningarna skall anses vara tillståndspliktig.

Uppenbarligen förutsätter den föreslagna texten att datainspektionen i förekommande fall genomför en tämligen omfattande utredning för att klargöra om en viss inkassoverksamhet är tillståndspliktig eller ej.

Datainspektionen är positiv till tankegången men föreslår att lagtexten i denna del överarbetas ytterligare.

3.3.4 Svenska kommunförbundet:

Såvitt gäller förslaget till ändringar i inkassolagen noterar styrelsen med tillfredsställelse den förenkling som innebär att tillstånd från datainspektionen ej längre avses behövas när kommun genom sitt kommunkansli ombesörjer inkassoverksamhet för kommunala bolags och stiftelsers räkning.

3.3.5 Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

TCO ser det som en önskvärd förenkling att det klart sägs ut att den inkassoverksamhet som utan förvärvssyfte bedrivs av ideella organisationer inte är tillståndspliktig, eftersom det i dag råder ganska delade meningar i frågan om t. ex. en facklig organisation måste söka tillstånd för att kunna driva in sina medlemmars lönefordringar.

2 § andra stycket punkt 3 promemoriaförslaget

3.3.6 Datainspektionen:

Under denna beskrivning faller flera skilda typer av inkassoverksamhet för annan. Det i första hand åsyftade fallet är att ett moderbolag driver in dotterbolagens fordringar eller tvärtom, dock med angivande av bolagets lagenliga firma på ett sådant sätt att gäldenären får klart för sig att anspråket fortfarande hanteras av fordringsägarebolaget eller närstående bolag. Det andra fallet är följande. En koncern vill inte själv skylta som indrivare av sina egna kundfordringar. För ändamålet organiseras i stället ett särskilt dotterbolag – stundom som kommissionärsbolag – med en från moderbolaget avvikande benämning, för inkassoverksamheten. På köpet får fordringsägaren då den psykiska betalningspressen på gäldenären att ärendet överlämnats till inkasso – eftersom gäldenären vanligtvis inte känner till ägareförhållandena hos inkassoföretaget. Koncerninkassoföretaget behöver i dessa fall inte riskera att förstöra moderbolagets eller koncernens goda förhållande till allmänheten etc. Skälen att undantaga sistnämnda form av koncerninkasso från tillståndsplikten är således svaga.

3.3.7 Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Enligt TCOs mening är däremot de skäl som anförs för att inkassoverksamhet, som bedrivs av ett företag för ett annat företag som tillhör samma koncern, undantas från skyldigheten att söka tillstånd hos datainspektionen alltför svaga. En koncern som inte själv vill figurera som indrivare av sina kundfordringar utan överlåter detta på ett särskilt dotterbolag eller kommissionärsbolag med ett namn som inte säger ut ett samband med koncernen bör behandlas på samma sätt som de "rena" inkassoföretagen.

3.3.8 Lantbrukarnas riksförbund (LRF):

I promemorian definieras inte begreppet koncern. Om därmed avses koncern som begreppet definierats i aktiebolagslagen skulle utanför den föreslagna undantagsbestämmelsen om koncerninkasso falla inkassoverksamhet bedriven av ekonomisk förening i syfte att driva in av föreningen ägda bolags fordringar eller vice versa. LRF utgår från att någon inskränkning inte är avsedd och hemställer att hänsyn tas till vad som nu anförs vid det fortsatta lagstiftningsarbetet.

3.3.9 Svenska kreditmannaföreningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö:

Om ändringar skall ske, vill vi emellertid påpeka en analogiändring till kreditupplysningslagens § 1:

... "bedrivs av ett företag för ett annat företag som *organisatoriskt ingår i samma koncernförhållande*".

2 § andra stycket punkt 4 promemoriaförslaget

3.3.10 Datainspektionen:

Innebörden av bestämmelsen är att banker m. fl. skall vara underkastade inkassolagen men ej tillståndsplikt i förekommande fall (och ej heller datainspektionens tillsyn). Om riksdagen bifaller propositionen 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag kommer undantagsbestämmelsen att få avsevärt större räckvidd än enligt gällande rätt eftersom de s. k. finansbolagen f. n. torde vara mycket stora kreditgivare och fordringsägare gentemot små och medelstora företag (factoring m. fl. finansieringsformer) dels enskilda personer (kontokort).

Detta kommer i och för sig att medföra att flera myndigheter blir inblandade som tillsynsmyndigheter i ärenden som rör t. ex. klagomål mot inkassoaktiviteter särskilt i sådana fall då förfarandet eventuellt också strider mot konsumentkreditlagens regler om återtagning. Detta innebär svårigheter för allmänheten att hitta "rätt" tillsynsmyndighet: Konsumentverket, bankinspektionen eller datainspektionen. Datainspektionen har påpekat förhållandet vid beredningen av nämnda proposition, men statsmakterna har synbarligen inte funnit dessa problem beaktansvärda. Datainspektionen, som inte har anledning att ånyo ta upp frågan om tillsynen enligt inkassolagen beträffande finansbolagen, vill dock fästa uppmärksamheten på att ett av landets större inkassoföretag är dotterbolag till landets största finansierings-

företag. Såväl undantagsregler enligt punkt 3 som punkt 4 kan således vara tillämplig på ifrågavarande företags verksamhet, som omfattar inkassouppdrag för såväl finansbolaget, den närstående banken som för utomstående uppdragsgivare. Det måste endera i samband med riksdagsbehandlingen av förslaget till lag om finansbolag eller vid den fortsatta beredningen av förevarande lagförslag klargöras var gränsen går för datainspektionens tillsyn respektive tillståndsplikten enligt inkassolagen gentemot dotterbolag (kommissionärsbolag?) till finansbolag. Frågan har inte besvarats i förenämnda proposition.

3.3.11 Bankinspektionen:

Undantag betr. tillstånd skall alltså gälla för inkassoverksamhet bedriven av företag under bankinspektionens tillsyn. Finansbolagen har inte i detta sammanhang givits en särställning såsom i fråga om kreditupplysningslagen. Bankinspektionen noterar detta med tillfredsställelse.

3.3.12 Finansieringsföretagens förening:

Finansbolag som kommer att lyda under bankinspektionens tillsyn enligt regeringens proposition 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag, m. m., bör även enligt föreningens mening undantas från tillståndsplikten. Detta för att undvika konflikter vid tillsynen som just kan uppstå vid datainspektionens och bankinspektionens tillsyn.

3 § promemoriaförslaget

3.3.13 Justitiekanslern (JK):

Jag kan här hänvisa till min anmärkning rörande 4 § i kreditupplysningslagen (se 2.4.2 ovan).

3.3.14 Datainspektionen:

Ordet "tillståndet" sist i andra stycket bör ersättas med "prövningen av tillståndsansökan".

3.4 Krav mot gäldenär. Utformningen av krav (5 § promemoriaförslaget, avsnitt 4.4 och 4.5 i departementspromemorian)

3.4.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Det kan inte vara rimligt att belasta en lagtext med detaljerade regler i den omfattning som nu föreslås. Ett ytterligare skäl för återhållsamhet härmed är de konsekvenser i olika hänseenden som inträder om inte 5 § efterlevs. Det skulle således framstå som absurt om en borgenär ej skulle få ersättning för sina inkassokostnader om han t. ex. i ett kravbrev underlät att anvisa lämpligt betalningssätt.

3.4.2 Datainspektionen:

Med hänvisning till vad som sagts om ordet "krav" under 1 § 2 st. ifrågasätts om inte ordet "krav" i denna paragraf borde ersättas med ordet "inkassokrav" (se 3.2.5 ovan). De föreslagna ändringarna är i och för sig av godo för undvikande av missförstånd hos gäldenären och för att lämna en så fullständig information som möjligt i inkassoärendet.

Det är uppenbart att domstolarna har begränsade resurser att avsätta för kontroll av kravs överensstämmelse med lagen oaktat sådan överensstämmelse är en förutsättning bl. a. för att kostnadsersättning skall kunna utdömas. Det är likaledes omöjligt för datainspektionen att avdela resurser för en heltäckande löpande tillsyn av att alla de hundratusentals krav som utsänds årligen är utformade i enlighet med lagregeln. Gjorda stickprovskontroller har påvisat allvarliga brister även om tillståndsprövningen undanröjt en hel del missförstånd och oriktigheter. Det kan ifrågasättas om det är rimligt att höja ambitionsnivån i lagstiftningen när inte ens den nuvarande ambitionsnivån kan upprätthållas. Det är jämförelsevis lätt att lägga ambitionsnivån högt i lagstiftningen men uppenbarligen betydligt svårare att skapa resurser för att upprätthålla ambitionerna! I sammanhanget må påpekas att datainspektionens resurser för tillsyn enligt inkassolagen inte överstiger ett manår per år.

3.4.3 Finansieringsföretagens förening:

I paragrafens första stycke föreslås att krav i fortsättningen skall kompletteras med tydlig uppgift om borgenärens adress.

Föreningen utgår därvid ifrån att det ej är nödvändigt att uppge den ursprungliga borgenärens adress i de fall gäldenären underrättats om att borgenären pantsatt eller överlätit sin fordran till finansbolaget. Det skulle vara förenat med svårigheter att till inkassoföretag vidarebefordra en upplysning om den ursprungliga borgenärens adress, om vilken för övrigt gäldenären erhållit uppgift senast i underrättelsen.

Av datatekniska skäl innehåller finansbolagens påminnelsebrev uppgift om borgenärens namn, fordringens nummer, datum för fordringens uppkomst och fordringens belopp. Enligt föreningens mening är detta tillfyllest för att gäldenären skall kunna identifiera sin skuld, när denne senare erhåller ett kravbrev med motsvarande uppgifter.

I första stycket sägs också att krav skall innehålla tydlig uppgift om det förhållande som fordringen grundar sig på.

Med hänsyn tagen till de uppgifter gäldenären redan erhållit bör det enligt föreningens mening därvid vara tillfyllest att endast ange fordringens nummer. I den masshantering det är fråga om är det inte möjligt att utan väsentligt merarbete med åtföljande ökade kostnader lämna besked att fordran grundar sig på t. ex. faktura, avbetalningskontrakt eller revers. Det skulle också vara ogörligt att upplysa om vilken vara eller tjänst som fordran avsåg.

3.4.4 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Enligt 5 § inkassolagen skall grunden för fordringen uppges. Detta synes onödigt, om den ursprungliga borgenären är fordringsägare. I dylikt fall bör alltså ifrågavarande uppgiftsskyldighet utgå. Den föreslagna bestämmelsen

medför nämligen extraarbete för borgenären med hänsyn till allmän datateknik m. m.

3.4.5 Svenska inkassoföreningen:

På s. 160 i betänkandet sägs att paragrafens första stycke bör kompletteras med att krav skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och adress och om det förhållande som fordringen grundar sig på samt anvisning om lämpligt betalningssätt.

Inkassoföretagens kravbrev innehåller i dag inte besked om borgenärens adress. Företagens dataprogram har i dag inte tillräckligt antal positioner för att i kravbrev intaga adressuppgifter. Erforderliga programändringar och stansning skulle medföra kostnader som ej står i proportion till de fördelar som ev. skulle kunna vinnas.

Enligt föreningens mening bör det vara tillfyllest att kravbrevet föregåtts av påminnelsebrev och i förekommande fall även underrättelse om ny borgenär. I båda dessa fall torde alltid förekomma adressuppgifter. Gälldenären har således redan fått besked om borgenärens adress.

I kravbreven anges alltid inkassoföretagets och/eller borgenärens postgiro eller bankgiro. Vid betalning till postgiro och bankgiro räcker det med att uppge kontonummer och adress uppges numera aldrig.

Betr. kravet att uppge det förhållande som fordringen grundar sig på utgår föreningen ifrån att det är tillfyllest att ange fordringens nummer. Denna uppgift tillsammans med borgenärens namn bör ej medföra några svårigheter att identifiera fordringen. I den masshantering det är fråga om är det inte möjligt för vare sig borgenären eller inkassoföretaget att utan väsentligt merarbete uppge att fordringen grundar sig på t. ex. ett avbetalningskontrakt eller en revers. Det skulle vidare vara helt ogörligt att ge uppgift om vilken vara eller tjänst som fordringen avser.

3.4.6 Stockholms tingsrätt:

Det föreslås, att inkassokrav skall innehålla anvisning om lämpligt betalningssätt. Detta skulle exempelvis kunna ske genom att ett ifyllt inbetalningskort bifogas kravbrevet. Om så skedde regelmässigt, skulle säkert många ansökningar om betalningsföreläggande eller lagsökning kunna undvikas. Det är nämligen uppenbart, att många gälldenärer inte själva klarar av att betala in det fordrade beloppet, om de inte får ledning för hur betalning skall ske.

Bifogande av inbetalningskort skulle säkert också vara till nytta vid tingsrättens delgivning av gälldenärerna i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande. En svårighet blir dock att i dessa fall räntebeloppet inte kan bestämmas på förhand, eftersom betalningsdagen inte är känd.

3.4.7 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

I 5 § föreslås vidare bl. a. följande bestämmelse: "Är det fråga om fordran som har överlåtits eller pantsatts och kan gälldenären därför ej med befriande verkan betala till överlätare eller pantsättare, skall kravet även innehålla tydlig upplysning om detta förhållande."

Skulle den i bestämmelsen avsedda upplysningen i ett särskilt fall ej ha upptagits i kravet, kan detta ej medföra att en betalning från gäldenären till den förste fordringsägaren får befriande verkan. Ett uttalande härom i motiven är önskvärt. Reglerna om denuntiation enligt lag och allmänna rättsregler kan inte sättas ur spel genom en bestämmelse i inkassolagen.

3.4.8 Finansieringsföretagens förening:

Till sist föreslås i första stycket: "Är det fråga om fordran som har överlåtits eller pantsatts och kan gäldenären därför ej med befriande verkan betala till överlåtare eller pantsättare, skall kravet även innehålla tydligt uppgift om detta förhållande."

Föreningen vill erinra om att gäldenären redan i underrättelsen erhållit besked om till vem betalning skall ske. I påminnelsebrev upplyses gäldenären åter om detta. Många gånger framstår för övrigt den slutliga kreditgivaren som kreditgivare redan från början och i ett kreditförhållande har gäldenären redan erlagt en eller flera delbetalningar, varför en upplysning enligt förslaget snarast skulle vara förvirrande för gäldenären.

Därtill kommer att det är underrättelsens innehåll som styr frågan om till vem gäldenären betalar med befriande verkan. Gäldenären kan således ha erhållit besked om att betala till finansbolaget på en fordran som finansbolaget övertagit men överlätit vidare till sin kreditgivare. Gäldenären betalar i detta fall, som är mycket vanligt, med befriande verkan till finansbolaget. Även andra lösningar är ofta förekommande varvid dock gäldenären skall betala till finansbolaget.

I betänkandet åberopas som skäl för förslaget gäldenärens skäl för dubbelbetalning. Såväl lagutskottet i LU 1974:28 och departementschefen i proposition 1977/78:142, s. 56, bedömer emellertid risken för dubbelbetalning som liten. Om dubbelbetalning trots allt skulle ske, har gäldenären självfallet anspråk på återbetalning.

3.4.9 Svenska inkassoföreningen:

I paragrafens fortsättning sägs bl. a.: "Är det fråga om fordran som har överlåtits eller pantsatts och kan gäldenären därför ej med befriande verkan betala till överlåtare eller pantsättare, skall kravet även innehålla tydlig uppgift om detta förhållande."

Inkassoföreningen avstyrker med bestämdhet en bestämmelse av angiven innebörd. Inkassoföretagen kan ej påtaga sig en sådan upplysningsplikt att intagas i kravbrev. Bestämmelsen skulle i praktiken medföra att inkassoföretagen i varje enskilt ärende måste förvissa sig huruvida fordran är pantsatt eller överlåten. Det torde också kunna vara ytterst förvirrande för gäldenären att i kravbrevet få en upplysning enligt den föreslagna bestämmelsen när han redan erhållit underrättelse om slutlig fordringsägare och i förekommande fall oftast betalat ett flertal delbetalningar till denne. Många gånger framstår för övrigt den slutliga kreditgivaren som kreditgivare redan från början. I kravbrevet framgår också klart till vem betalning skall ske.

Såväl lagutskottet (LU 1974:28) och departementschefen (prop. 1977/78:142, s. 56) säger att risken för dubbelbetalning i praktiken är liten. Skulle en dubbelbetalning trots allt ske, har gäldenären självfallet anspråk på återbetalning från överlåtaren eller pantsättaren.

3.4.10 Stockholms tingsrätt:

Det framkommer nästan dagligen i tingsrättens verksamhet, att beräkning av räntebeloppets storlek för den enskilde gäldenären är en stötesten. Här har ju den svårigheten dessutom tillkommit, att dröjsmålsräntans storlek numera ofta beror av diskontots storlek. Tingsrätten föreställer sig dock, att borgenären i åtskilliga mål skulle avstå från ränta efter dagen för ansökningen om lagsökning eller betalningsföreläggande, om betalning skulle flyta in snabbt. Kanske kunde genom rekommendationer från datainspektionens sida praxisvägen nås den lösningen att ränta, som är upplupen vid ansökningstillfället, anges uträknad i ansökningen om lagsökning eller betalningsföreläggande och yrkande om ränta för tiden därefter görs fakultativt i ansökningen efter motsvarande modell, som anges i uttalandena på s. 165 i promemorian.

I promemoran (s. 165) behandlas möjligheten att – efter anvisningar av datainspektionen – åstadkomma en ordning av innebörd att borgenärerna vid inkassokrav i ökad utsträckning anger att de, om betalning sker inom angiven tid, avstår från dröjsmålsränta. Tingsrätten tillstyrker att datainspektionen utfärdar anvisningar av avsett slag. Detta skulle bli ett led i strävandena att undvika att, som f. n. sker ibland, borgenärerna i ansökan till domstol om betalningsföreläggande yrkar sammanlagda beloppet av kapital och ränta enligt inkassobrevet och dessutom yrkar ränta på hela kapitalet efter inkassotillfället eller från kapitalfordringens förfallodag (ränta på ränta).

3.4.11 Datainspektionen:

Däremot föreslås inte några förenklingar vad gäller ränteangivelserna. Genom räntelagens tillkomst och den därigenom uppkomna situationen att dröjsmålsräntefoten ändras vid diskontoändring uppstår ofta ett omfattande merarbete för fordringsägare och inkassoombud för att i enlighet med bestämmelser korrekt ange dröjsmålsräntan också i fall då upplupen ränta är obetydlig liksom då gäldenären väl kan förväntas kunna räkna fram räntebeloppet. Det bör i sammanhanget noteras att det inte är praktiskt möjligt för datainspektionen att tillsynsvis – annat än genom stickprov – kontrollera att dröjsmålsränteangivelser i kravbrev beaktar genomförda diskontoändringar. En uppmjukning i denna del av bestämmelsen kunde ske genom att regeringen, eller efter delegation datainspektionen, fick rätt att medge undantag såvitt avser dröjsmålsränteangivelse i krav.

3.4.12 Kooperativa förbundet (KF):

Bestämmelserna i 5 § inkassolagen om att samtliga data för ränteberäkningen samt beloppet av upplupen ränta skall anges, kan särskilt vid kontoförhållanden vålla stora svårigheter. Dessa problem har uppmärksamats av datainspektionen och i promemorian sägs att det inte synes uteslutet att upplupen ränta i vissa fall av kontokurantförhållanden betraktas som en kapitalfordran vid tillämpningen av 5 § inkassolagen. KF anser att det i propositionen bör klart utsägas att upplupen ränta som enligt avtal eller sedvänja kapitaliserats icke behöver särskilt anges i kravbrevet. Vid tillämpningen av räntelagen har accepterats att ränta räknas på ränta i vissa fall. Ett av skälen härtill torde vara att man eljest i bl. a. kontoförhållanden

skulle tvingas till ett redovisningssystem som drar större kostnader än ökningen av räntekostnaden. Enligt KF:s uppfattning måste även tillämpningen av inkassolagen anpassas till dessa förhållanden.

3.4.13 Svenska inkassoföreningen:

På s. 162 i betänkandet anges att bestämmelserna i 5 § är av sådan natur att datainspektionen inte kan anses förhindrad att i särskilt besvärliga fall t. ex. betr. ränta vid kontokrediter söka praktiska lösningar som svarar mot syftet bakom bestämmelserna.

Med hänsyn tagen till 5 § bestämda krav hemställs emellertid att denna uppfattning tar sig ett uttryck även i lagtexten. På s. 213 i betänkandet anges för övrigt att en förutsättning för ersättningsskyldighet bör vara att skriftligt krav, som har utformats på det sätt som sägs i 5 § inkassolagen, har tillställts gäldenären. Även om således datainspektionen kan ha medgivit undantag är det därmed inte givet att en domstol menar att lagens förutsättningar betr. kravbrevets innehåll är uppfyllda i ett ärende betr. inkassokostnad.

3.4.14 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

På s. 158 i promemorian förekommer följande uttalande från datainspektionen om god inkassosed: "God inkassosed innebär bl. a. att den information, som lämnas till en gäldenär exempelvis i ett kravbrev, skall vara saklig och riktig. Ett kravbrev med hot om rättsliga åtgärder vid bristande betalning bör därför enligt inspektionens mening inte få följas av ytterligare kravbrev. I praktiken betyder detta att normalt endast ett kravbrev skall sändas i varje inkassoärende."

Bankföreningen är tveksam till detta uttalande, som dock inte närmare diskuteras i promemorian. De faktiska omständigheterna i olika inkassoärenden varierar inom en vid ram och i åtskilliga fall kan ett förnyat krav med hot om rättsliga åtgärder vara fullt motiverat. Ett typfall är att gäldenären föreburit särskilda skäl för ett ytterligare uppskov, som också beviljats, men dessa skäl har senare visat sig ohållbara eller åberopade i ond tro.

3.4.15 Svenska inkassoföreningen:

I redovisningen över datainspektionens erfarenheter sägs på s. 158 att ett kravbrev med hot om rättsliga åtgärder vid bristande betalning inte får följas av ytterligare kravbrev. Inspektionen menar därvid att det andra kravbrevet inte är riktigt, enär det första kravbrevet inte ledde till någon rättslig åtgärd.

Inspektionens praxis är olämplig i de fall gäldenären endast betalar en del av förfallet belopp eller ej fullföljer en uppgjord avbetalningsplan som träffats efter kravbrevet. Gäldenärens underlåtenhet kan vara medveten, men gäldenären kan också av misstag betalat ett mindre belopp. Det kan enligt föreningens mening i vissa fall vara stötande att i dessa situationer ej kunna skicka ett andra kravbrev avseende återstående belopp i stället för att utan vidare besked vidtaga rättsliga åtgärder. Flera inkassoföretag har diskuterat denna fråga med datainspektionen. Det vore därför önskvärt med ett uttalande i motiven, om möjligheten till flera krav i t. ex. angivna situationer och om rätt för borgenären att därvid uppbära ersättning.

3.5 Undantag från reglerna om krav före rättslig åtgärd (7 § promemoriaförslaget)

3.5.1 Datainspektionen:

Datainspektionen har ingen erinran mot den redaktionella ändringen.

3.6 Obefogade betalningsanspråk (8 § inkassolagen, avsnitt 4.7 i departementspromemorian)

3.6.1 Stockholms tingsrätt:

Tingsrätten understryker vikten av vad som framhålls i promemorian (s. 170) om att datainspektionen i sin tillstånds- och tillsynsverksamhet har uppmärksamheten riktad på att i vart fall de som i större omfattning handhar inkassoärenden har tillräcklig kompetens och att datainspektionen också påpekar eventuella utbildningsbehov. Enligt tingsrättens erfarenhet har ofta de som sysslar på inkassoföretagen med ansökningar till domstol dålig kunskap om exempelvis regler om ränta, fullmakt, dödsboföreträdare och omyndighet. Det är också tingsrättens uppfattning att man hos enstaka inkassoföretag – möjligen som ett led i något slags tänkande om ur företagets synpunkt sett lämplig rationalisering i kostnadsbesparande syfte – börjat avstå från att söka uppfylla även lågt ställda krav på korrekta ansökningshandlingar i summarisk process. Därigenom skjuter man över granskningsarbete till tingsrätten. Detta att ingivna ansökningshandlingar är i sämre skick än tidigare är tyvärr en iakttagelse, som tingsrätten gjort då och då under senare år, och iakttagelserna begränsar sig för övrigt inte endast till områdena för lagsökningar och betalningsförlägganden. Möjligen hänger detta samman bl. a. med att ingivare av olika handlingar anser, att gällande ersättningstaxor inte ger dem tillräcklig kompensation.

Vid en tingsrätt med förhållandevis färre antal ansökningar om betalningsförlägganden och lagsökningar än Stockholms tingsrätt är det lättare att hålla efter ingivare av detta slags ärenden. Vid den mindre domstolen är ingivarna oftast så få att ett antal avvisningsbeslut kan stämma dem till eftertanke och leda till rättelse i längden. För Stockholms tingsrätts del kan möjligen en långt driven upplysningsverksamhet vara till större nytta än enstaka avvisningsbeslut. Tingsrätten tar också under hand kontakt med datainspektionen och redogör för sina iakttagelser. Enligt tingsrättens mening har dock tyvärr datainspektionen inte tillräckliga resurser för att kunna ingripa i önskvärd utsträckning.

3.6.2 Datainspektionen:

I promemorian s. 170 sägs "Inspektionen bör i sin tillståndsprovnings- och tillsynsverksamhet ha uppmärksamheten riktad på att i vart fall de som i större omfattning handhar inkassoärenden måste ha tillräcklig kompetens samt påpeka ev. utbildningsbehov." Som nyss nämnts utgörs datainspektionens personalresurser för tillsyn enligt inkassolagen av en handläggare. Ett fullföljande av departementets rekommendation i denna del skulle enbart för kartläggning av kunskapsnivån hos inkassoföretagens anställda kräva betydligt större resurser än inspektionen disponerar för den totala tillsynsverksamheten enligt lagen.

3.7 Hantering av inkasserade medel (10 § promemoriaförslaget)

3.7.1 Datainspektionen:

Ändringen i andra stycket legaliserar förhållanden som datainspektionen påpekat i sin promemoria och den valda lösningen synes vara väl avvägd.

3.8 Register i inkassoverksamhet (10 a § promemoriaförslaget)

3.8.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

I promemorian uttalas på s. 270 att, liksom enligt kreditupplysningslagen, anmälningsplikt skall föreligga även vid flyttning av tillståndspliktig inkassoverksamhet till utlandet. Enligt hovrättens mening bör övervägas om inte detta bör komma till direkt uttryck i lagtexten, jmf vad hovrätten sagt ovan om kreditupplysningsregister (se 2.13.1 ovan).

3.8.2 Datainspektionen:

Grunden till att en sådan särskild reglering erfordras är närmast den att just förekomsten i ett gäldenärsregister hos ett inkassoföretag ger besked om att den registrerade är eller varit dålig eller trög betalare. Sådan uppgift får t. ex. inte användas i kreditupplysningsverksamhet vad gäller personupplysning och kan, om registeröverlåtelse och -upplåtelse lämnas oregerad, medge kringgående av tystnadspliktsregeln i 11 §.

3.8.3 Tjänstemännens centralorganisation (TCO):

Enligt promemorian skall gäldenärsregister inte få överlåtas till annan utan datainspektionens medgivande. Inspektionen skall vidare kunna ge föreskrifter om hur det skall förfaras med gäldenärsregister när en inkassoverksamhet upphör. TCO anser det väsentligt att de föreslagna skyddsbestämmelserna införs i lagen.

3.9 Tystnadsplikt i inkassoverksamhet (11 § promemoriaförslaget)

3.9.1 Justitiekanslern (JK):

Enligt andra stycket gäller särskilda bestämmelser för bl. a. inkassoverksamhet som bedrivs av advokat. I motiven uttalas att regeln i andra stycket gäller enbart ledamot av advokatsamfundet och att andra befattningshavare vid en advokatbyrå alltså är underkastade regeln i första stycket. Detta framgår inte av den föreslagna lagtexten. Det är nämligen uppenbart att verksamheten bedrivs av advokat även när man har att bedöma t. ex. hans sekreterares tystnadsplikt. Regeln i andra stycket bör med andra ord avse bara advokats tystnadsplikt.

En annan fråga är vad det innebär rörande tystnadspliktens innebörd att andra stycket hänvisar till särskilda bestämmelser. Kommer tystnadsplikten – för att fortsätta med advokatfallet – att vara av olika innebörd för advokaten och hans sekreterare? Denna fråga har inte belysts i motiven. Eftersom det pågår ett lagstiftningsarbete av generell natur rörande tystnadsplikt finner jag inte anledning att gå närmare in på frågan.

3.9.2 Datainspektionen:

Inspektionen har ingen erinran i denna del utöver att sekretessfrågan synes vara något oklar i vissa verksamheter under bankinspektionens tillsyn (11 § 2 st.).

3.9.3. Bankinspektionen:

I 11 § andra stycket anges att särskilda bestämmelser om tystnadsplikt gäller betr. företag under bankinspektionens tillsyn. Därvid torde banklagarnas bestämmelser om banksekretess åsyftas. Emellertid finns under inspektionens tillsyn även företag som ej omfattas av några sekretessbestämmelser, t. ex. kreditaktiebolag och fondbolag; jfr lagen om kreditaktiebolag (1963:76) och aktiefondslagen (1974:931). Även Sveriges Investeringsbank AB är kreditaktiebolag. Visserligen torde man kunna utgå från att inte andra företag under inspektionens tillsyn är sådana som omfattas av sekretessbestämmelser utför inkasso för annans räkning eller övertar fordringar för indrivning. Paragrafens andra stycke är dock oriktigt i angiven lydelse och bör korrigeras.

3.10 Tillsyn m. m. (13 § promemoriaförslaget)

3.10.1 Datainspektionen:

I denna del hänvisas till vad som anförts i anslutning till 2 § (se 3.3.10 ovan).

3.11 Straff och skadestånd (17 § promemoriaförslaget)

3.11.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

I likhet med vad som gjorts i kreditupplysningslagen bör de föreslagna bestämmelserna om förverkande upptagas i en särskild paragraf.

3.11.2 Datainspektionen:

Datainspektionen har ingen erinran i denna del.

3.12 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser (avsnitt 4.16 i departementspromemorian)

3.12.1 Datainspektionen:

Se vad som anförts beträffande övergångsbestämmelser till kreditupplysningslagen (se 2.18.1 ovan).

3.13 Förhållandet mellan inkassolagen och viss annan lagstiftning (avsnitt 4.17 i departementspromemorian)

3.13.1 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

På s. 201 i promemorian uttalas att datainspektionen har ifrågasatt att från avtalsvillkorslagens tillämpningsområde undanta all inkassoverksamhet som faller under inkassolagen och datainspektionens tillsyn. Bankföreningen anser att den av datainspektionen tänkta regeln bör gälla. Enligt bankföreningens erfarenhet medför kompetens för flera myndigheter på ett och samma område osäkerhet i den rättsliga bedömningen för de enskilda, bl. a. på det sättet att ett godkännande från den ena myndigheten av en viss åtgärd inte behöver innebära att åtgärden är i sin helhet godkänd; den kan kanske i något hänseende underkännas av den andra myndigheten. Svårigheten att bedöma rättsläget när flera myndigheter har kompetens på samma område belyses av följande uttalande i betänkandet s. 202:

”Exempel på frågor som konsumentverket tar upp men som inte berörs av inkassolagen är avtalsvillkor om fordringars förfalltid.”

Det kan med fog ifrågasättas om denna uppfattning om rättsläget är riktig. Det synes sålunda inte utesluttet att en förfalloklausul finnes så sträng att den kan angripas både enligt avtalsvillkorslagen och enligt inkassolagens bestämmelse i 4 § att inkassoverksamhet skall bedrivas enligt god inkassosed; ett krav på förtida betalning grundat på uppsägning av ett lån med stöd av en alltför sträng förfalloklausul kan inte rimligen överensstämma med god inkassosed. En borgenär som kräver gäldenären med stöd av en sådan förfalloklausul lämnar i själva verket oriktig information rörande sina rättsliga möjligheter att få betalt.

4 Ersättning för inkassokostnad

4.1 Allmänna synpunkter

4.1.1 Justitiekanslern:

I denna del kan jag hänvisa till det yttrande som kommer att avges av rättegångsutredningen, där jag är ordförande.

4.1.2 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Hovrätten kan i allt väsentligt ställa sig bakom de överväganden som framförts i promemorian under detta avsnitt. Hovrätten har därför ingen erinran mot förslaget att de gällande bestämmelserna om behandling av ersättning för inkassokostnader såsom rättegångskostnad ersätts med en civilrättslig reglering som blir direkt tillämplig även när anspråk på ersättning för inkassokostnader framställs utom rätta.

4.1.3 Stockholms tingsrätt:

Tingsrätten tillstyrker, att bestämmelserna om rätt till ersättning för inkassokostnad som rättegångskostnad ersätts med en civilrättslig reglering, som blir direkt tillämplig även när anspråk på ersättning för inkassokostnad

framställs utom rätta. Tingsrätten vill betona vikten av materiell processledning från rättens sida i tvistemål, som rör rätt till ersättning för inkassokostnad. Närvarande parter vid förhandling bör av rätten upplysas om vilka regler som gäller beträffande rätt till sådan ersättning. Det bör nämligen inte hända, att svarande i tvistemål förleds att medge krav på otillbörlig inkassokostnad på grund av att han inte har kunskap om gällande reglers innehåll. Som sägs i promemorian (s. 223) skall vidare i tredskodom en borgenärs anspråk på ersättning för inkassokostnad ogillas av domstolen i den mån de grunder som borgenären har åberopat till stöd för anspråket inte innefattar laga skäl för detta eller i den mån anspråket annars är uppenbart ogrundat.

Tingsrätten vill framhålla, att det finns skäl som talar för att kontakter tas från domstolarnas sida med datainspektionen i fall som kan föranleda ingrepp från datainspektionen. Ett exempel på en enligt tingsrättens mening lämplig kontakt som tingsrätten har tagit med datainspektionen utgör en fråga om rätt till inkassoersättning vid successivt förfallande fordringar (jfr promemorian s. 166). Datainspektionen fann sig i anledning av tingsrättens kontakt genom beslut den 1 februari 1979 böra meddela beslut som rör viss kommuns indrivning av barn tillsynsavgifter. Tingsrätten har därefter övergått till den praxis i just den frågan som framgår av *bilaga*². Det bör särskilt betonas att kommun inte behöver begära datainspektionens tillstånd till indrivningsverksamhet.

4.1.4 Domstolsverket:

Av datainspektionens skrivelse till regeringen den 20 juni 1978 framgår att datainspektionen under sitt utredningsarbete fortlöpande haft kontakt med domstolsverket. I domstolsverkets slutliga samrådsyttrande anfördes bl. a. följande: "När det gäller utformningen av de avsnitt i utredningen som berör den rättsliga regleringen av ersättning för inkassokostnad har domstolsverket under utredningens gång sagt sig inte motsätta sig den av datainspektionen föreslagna uppläggningsplanen. Domstolsverket vill dock i sammanhanget anförda följande. Det kan ifrågasättas om de synpunkter som anförts i utredningen till stöd för att förändra inkassoersättningens rättsliga status väger så tungt att en förändring bör komma till stånd . . . Den föreslagna förändringen torde kräva stora ingrepp i bl. a. lagsökningslagen. Även om man avvaktar genomförandet av en ny lagsökningslag känner domstolsverket någon tveksamhet inför ett ingrepp i ett system som, vad avser handläggningen vid domstolarna, i huvudsak fungerat utan anmärkning . . . Även om domstolsverket alltså känner tveksamhet inför den föreslagna reformen har emellertid under utredningsarbetet framförts sådana skäl från datainspektionens sida för den föreslagna ordningen att domstolsverket ansett sig inte böra motsätta sig förändringen." Vad sålunda anförts anser domstolsverket fortfarande äga giltighet.

De i promemorian föreslagna ändringarna i lagsökningslagen (1964:808) innebär omfattande ingrepp i lagen. I avvaktan på att en samlad överarbetning av den summariska processen kommer till stånd är det därför tveksamt om tillräckliga skäl föreligger att nu genomföra det föreliggande förslaget, som kommer att medföra en inte obetydlig omläggning av tingsrätternas

²Bilagan intagen i slutet av remissammanställningen.

handläggningsrutiner. Det gäller naturligtvis framför allt lagsökningsmålen där principen om krav på skriftligt fordringsbevis som grund för fordran genombröts. Men också målen om betalningsföreläggande berörs. Sålunda torde det bli nödvändigt att omarbete det blankettset som f. n. används i hanteringen för att möjliggöra en separat redovisning av krav på ersättning för inkassokostnad. De föreslagna förändringarna medför inga rationaliseringsvinster för parter eller domstolar. Även om reformeringen av den summariska processen skulle dröja något, är det enligt domstolsverkets mening inte påkallat att innan så sker vidtaga den föreslagna ändringen av reglerna om ersättning för inkassokostnad.

Domstolsverket avstyrker därför förslagen till lag om ersättning för inkassokostnad och till lag om ändring i lagsökningslagen.

4.1.5 Datainspektionen:

Allmänt

Departementsförslaget innebär i denna del en vidareutveckling av det av datainspektionen den 20 juni 1978 framlagda förslaget till långsiktig reglering av ersättningsfrågor m. m. Sålunda bygger departementsförslaget på den av datainspektionen framförda grundidén att inkassokostnad skall betraktas som en civilrättslig fordran och inte som ett krav på ersättning för rättegångskostnad.

Många av de ändringar och tillägg, som departementsförslaget uppvisar jämfört med datainspektionens förslag, möter ingen erinran från datainspektionens sida. I vissa frågor vill emellertid datainspektionen mera detaljerat kommentera departementsförslaget.

Lagstiftningstekniken

I departementsförslaget har – i motsats till i datainspektionens förslag – reglerna om inkassokostnad brutits ur inkassolagen och upptagits i en särskild lag. Reglerna torde härigenom vinna i överskådlighet. Dessutom markeras genom denna disposition att reglerna avser ej endast inkassoverksamhet som omfattas av inkassolagen utan även privatpersoners indrivningsåtgärder samt stadiet mellan faktura och inkasso dvs. ersättning för kostnader för s. k. påminnelser. Det bör här erinras om att varken fordringsägares debitering av kostnader i påminnelser eller kostnadsdebitering i sådan inkassoverksamhet som ej regleras av inkassolagen står under inspektionens tillsyn.

4.1.6 Bankinspektionen:

En särskild lag om ersättning för inkassokostnad föreslås. Enligt lagen bemyndigas regeringen bestämma med vilka belopp ersättning skäligen skall utgå. Med lagen som föranleder följdändringar bl. a. i lagsökningslagen kommer den nuvarande processrättsliga regleringen av rätten till ersättning för inkassokostnader att upphävas. Förändringen är motiverad främst av den utveckling som skett med tillkomsten av inkassolag och utbyggnaden av konsumenträttslig lagstiftning. Bankinspektionen har utifrån sin verksamhet ej någon erinran mot lagförslaget.

4.1.7 Statens pris- och kartellnämnd (SPK):

I föreliggande sammanhang har datainspektionen funnit skäl att göra en översyn av de författningsbestämmelser som reglerar ersättning för inkassokostnad. Inspektionen har med utgångspunkt härifrån föreslagit att inkassoersättningen bör bedömas som en form av dröjsmålsskadestånd och inte som en rättegångskostnad.

SPK har för sin del inte något att invända mot datainspektionens förslag till ändrad författningsreglering.

4.1.8 Rättegångsutredningen (jfr 4.1.1):

Den processrättsligt mest ingripande nyheten i promemoricförslaget är att inkassokostnader inte längre skall behandlas såsom rättegångskostnader utan få en självständigt ställning av renodlat civilrättslig natur. Ett gott skäl för förslaget i den delen är att frågor om ersättning för inkassokostnader torde vara betydligt vanligare utanför än i rättegång. Rättegångsutredningen anser förslaget kunna godtas men vill i fråga om förslagets närmare utformning anföra följande.

Utredningen vill påpeka att förslaget har materiella konsekvenser som i vissa hänseenden kanske går längre än vad som anges i promemorian. Mest iögonfallande är att reglerna i 18 kap. rättegångsbalken givetvis inte längre kommer att gälla själva inkassokostnaderna (men väl kostnaderna för indrivning av inkassokostnader). I det berörda kapitlet finns flera regler som i olika sammanhang kan vara till fördel för en gäldenär. Man kan dock förmoda att en tillämpning av den föreslagna begränsningsregeln i 2 § andra stycket lagen om ersättning för inkassokostnad skall visa sig kunna fylla tomrummet efter 18 kap. rättegångsbalken.

I processuellt hänseende är vidare att märka att frågor om inkassokostnader i fortsättningen – åtminstone utanför lagsökningslagens tillämpningsområde – blir en del av eller hela "saken". Frågor om inkassokostnader skall därför avgöras genom dom och rättsmedlet blir vad m. m. Inkassokostnadernas självständiga ställning blir särskilt markerad, om huvudkravet förfaller på grund av t. ex. preskription. Några praktiska olägenheter av betydelse torde man dock knappast ha anledning räkna med och man måste också beakta att tvisten i regel gäller jämförelsevis blygsamma belopp. Såsom i promemorian anges kommer inkassokostnader liksom bl. a. räntor att vara accessoriska till huvudkravet när det t. ex. gäller att tolka omfattningen av ett bestridande, som enligt sin ordalydelse endast avser huvudsaken.

Materiella förändringar kan inträffa också i fall där ett skuldförhållande har utländsk anknytning. Som reglerna är nu skall inkassokostnader enligt den internationella privaträttens regler alltid bedömas enligt svensk lag eftersom de är processrättsligt grundade. Gör man om inkassokostnaderna till civilrättsliga kostnader kommer de i en process vid svensk domstol att åtminstone i vissa fall behandlas enligt utländsk lag.

4.1.9 Sveriges advokatsamfund:

Förslaget innebär att reglerna om ersättning för inkassokostnader, som nu regleras genom 18 kap. 8 § RB och inkassokungörelsen, sammanföres till en lag. Den nu föreslagna lagstiftningen medför inte några större ändringar av

det redan i praktiken tillämpade förfarandet, varför samfundet tillstyrker densamma.

4.1.10 Sveriges ackordscentral:

Ackordscentralen vill också understryka vikten av att den på detta område gällande lagstiftningen, som redan nu är uppdelad och svåröverskådlig, inte ytterligare kompliceras genom införandet av en särskild lag om ersättning för inkassokostnad. Det bör väl inte vara omöjligt att inarbete hithörande regler i inkassolagen.

4.1.11 Lantbrukarnas riksförbund (LRF):

LRF accepterar att vad som föreslås om ersättning för inkassokostnad, ändring i lagsökningslagen, rättegångsbalken och lagen om rättegång i tvistemål om mindre värden genomförs på i promemorian angivet sätt.

4.1.12 Föreningen Sveriges kronofogdar:

Förslaget att tillskapa en lag om ersättning för inkassokostnad förefaller väl underbyggt. Med anledning av förslaget och de ändringar som aktualiserats i lagsökningslagen och rättegångsbalken vill emellertid föreningen påtala följande. En allmänt sett restriktiv inställning till att ersätta inkassokostnader samt att hålla nere ersättningsbeloppen torde vara nödvändig. Denna grundtanke har f. ö. redan kommit till uttryck i den s. k. småmålslagens regler om begränsning av möjligheten att få ersättning för rättegångskostnader. *Kronofogdemyndigheterna iakttar numera ofta att genom t. ex. betalningsföreläggande fastställda kostnadsbelopp avsevärt överstiger huvudfordran. Till en början vill föreningen föreslå, att någon ersättning för det första kravbrevet inte skall utgå – dessa krav torde nästan alltid framställas på stencil eller tryckt blankett.*

Av väsentligt större betydelse är den oroväckande utvecklingen, att till kronofogdemyndigheterna numera inkommer ett mycket stort antal enskilda mål, som avser bagatellartade huvudfordringar. Fråga kan vara om t. ex. daghemsavgifter och andra avgifter samt parkeringsavgifter och smärre leverantörs- eller varufordringar. I vissa fall kan verkställighet av dessa små mål betecknas som stötande mot bakgrunden av allmänt accepterade samhällliga och sociala värderingar. Det förekommer t. ex. att allmännyttiga bostadsföretag lagsöker för varje månadshyra och därigenom i varje utslag får utdömda kostnader till förhållandevis stora belopp. Gemensamt för dessa mål är att kostnaderna drabbar de i verklig mening ekonomiskt svaga gäldenärerna. Detta betyder också att betalning mera sällan erhålls i dessa mål. Även om många av målen skulle avse betalningsovilliga gäldenärer finns inte längre några bärkraftiga skäl att låta verkställa målen med stora kostnader för staten. I sammanhanget anmärks att man veterligen räknar med att av det totala antalet enskilda mål endast cirka 10 % betalas helt eller delvis.

Den mycket stora ökningen av antalet enskilda mål har också redan lett till en ohållbar arbetssituation för många kronofogdemyndigheter, främst myndigheterna i storstadsområdena. Genom de särskilda föreskrifterna om skyndsamt verkställighet i enskilda mål kan kronofogdemyndigheternas

verksamhet snedvridas – den allmänt accepterade målsättningen är ju att kronofogdemyndigheterna skall inrikta sin indrivningsverksamhet på att få betalning för de s. k. företagarskatterna.

Föreningen vill hävda, att tiden är mogen för att överväga någon regel om "summa revisibilis" vad gäller utdömande och verkställighet av oprioriterade enskilda fordringar. Att fog finns för ett sådant påstående anser föreningen framgå redan av de tankar, som föranlett att man i konsumentkreditlagen begränsat återtaganderätten och som princip meddelat förbud att utkräva avbetalningsköparens restskuld. Som tidigare antytts är det inte heller av samhällsekonomiska hänsyn rimligt att låta det allmänna sätta till resurser för att driva in ointressanta enskilda fordringsbelopp. Oavsett vilka orsakerna kan vara till den utveckling som skett under den senaste tiden, torde man i de flesta fall mot kreditgivare som har att fordra småbelopp kunna åberopa att de mera ingående måste pröva om de skall lämna kredit eller kräva kontant betalning. Föreningen menar att det nu måste prövas om kapitalbelopp understigande cirka 1 000 kronor – jämför motiven till konsumentkreditlagen – skall få utsökas. I allt fall bör några inkassokostnader inte få utdömas i samband med att betalningsskyldighet fastställs för sådana små fordringar.

4.2 Förslaget till lag om ersättning för inkassokostnad

Tillämpningsområdet (1 §)

4.2.1 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Mot lagförslaget vill hovrätten dock anmärka att hovrätten inte kan genomskåda vilka närmare motiv som ligger bakom förslaget att låta regleringen omfatta även sådana inkassokostnader som ej skall vara ersättningsgilla. En sådan lagutformning verkar vilseledande. Hovrätten förordar därför att vad som föreslagits i andra stycket till 1 § får utgå. Med denna ståndpunkt blir det överflödigt att i lagen ta in vad som sägs i 5 §. Denna paragraf bör således utgå.

4.2.2 Domstolsverket:

Till skillnad mot datainspektionens förslag har promemoriaförslaget ingen bestämmelse i lagen om ersättning för inkassokostnad såvitt avser aviserings- och bokföringskostnader. Främst på grund härav torde det därför vara nödvändigt med den avgränsning av tillämpningsområdet som legaldefinitionen i första paragrafen i förslaget innebär.

4.2.3 Datainspektionen:

Datainspektionen biträder den i departementsförslaget framförda uppfattningen att mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga inte skall omfattas av reglerna om inkassokostnad. Även om det måste förutsättas att denna situation endast skall uppkomma undantagsvis och således ej avse sedvanlig hantering av t. ex invändning om fel eller brist i gods och därav föranledd begäran om nedsättning av fordringsbelopp finns dock anledning till antagande att här kommer att uppkomma gränsdragningsproblem.

Av skäl som anförts i anslutning till förslaget till ny utformning av 1 § inkassolagen bör ordet "krav" i 2 § förevarande lagförslag ersättas med ordet "inkassokrav".

Vidare har begreppet "inkasso" olika innebörd i de nu omnämnda lagarna. I 1 § andra stycket i förslaget till lag om ersättning för inkassokostnad innefattar även kostnader för betalningspåminnelser. Datainspektionen ifrågasätter därför – om förslaget i denna del genomförs – huruvida termen "inkassokostnad" i lagen bör ersättas med en mer heltäckande term. För ett bibehållande av ordet inkassokostnad talar dock att det är inarbetat på inkassosidan och att en ändring föranleder omtryck av blanketter m. m.

4.2.4 Rättegångsutredningen (jfr 4.1.1):

Den föreslagna bestämmelsen i 1 § andra stycket lagen om ersättning för inkassokostnad, att lagen ej avser kostnad för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande fordran, bör tolkas så, att någon inskränkning inte görs i en parts rätt att enligt 18 kap. 8 § rättegångsbalken få ersättning för rättegångs förberedande.

4.2.5 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

Skyddsbestämmelserna i lagen skall – – – gälla inte blott privatpersoner utan även företag. Enligt bankföreningens uppfattning är skyddsintresset såvitt gäller företag icke tillräckligt starkt för att motivera att avtalsfriheten sätts ur spel beträffande ersättning från företag för inkassokostnader. Skulle en ersättningsklausul i det särskilda fallet vara oskälig, kan den jämkas enligt generalklausulen i 36 § avtalslagen.

4.2.6 Svenska inkassoföreningen:

Av sid. 211, andra stycket, i betänkandet att döma omfattar begreppet inkassokostnad i förslaget kostnader även för andra åtgärder än sådana som faller under inkassolagen. I 1 §, andra stycket, sägs följdriktigt att med inkassokostnad skall förstås en borgenärs kostnad för krav och andra åtgärder som har syftat till att förmå gäldenären att betala en förfallen skuld, dock ej kostnad för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande fordran.

Inkassokostnad är således borgenärens samtliga kostnader för åtgärder efter skuldens förfallodag fram till dess skulden har betalats.

Emellertid äger borgenären enligt förslaget och till skillnad mot nu endast uppbära ersättning i begränsad omfattning nämligen för inkassokostnad avseende krav enligt 5 § i förslaget till lag om ändring i inkassolagen och upprättande av fullständig plan för amortering av återstående del av skulden samt för kostnader enligt 5 § förslaget.

Borgenären äger således inte i avtal förbehålla sig rätten att uppbära ersättning för inkassokostnader för andra åtgärder såsom betalningspåminnelser, kostnaden för samtal, ytterligare krav, dröjsmålsränta på ersättning för inkassokostnad. I likhet med nu gällande ordning utgår ej heller ersättning i och för verkställighet av bevis eller utslag.

Enligt sid. 212 i betänkandet skall emellertid datainspektionen liksom f. n.

kunna meddela föreskrifter rörande innehållet i överenskommelser om ersättning för aviserings- och bokföringskostnader, eftersom sådana kostnader ej anses kunna hänföra sig till åtgärder, som vidtas i syfte att förmå gäldenären att betala förfallen skuld.

Förslaget till lag om ersättning för inkassokostnad gäller för såväl privatpersoner som företag.

Inkassoföreningen menar att förslaget är alltför långtgående och kommer att leda till att skötsamma gäldenärer i än större utsträckning än vad som för närvarande är fallet kommer att få bära kostnader som förorsakats av ej skötsamma gäldenärer. Redan idag är detta fallet genom att av regeringen beslutade ersättningar för praktiskt taget samtliga åtgärdstyper ligger mellan 10–20 % för lågt.

I syfte att begränsa ytterligare övervältringar av kostnader på skötsamma gäldenärer föreslår föreningen att i rubr. förslag endast skall gälla privatpersoner och att förslaget kompletteras på sådant sätt att privatperson skall vara skyldig att utge ersättning för även andra inkassokostnader än för de åtgärder som anges i 2 § och 5 § i förslaget. För att förhindra ev. farhågor för missbruk från borgenärs sida kan ett tillägg i 2 § göras, varigenom datainspektionen ges rätt att bestämma omfattningen av ej ersättningsreglerade åtgärder och ersättningens storlek för dessa. I förhållande till företag bör full avtalsfrihet råda för sådana kostnader. Ev. oskäligen avtalsvillkor betr. dessa kostnader kan jämkas med stöd av 36 § avtalslagen.

Ersättningsgill inkassokostnad (2 §)

4.2.7 Datainspektionen:

Enligt nu gällande bestämmelser utgår ersättning för inkassokostnad i förekommande fall beträffande dels krav som avses i 5 § inkassolagen, dels amorteringsplan. Nu gällande regler om inkassoersättning innebär inte något hinder mot att en fordringsägare tillgodogör sig ersättning även för utsända påminnelser. Om borgenär i domstolsansökan önskar ersättning för sådana "påminnelsekostnader" förutom för sedvanliga inkassokostnader sker det vanligen genom att påminnelsekostnaderna adderas till det ursprungliga kapitalbeloppet och således ej anges för sig i domstolsansökan. Utanför de gällande reglerna om inkassokostnad faller vidare ersättning för avisering och bokföring av betalning enligt en amorteringsplan. Datainspektionen har emellertid i beslut den 30 januari 1976 och 14 mars 1978 angivit förutsättningarna för att ersättning för sådana åtgärder skall kunna debiteras.

Datainspektionens förslag innebär att inkassokostnadsersättning skulle kunna utgå förutom för *krav*, om kravbrev utsänts enligt 5 § inkassolagen och för upprättande av *amorteringsplan* och för *avisering och bokföring* av delbetalningar enligt amorteringsplan. Datainspektionen tog i det sammanhanget inte upp frågan om behovet att reglera kostnadsersättning för betalningspåminnelser. I utvärderingspromemorian har inspektionen tagit upp problemet. Debitering av ersättning för påminnelser möjliggör att reglerna om inkassoersättning kringgås.

I departementsförslaget har inkassokostnad definierats som borgenärs kostnad för krav och andra åtgärder som syftat till att *förmå* gäldenären att betala en förfallen skuld. Under definitionen skall enligt promemorian falla såväl krav enligt 5 § inkassolagen som rena betalningspåminnelser. Ordet "förmå" torde dock föra tanken icke till rena betalningspåminnelser utan

snarare till renodlad inkassoverksamhet. I den föreslagna lagen sägs vidare att ersättning skall utgå dels för de egentliga kraven – dvs. då kravbrev utgått enligt 5 § inkassolagen – dels, i förekommande fall, för upprättande av amorteringsplan. Borgenären skall således inte vara berättigad till *särskild* ersättning för påminnelsekostnader. Detta innebär visserligen att möjligheten att via oreglerade påminnelsekostnader kringgå att inkassokostnadsregleringen undanröjs, men medför vissa andra problem. För det fall att gäldenären betalar efter påminnelse men före inkassoåtgärd kan fordringsägaren – om förslaget genomförs – sålunda inte tillgodogöra sig annan ersättning för betalningsdröjsmålet än eventuell dröjsmålsränta. Datainspektionen anser sig inte ha möjlighet att överblicka i vad mån detta innebär någon avgörande invändning mot förslaget i denna del. Den sammanlagda ersättning fordringsägaren kan komma att bli berättigad till för påminnelse- och inkassoaktiviteter kommer med nuvarande utformning av inkassouppdragsavtal att i sin helhet tillfalla det inkassoföretag som eventuellt ombesörjer inkassoåtgärderna. Även detta är ett problem vars konsekvenser datainspektionen saknar underlag för att bedöma.

Däremot är det uppenbart att ett förbud att debitera påminnelsekostnader – i synnerhet som det inte är särskilt klart uttryckt i den föreslagna lagtexten – kommer att fordra vissa kontrollaktiviteter. Datainspektionen, som ovan under 2 § inkassolagen framhållit önskvärdheten av att "påminnelsestadiet" avgränsas från inspektionens tillsynsaktiviteter enligt inkassolagen, noterar att den föreslagna lagstiftningen inte utsäger något om tillsyn över påminnelsekostnadsdebitering. Inspektionen förutsätter att den inte heller i detta sammanhang blir inkopplad på granskning av påminnelserutiner.

4.2.8 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplýsningscentralen UC AB:

I denna paragraf anges uttömmande de inkassokostnader som skall vara ersättningsgilla. För andra inkassokostnader skall gäldenären inte vara skyldig att utge ersättning och avtal i strid däremot skall vara ogiltiga.

Neutrala betalningspåminnelser efter förfallodagen skall enligt promemorian icke vara ersättningsgilla. Detta förutsätter att kostnaden för en sådan påminnelse enligt 1 § är inkassokostnad; annars är ju den föreslagna lagen ej tillämplig och då råder avtalsfrihet. Denna tolkning synes enligt sid. 210 i promemorian också vara avsedd. Påminnelse efter förfallodagen är alltså en "åtgärd för att förmå gäldenären att betala" (1 § andra stycket); men enligt den föreslagna lydelsen av 1 § andra stycket inkassolagen är det ej inkassoverksamhet att endast underrätta eller erinra gäldenären om fordringen. Inkassokostnad kan således uppkomma för något som ej är inkassoverksamhet. En sådan ordning är knappast lagtekniskt godtagbar. Starka sakliga skäl kan också anföras mot den tänkta ordningen. Den föreslagna lagen vilar på skadeståndsrättslig grund, dvs. på uppfattningen att gäldenären skall ersätta borgenären för den skada som borgenären vållas genom gäldenärens betalningsförsummelser. Eftersom även neutrala betalningspåminnelser efter förfallodagen föranledes av gäldenärens betalningsdröjsmål, bör ersättning till borgenären utgå enligt lagens grundåskådning. F. n. anses bankerna oförhindrade att avtala om ersättning för dessa påminnelsebrev. Såsom framgår av bilagda skrivelse 1971-12-22 från bankinspektionen till Svenska bankföreningen har bankinspektionen även funnit avtal om sådan ersättning överensstämmande med god banksed.

Bankföreningen har också noterat att enligt promemorian avtal med giltig verkan skall kunna träffas om ersättning för påminnelsebrev i anslutning till amorteringsplaner som upprättats i samråd med gäldenären på indrivningsstadiet. Skälen för avtalsfrihet om ersättningen synes vara lika goda beträffande bägge slagen av påminnelsebrev.

Den av Svenska bankföreningen m. fl. åberopade skrivelsen 1971-12-22 från bankinspektionen har följande lydelse:

”Hemställan om uttalande av bankinspektionen om tillämpningen av vissa avtalsbestämmelser i bankernas reversformulär - - -

I skrivelse 24.11.1971 har Svenska bankföreningen erinrat om vissa uttalanden i anslutning till statsmakernas beslut om lagstiftning rörande inkassokostnad och den därtill knutna kungörelsen i ämnet (prop. 1971:105 s. 19 och 23 samt Ju 1971:10 s. 7). Under hänvisning hårtill har föreningen hemställt om ett uttalande av bankinspektionen rörande de särskilda avgifter som bankerna brukat, med stöd av bestämmelser i revershandlingarna, uttagna vid rutinmässiga påminnelser om förfallna betalningsförpliktelser.

Bankföreningens skrivelse innehåller i huvudsak följande. Genom ändringar i rättegångsbalken och lagsökningslagen (SFS 1971:317 och 318) samt genom kungörelsen om ersättning för inkassokostnad och kostnad i mål om betalningsföreläggande (SFS 1971:319) har med ikraftträdande den 1 juli detta år införts särskilda bestämmelser om ersättning för inkassokostnader. Bestämmelserna innebär bl. a. att ersättning i regel inte skall tillerkännas fordringsägare för enkla kravbrev som tillställs gäldenär vid betalningsförsummelse. I bankernas sedvanliga reversformulär finns sedan gammalt bestämmelser om att gäldenären förutom ränta har att utge expeditionsavgifter enligt av banken vid var tid fastställda grunder. Till sådana expeditionsavgifter hör bl. a. avgift för enkelt kravbrev som vid betalningsförsummelse tillställs gäldenären med erinran om att avtalat belopp ej erlagts på förfalldagen och begäran om likvid. Avgiften har senast utgått med i regel fem kronor och har avvägts för att i huvudsak täcka bankens självkostnad för arbetet med kravbrevet. Även i andra förbindelser än reverser kan motsvarande bestämmelser förekomma.

För egen del får bankinspektionen efter samråd under hand med försäkringsinspektionen samt NO anföra. Av de aktuella bestämmelserna och deras förarbeten framgår, att den nya lagstiftningen tar sikte på att lagfästa en rätt för varuleverantörer och andra därmed jämförliga borgenärer att såsom rättegångskostnad få uttaga en avtalsmässigt icke bestämd ersättning för inkassokostnad. I samband därmed regleras storleken av sådana och därmed jämförliga kostnader. Om avtalsmässigt bestämda expeditionsavgifter av det slag som avses i föreningens skrivelse innehåller förarbetena icke några uttalanden. I likhet med föreningen anses inspektionen därför, att de i prop. 1971:105 etc. återgivna uttalandena saknar betydelse för bedömningen av ifrågavarande avtalsmässiga bestämmelser som ingår i bankernas formulär för reverser och andra förbindelser.

Då förarbetena till de nu aktualiserade bestämmelserna sålunda inte synes innehålla något uttalande till ledning för att avgöra den väckta frågan, finns anledning att uppställa spörsmålet om ett uttagande, med stöd av särskilda avtalsbestämmelser, av de aktuella avgifterna från någon synpunkt kan te sig såsom stridande mot gott affärsskick. (Jfr skuldebrevslagen 8 §). En särskild anledning att uppställa en sådan fråga ligger däri att upprättande av skuldebrev och andra betalningsförpliktelser är en typisk rutin vid bankernas kreditgivning. Det kan då konstateras att en avtalsmässigt föreskrift som ger

bank rätt till viss ersättning även för rutinmässiga påminnelser om förfallna betalningsförpliktelser sedan länge brukat tillämpas mot kredittagare som försummat att självmant iaktta den bestämda förfallotiden. Såvitt känt har denna metod för bankerna att bereda sig ersättning för ifrågavarande kostnad inte mötts med några allvarligare invändningar. Det förefaller inte heller finnas grund för att angripa den aktuella typen av bestämmelser från synpunkten att den allmänt skulle framstå såsom stridande mot god banksed. Vid denna bedömning har bankinspektionen, såsom framgår av det anförda, fäst avgörande vikt vid att de ifrågavarande avgifterna kan sägas ha vunnit hävd. Om emellertid avgifter av sådant slag framdeles skulle uttagas efter nya eller väsentligt skärpta grunder kan det, mot bakgrunden av de förut behandlade motivuttalandena, vara anledning att pröva frågan på nytt.

I sammanhanget kan ytterligare erinras om lagen (1971:112) om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor. I den proposition (1971:15), varmed lagen föreslogs, har redovisats en del uttalanden om tillbörligheten av olika avtalsvillkor. Bankinspektionen har sålunda i sitt remissutlåtande även ingått på de avtalsföreskrifter som brukar återfinnas i bankernas reversformulär. Dessa uttalanden ger dock ingen vägledning för att bedöma den nu väckta frågan.

Såsom förutskickats i nämnda yttrande förbereder inspektionen emellertid en allmän genomgång av kreditinstitutens formulär. Därvid kan givetvis även de ifrågavarande avgiftsbestämmelserna komma att aktualiseras. Inspektionen avser att taga upp hithörande frågor till diskussion med kreditmarknadens organisationer när förberedelserna framskridit så långt att dylika diskussioner kan bli meningsfulla."

4.2.9 Svenska sparbanksföreningen:

I motiven till 2 och 4 §§ uttalas på sidorna 216 och 221 att kostnader för neutrala betalningspåminnelser ej skall vara ersättningsgilla samt att bestämmelser i skuldebrev och avtal rörande sådan kostnadsersättning därför ej är bindande för gäldenären. Ifrågavarande uttalande finner sparbanksföreningen ytterst anmärkningsvärt, eftersom det innebär ett avsevärt avsteg från den skadeståndsrättsliga grund på vilken den föreslagna lagen vilar. Det måste enligt sparbanksföreningens synsätt närmast vara självklart att en försumlig gäldenär, som är i dröjsmål med betalning av förfallen fordran, skall ersätta borgenären den kostnad han därigenom förorsakar denne.

Inom bankväsendet är dessutom betalningsdröjsmål tyvärr en tämligen vanlig företeelse. Bankerna tvingas därför att organisera rutiner och avsätta personal för handläggning av påminnelseaviser och indrivning. Detta drar självfallet ökade kostnader i kreditverksamheten. Sparbanksföreningen anser det inte försvarligt att låta dessa kostnader belasta kreditverksamheten som helhet och således betalas även av skötsamma låntagare, vilket ofrånkomligt blir konsekvensen om bankerna förhindras att direkt av försumliga låntagare ta ut kostnader för neutrala påminnelseaviser.

Sparbanksföreningen föreslår således – i motsats till vad som anförts i ifrågavarande uttalanden – att i vart fall banker och övriga kreditinrättningar under bankinspektionens tillsyn skall äga rätt att avtala om ersättning för avisering och påminnelseaviser. Bankinspektionen kan löpande bevaka att ersättningsnivån är rimlig och försvarbar.

4.2.10 Kooperativa förbundet (KF):

Enligt förslaget till lag om inkassokostnad skall borgenären inte äga rätt till ersättning för kravkostnader utöver ett kravbrev utformat enligt 5 § inkassolagen. KF ser häri en risk för att borgenären med hänsyn till dessa regler väljer att så snart betalning ej sker i rätt tid utsända ett kravbrev enligt 5 § inkassolagen. Ett sådant kravbrev innebär också regelmässigt att borgenären kräver betalning inom relativt kort tid vid äventyr av rättsliga åtgärder. KF ifrågasätter om ett så snabbt inkassoförfarande ligger i gäldenärens intresse. Vid ett förbiseende av en förfallodag drabbas gäldenären dels av den relativt höga inkassokostnad som följer med ett kravbrev enligt 5 § dels blir tidsfristen innan rättsliga åtgärder vidtages kort. KF anser därför att det bör lämnas möjlighet för borgenären att erhålla en mindre ersättning även för en betalningspåminnelse, i vart fall om så avtalats. En sådan betalningspåminnelse bör också kunna vara något skarpare i tonen än vad som gäller enligt nuvarande praxis såsom denna redovisas i promemorian. När det t. ex. är fråga om betalningspåminnelse avseende förfallen amortering av skuld eller i kontoförhållande bör enligt KF:s uppfattning en sådan påminnelse kunna få innehålla uppmaning till betalning snarast och erinran om att hela skulden kan uppsägas till omedelbar betalning. En sådan påminnelse skulle vara underkastad den allmänna föreskriften om god inkassosed i 4 § inkassolagen men ej behöva innehålla alla de specifika uppgifterna enligt 5 §.

4.2.11 Datainspektionen:

Begreppet inkassokostnad innefattar i departementsförslaget inte kostnad för avisering och bokföring av betalning enligt amorteringsplan. Som skäl härför anförs (s. 212) att en amorteringsplan inte kan anses utgöra åtgärder som vidtas i syfte att förmå gäldenären att betala förfallen skuld, eftersom planen innebär att nya förfallotider fastställs. Med detta resonemang skulle man likaväl kunna påstå att inkassokrav inte avser förfallen gäld eftersom krav enligt 5 § anger en (ny) frist för betalning eller invändning!

I promemorian sägs vidare att datainspektionen likväl kan "liksom för närvarande med stöd av inkassolagen meddela föreskrifter rörande innehållet i överenskommelser om ersättning för aviserings- och bokföringskostnader". Sistnämnda uttalande synes strida mot 4 § i lagförslaget. I vart fall skulle det svårligen kunna försvaras att datainspektionen tillåter ytterligare kostnadsersättning trots en lagregel som 4 §. Följaktligen står datainspektionen fast vid sin uppfattning att det vore lämpligare att i ett sammanhang reglera rätten till ersättning även för nu berörda kostnader. I enlighet med denna uppfattning anser datainspektionen vidare att en amorteringsplan skall innehålla uppgift om aviserings- och bokföringskostnader för att vara ersättningsgill.

4.2.12 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

I sitt förslag till bestämmelser om ersättningsgilla inkassokostnader, intaget i bilaga 1 till promemorian, upptog datainspektionen förutom krav enligt 5 § inkassolagen och upprättande av viss amorteringsplan även

kostnader för "avisering och bokföring av delbetalningar enligt amorteringsplan, om gäldenären är skyldig att ersätta kostnaden för amorteringsplanen."

Såsom motivering anförde datainspektionen bl. a. (bilagan 1 sid. 33): "En sådan lösning kan enligt vad som uppgivits av ett inkassoföretag underlätta upprättandet av amorteringsplan eftersom gäldenärerna ibland har ett motstånd mot att betala ett särskilt engångsbelopp för planen."

Emellertid uttalas på sid. 212 i promemorian: "Det skulle skapa en uppenbar risk för att sådana aviserings- och bokföringskostnader rutinmässigt togs ut också i ett stort antal fall där borgenären annars inte skulle fordra ersättning av gäldenären för sådana kostnader. Främst med hänsyn till detta bör frågan huruvida gäldenären skall vara skyldig att ersätta de nu diskuterade kostnaderna liksom hittills bero av överenskommelse mellan parterna och inte falla under den nu förordade lagens tillämpningsområde. Den förut berörda definitionen av termen inkassokostnad har bestämts i enlighet med detta."

Bankföreningen anser i likhet med datainspektionen att här avsedda aviserings- och bokföringskostnader bör i lagen upptagas såsom ersättningsgilla inkassokostnader i enlighet med grundåskådningen bakom lagen att gäldenären skall ersätta borgenären den skada, som denne lider genom gäldenärens betalningsdröjsmål.

4.2.13 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Förbundet biträder Datainspektionens förslag om att de nya bestämmelserna till skillnad från dem som nu gäller bör reglera även gäldenärens skyldighet att utge ersättning för kostnad för avisering och bokföring av betalning enligt amorteringsplan som har upprättats på inkasseringstadiet. Flera skäl talar för att gäldenären skall vara skyldig att utge ersättning för sådan kostnad även om överenskommelse om detta inte har träffats mellan parterna.

4.2.14 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

I § 2 bör även tilläggas en bestämmelse att ersättning skall utgå för ansökan om utmätning.

4.2.15 Svenska inkassoföreningen:

(Se 4.2.6 ovan).

4.2.16 Stockholms tingsrätt:

Tingsrätten vill påpeka, att ordet "tillställts" i 2 § 1 i förslaget till lag om ersättning för inkassokostnad ibland föranleder missförstånd. Det händer nämligen att t. ex. gäldenärer tyder det till att de skall ha fått del av kravbrevet.

4.2.17 Domstolsverket:

I förslaget till lag om ersättning för inkassokostnad har i 2 § angivits vilka inkassokostnader som är ersättningsgilla. Härvid har den allmänna förutsättningen angivits efter de särskilda förutsättningarna. Domstolsverket finner en sådan ordning mindre lämplig och föreslår därför att nuvarande 2 § andra stycket inarbetas i nämnda paragrafs första stycke. För att få förutsättningarna för ersättningsgilla inkassokostnader samlade i en paragraf föreslås vidare att 4 § första stycket överförs till 2 § och där bildar andra stycket. Paragrafen skulle således erhålla följande lydelse:

”Gäldenären är skyldig att utge ersättning för inkassokostnad som har varit skäligen påkallad för att ta tillvara borgenärens rätt och som avser

1. krav rörande skulden, om kravbrev som har utformats enligt 5 § inkassolagen (1974:182) har tillställts gäldenären,

2. upprättande i samråd med gäldenären av fullständig plan för amortering av återstående del av skulden, om planen har satts upp skriftligt och tillställts gäldenären.

För annan inkassokostnad än som avses i första stycket är gäldenären inte skyldig att utge ersättning.”

Till följd av de föreslagna ändringarna i 2 § kommer 4 § att enbart behandla avtalsförbudet, vilket enligt domstolsverkets mening är en lämpligare lagkonstruktion.

Inkassokostnadsersättningens storlek. Frågan om rätt till ränta på sådan ersättning (3 §)

4.2.18 Rättegångsutredningen (jfr 4.1.1):

Förslaget har också statsrättsliga aspekter. Att i högre grad än nu införa bestämmelserna om inkassokostnader i lag i stället för i förordning är – som i promemorian anges – önskvärt med hänsyn till regeringsformens bestämmelser om lagstiftningsmakten. Enligt rättegångsutredningens mening är dock promemoriaförslaget på den punkten inte invändningsfritt. Den föreslagna bestämmelsen i 3 § lagen om ersättning för inkassokostnad, att regeringen bestämmer om ersättningens storlek, har sålunda knappast täckning i regeringsformens bestämmelser (8 kap. 2 § jämfört med 7 och 13 §§ regeringsformen).

När det gäller ersättningsbeloppens storlek kan ur en strikt processuell synvinkel sägas vara viktigast, att beloppen inte är så låga, att borgenärerna avstår från att utsända kravbrev och i stället går direkt till domstol. Ur andra synvinklar är det givetvis lika viktigt att beloppen inte heller är för höga. Som datainspektionens utredning visar bör man i fortsättningen mera söka åstadkomma effektiva analyser av rationellt skötta inkassoföretag och mindre lita till allmänna påslag grundade på den allmänna pris- och löneutvecklingen. Kostnadsökningar bör således till viss del kunna bäras av de rationaliseringar som kan göras av inkassoverksamheten.

I nu förevarande sammanhang vill utredningen påpeka att den nuvarande taxan för ombudsarvode i summarisk process bara anger ett maximibelopp men att åtskilliga domstolar tillämpar systemet så att detta belopp utdöms i samtliga fall, alltså helt oavsett det enskilda målets karaktär. En sådan rättstillämpning bör föranleda lagstiftaren att överväga en ordning med en mer differentierad taxa.

4.2.19 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

Här upptas en bestämmelse att ersättning, som avses i 2 §, för krav etc. skall ges med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver. Bankföreningen anser att riktpunkten för dessa ersättningar bör vara att de täcker självkostnaderna för borgenären.

I inkassokostnadskungörelsen upptas föreskrifter om ersättningar för inkassoåtgärder. Exempelvis anges 55 kronor såsom ersättning för krav som avses i 5 § inkassolagen. På sid. 217–218 i promemorian anges de åtgärder som skall inkluderas i här avsett krav. Bankerna anser utslutet att en ersättning av 55 kronor kan täcka självkostnaden för samtliga dessa åtgärder.

Enligt nuvarande inkassokostnadskungörelse utgår i ärende om lagsökning eller betalningsföreläggande ersättning för avskrifter eller fotokopior endast i den mån antalet sådana överstiger 25. Rätt till ersättning bör föreligga för samtliga avskrifter och kopior.

4.2.20 Svenska inkassoföreningen:

På sid. 217 i betänkandet noteras att datainspektionens förslag betr. ersättningarnas storlek skulle innebära att normalbelopp skulle fastställas, som varken skulle kunna överskridas eller underskridas annat än om det förelåg synnerliga skäl för detta. Utan angivande av skäl sägs i betänkandet att det inte synes finnas anledning att frångå den teknik som f. n. används enligt inkassokostnadskungörelsen och som innebär att regeringen fastställer endast ett högsta belopp, som dock får överskridas om särskilda skäl föreligger.

På sid. 230 sägs bl. a. i denna fråga att "Anledning att överväga avvisning därför att ett alltför högt belopp har yrkats torde uppkomma endast om borgenären gör anspråk på ersättning med högre belopp än det som för normalfallet skall utgöra maximum."

Redan av detta skäl frågar sig föreningen om inte datainspektionens lösning är att föredraga, eftersom redan nu tillämpad maximitaxa ändock anses skola utgå i normalfallet.

Däriigenom vinnns den fördelen att domstolarna trots allt ej börjar tillämpa olika belopp för ersättning. Risker härför kan möjligen sägas ha ökat genom att domstolarnas möjlighet till officialprövning vid summarisk process omfattar även sådana fall där en sådan prövning f. n. inte sker.

4.2.21 Kooperativa förbundet (KF):

Även den föreslagna bestämmelsen i 3 § lagen om ersättning för inkassokostnad avseende förbud att räkna ränta på inkassokostnad kan leda till problem i kontoförhållande. Det fall KF åsyftar är att gäldenären krävs på förfallen amortering av kontoskulden utan att hela skulden uppsägs till omedelbar betalning. För det fall borgenären medger att inkassokostnaden belastas kontot eller då gäldenären vid betalningen helt eller delvis underlåter att erlægga inkassokostnaden, borde denna kostnad kunna få påföras kontot och räntebelastas på samma sätt som övriga debiteringar. Räntekostnaden kommer i dessa fall att bli mycket blygsam. Om inkasso-

kostnaden däremot inte får behandlas enligt kontots normala rutiner blir särbehandlingskostnaderna oproportionerligt stora. Risk föreligger också för att det ur borgenärens synpunkt blir enklare och billigare att väcka särskild talan om utfäendet av inkassokostnaden. I så fall kommer gäldenären att belastas med rättegångskostnader som vida överstiger räntekostnaden för det betalningsanstånd avseende inkassokostnaden han eljest skulle kunna ha åtnjutit.

4.3 Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen

4.3.1 Datainspektionen:

De föreslagna ändringarna i lagsökningslagen innebär att domstolen skall göra en officialprövning av ett anspråk på ersättning för inkassokostnad som framställs i summarisk process utan hinder av att sådan ersättning är av civilrättslig natur. Datainspektionen har ingen erinran mot denna reglering.

Lagsökningslagen har i skilda sammanhang prisats för att den på ett för fordringsägaren relativt billigt sätt för fram till betalning. Datainspektionens erfarenhet är att denna effektivitet i inte ringa mån erhålles på gäldenärernas bekostnad. Särskilt engångs- eller förstagångsgäldenärer får ofta otillräcklig eller icke genomarbetad information i domstolsformulären vilket leder till diverse missförstånd som i sin tur leder till rättsförluster och andra olägenheter såsom missvisande kreditupplysningsnoteringar, kostnader m. m. för gäldenären.

4.3.2 Rättegångsutredningen (jfr 4.1.1):

Till fördelarna med att behandla inkassokostnader som rättegångskostnader hör främst att domstolen ex officio prövar frågor om huruvida ersättning skall utgå och hur stor ersättningen skall vara. Denna fördel har man i promemorieförslaget velat så långt möjligt behålla genom att föreskriva att orättmätiga krav på ersättning skall *avvisas* ex officio redan på ett inledande stadium. Detta gäller dock endast när det är fråga om en process enligt lagsökningslagen. Såvitt gäller den egentliga tvistemålsprocessen förutsätts att orättmätiga krav *ogillas* ex officio, men endast om svaranden är helt passiv och det blir fråga om tredskodom mot honom.

Dpartementspromemorian behandlar frågor om officialprövning också när det gäller obefogade ränteanspråk.

Promemorians uttalanden om officialprövning berör vissa för rättegångsutredningen mycket centrala frågor om vilken roll domstolarna skall ha i den framtida tvistemålsprocessen. Utredningen har arbetat med olika möjligheter att samordna de olika processformerna på tvistemålssidan, dvs. processen enligt rättegångsbalken, småmålsprocessen, lagsökningsprocessen och betalningsföreläggandeprocessen. Till de intressantaste frågorna i det arbetet hör i vad mån domaren skall vara aktiv och utöva en stark formell och materiell processledning. Dit hör också frågor om i vad mån domaren skall behöva ta hänsyn till parternas agerande och i vilken omfattning parterna skall ha rätt att t. ex. genom medgivanden förfoga över en i grunden dispositiv tvist. Utredningsarbetet har ännu inte fortskridit så långt att utredningen kan anvisa några slutliga ställningstaganden men det torde redan nu stå klart, att

man åtminstone inte har anledning att *minska* utrymmet för domstolarnas *officialprövning* när det gäller t. ex. högre krav på ränta och inkassoersättning än som enligt författningarna kan utdömas. Det står för utredningen också klart, att man i nu förevarande hänseenden inte har någon saklig anledning att behandla mål olika med hänsyn till vilken processform som borgenären valt eller med hänsyn till tvisteföremålets värde.

När man i promemoricförslaget behåller den nuvarande *officialprövning*-en av krav på ersättning för inkassokostnader så sker det genom en processuell innovation, som ytterligare särskiljer den egentliga tvistemålsprocessen från den summariska processen; orättmätiga anspråk skall s. a. s. avisas på *materiell* grund. Någon saklig motivering ges dock inte till varför orättmätiga krav skall uppmärksammas *ex officio* och leda till avvísning i inledningsskedet av en process enligt lagsökningslagen men i den egentliga processen beaktas *ex officio* endast när tredskodom ges och då föranleda ogillande.

Man diskuterar ej heller hur rätten skall förfara då svaranden visserligen kommit tillstådes – eller tredskodom av annat skäl ej är aktuell – men underlåter att invända mot ett enligt domstolens mening uppenbart orättmätigt krav på ersättning för inkassokostnader. Enligt rättegångsutredningens mening bör det i detta läge måhända vara domarens skyldighet att genom materiell processledning göra svaranden uppmärksam på att invändning härom har utsikt att bifallas. Skulle då svaranden trots detta förklara sig inte ha något att invända mot kravet i fråga följer dock givetvis av målets *dispositiva natur* (som man uppenbarligen inte är benägen att sätta ifråga i promemorian) att ersättning skall utdömas i enlighet med yrkandet.

Att, som föreslås i promemorian, avvisa ett krav därför att man uppfattar det som materiellt oriktigt är vidare – åtminstone enligt svensk processuell tradition – en egendomlighet. Institutet avvísning bör – bortsett från fall där det föreligger allmänt processhinder – användas endast som uttryck för ett förnekande av möjligheten att i det enskilda fallet få sin talan prövad enligt just lagsökningslagen. Den föreslagna avvísningsregeln får nu ses som en provisorisk lösning till följd av att ogillande ej kan ske i lagsökningsprocessen.

Enligt promemorian skall avvísning kunna ske partiellt i så måtto att ett ersättningskrav avisas endast i den del som det är att betrakta som orättmätigt enligt lagförslaget. Om man befarar att flertalet borgenärer efter ett avvísningsbeslut kommer att vilja föra talan den vanliga rättegångsvägen i den avvisade delen vore det dock möjligen bättre att domstolen får avvisa hela ansökningsdelen och inte – såsom enligt promemorieförslaget – bara en del. En sådan regel skulle ha den fördelen att stävja yrkanden ”i överkant”. Med den i promemorian föreslagna ordningen riskerar man vidare att få två processer. Man kanske dock har anledning anta att borgenärerna endast mera sällan kommer att gå vidare till rättegång angående enbart den avvisade delen och om det antagandet är riktigt, är promemorieförslaget med partiell avvísning kanske att föredra, i varje fall från processekonomiska synpunkter.

Enligt rättegångsutredningens mening vore det emellertid bättre om orättmätiga krav på ersättning för inkassokostnad alltid föranledde ogillande i samband med ärendets slutprövning. Att införa regler härom i den nuvarande lagsökningslagen är dock praktiskt omöjligt. För att man inte av processuella skäl skall tvingas uppskjuta en materiellt sett befogad reform intill dess resultatet av rättegångsutredningens arbete kan skönjas, tillstyrker

utredningen att promemoricförslaget genomförs men det bör betonas att lösningen är av provisorisk karaktär.

4.3.3 Sveriges advokatsamfund:

Samfundet tillstyrker att promemorian's förslag till ändringar i lagsökningslagen, vilka endera betingats av föreslagna ändringar i lagen om ersättning för inkassokostnad eller är av rent redaktionell art, lägges till grund för lagstiftning.

4.3.4 Hovrätten över Skåne och Blekinge:

Hovrätten kan inte biträda förslaget i 2 och 19 §§ lagsökningslagen om att ansökan om lagsökning respektive betalningsföreläggande avseende inkassokostnad skall åtföljas av styrkt avskrift av kravbrev eller annan handling för vars upprättande ersättning begärs. Visserligen framstår det föreslagna äläggandet som följdriktigt om det ställs samman med förslaget om att domstolarna skall ha en officialprövning när det gäller fordringar avseende inkassokostnader. Samtidigt måste emellertid beaktas att det tillkommer datainspektionen inom ramen för dess tillsynsverksamhet att se till att idkare av inkassoverksamhet iakttar inkassolagens regler. Det nu framlagda förslaget leder till att även domstolen får en övervakningsfunktion. En sådan dubbelkontroll av inkassoverksamheten framstår som omotiverad. Härtill kommer att den föreslagna ordningen skulle medföra en icke oväsentlig ökning av domstolarnas redan stora arbetsbörda. Uppgift av borgenären om att kravbrev innehållande föreskrivna uppgifter tillställts gäldenären bör godtagas, om den av gäldenären lämnas obestridd.

4.3.5 Stockholms tingsrätt:

I anslutning till uttalanden i promemorian (s. 157) och bilaga 1 till promemorian (s. 6) om domstolspraxis vid prövning av yrkande om inkassoersättning vill tingsrätten upplysa, att dess enhet för betalningsförelägganden och lagsökningar numera i princip av borgenären kräver uppgift om datum för inkassoåtgärd och påstående om att kravet varit utformat enligt 5 § inkassolagen. När anledning kan tänkas förekomma, att inkassoåtgärden inte har varit riktigt utförd, begär tingsrätten in kopia av inkassobrevet. Det har i sådana fall hänt att iakttagelser har gjorts, som föranlett att ersättning har vägrats.

Tingsrätten avstyrker förslaget att, om lagsökning eller betalningsföreläggande avser inkassokostnad, vid ansökningen skall fogas avskrift av kravbrev. Tingsrätten behandlade under år 1978 ungefär 40 000 mål inom den summariska processen. I nästan alla dessa mål förekom anspråk på ersättning för inkassokostnad. Förslaget om bifogande av avskrift av kravbrev (två för varje mål) skulle medföra hantering inom tingsrätten av ytterligare omkring 80 000 handlingar. Det delgivningssätt som används medför, att tingsrätten skulle få ta ungefär 5 000 kopior av kravbrev, när nya delgivningsförsändelser behöver sändas ut. Granskningen av kravbrev och annat merarbete skulle ofrånkomligen leda till behov av personalförstärkningar.

Det är säkert riktigt att – som anförs på s. 157 i promemorian –

bestämmelserna om kravbrevs utformning inte har slagit igenom utanför det tillståndspliktiga området. Trots detta anser dock tingsrätten att man bör pröva andra vägar, innan man bestämmer sig för åtgärden att tvinga borgenärerna att förete avskrift av kravbrev i domstolsförfarandet.

Tingsrätten vill då till en början hänvisa till vad datainspektionen i promemorian (s. 154) anför om att det för att god inkassosed skall kunna upprätthållas fordras, att de som bedriver inkassoverksamhet fortlöpande informeras om vad som är att betrakta som god inkassosed i olika situationer. Inspektionen anser sig dock inte ha haft resurser för en sådan informationsverksamhet. Tingsrätten menar, att man i stället för att utöka kontrollen vid domstolarna genom att låta dem granska varje kravbrevs innehåll bör öka datainspektionens insatser med information och utbildning om god inkassosed och därmed också om kravbrevs utformning. Det bör för domstolarnas del räcka med en kontroll av kravbrevens utformning, när behov av någon anledning uppkommer i det enskilda fallet, t. ex. vid invändning av gäldenären.

Datainspektionen borde kunna framställa en enkel broschyr om de krav som enligt 5 § inkassolagen ställs på utformningen av ett kravbrev. Denna broschyr skulle en domstol i pedagogiskt syfte kunna tillställa en borgenär, när inkassoersättning inte döms ut. Också andra typer av broschyrer för allmänhetens och inkassoföretagens ledning borde kunna framställas av datainspektionen. Tingsrätten har sig f. ö. bekant, att datainspektionen håller på att arbeta ut visst informationsmaterial angående rättelse enligt 12 § kreditupplysningslagen. Säkert kan detta bli ett värdefullt hjälpmedel för allmänheten och andra.

Enligt tingsrättens mening bör information om god inkassosed inte bara lämnas av datainspektionen. Exempelvis kunde bankinspektionen, advokatsamfundet och domstolsverket sprida information till bankinrättningar och advokater, kommunförbundet till kommunerna och företagarföreningarna till sina medlemmar. Enskilda borgenärer kunde påverkas genom att blanketter, som används av dem, ges lämplig utformning av blankettillverkarna. Som redan tidigare har framhållits bör broschyrer kunna utges av datainspektionen. Också TV och radio bör brukas för allmän information.

4.3.6 Datainspektionen:

Enligt departementsförslaget skall en förutsättning för att inkassoersättning skall utgå i summarisk process vara att avskrift av kravbrev respektive amorteringsplan inges i målet. Det är härvid meningen att domstolen skall kontrollera att dessa handlingar uppfyller lagens krav. Denna ordning är väl ägnad att stärka gäldenärens skydd mot otillbörliga inkassokrav. Datainspektionen finner det rimligt att denna uppgift åläggs domstolarna. Även om granskningen av handlingarna i fråga innebär en icke obetydlig ökning av domstolarnas arbetsbörda synes motsvarande effektiva tillsyn inte kunna uppnås på annat sätt till rimlig kostnad för det allmänna.

4.3.7 Rättegångsutredningen (jfr 4.1.1):

I departementspromemorian föreslås att vid ansökan om betalningsföreläggande eller lagsökning skall fogas styrkta avskrifter av kravbrev eller annan handling för vars upprättande ersättning begärs. Motsvarande

bestämmelse saknas när det gäller ansökan om stämning. Som skäl för att borgenärer i den summariska processen skall behöva ge in de berörda avskrifterna anges i promemorian att man vill få ett ordentligt genomslag av bestämmelserna i inkassolagen (1974:182) angående kravbrevs utformning.

Den föreslagna ordningen skulle komma att avse flera hundra tusen fall om året och innebära att uppskattningsvis mer än en halv miljon papper om året måste hanteras, vilket givetvis är arbetskrävande. Det kan ifrågasättas om man inte kan nå en godtagbar regelefterlevnad på ett för parter och domstol betydligt mindre betungande sätt.

En helt dominerande andel av alla kravbrev upprättas inom ramen för en yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet. Sådan verksamhet kräver enligt 2 § inkassolagen tillstånd av datainspektionen och datainspektionen utövar enligt 13 § också tillsyn över efterlevnaden av lagen. Tillsynen bör givetvis också innefatta inkassolagens regler om hur kravbrev skall utformas. Kravet på domstolskontroll bör därför kunna slopas såvitt gäller kravbrev utformade av inkassoföretag som står under datainspektionens tillsyn. Också banker och advokater, vilka enligt 2 § andra stycket 4. inkassolagen inte behöver tillstånd för inkassoverksamhet, synes utan olägenhet kunna undantas. Givetvis måste kravbrevet ges in om i undantagsfall kravet på inkassokostnader skulle bestridas.

4.3.8 Svenska bankföreningen med instämmande av PKbanken, Sveriges föreningsbankers förbund och Upplysningscentralen UC AB:

I 12 och 19 §§ föreslås en bestämmelse att om ansökningen avser inkassokostnad skall vid ansökningen fogas styrkt avskrift av kravbrev eller annan handling för vars upprättande ersättning begärs. --- Enligt uppgift från inkassobranchen skickar f. n. åtminstone en del företag aldrig med kopia av kravbrevet eftersom detta fördyrar hanteringen och det är önskvärt att hålla kostnaderna nere. Det borde räcka att ansökningarna i dessa ärenden upptar en försäkran att krav har skett enligt 5 § inkassolagen samt att en stickprovskontroll utövas genom tillsynsmyndigheten. Härtill kommer att gäldenären kan bestrida ersättning för krav som inte skett enligt 5 § inkassolagen. Till detta får gäldenären ett incitament om ansökningarna får den ovan föreslagna lydelsen.

4.3.9 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Enligt förslaget skall kopia av kravbrevet bifogas för att ersättning för inkassokostnad skall kunna utdömas. Detta kommer att förorsaka extra kostnader särskilt för inkassobolagen. MRF föreslår i stället, att dylik skyldighet inte skall behöva föreligga för sådana inkassobolag som erhållit datainspektionens tillstånd. Eftersom dessa inkassobolag står under kontinuerlig tillsyn, synes nämligen uppgiftsskyldigheten vara onödig.

4.3.10 Svenska inkassoföreningen:

I 2 och 19 §§ uppställs krav på att till ansökning om inkassokostnad skall fogas bl. a. styrkt avskrift av kravbrev. ---

Enligt föreningens mening uppstår en onödig hantering med åtföljande

kostnader. Det torde vara tillfyllest med en försäkran i ansökan om att krav skett. Gälldenären kan ju också bestrida ersättning därest krav ej skett. Det bör för övrigt betonas att inkassoföretagen använder av datainspektionen godkända standardbrev. Givetvis sparas därför inte en kopia av det kravbrev som skickats till den enskilde gälldenären. Det bör vidare anmärkas att lagen inte kräver att betalningsföreläggande skall vara i skriftlig form.

4.3.11 Domstolsverket:

Förslaget till ändring av 12 § syncs grunda sig på den förutsättningen att om gälldenären gör invändning mot ett anspråk på ersättning för inkassokostnad, som ej grundar sig på skriftligt fordringsbevis, så skall denna invändning ej anses innefatta en invändning mot huvudfordringen. Förhållandet synes vara det omvända om gälldenären gör en invändning endast mot huvudfordran. När en invändning mot inkassokostnad sker i lagsökningsmål skall således enligt förslaget denna fråga hänskjutas till rättegång, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Detta torde innebära att utslag skall meddelas i den del av lagsökningsmålet mot vilken någon invändning inte har riktats. Enligt domstolsverkets mening innebär emellertid den föreslagna utformningen av 12 § andra stycket sista punkten att målet i sådant fall i sin helhet skall hänskjutas till rättegång. För övrigt torde med inkassokostnad i den föreslagna 12 § endast avses sådan inkassokostnad som inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis, vilket bör framgå av paragrafens ordalydelse.

4.3.12 Datainspektionen:

Lagsökning för inkassokostnad som inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis skall enligt departementsförslaget få ske i samband med lagsökning för den fordran som har föranlett inkassokostnaden. I departementspromemorian (s. 231 ff) uttalas att skyldigheten att utge ersättning för inkassokostnad utgör en biförpliktelse till skyldigheten att betala huvudfordringen. Det anförs vidare att, då huvudfordringen såsom tvistig hänskjutes till rättegång, även anspråket på ersättning för inkassokostnad skall hänskjutas. Man kan dock tänka sig situationer då detta förfarande inte framstår som självklart. Om exempelvis gälldenären efter det att målet anhängiggjordes betalat huvudfordringen och företer kvitto, skall målet vad beträffar huvudfordringen – förutsatt att yrkandet om utfående därav inte återkallas – enligt 12 § första stycket lagsökningslagen, hänskjutas till rättegång. Det kan i detta fall verka onödigt att hänskjuta även inkassokravet. Å andra sidan kan det vara praktiskt att slutligt handlägga hela fordringen i ett sammanhang. I det fall borgenären återkallar huvudfordringen, sedan gälldenären efter lagsökningsmålets anhängiggörande betalat denna, bör, enligt datainspektionens mening, inte hinder föreligga att meddela utslag över anspråket på inkassokostnad.

4.3.13 Stockholms tingsrätt:

Slutligen vill tingsrätten, i anslutning till vad som sägs i promemorian (s. 229) om utfärdande av ett korrekt kravbrev efter ett tidigare felaktigt sådant, framhålla att, om yrkande om ersättning för korrekt kravbrev framställs i mål om lagsökning eller betalningsföreläggande först efter utfärdande av

föreläggande för gäldenären, yrkandet inte torde kunna bifallas. Domstolen kan nämligen inte pröva om sitt beslut i föreläggandet om kostnadsersättning. Ett nytt kravbrev efter inledande av domstolsprocess torde heller inte vara ägnat att tillvarata borgenärens rätt och därmed inte föranleda beslut av domstolen om ersättning.

4.4 Behandlingen av inkassokostnad vid återtagande enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.

4.4.1 Riksskatteverket (RSV):

I promemorian föreslås att inkassokostnad inte skall ingå i den avräkning, som sker i samband med att en vara återtas enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. (LAN). Datainspektionen däremot hade i sin utredning föreslagit att inkassokostnaden skulle ingå som en post i avräkningen.

Kreditgivaren (säljaren) är enligt 6 § inkassolagen skyldig att innan han vidtar rättslig åtgärd med anledning av fordran skicka ett krav till gäldenären utformat på sätt som anges i 5 § inkassolagen. Eftersom också handräckning hos kronofogdemyndighet för återtagning enligt konsumentkreditlagen och LAN anses som en rättslig åtgärd, kommer säljaren regelmässigt att ha haft inkassokostnader i sådant mål, innan han ansöker om verkställighet hos kronofogdemyndighet.

Om avräkningen slutar i ett *saldo säljaren till godo* får säljaren enligt konsumentkreditlagen som regel inte kräva ut mellanskillnaden av köparen. Att säljaren – om inkassokostnaden tas med i avräkningen – därigenom skulle mista sin rätt att få ut ersättning för inkassokostnad torde kunna betraktas som försumbart om man beaktar att säljare, som gör bruk av sin återtaganderätt, förlorar hela sin återstående fordran enligt avräkningen. Har återtagning skett enligt LAN, är det överhuvudtaget av mindre betydelse om inkassokostnaden tas med i avräkningen. Säljaren måste nämligen oavsett om inkassokostnaden ingår i avräkningen eller inte skaffa sig en exekutionsurkund för att tvångsvis kunna ta ut beloppet av köparen.

Resulterar avräkningen i ett *saldo köparen till godo* skulle den nu föreslagna ordningen betyda att säljaren för att få tillbaka varan måste betala ett belopp till köparen, samtidigt som han inte får beakta sin fordran på inkassokostnad mot köparen. RSV anser ett sådant förhållande otillfredsställande och menar att säljaren i denna situation skall kunna direkt få tillgodoräkna sig inkassokostnaderna. Dessa kostnader skiljer sig inte heller till sin art från t. ex. ersättning för eget arbete med anledning av målet, som säljaren får tillgodoräkna sig vid avräkningen.

Från allmän synpunkt är det en fördel om säljarens och köparens mellanhavande omedelbart och på en gång kan regleras i handräckningsmålet. Både processekonomiska och andra skäl talar härför. Köparen drabbas t. ex. av kostnader (ansökningskostnad vid domstol, ersättning för borgenärens eget arbete med anledning av målet och arvode till ombud eller biträde samt ev. utsökningsavgift hos kronofogdemyndigheten) som vida överstiger inkassokostnadens storlek, om säljaren "måste" gå över domstol.

Enligt RSV:s mening bör med hänsyn till det anförda inkassokostnaden ingå som en post i avräkningsförfarandet.

4.5 Datainspektionens förslag till långsiktig reglering av storleken av ersättning för inkassokostnad m. m.

4.5.1 Rättegångsutredningen (jfr 4.1.1):

Rättegångsutredningen godtar att datainspektionen får till uppgift att i samråd med statens pris- och kartellnämnd fortlöpande genomföra kostnadsundersökningar inom inkassobranchen.

Utredningen vill uttrycka den förhoppningen att kostnadsundersökningarna skall kunna ta sikte på att få till stånd ett betydligt mera flexibelt ersättningssystem än det nuvarande, åtminstone såvitt gäller kostnaderna för en summarisk domstolsprocess. Rättegångsutredningen har sin uppmärksamhet särskilt inriktad mot flera typer av massärenden där en rationalisering kan och faktiskt redan har drivits långt. Det gäller ärenden om t. ex. parkering på privat mark, energiavgifter o. dyl.

4.5.2 Riksrevisionsverket (RRV):

Vad härefter angår datainspektionens förslag till långsiktig reglering av ersättning för inkassokostnader hänvisar RRV till tidigare yttrande i ärendet 1978-10-20 (dnr 1882-78).

Ett väsentligt syfte med lagen om ersättning för inkassokostnad uppges vara att skydda gäldenären mot en alltför omfattande skyldighet att ersätta dylika kostnader. I nämnda yttrande framhålls att den totala ersättningen för inkassoverksamhet i praktiken ej begränsas till de i författning angivna beloppen. Inkassobyråerna bestämmer den totala ersättningens storlek – under konkurrens – genom individuella förhandsavtal med borgenärerna. Borgenärerna torde vid prissättning av produkter och tjänster normalt betrakta denna del av ersättningen som en kostnad i rörelsen. Därmed torde hela ersättningen för inkassoverksamheten slutligen bäras av gäldenärerna. Det nuvarande systemet med den utformning det fått i praktiken – synes därmed inte garantera att lagens syfte uppnås.

En statlig reglering av de ersättningar inkassobyråerna betingar sig av borgenärerna torde å andra sidan innebära olägenheter av praktisk och ekonomisk karaktär. En dylik reglering kan leda till omstrukturering av inkassobranchen och ett minskat incitament till rationalisering. Då transaktionerna sker mellan fristående ekonomiska subjekt torde dessutom efterlevnaden av reglerna vara svåra att kontrollera.

En viss uppfattning om i vilken utsträckning lagens syfte uppnås i det nuvarande systemet kan dock erhållas genom att studera vinstbilden i inkassobranchen. RRV vill därför ytterligare understryka att företagavinst bör beaktas vid de föreslagna kostnadsundersökningarna.

4.5.3 Riksskatteverket (RSV):

Beträffande den långsiktiga regleringen av ersättningsbeloppen, både vad avser ersättning för inkassokostnad och kostnad för lagsökning, betalningsföreläggande och återtagning enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. delar RSV datainspektionens uppfattning att det är angeläget att få till stånd en mer permanent ordning för justering av dessa belopp. F. n. grundas besluten på allmänna bedömningar av inkassoföretagens kostnadsutveckling, i första hand deras lönekostnader.

Även enligt RSV:s uppfattning bör utgångspunkten för regleringen vara att ersättningsbeloppen motsvarar inkassoföretagens faktiska kostnader (genomsnittskostnad per åtgärdstyp). Enligt RSV:s mening har datainspektionen anfört bärande skäl för att inte knyta ersättningsbeloppen till index. RSV har för sin del inte funnit skäl att närmare pröva hur en kostnadsundersökning lämpligen bör genomföras. Verket vill emellertid ifrågasätta om mer ingående och resurskrävande kostnadsundersökningar behöver göras med så korta tidsintervaller som vartannat år, i synnerhet som det föreslås att mer översiktliga bedömningar av kostnadsfrågan sker övriga år.

4.5.4 Statens pris- och kartellnämnd (SPK):

På uppdrag av justitiedepartementet har datainspektionen verkställt en undersökning av inkassoföretagens kostnader i syfte att med resultaten av undersökningen som utgångspunkt föreslå en långsiktig reglering av ersättningsbeloppen. Regleringen är avsedd att skydda den enskilde mot alltför höga krav på ersättning.

Det har emellertid enligt utredningen visat sig svårt att finna en metod att mäta kostnadsförändringar därför att dessa saknar direktrelation till förekommande kostnadsindexar. Vidare försvåras enligt utredningen situationen av pågående datorisering av inkassohanteringen. Datainspektionen har därför funnit det lämpligast att föreslå att en motsvarande kostnadsundersökning som den nu verkställda genomförs vartannat år. Inspektionen har under hand förhört sig hos SPK om nämnden vore villig att medverka vid genomförande av sådana undersökningar och säger sig därvid ha fått ett positivt svar.

SPK vill bekräfta att nämnden i mån av tillgängliga resurser är beredd att lämna den medverkan som kan påkallas vid undersökningarna.

4.5.5 Svenska kommunförbundet:

Vad slutligen gäller datainspektionens utredning angående inkassokostnader och förslag till långsiktig reglering av ersättningsfrågan m. m., avsnitten 7 och 8, delar styrelsen datainspektionens uppfattning att bestämningen av tillåten inkassokostnad bör kunna grundas på kostnadsundersökningar. Hittills gjorda undersökningar har dock endast omfattat inkassoföretagen. Enligt styrelsens mening bör kommande undersökningar även omfatta kommuner där inkassoverksamheten bedrivs utan anlitande av inkassoföretag.

4.5.6 Sveriges advokatsamfund:

Samfundet, som inte anser sig kunna avgiva yttrande över datainspektionens kostnadsundersökning, har inga invändningar mot inspektionens förslag att det skall åvila inspektionen att i samråd med statens pris- och kartellnämnd fortlöpande genomföra kostnadsundersökningar inom branschen och förelägga regeringen förslag till nya eller ändrade ersättningsbelopp.

4.5.7 Motorbranschens riksförbund (MRF):

Vad slutligen gäller ersättningsbeloppens fastställande i framtiden biträder MRF datainspektionens förslag om automatisk, årlig revidering. Därvid bör bl. a. arbetskraftskostnadsindex komma till användning.

4.5.8 Svenska inkassoföreningen:

I likhet med datainspektionen kan föreningen inte för närvarande se att det är vare sig lämpligt eller möjligt att reglera ersättningsbeloppens storlek automatiskt genom att anknypa till ett index e. d.

Några av skälen för föreningens uppfattning med utgångspunkt från inkassoföretagens verksamhet är följande.

I en index föreligger svårigheter att få med samtliga kostnader.

För olika företag föreligger olika förutsättningar i vad gäller till vilka poster kostnaderna hänför sig t. ex. pga. specialisering och kostnadernas storlek i följd av nivån på rationalisering av verksamheten.

I en index kan hänsyn ej tagas till utvecklingskostnader t. ex. för införande av datadrift eller utveckling av dataprogram i syfte att uppnå en ännu effektivare drift som motverkar större kostnadsökningar än nödvändigt.

I en index är det ej heller möjligt att beakta företagsvinst. Det torde ej kunna fordras att inkassoföretagen skall visa storleken av beräknad affärsvinst i förväg. Kännedomen om den budgeterade vinsten bör vara förbehållen det enskilda företaget.

Även om indexberäkning vore möjlig, vilket enligt föreningens uppfattning inte är fallet, vore det inte möjligt att göra en rättvis fördelning av en ökning eller sänkning av ersättningen på de olika åtgärdstyper för vilka ersättning utgår. På grund av verksamhetens inriktning kan ett företag ha fler av en typ av åtgärder än vad ett annat inkassoföretag har.

De skäl som ovan återopats mot en indexberäkning är giltiga även i vad gäller datainspektionens förslag att inför justeringar av ersättningsbeloppens storlek göra kostnadsundersökningar som genomförs av inspektionen i samråd med statens pris- och kartellnämnd.

Inkassoföreningen föreslår att hittills tillämpad ordning fortfarande gäller. Genom föreningens tillkomst kan framställningen om ersättningarnas storlek underbyggas på ett helt annat sätt än tidigare. Denna ordning kan lämpligen kombineras med större kostnadsundersökningar av branschen var 5–10 år. Sådana undersökningar bör inkludera även mindre företag vilket ej var fallet i datainspektionens undersökning. Såväl framställningen som resultatet av kostnadsundersökningen kan remitteras till berörda myndigheter.

Det torde vara uppenbart att inkassoföretagen ej erhåller för högt tilltagna ersättningar. Under 1978 kom nämligen ca 60 % av inkassoföretagens intäkter från borgenärerna och ca 37 % från gäldenärerna. Motsvarande siffror i datainspektionens undersökning var 46 % resp. 51 %. Det bör i detta sammanhang framhållas att det är borgenärerna som erlägger betalning till inkassoföretagen för de kostnader dessa haft. Vid en beräkning måste hänsyn även tagas härtill och det torde därvid ej vara möjligt att använda en indexmetod.

Bilaga till datainspektionens remissyttrande
(se avsnitt 2.12.2 i remissammanställningen)

Utkast till huvudriktlinjer för bedömning av oriktig- och missvisande-rekvisiten i 12 § kreditupplysningslagen

Oriktig kreditupplysning anses föreligga då betalningsanmärkning felaktigt har påförts till följd av

- oriktig Id-nummersättning externt dvs. av fordringsägare eller av myndighet
- d:o internt dvs. av KU-företaget
- felaktigt inrapporterad anmärkning
- fordringsägaren sökt fel gäldenär eller förväxlat fysisk och juridisk person
- stansfel
- felhantering hos myndighet, bank eller inkassoföretag.

Missvisande kreditupplysning anses föreligga då betalningsanmärkning påförts oaktat

- det kunnat utredas att betalning erlagts eller uppgörelse träffats före slutbevis/utslag/protest/restförelse/förrättning
- restförd moms avser tid då momsplikt upphört
- dom i tvistemål medfört nedsättning av fordran
- gäldenären har haft fog för att innehålla betalning men inte lyckats klargöra det för domstolen
- betalningsanmärkningen tillkommit på grund av brottslig handling av annan
- fordringsägare vitsordar att ärendet felhanterats på fordringsägaresidan
- slutbevis/utslag har utfärdats efter det avbetalningsplan överenskommit och följts
- restförd skatt har avkortats.

Däremot anses inte enbart följande omständigheter vara tillräckliga för att upplysning skall anses vara missvisande

1. betalning sedermera erlagts
2. inhibitionsbeslut har meddelats
3. tvistemål pågår eller har inletts
4. undanröjande skett
5. annan än betalningsansvarig orsakat skulden
6. gäldenären har glömt bort inbetalningen eller varit bortrest då skulden förföll till betalning.

Bilaga till Stockholms tingsrätts remissyttrande
(se avsnitt 4.1.3 i remissammanställningen)

Enligt grundregeln i inkassolagen (1974:182) skall borgenär framställa inkassokrav enligt 5 § mot gäldenär, innan borgenären företar rättslig åtgärd (t. ex. ansöker om betalningsföreläggande). Inkassoverksamhet skall enligt 4 § bedrivas enligt god inkassosed. Bl. a. får gäldenären inte vållas onödig skada eller olägenhet.

Syftet med inkassokrav måste anses vara att tillgodose både borgenären – så att han får betalning för sin fordran – och gäldenären – så att denne gör sig fri från sin skuld innan borgenären tar till rättslig åtgärd, som är mer kostsam och ingripande för gäldenären.

Ersättning för inkassokostnad som rättegångskostnad kan utgå under förutsättning att åtgärden har varit skäligen påkallad för att ta tillvara borgenärens rätt.

Stockholms kommuns betalningsrutiner när det gäller bantillsynsavgifter är upplagda så,

att avgifter debiteras månadsvis och

att för varje månadspost utsänds till gäldenären

först faktura (dag 0)

(fakturan förfaller till betalning dag 30)

sedan betalningspåminnelse (dag 45)

sist inkassokrav (dag 75).

Detta innebär, att gäldenär som har debiterats bantillsynsavgifter för fyra månader utan att betala, tillställs skrivelser som innebär anmaning att betala i sådan mängd att det fjärde inkassokravet är den tolfte betalningsanmanande skrivelser (fakturor, betalningspåminnelser och inkassokrav).

Under förutsättning att månadsposterna har debiterats under en tillräckligt begränsad tidsperiod – en rimlig avgränsning är enligt tingsrättens mening sex månader – och gäldenären ändå inte har betalat, måste den bilden anses ha växt fram, att ytterligare inkassokrav för senare månadsposter inte kommer att stärka gäldenärens betalningsvilja/förmåga så att de leder till betalning. Därmed kan sägas att ytterligare inkassokrav är verkningslösa och debitering av sådana vållar gäldenären onödig olägenhet (skulden ökar med inkassoersättningen utan motsvarande nytta för borgenär eller gäldenär). Borgenärens skyldighet att utfärda inkassobrev till denna gäldenär måste anses ha upphört. Senare inkassokrav kan inte anses vara påkallade för att ta tillvara borgenärens rätt mot gäldenären.

För att bilden åter skall rubbas så att skyldighet inträder för borgenären att utfärda inkassokrav mot samme gäldenär på gäldenärens bekostnad, måste krävas en inte helt tillfällig förändring i skuldförhållandet – t. ex. genom att under viss tid avgifter inte debiteras eller förfallna månadsposter betalas – så att gäldenären under någon tidsperiod inte är utsatt för betalningspåminnelser från borgenären. Sådan förändring bör enligt tingsrättens mening normalt pågå minst fyra månader för att inte anses helt tillfällig.

Inkassoåtgärderna i målet utöver

de fyra första

.....

har enligt tingsrättens mening inte varit påkallade för att ta tillvara borgenärens rätt. Ersättning för dessa inkassoåtgärder skall därför inte utgå.

Kostnaderna i målet har bestämts i enlighet härmed.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Härigenom föreskrivs i fråga om kreditupplysningslagen (1973:1173)
dels att 18 § skall upphöra att gälla,
dels att 1, 3–14, 16, 19, 20 och 22 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Förelagen lydelse

1 §

Denna lag gäller yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet. Förmedling av upplysningar mellan kreditinrättningar omfattas dock ej av lagen, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn. Ej heller gäller lagen förmedling av upplysningar mellan företag inom samma koncern.

Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte eller som i annat fall är av större omfattning.

Lagen omfattar inte verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan kreditinrättningar eller företag som har inrättats för kreditupplysningsverksamhet, i den mån det är fråga om Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller andra kreditinrättningar eller företag under bankinspektionens tillsyn än finansbolag som avses i lagen (1980:2) om finansbolag.

Lagen gäller inte heller verksamhet som avser förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern.

3 §

Kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antagas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder *och* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas.

Tillstånd att bedriva kreditupplysningsverksamhet får meddelas endast om det från allmänna synpunkter finns behov av verksamheten och den kan *antas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Tillståndet* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet.*

Tillstånd får ej meddelas någon för vilken gäller inskränkning i rätten att förvärva fast egendom enligt lagen (1916:156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m.

5 §

Kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den ej leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i de upplysningar som förmedlas eller på annat sätt.

Kreditupplysningsverksamhet skall bedrivas så att den ej leder till otillbörligt intrång i personlig integritet genom innehållet i de upplysningar som förmedlas eller på annat sätt *eller till att oriktiga eller missvisande uppgifter lagras eller lämnas ut.*

6 §

Uppgift om någons politiska eller religiösa uppfattning, ras eller hudfärg får icke insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet.

Uppgift om att någon *misstänkes* eller dömts för brott eller avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om soci-

Uppgift om att någon *misstänks* eller *har* dömts för brott eller *har* avtjänat straff eller undergått annan påföljd för brott eller *har* varit föremål för åtgärd enligt barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård, lagen (1956:2) om

Nuvarande lydelse

alhjälp, lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet eller utlänningslagen (1954:193) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

Medgivande som avses i andra stycket får lämnas endast om synnerliga skäl föreligger.

Föreslagen lydelse

socialhjälp, lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, *lagen (1973:558) om tillfälligt omhändertagande, lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m.* eller utlänningslagen (1954:193) får ej utan medgivande av datainspektionen insamlas, lagras eller vidarebefordras i kreditupplysningsverksamhet. Detsamma gäller uppgift om sjukdom, hälsotillstånd eller liknande.

7 §

Personupplysning får ej innehålla uppgift om annan betalningsförsummelse än sådan som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd eller som lett till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut får icke heller lagras.

Datainspektionen får medge undantag från bestämmelserna i första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, datainspektionen får föreskriva undantag från bestämmelserna i första stycket, om det finns särskilda skäl.

8 §

Personupplysning får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om fem år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som

Personupplysning får ej innehålla uppgift om omständighet eller förhållande som är av betydelse för bedömningen av någons vederhäftighet i ekonomiskt hänseende, om tre år förflutit från utgången av det år då omständigheten inträffade eller förhållandet upphörde. Uppgift som enligt det sagda ej får lämnas ut skall efter den angivna tiden gallras ut ur register som *används* i kreditupplys-

Nuvarande lydelse

användes i kreditupplysningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan upplysning lämnas om den som uppgiften avser.

Föreslagen lydelse

ningsverksamhet. Gallringen skall göras så snart det kan ske och i vart fall innan upplysning lämnas om den som uppgiften avser.

9 §

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning *antaga* att upplysningen kommer att användas av annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i tryckt skrift.

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning *anta* att upplysningen kommer att användas av *någon* annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i tryckt skrift *eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen*.

10 §

Var och en har rätt att mot skälig avgift hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om *innehållet i de* uppgifter som *finns* lagrade om honom.

Var och en har rätt att mot skälig avgift hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet få skriftligt besked om *huruvida det i verksamheten finns* uppgifter lagrade om honom *och, om det finns sådana uppgifter, vad de har för innehåll*.

11 §

Om personupplysning lämnas på annat sätt än genom offentliggörande i tryckt skrift, skall skriftligt meddelande om *upplysningens innehåll* samtidigt lämnas kostnadsfritt till den som *upplysningen avser*.

När personupplysning lämnas, skall *den som avses med upplysningen samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter, omdömen och råd som upplysningen innehåller rörande honom och om vem som har begärt upplysningen*.

När annan kreditupplysning rörande enskild person lämnas, skall

Nuvarande lydelse

Förekommer anledning till misstanke att uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som användes i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål *vidtagna* skäliga åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften

Föreslagen lydelse

den som avses med upplysningen samtidigt och kostnadsfritt tillställas ett skriftligt meddelande om de uppgifter som upplysningen innehåller rörande honom.

Har som ett led i en upplysning som avses i första eller andra stycket uppgift, omdöme eller råd lämnats även beträffande en annan enskild person, skall detta anges i meddelandet jämte den andra personens namn. Andra uppgifter rörande den personen än identitetsuppgifter och adress får ej framgå av meddelandet.

Första-tredje styckena gäller ej kreditupplysning som lämnas genom offentliggörande i tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

12 §

Förekommer anledning till misstanke att en uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som används i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål *vidta* skäliga åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i en kreditupplysning som lämnats på annat sätt än genom tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som

Nuvarande lydelse

lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Har fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

Register som *användes* i kreditupplysningsverksamhet får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Upphör *någon* att bedriva kreditupplysningsverksamhet, skall *han* anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i *sådant* fall hur det skall förfaras med register som *använts* i verksamheten.

Föreslagen lydelse

under den senaste tolvmånadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften *under den senaste tolvmånadersperioden* lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Har *en* fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

13 §

Register som *används* i kreditupplysningsverksamhet får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör att bedriva kreditupplysningsverksamhet *eller som avser att flytta sådan verksamhet till ett annat land eller att kassera ett register som används i sådan verksamhet* skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i *sådana* fall hur det skall förfaras med register som *berörs av åtgärden*.

14 §

Den som är eller varit verksam i kreditupplysningsverksamhet får *ej* obehörigen *ypa* vad han till följd därav fått veta om *enskilds* personliga förhållanden eller om yrkes- eller *affärshemlighet*.

Den som är eller *har* varit verksam i kreditupplysningsverksamhet får *inte* obehörigen *röja eller utnyttja* vad han till följd därav fått veta om *enskildas* personliga förhållanden eller om yrkes- eller *affärshemligheter*.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Datainspektionen har rätt att *företaga* inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att *taga* del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall lämna datainspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär för sin tillsyn.

Datainspektionen har rätt att *företaga* inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att *ta* del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet genom utgivande av tryckt skrift eller annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter utgivandet kostnadsfritt tillställa datainspektionen ett exemplar av skriften.

19 §¹

Till böter eller fängelse i högst ett år *dömes* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan tillstånd *enligt denna lag, när sådant erfordras,*

2. bryter mot 6–9 eller 13 § eller mot föreskrift som meddelats enligt 4 § första stycket eller 17 §, eller

3. lämnar osann uppgift i fall som avses i 10 eller 11 § eller i 16 § andra stycket

Till böter eller fängelse i högst ett år *döms* den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver kreditupplysningsverksamhet utan *föreskrivet* tillstånd,

2. bryter mot 6–9 §, 13 § första stycket eller andra stycket första meningen eller 16 § tredje stycket,

3. bryter mot föreskrift som meddelats enligt 4 § andra stycket, 13 § andra stycket andra meningen eller 17 §, eller

4. lämnar osann uppgift i *sådana* fall som avses i 10 § eller 16 § andra stycket eller i ett meddelande enligt 11 § såvitt angår förhållanden som avses i 11 § första eller andra stycket eller tredje stycket första meningen.

Till böter döms den som uppsåtligen föranleder att den som bedriver

¹ Senaste lydelse 1975:742.

Nuvarande lydelse

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan tillstånd *enligt denna lag, när sådant erfordras*, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket.

Om den som bedriver kreditupplysningsverksamhet *icke* fullgör vad som åligger honom enligt 10, 11 eller 12 §, får datainspektionen förelägga vite. Detsamma gäller, om den som bedriver sådan verksamhet underlåter att lämna tillgång till handling eller att lämna upplysning i fall som avses i 16 §.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser upphävandet av 18 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 juli 1981.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981 meddela föreskrift enligt 4 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

Föreslagen lydelse

kreditupplysningsverksamhet, i annat fall än som avses i 9 § andra meningen, lämnar ut en personupplysning till någon som inte på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. I ringa fall döms dock inte till ansvar.

20 §

Har kreditupplysningsverksamhet bedrivits utan *föreskrivet* tillstånd, skall register som använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om register överlåtits eller upplåtits i strid med 13 § första stycket *eller om föreskrift som meddelats enligt 13 § andra stycket andra meningen ej följts*.

22 §

Om den som bedriver kreditupplysningsverksamhet *inte* fullgör vad som åligger honom enligt 10, 11 eller 12 §, får datainspektionen förelägga vite. Detsamma gäller, om den som bedriver sådan verksamhet underlåter att lämna tillgång till handling eller att lämna upplysning i fall som avses i 16 § *första eller andra stycket*.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 Förslag till**Lag om ändring i inkassolagen (1974:182)**

Härigenom föreskrivs i fråga om inkassolagen (1974:182)

dels att 16 § skall upphöra att gälla,

dels att 1–3, 5, 7, 10, 11–13 och 17 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att rubriken närmast före 4 § skall lyda "Regler för inkassoverksamhet".

dels att närmast före 9 § skall införas en ny rubrik, "Verkan av viss betalning".

dels att närmast före 10, 11 och 12 §§ skall införas nya rubriker av nedan angivna lydelse.

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 10 a § och 17 a §, av nedan angivna lydelse samt närmast före dem nya rubriker av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Inledande bestämmelser**Tillämpningsområde**

1 §

Denna lag gäller yrkesmässigt bedriven inkassoverksamhet. Verksamhet hos exekutiv myndighet omfattas dock ej av lagen.

Denna lag gäller indrivning av egen eller annans fordran genom krav eller annan inkassoåtgärd (inkassoverksamhet). Med inkassoåtgärd förstås åtgärd som innebär annan påtryckning på gäldenären än angivande av tid för betalning eller uppgift om att fordringen, om den inte betalas, kommer att överlämnas till någon annan för inkasso.

Beträffande enskilda personers eller dödsbors indrivning av egna fordringar tillämpas lagen endast om fordringen har uppkommit i näringsverksamhet eller har övertagits för indrivning.

Med inkassoverksamhet avses i denna lag verksamhet med syfte att driva in betalning för fordran.

Lagen gäller ej exekutiva myndigheters verksamhet.

*Nuvarande lydelse***Tillstånd m. m.**

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som *bedrivs* av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antagas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt. Tillstånd meddelas för en tid av högst tio år i sänder *och* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas.

*Föreslagen lydelse***Tillstånd för viss inkassoverksamhet**

2 §

Inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som *har* övertagits för indrivning, får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Om inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet och båda verksamheterna bedrivs utan förvärvssyfte eller om inkassoverksamheten bedrivs av ett företag för ett annat företag inom samma koncern, behövs tillstånd endast i fall då inkassoverksamheten avser fordringar som tillkommer eller har övertagits från någon som inte utan tillstånd enligt denna lag hade kunnat driva in fordringarna.

Tillstånd behövs ej för inkassoverksamhet som är av *tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar eller som bedrivs* av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, *företag* under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

3 §

Tillstånd får meddelas endast om verksamheten kan *antas* bli bedriven på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Tillstånd *får* meddelas för en tid av högst tio år i sänder. *Tillståndet* får förenas med föreskrift om hur verksamheten skall bedrivas *och om skyldighet att anmäla ändring av förhållanden som har haft betydelse för tillståndet.*

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Krav mot gäldenär skall framställas *skriftligen*. Vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader skall anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för ränteberäkningen.

Krav mot *en* gäldenär skall framställas *skriftligt*. *Kravet skall innehålla tydlig uppgift om borgenärens namn och om det förhållande som fordringen grundar sig på. Är det fråga om en fordran som har överlåtit eller pantsatts och kan gäldenären ej med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren, skall kravet innehålla en tydlig upplysning om detta förhållande. I krav bör lämnas anvisning om lämpligt betalningssätt.*

I krav skall vad som fordras i kapital, ränta och ersättning för kostnader anges var för sig. I fråga om ränta skall särskilt anges beloppet av upplupen ränta, räntesatsen samt den tid och det kapitalbelopp som ligger till grund för ränteberäkningen.

I samband med krav skall anges viss skälig tid inom vilken gäldenären har att betala frivilligt eller anmäla om han har någon invändning mot kravet.

7 §

Bestämmelserna i 5 och 6 §§ gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frångå vad som föreskrives där.

Bestämmelsen i 6 § gäller ej, om gäldenären uppenbarligen söker undandra sig att betala eller om det annars föreligger särskilda skäl att frångå vad som föreskrivs där.

Hantering av inkasserade medel

10 §

Medel som inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda och utan dröjsmål insättas på räkning i

Medel som *har* inkasserats för annans räkning skall hållas avskilda. *Har medlen uppburits i inkassoverk-*

Nuvarande lydelse

bank eller motsvarande. *Har ej annat avtalats, skall medlen utan dröjsmål redovisas till huvudman-
nen.*

Föreslagen lydelse

samhet som inte är av tillfällig natur och inte avser endast enstaka fordringar, skall de utan dröjsmål insättas på räkning i bank eller motsvarande.

Om den som får en borgenärs uppdrag att driva in en fordran har ett annat, fortlöpande uppdrag av borgenären att i väsentlig omfattning uppbära medel för dennes räkning utan skyldighet att hålla dessa medel avskilda, kan parterna skriftligen överenskomma om undantag från första stycket.

Medel som har inkasserats för annans räkning skall utan dröjsmål redovisas till denne, om ej annat har avtalats.

Register i inkassoverksamhet

10 a §

Register som avser gäldenärer och som används i tillståndspliktig inkassoverksamhet får överlåtas eller upplåtas till annan endast efter medgivande av datainspektionen.

Den som upphör med tillståndspliktig inkassoverksamhet eller som avser att flytta en sådan verksamhet till ett annat land eller att kassera ett register som används i sådan verksamhet skall anmäla detta till datainspektionen. Inspektionen föreskriver i sådana fall hur det skall förfaras med register som berörs av åtgärden.

Tystnadsplikt i inkassoverksamhet

11 §

Den som är eller har varit verksam i inkassoverksamhet för vilken krävs

Den som är eller har varit verksam i en inkassoverksamhet som avser

Nuvarande lydelse

tillstånd enligt denna lag får ej obehörigen yppa vad han till följd därav fått veta om enskilds personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemlighet.

Föreslagen lydelse

indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han till följd därav har fått veta om enskildas personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemligheter.

Första stycket tillämpas ej i fråga om den som enligt annan författning är underkastad en motsvarande tystnadsplikt. I det allmännas verksamhet tillämpas bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Kostnader för inkassoåtgärder

12 §

Om gäldenärs skyldighet att ersätta kostnad för inkassoåtgärd i vissa fall finns särskilda bestämmelser.

Om gäldenärers skyldighet att ersätta kostnader för inkassoåtgärder finns särskilda bestämmelser.

13 §

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, kreditinrättning under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillsynen skall utövas så, att den icke vållar större kostnad eller olägenhet än som är nödvändig.

Datainspektionen utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag. Inspektionens tillsyn omfattar dock ej verksamhet som bedrivs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB, företag under bankinspektionens tillsyn eller advokat.

Tillsynen skall utövas så, att den inte vållar större kostnader eller olägenheter än som är nödvändig.

17 §¹

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan tillstånd enligt denna lag, när sådant erfordras, eller

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bedriver inkassoverksamhet utan föreskrivet tillstånd.
2. bryter mot föreskrift enligt 3 §

¹ Senaste lydelse 1975:744.

Nuvarande lydelse

2. lämnar osann uppgift i fall som avses i 14 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

andra stycket att anmäla ändring av visst förhållande.

3. bryter mot 10 a § första stycket eller andra stycket första meningen eller mot föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen, eller

4. lämnar osann uppgift i sådana fall som avses i 14 § andra stycket.

Förverkande av register

17 a §

Har inkassoverksamhet bedrivits utan föreskrivet tillstånd, skall register som avser gäldenärer och som har använts i verksamheten förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller, om ett register har överlåtit eller upplåtits i strid med 10 a § första stycket eller om föreskrift som har meddelats enligt 10 a § andra stycket andra meningen ej har följts.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 11 § och upphävandet av 16 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 juli 1981.

Utan hinder av första stycket får datainspektionen i ett tillståndsärende som avgörs före den 1 juli 1981 meddela föreskrift enligt 3 § andra stycket om skyldighet att anmäla ändring av visst förhållande, såvitt angår tid från och med nämnda dag.

Har någon erhållit tillstånd till inkassoverksamhet enligt äldre bestämmelser men fordras ej sådant tillstånd enligt den nya lagen, skall dock föreskrift som har förenats med tillståndet fortsätta att gälla till dess datainspektionen beslutar om annat.

3 Förslag till

Lag om ersättning för inkassokostnader m. m.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller en gäldenärs skyldighet att ersätta en borgenärs kostnader för åtgärder som syftar till att förmå gäldenären att erlagga betalning för en förfallen skuld.

2 § Gäldenären är skyldig att utge ersättning för skriftlig betalningspåminnelse rörande skulden, om avtal därom har träffats senast i samband med skuldens uppkomst.

3 § Gäldenären är vidare skyldig att utge ersättning för

1. krav rörande skulden, om kravbrev som har utformats på ett sådant sätt som anges i 5 § inkassolagen (1974:182) har lämnats över eller sänts till gäldenären.

2. upprättande av fullständig plan för amortering av återstående del av skulden, om planen har tillkommit i samråd med gäldenären samt har satts upp skriftligt och lämnats över eller sänts till gäldenären.

4 § Ersättningskyldighet enligt 2 och 3 §§ gäller endast kostnader som har varit skäligen påkallade för att ta till vara borgenärens rätt.

Ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver.

5 § Har någon annan åtgärd än som avses i 2 och 3 §§ vidtagits i syfte att förmå gäldenären att erlagga betalning för en förfallen skuld, är denne inte skyldig att ersätta kostnaderna för åtgärden. Vad nu sagts inskränker dock inte en gäldenärs skyldighet att ersätta kostnader för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran.

6 § Avtalsvillkor som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning utöver vad som följer av denna lag är ogiltigt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

Bestämmelsen i 6 § tillämpas även på avtalsvillkor som har tillkommit före den nya lagens ikraftträdande.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen)¹

dels att i 22 § ordet "Konungen" skall bytas ut mot "regeringen",
dels att 1, 3, 12 och 18 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

För fordran som grundar sig å skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är *till betalning förfallen* må gäldenären lagsökas enligt vad *nedan* sägs.

Om *för fordran som avses i första stycket skriftligen upplåtits* panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur egendomen. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller företagsinteckning, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

Förelagen lydelse

1 §²

För fordran som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis och är *förfallen till betalning* får gäldenären lagsökas enligt vad *som* sägs i *det följande*.

Om *panträtt i fast egendom, skepp eller skeppsbygge har skriftligen upplåtits för en fordran som avses i första stycket*, kan borgenären genom lagsökning söka betalning ur egendomen. Har borgenären för fordringen inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg eller företagsinteckning, kan han genom lagsökning söka betalning ur den egendom vari inteckningen gäller.

För en fordran på ersättning som avses i 2 eller 3 § lagen (1980:000) om ersättning för inkassokostnader m. m. får lagsökning äga rum även om fordringen inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. En förutsättning är dock att lagsökningen äger rum i samband med lagsökning enligt första eller andra stycket för den fordran som har föranlett den åtgärd som ersättningsanspråket avser.

Lagsökning för fordran på ersättning som avses i tredje stycket får äga rum endast i den mån den fordrade

¹ Senaste lydelse av 22 § 1973:241.

² Senaste lydelse 1973:1074.

Nuvarande lydelse

Vad i denna lag sägs om gäldenären tillämpas vid lagsökning enligt andra stycket på ägaren av den egendom ur vilken betalning sökes.

Finns åberopade handlingar icke innefatta bevis om fordran eller rätt till betalning ur angiven egendom eller prövar rätten eljest hinder möta att upptaga ansökan enligt 1 § första eller andra stycket, skall den avvisas. Bevis därom skall tecknas å ena exemplaret av ansökningen.

Föreslagen lydelse

ersättningen kan utgå enligt lagen om ersättning för inkassokostnader m. m.

Vad som sägs i denna lag om gäldenären skall vid lagsökning som avser fastställelse till betalning ur viss egendom tillämpas på ägaren av egendomen.

3 §³

Finner rätten att de handlingar som har åberopats ej utgör bevis om fordran eller rätt till betalning ur den egendom som har angivits eller finner rätten annars att hinder föreligger mot att ta upp en ansökan enligt 1 § första, andra eller tredje stycket, skall den avvisas. Bevis om avvisning skall tecknas på det ena exemplaret av ansökningen.

12 §

Gör gäldenären mot kravet annan invändning än i 10 och 11 §§ sägs och vill styrka den, skall han genast förete sina bevis; ej må andra än skriftliga bevis gälla. Finnes gäldenären hava skäl för invändningen, hänskjute rätten målet såsom tvistigt till rättegång.

Grundas kravet å fordringsbevis vari gäldenären betingat sig vederlag för den utfästa betalningen och gör gäldenären invändning som har avseende å vederlaget, skall målet såsom tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären förebragt sannolika skäl för invändningen eller

Gör gäldenären någon annan invändning mot kravet än som anges i 10 och 11 §§ och vill han styrka sin invändning, skall han genast förete sina bevis. Härvid gäller endast skriftliga bevis. Finner rätten att gäldenären har skäl för invändningen, skall målet hänskjutas som tvistigt till rättegång.

Grundas kravet på ett fordringsbevis enligt vilket gäldenären skall ha en motprestation för sin betalning och gör gäldenären en invändning som gäller motprestationen, skall målet som tvistigt hänskjutas till rättegång, om gäldenären har visat sannolika skäl för invändningen eller

³ Senaste lydelse 1971:496.

Nuvarande lydelse
borgenärens rätt till betalning *eljest*
finnes stridig.

Föreslagen lydelse
borgenärens rätt till betalning *annars*
är oklar. Detsamma gäller när
gäldenären gör invändning mot ett
krav som avser ersättning enligt 2
eller 3 § lagen (1980:000) om ersätt-
ning för inkassokostnader m. m.

18 §⁴

För *utfående* av penningfordran
som *ej* grundar sig å skriftligt fordringsbevis och *icke* avser skadestånd äge borgenären utverka betalningsföreläggande enligt vad *nedan* sägs.

Betalningsföreläggande *må givas*
för fordran *som avser inkassoåtgärd.*

För att *få ut* en penningfordran
som *inte* grundar sig på skriftligt fordringsbevis och *inte* avser skadestånd *kan* borgenären utverka betalningsföreläggande enligt vad *som* sägs i *det följande.*

Betalningsföreläggande *får ges* för
fordran *på ersättning som avses i 2*
eller 3 § lagen (1980:000) om ersätt-
ning för inkassokostnader m. m. i
den mån den fordrade ersättningen
kan utgå enligt den lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

⁴ Senaste lydelse 1971:318.

5 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 8 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Inkassoåtgärd som vidtagits före rättegången ersättes som rättegångskostnad. Ersättning för sådan kostnad utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Ersättning för rättegångskostnad skall även innefatta ränta efter sex procent från dagen då målet avgöres till dess betalning sker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1974:573.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §¹

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans,

2. ansökningsavgift,

3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,

4. vittnesbevisning,

5. översättning av handling,

6. inkassoåtgärd som vidtagits före rättegången.

Ersättning utgår endast i den mån kostnaden varit skäligen påkallad för tillvaratagande av partens rätt.

Ersättning som anges i första stycket 3 och 6 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Med kostnad som sägs i första stycket 1 jämställes kostnad för annan rådgivning som lämnas av advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå, i den mån den ej överstiger i rättshjälpslagen bestämd rådgivningsavgift.

Har mål till en början handlagts i annan ordning än enligt denna lag, utgår ersättning för kostnad som uppkommit i samband därmed enligt vad som gäller därom.

Ersättning för rättegångskostnad får ej avse annat än kostnad för

1. rådgivning enligt rättshjälpslagen (1972:429) vid ett tillfälle för varje instans,

2. ansökningsavgift,

3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse ej föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,

4. vittnesbevisning,

5. översättning av handling.

Ersättning som anges i första stycket 3 utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om kostnad för inkassoåtgärd som har vidtagits före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse 1977:1144.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1980-05-23

Lagrådets yttrande

Närvarande: f.d. justitierådet Petré, regeringsrådet Hilding, justitierådet Vängby.

Enligt lagrådet den 7 maj 1980 tillhandakommet utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 24 april 1980 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Winberg beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173),
2. lag om ändring i inkassolagen (1974:182),
3. lag om ersättning för inkassokostnader m. m.,
4. lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen),
5. lag om ändring i rättegångsbalken,
6. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Ove Sköllerholm.

Förslagen föranleder följande yttranden.

1 Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen

Lagrådet:

1 §

Enligt gällande lydelse omfattar lagen yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet. Denna bestämmelse föreslås ändrad så, att enligt *första stycket* av paragrafen i dess nya lydelse lagen skall gälla kreditupplysningsverksamhet som bedrivs i förvärvssyfte eller som i annat fall är av större omfattning. Anledning till ändringen är anmärkningar som framförts av datainspektionen av innebörd, att begreppet "yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet" språkligt sett inte skulle omfatta mer än de egentliga kreditupplysningsföretagens verksamhet, vilket innebär en ej avsedd begränsning. Den i remissen föreslagna lydelsen, där särskilt användningen av uttrycket "i förvärvssyfte" kan ge anledning till tvekan, synes dock inte mycket klarare till innebörden. Däremot får den i departementspromemorian föreslagna lydelsen, som enligt datainspektionens yttrande synes tillsammans med de särskilda undantagen uttömmande redovisa det avsedda tillämpningsområdet, anses vara klargörande. Lagrådet förordar därför att första stycket av förevarande paragraf ges följande

lydelse: "Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet som innebär att någon utom i enstaka undantagsfall lämnar kreditupplysningar mot ersättning eller som ett led i näringsverksamhet. Lagen gäller också annan kreditupplysningsverksamhet, om den är av större omfattning."

Den föreslagna lydelsen av *andra stycket* i paragrafen är svårläst och stycket synes kunna förenklas avsevärt utan att innebörden förändras. Som en konsekvens bör även *tredje stycket* undergå en mindre ändring. Lagrådet förordar att andra och tredje styckena ges följande lydelse:

"Lagen omfattar dock inte förmedling av kreditupplysningar mellan Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB eller sådana kreditinrättningar eller för kreditupplysningsverksamhet inrättade företag under bankinspektionens tillsyn som ej är finansbolag enligt 5 § lagen (1980:2) om finansbolag.

Lagen gäller inte heller förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern."

6 §

Utöver de av departementschefen berörda ändringarna i förevarande paragraf med övergångsbestämmelser som föranledes av en ny socialtjänstlag påkallas ändring i paragrafen av det förslag till ny utlänningslag, som genom proposition 1979/80:96 förelagts riksdagen. Anmärkas må att de olika ändringarna i paragrafen kan komma att skola gälla från olika tidpunkter, beroende på när de lagar med vilka ändringarna sammanhänger skall träda i kraft. Lagrådet anser det ej påkallat att i sitt yttrande utarbeta förslag till erforderliga ändringar av förevarande paragraf med övergångsbestämmelser utan förutsätter att sådana framdeles framlägges av regeringen.

19 §

Det kan ej sällan vara tveksamt huruvida föreliggande omständigheter är sådana att förutsättning enligt 9 § föreligger för att en person skall ha rätt erhålla en personupplysning angående viss annan person från ett kreditupplysningsföretag. Med den utformning *andra stycket* i förevarande paragraf givits har det i princip vid straffansvar ålagts beställaren att avgöra huruvida 9 § berättigar honom att erhålla den önskade personupplysningen. Detta synes vara att ställa alltför höga krav på en beställare, i vart fall om han blott vid något enstaka tillfälle har behov av personupplysning. Det straffrättsliga ansvaret för att en upplysning utlämnats utan att förutsättning därför enligt 9 § förelagat torde böra vila på kreditupplysningsföretaget med den erfarenhet och den kunskap på ifrågavarande rättsområde detta bör besitta. Är däremot situationen den att beställaren genom oriktiga uppgifter uppsåtligen vilseleder kreditupplysningsföretaget och därigenom förmår detta att utlämna upplysning finns fullgod anledning att beställaren blir underkastad straffpåföljd. Det förordas därför att som förutsättning för

straffbarhet för beställaren upptages att dennes handlande inneburit vilseledande.

En grupp av beställare har genom abonnemangsavtal med ett kreditupplysningsföretag tillgång till dettas register och kan, utan att någon hos kreditupplysningsföretaget i det särskilda fallet medverkar, skaffa sig personuppgifter. Någon prövning av frågan om förutsättningar enligt 9 § för utlämnande av personuppgifter föreligger kan i dessa fall ej ske från kreditupplysningsföretagets sida. Sådan beställare bör därför – såsom också följer av det remitterade förslaget – vara underkastad straffrättsligt ansvar om han, utan att rätt därtill föreligger enligt 9 §, utnyttjar materialet för personuppgifter. Lämpligt synes vara att låta detta komma till uttryck genom ett särskilt stadgande i en andra mening i andra stycket av förevarande paragraf.

Sambandet med 9 § kan lämpligen komma till uttryck genom en hänvisning till detta stadgande i stället för att – såsom skett i det remitterade förslaget – reglerna i 9 § återupprepas här.

Under hänvisning till det anförda förordas, att andra stycket erhåller följande lydelse: "Till böter döms den som genom oriktiga uppgifter uppsåtligen föranleder att den som bedriver kreditupplysningsverksamhet, i annat fall än som avses i 9 § andra meningen, lämnar ut en personuppgift utan att grund därtill föreligger enligt 9 §. Till samma straff döms även den som utan att själv driva kreditupplysningsverksamhet på grund av avtal med den som bedriver sådan verksamhet har tillgång till dennes register och uppsåtligen utnyttjar det för personuppgifter utan att ha grund därtill enligt 9 §. I ringa fall döms dock inte till ansvar."

Förslaget till lag om ändring i inkassolagen

Lagrådet:

2 §

Enligt andra stycket av förevarande paragraf behövs med visst undantag inte tillstånd för inkassoverksamhet, som annars skulle vara tillståndspliktig, om den utgör ett underordnat led i en annan verksamhet och båda verksamheterna bedrivs utan förvärvssyfte. Regeln har kommit till särskilt med tanke på sådan inkassoverksamhet som fackliga och andra ideella organisationer bedriver som service åt medlemmar eller som kommuner bedriver för kommunala bolags och stiftelsers räkning. Innebörden av uttrycket "utan förvärvssyfte" måste emellertid här liksom i den föreslagna lydelsen av 1 § kreditupplysningslagen anses oklar. Vad som åsyftas synes kunna uttryckas också med användande av det hävdvunna begreppet "näringsverksamhet", varmed avses yrkesmässigt bedriven verksamhet av ekonomisk art. Andra stycket av förevarande paragraf skulle då inledas med "Om inkassoverksamheten utgör ett underordnat led i en annan verksamhet

och inte någon av verksamheterna utgör näringsverksamhet eller...". Undantaget får anses tillämpligt även om t. ex. kommunen tar en avgift för sina tjänster som täcker självkostnaden. Den närmare gränsdragningen torde få överlämnas åt rättstillämpningen. Ytterst blir det domstol som har att pröva frågan i mål om ansvar för att inkassoverksamhet bedrivits utan tillstånd.

5 §

Innebörden av en överlåtelse eller en pantsättning av en fordran är normalt att betalning för fordringen därefter skall erläggas till förvärvaren resp. panthavaren och icke till överlåtaren resp. pantsättaren. I vissa fall kan dock avsikten vara att betalning skall kunna erläggas antingen till förvärvaren eller överlåtaren. Detta torde ej sällan vara fallet när det uppdrag en fordringsägare lämnat ett inkassoföretag givits formen att detta övertagit fordringen för indrivning. Vid utformningen av lagtexten bör dock utgångspunkten vara det normala, nämligen att överlåtelse resp. pantsättning innebär att betalning skall erläggas till förvärvaren resp. panthavaren. Detta kan icke sägas ha iakttagits vid utformningen av tredje meningens i första stycket av förevarande paragraf. Det förordas därför att meningens givits följande lydelse: "Är det fråga om en fordran som har överlåtits eller pantsatts, skall kravet innehålla en tydlig upplysning om att gäldenären ej kan med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren, om icke betalning med angiven verkan trots överlåtelsen eller pantsättningen skall kunna göras till överlåtaren eller pantsättaren."

10 a §

Hos inkassoföretag torde som regel föras även andra register än register som avser gäldenärer, t. ex. register över erhållna inkassouppdrag. De i andra stycket upptagna reglerna om att anmälan skall göras, när inkassoföretaget avser att kassera ett register, och att datainspektionen skall föreskriva hur det skall förfaras med register, när verksamheten avses skola flyttas till annat land eller när register avses kasseras, är enligt sin ordalydelse ej begränsade till gäldenärsregister. Avsikten torde emellertid vara att de angivna reglerna blott skall gälla sådana register. I tydlighetens intresse bör detta komma till klart uttryck i lagtexten. Det förordas därför att anmälningsplikten vid tilltänkt registerkassering skall avse "register som avser gäldenärer och används i" inkassoverksamhet och att datainspektionens föreskrifter skall gälla "hur det skall förfaras med register som nu nämnts och som berörs av" den aktuella åtgärden.

11 §

Tystnadsplikt enligt förevarande paragraf har hittills gällt för den som är eller har varit verksam i tillståndspliktig inkassoverksamhet. Enligt förslaget

skall i fortsättningen tystnadsplikten gälla oavsett om inkassoverksamheten är tillståndspliktig eller inte. Med de undantag som följer av andra stycket – och som i förevarande sammanhang saknar intresse – får enligt förslaget den som är eller har varit verksam i en inkassoverksamhet som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller fordringar som har övertagits för indrivning inte obehörigen röja eller utnyttja vad han till följd därav har fått veta om enskildas personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemligheter. Tystnadsplikten är straffsanktionerad genom 20 kap. 3 § brottsbalken.

Enligt specialmotiveringen är det ej avsett att tystnadsplikten skall gälla för någon som helt tillfälligt och utan inslag av yrkesmässighet inkasserar en fordran för annans räkning eller dylikt, även om detta sker under sådana förhållanden att lagen i och för sig är tillämplig. Denna ståndpunkt synes också välbetänkt. Straffsanktionerad tystnadsplikt brukar under liknande förhållanden inte gälla för enskilda personer. Att här avvika från de principer som i allmänhet gäller för enskildas tystnadsplikt synes inte påkallat.

Den angivna begränsningen kan dock inte anses framgå av lagtexten. Härför krävs en formulering som närmare anknyter till det undantag från tillståndsplikten som i 2 § tredje stycket i föreslagen lydelse görs för inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar. Därmed skulle visserligen också en del fall av tillfällig inkassoverksamhet som sker inom ramen för annan yrkesverksamhet undantas från tystnadsplikten. Detta torde dock kunna godtas, eftersom det ej innebär mer än att gällande rättstillstånd bevaras i den delen.

På grund av det anförda förordas att första stycket av förevarande paragraf ges följande lydelse:

”Den som är eller har varit verksam i en inkassoverksamhet, som avser indrivning av fordringar för annans räkning eller för indrivning övertagna fordringar och som inte är av tillfällig natur och inte avser endast enstaka fordringar, får ej obehörigen röja eller utnyttja vad han till följd därav fått veta om enskildas personliga förhållanden eller om yrkes- eller affärshemligheter.”

Övergångsbestämmelserna

Enligt tredje stycket i de föreslagna övergångsbestämmelserna skall, om någon erhållit tillstånd till inkassoverksamhet enligt äldre bestämmelser men sådant tillstånd ej fordras enligt den nya lagen, föreskrift som har förenats med tillståndet ändock fortsätta att gälla till dess datainspektionen beslutar annat.

Datainspektionen kan, på sätt framgår av 3 § inkassolagen, förena tillstånd till inkassoverksamhet med föreskrifter om hur verksamheten skall bedrivas. Om föreskrifterna inte följs, kan tillståndet dras in (15 § andra stycket).

Vidare har datainspektionen enligt 15 § första stycket rätt att meddela de föreskrifter om bedrivande av inkassoverksamhet, som föranleds av inspektionens tillsynsverksamhet. Sådana föreskrifter kan förenas med vite (samma lagrum).

F. n. råder, såvitt nu är av intresse, parallellitet i fråga om den inkassoverksamhet, för vilken tillstånd krävs, och den inkassoverksamhet som är underkastad datainspektionens tillsyn. Det kan ur denna synpunkt framstå som likgiltigt, om äldre föreskrifter – meddelade vid tillståndsgivningen – får kvarstå tills vidare i stället för att ersättas med föreskrifter, som meddelas i anledning av inspektionens tillsynsverksamhet.

Samtidigt som lagens tillämpningsområde utvidgas innebär emellertid det föreliggande förslaget att två kategorier av inkassoverksamhet undantas från tillståndskravet, nämligen dels sådan inkassoverksamhet, som ingår som ett underordnat led i annan verksamhet, ex. vis en fackförenings inkassering av utestående lön för medlemmarnas räkning (2 § andra stycket), dels den inkassoverksamhet som bedrivs av finansbolagen (2 § tredje stycket). Den förstnämnda kategorin av inkassoverksamhet skall även i fortsättningen stå under datainspektionens tillsyn. Finansbolagens verksamhet skall däremot enligt förslaget vara undantagen från sådan tillsyn. Det framstår redan med hänsyn härtill som synnerligen tveksamt, om föreskrifter som meddelats vid tidigare tillståndsgivning bör äga fortsatt giltighet, sedan tillståndskravet slopats. Även i vad avser de fall av inkassoverksamhet, som avses i 2 § andra stycket i förslaget, innebär den nya lagstiftningen att föreskrifter i fortsättningen kan meddelas endast om inspektionens tillsyn ger anledning därtill.

På grund av det anförda och med hänsyn till det ur principiell synpunkt otillfredsställande i att föreskrifter, som meddelats i samband med tillstånd till en verksamhet som i fortsättningen skall få bedrivas utan tillstånd, alltjämt kommer att äga giltighet, förordar lagrådet att bestämmelsen härom får utgå. Skulle behov föreligga av föreskrifter för sådan verksamhet, som avses i det föreslagna 2 § andra stycket inkassolagen, kan föreskrifterna meddelas med stöd av 15 § första stycket inkassolagen.

3 Förslaget till lag om ersättning för inkassokostnader m. m.

Lagrådet:

4 §

I andra stycket av förevarande paragraf stadgas att ersättning utgår med skäligen belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver. Regeln innebär att det skall ankomma på regeringen att ange vad som utgör en skälig kostnadsersättning. Frågan i vad mån enligt RF en sådan uppgift kan ankomma på regeringen har tidigare aktualiserats på snarlika ämnesområden som det i förevarande lagstiftningsärende. Här må hänvisas till prop. 1976/77:123 med förslag till konsumentkreditlag och prop. 1977/78:142 med

förslag till lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. Flertalet av ledamöterna i de lagråd, som avgivit yttranden i berörda lagstiftningsärenden, måste anses ha mer eller mindre klart angivit, att RF icke medger att uppgift av förut angiven art ankommer på regeringen. I båda lagstiftningsärendena har emellertid riksdagen antagit lagar som innebär att sådan behörighet ansetts kunna tillkomma regeringen. Med hänsyn till det anförda synes det inte meningsfullt att i detta ärende taga upp ifrågasvarande spörsmål till en allsidig belysning. Det må endast erinras om att frågan, huruvida föreskrifter, som regeringen utfärdar i enlighet med en regel sådan som den i andra stycket upptagna, äger rättslig giltighet, står öppen, intill dess spörsmålet prövats av domstol i mål om bestämmande av sådan kostnadsersättning som det här gäller.

Vängby är av skiljaktig mening och anför:

I andra stycket av förevarande paragraf stadgas att ersättning utgår med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare förskriver. Regeln innebär att det skall ankomma på regeringen att ange vad som är skälig kostnadsersättning. Det är här fråga om en reglering av enskildas inbördes ekonomiska förhållanden. Föreskrifter i ett sådant ämne skall enligt 8 kap. 2 § RF meddelas genom lag. Regeringen kan enligt min mening med stöd av 8 kap. 13 § RF genom förordning besluta föreskrifter om verkställighet även av lag som avses i 8 kap. 2 § RF. Frågan är emellertid om de tilltänkta verkställighetsföreskrifterna kan anses endast "fylla ut" den föreslagna lagen (jfr prop. 1973:90 s. 211). När lagtexten inte innehåller en närmare bestämning än att ersättningen skall utgå med skäligt belopp är denna fråga naturligtvis tveksam.

Samma fråga har tidigare aktualiserats på snarlika ämnesområden som det i förevarande lagstiftningsärende – att det då varit fråga om kostnadsersättningar som ansetts stå rättegångskostnader nära medan ersättning enligt den föreslagna lagen anses vara av civilrättslig natur kan inte inverka på bedömningen av den nu aktuella frågan. Här må hänvisas till prop. 1976/77:123 med förslag till konsumentkreditlag och prop. 1977/78:142 med förslag till lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl. I båda lagstiftningsärendena har riksdagen antagit lagar som innebär att regeringen utfärdar närmare föreskrifter om kostnadsersättningarnas storlek, trots att flertalet av ledamöterna i de lagråd, som avgivit yttranden i berörda lagstiftningsärenden, måste anses ha mer eller mindre klart angivit att en sådan reglering inte är förenlig med RF.

Den valda lagstiftningstekniken framstår från praktiska synpunkter som högst naturlig och kan svårligen föranleda sakliga erinringar. Riksdagen kan ta ställning till förslaget på grundval av erfarenheter av motsvarande bestämmelser som tillämpats tidigare. Det är här fråga om ersättningskrav som förekommer i stort antal men som i det enskilda fallet har mycket begränsad omfattning. Den enhetlighet i rättspraxis som är i hög grad önskvärd i fråga om sådana ersättningskrav kan med hänsyn till den snabba

kostnadsutvecklingen inte åvägbringas genom prejudikatbildning i domstolarna, och det kan knappast anses rimligt att riksdagen skall nära nog årligen behöva ta ställning till kostnadsersättningarnas storlek. Även om den föreslagna regleringen inte så lätt låter sig förenas med den snäva utformning som regeringsformens normgivningsregler nu en gång fått, kan den efter de tidigare riksdagsbesluten knappast underkännas – en konstitutionell praxis som måste godtas av domstolarna är enligt min mening här på väg att utbilda sig.

På grund av det anförda lämnar jag förslaget utan erinran.

Lagrådet:

5 §

Enligt första meningen av förevarande paragraf, jämförd med 4 § andra stycket, är gäldenären inte skyldig att ersätta kostnader för annan åtgärd som vidtagits i syfte att förmå honom att erlægga betalning för en förfallen skuld än sådan åtgärd som avses i 2 eller 3 §, dvs. ersättning för skriftlig betalningspåminnelse, krav eller upprättande av amorteringsplan, allt med skäligt belopp enligt vad regeringen närmare föreskriver. Enligt andra meningen i paragrafen inskränker första meningen dock inte gäldenärens skyldighet att ersätta kostnaden för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran. Lagen innehåller inte någon bestämmelse om skyldighet att ersätta sådan kostnad och avsikten med andra meningen synes närmast vara att ange att denna fråga över huvud taget inte regleras av lagen. Vad som i övrigt kan gälla om sådan skyldighet torde ej vara helt klart, om ej huvudfordringen blir föremål för rättegång och 18 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken sålunda blir tillämpligt. Däri föreskrivs att ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara bl. a. kostnaden för rättegångens förberedande samt att såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Om inte den föreslagna bestämmelsen utformas som ett direkt undantag från lagens tillämplighetsområde – i vilket fall den bör föras in i 1 § – torde den likväl böra ges en lydelse av vilken framgår att någon fullständig reglering inte finns av den skyldighet som här omtalas. Andra meningen av förevarande paragraf torde därvid förslagsvis kunna ges följande lydelse: "Vad nu sagts inskränker dock inte den skyldighet som på annan grund än denna lag kan åvila gäldenären att ersätta kostnad för mer omfattande förhandling för biläggande av tvistefråga rörande en fordran."

Lagrådet:

Lagrådets yttrande

6 §

Enligt förevarande paragraf är avtalsvillkor som utvidgar gäldenärens skyldighet att utge ersättning utöver vad som följer av lagen ogiltigt. I den allmänna motiveringen uttalas bl. a. att sedan frågan om betalning av inkassokostnader har aktualiserats så kan gäldenären med bindande verkan ta på sig skyldigheter, som går längre än enligt den föreslagna lagen, men att enbart den omständigheten att gäldenären erlägger betalning i enlighet med ett anspråk på kostnadsersättning, som går utöver vad som medges enligt lagen, inte bör leda till att en sådan överenskommelse anses träffad. I allmänhet torde dock betalning som erläggs utan protest få anses som ett godkännande av att betalningsskyldighet föreligger. En annan sak är att, om exempelvis borgenären utnyttjat gäldenärens okunnighet om gällande regler, den överenskommelse som kan anses ha kommit till stånd kan vara ogiltig eller eljest jämkas eller lämnas utan avseende. Härvid kan främst tillämpning av 36 § avtalslagen komma i fråga. Därjämte torde i många fall datainspektionen kunna vidta åtgärder mot borgenären med stöd av inkassolagen.

Övriga lagförslag

Lagrådet:

Förslagen lämnas utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-07-10

Slutprotokoll

Närvarande: statsrådet Wikström, ordförande, och statsråden Mogård, Burénstam Linder, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Petri

Föredragande: statsrådet Winberg

Proposition om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173), m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173),
2. lag om ändring i inkassolagen (1974:182),
3. lag om ersättning för inkassokostnader m. m.,
4. lag om ändring i lagen (1946:808) om lagsökning och betalningsföreläggande (lagsökningslagen),
5. lag om ändring i rättegångsbalken,
6. lag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen

1 §

Lagrådet anser att den lydelse av *första stycket* som föreslogs i departementspromemorian är mer klargörande än styckets lydelse enligt det remitterade förslaget. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen utformas i huvudsaklig överensstämmelse med promemorieförslaget. Jag vill inte motsätta mig detta utan föreslår att första stycket ges den lydelse som lagrådet förordar, med en mindre redaktionell jämkning. I förhållande till den nuvarande lagtexten innebär den föreslagna lydelsen att uttrycket "yrkesmässigt bedriven kreditupplysningsverksamhet" ersätts med de närmare beskrivningar av detta uttrycks innebörd som f. n. återfinns i motiven till lagen.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 24 april 1980.

Enligt lagrådets mening är den föreslagna lydelsen av *andra stycket* svårsläst. Lagrådet anser att stycket bör kunna förenklas avsevärt utan att dess innebörd förändras. Jag kan hålla med om detta. Enligt min mening bör lagrådets förslag till ändrad lydelse av stycket i princip godtas, med vissa språkliga justeringar. Som en följd av detta bör, som lagrådet påpekar, även göras en mindre ändring i *tredje stycket*.

Med hänsyn till det sagda bör 1 § ges följande lydelse:

Denna lag gäller kreditupplysningsverksamhet som innebär att någon, utom i enstaka fall, lämnar kreditupplysningar mot ersättning eller som ett led i näringsverksamhet. Lagen gäller också annan kreditupplysningsverksamhet, om den är av större omfattning.

Lagen omfattar inte förmedling av kreditupplysningar inom en krets som utgörs av Sveriges riksbank, Sveriges investeringsbank AB och sådana kreditinrättningar eller för kreditupplysningsverksamhet inrättade företag som står under bankinspektionens tillsyn och inte är finansbolag enligt 5 § lagen (1980:2) om finansbolag.

Lagen gäller inte heller förmedling av kreditupplysningar mellan företag inom samma koncern.

Jag vill i detta sammanhang anmäla att riksdagen numera har antagit det förslag om ändring i 1 § kreditupplysningslagen som lades fram i prop. 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag, m. m. (NU 1979/80:66, rskr 415). Ändringen innebär att finansbolagen fr. o. m. den 1 juli 1980, då lagen om finansbolag trädde i kraft och finansbolagen ställdes under bankinspektionens tillsyn, undantas från den krets av bl. a. kreditinrättningar under inspektionens tillsyn inom vilken kreditupplysningar får förmedlas utan att kreditupplysningslagen äger tillämpning. Ändringen är att betrakta som ett provisorium i avvaktan på att riksdagen tar ställning till de förslag som nu läggs fram (jfr NU 1979/80:66 s. 10).

6 §

På grundval av prop. 1979/80:96 med förslag till ny utlänningslag, m. m., har riksdagen numera antagit en ny utlänningslag, som trädde i kraft den 1 juli 1980 och då ersatte den nuvarande utlänningslagen. Som lagrådet påpekar föranleder detta en ändring i *andra stycket* av förevarande paragraf, där hänvisningen till den nuvarande utlänningslagen bör ersättas med en hänvisning till den nya utlänningslagen. Givetvis skall det dock även i fortsättningen vara förbjudet att, utan medgivande av datainspektionen, i kreditupplysningsverksamhet samla in, lagra eller vidarebefordra uppgift om att någon har varit föremål för åtgärd enligt den nuvarande utlänningslagen. En föreskrift om detta bör tas upp i övergångsbestämmelserna till den nu föreslagna lagen om ändring i kreditupplysningslagen.

Som jag nämnde nyss trädde den nya utlänningslagen i kraft den 1 juli 1980, medan den nu föreslagna ändringen i 6 § kreditupplysningslagen avses

träda i kraft den 1 juli 1981. Ett förbud att utan datainspektionens medgivande samla in, lagra eller vidarebefordra uppgift om att någon har varit föremål för åtgärd enligt den nya utlänningslagen följer emellertid redan fr. o. m. den 1 juli 1980 av en övergångsbestämmelse till den lagen. I övergångsbestämmelsen föreskrivs sålunda att, om det i lag eller annan författning förekommer hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i den nya utlänningslagen, den nya bestämmelsen i stället skall tillämpas. Jag vill tillägga att det självfallet inte är avsett att genom denna övergångsbestämmelse upphäva det nu gällande förbudet mot att i kreditupplysningsverksamhet hantera uppgift om att någon har varit föremål för åtgärd enligt den förut gällande utlänningslagen.

På grundval av prop. 1979/80:1 om socialtjänsten har riksdagen nyligen antagit ny lagstiftning som fr. o. m. den 1 januari 1982 ersätter vissa av de i 6 § andra stycket uppräknade lagarna. Detta ger anledning till ändringar i andra stycket som motsvarar den som jag nyss har föreslagit i anledning av den nya utlänningslagen. Efter samråd med chefen för socialdepartementet förordar jag att det förslag till ändringar av 6 § kreditupplysningslagen som föranleds av den nya socialtjänstlagstiftningen föreläggs riksdagen i samband med de förslag till följdändringar i viss annan lagstiftning som kommer att utarbetas inom socialdepartementet.

19 §

Jag ansluter mig till lagrådets uppfattning att de föreslagna bestämmelserna i det nya *andra stycket* av 19 § om ansvar för beställare av personuppgifter bör delas upp så att de avser olika situationer.

I enlighet med vad lagrådet har förordat bör sålunda *andra stycket* till en början innehålla en bestämmelse som tar sikte på det vanliga fallet att det är fråga om en beställare som vänder sig till den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och muntligen eller skriftligen begär att få ut en personuppgift. Jag håller med lagrådet om att det i denna situation bör i princip ankomma på den som bedriver kreditupplysningsverksamheten att under straffansvar enligt 19 § första stycket avgöra huruvida personuppgiften enligt 9 § får lämnas ut. Ett straffansvar för beställaren bör komma i fråga endast om denne genom oriktiga uppgifter rörande sitt behov av personuppgiften uppsåtligen föranleder att den som bedriver kreditupplysningsverksamheten lämnar ut personuppgiften utan att det föreligger grund till detta enligt 9 §. En bestämmelse om detta bör tas upp i en första mening i *andra stycket*. Bestämmelsen bör utformas så att beställaren kan straffas även om han anlitar ett ombud för beställningen och uppsåtligen föranleder att en personuppgift lämnas ut genom att låta ombudet vidarebefordra oriktiga uppgifter om behovet av uppgiften. Också ombudet bör kunna straffas enligt bestämmelsen, om han med vetskap om att uppgifterna är oriktiga lämnar dessa till den som bedriver kreditupplysningsverksamheten och därmed uppsåtligen föranleder att personuppgiften lämnas ut.

Som lagrådet framhåller finns det en grupp av beställare som genom abonnemangsavtal med ett kreditupplysningsföretag har tillgång till företagets register. Denna situation har berörts i avsnittet 4.2.4 i remissprotokollet. Beställaren kan i dessa fall, utan att någon hos kreditupplysningsföretaget i det särskilda fallet lämnar sin medverkan eller gör en prövning enligt 9 §, skaffa sig tillgång till personupplysningar. Enligt lagrådets mening bör en sådan beställare – såsom också följer av det remitterade förslaget – vara underkastad straffansvar om han uppsåtligen utnyttjar sin tillgång till kreditupplysningsföretagets registermaterial för personupplysning utan att det föreligger grund till detta enligt 9 §. Lagrådet anser att straffansvaret för beställaren i denna situation bör komma till uttryck genom en särskild bestämmelse i en andra mening i 19 § andra stycket. Jag är av samma uppfattning. Bestämmelsen bör emellertid utformas på ett något annat sätt än lagrådet har förordat.

Med hänsyn till det anförda föreslår jag att 19 § andra stycket ges följande lydelse:

Till böter döms den som genom oriktiga uppgifter uppsåtligen föranleder att någon som bedriver kreditupplysningsverksamhet, i annat fall än som avses i 9 § andra meningen, lämnar ut en personupplysning utan att ha grund till detta enligt 9 §. Till samma straff döms den som genom att utnyttja uppgifter hos någon som bedriver kreditupplysningsverksamhet uppsåtligen bereder sig tillgång till en personupplysning utan att ha grund till detta enligt 9 §. I ringa fall döms dock inte till ansvar.

Jag vill tillägga att bestämmelsen i andra meningen innebär att straffansvar kan drabba inte bara abonnenten hos ett kreditupplysningsföretag och dennes anställda, vilka på grund av abonnemangsavtalet har tillgång till de ifrågavarande uppgifterna, utan även en utomstående som utnyttjar någon annans abonnemang för att skaffa sig tillgång till en personupplysning utan att ha grund till detta enligt 9 §. Däremot blir bestämmelsen givetvis inte tillämplig i fall där någon som själv bedriver kreditupplysningsverksamhet har på grund av en sådan upplåtelse, som avses i 13 §, fått tillgång till ett annat kreditupplysningsföretags register och utnyttjar detta i sin egen kreditupplysningsverksamhet.

Förslaget till lag om ändring i inkassolagen

2 §

Jag biträder lagrådets förslag till ändrad lydelse av det nya *andra stycket* i förevarande paragraf.

På hemställan av näringsutskottet vid dess behandling av bl. a. prop. 1978/79:170 med förslag till lag om finansbolag, m. m., har riksdagen beslutat bl. a. den ändringen av 2 §, att ordet "kreditinrättning" byts ut mot

"företag". Ändringen trädde i kraft den 1 juli 1980 (NU 1979/80:66, rskr 415). Den har samma syfte och innebörd som motsvarande ändring enligt det remitterade förslaget (jfr NU 1979/80:66 s. 9 f).

Slutprotokoll

5 §

Lagrådet har i klarläggande syfte förordat en ändrad lydelse av den föreslagna tredje meningen i *första stycket*. Enligt min mening kan lagrådets önskemål tillgodoses genom att bestämmelsen ges följande lydelse:

Är det fråga om en fordran som har överlåtits eller pantsatts och kan gäldenären på grund härav ej med befriande verkan betala till överlåtaren eller pantsättaren, skall kravet innehålla en tydlig upplysning om detta förhållande.

10 a §

Jag ansluter mig till lagrådets uppfattning att den föreslagna lagtexten bör förtydligas och biträder även lagrådets förslag till ändrad lydelse.

11 §

I remissen till lagrådet framhöll jag att den föreslagna tystnadspliktsbestämmelsen i paragrafens *första stycke* avser endast den som är eller har varit "verksam i en inkassoverksamhet". Jag anförde vidare att det av denna formulering fick anses följa att tystnadsplikten enligt bestämmelsen inte skulle gälla för någon som helt tillfälligt och utan inslag av yrkesmässighet inkasserar en fordran för annans räkning e.d., även om detta sker under sådana förhållanden att lagen i och för sig är tillämplig. Enligt lagrådet är denna begränsning av tillämpningsområdet för den straffsanktionerade tystnadsplikten väbetänkt. Lagrådet anser emellertid att en begränsning av detta slag bör komma till uttryck i lagtexten genom en regel som undantar inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar. Lagrådet framhåller att en sådan regel innebär en begränsning av tystnadsplikten som i det aktuella hänseendet motsvarar gällande rätt.

Jag kan ansluta mig till vad lagrådet sålunda har anförut och förordar därför att första stycket kompletteras med följande bestämmelse:

Vad som har sagts nu gäller dock inte i fråga om inkassoverksamhet som är av tillfällig natur och avser endast enstaka fordringar.

13 §

Jag vill anmäla att riksdagen har beslutat att med verkan fr. o. m. den 1 juli 1980 göra samma ändringar i 13 § som de som har föreslagits i lagrådsremissen (NU 1979/80:66, rskr 415). Jag får hänvisa till vad jag har anförut vid 2 §. Något förslag till ändring av 13 § behöver därför inte tas upp i propositionen.

Övergångsbestämmelserna

Lagrådet förordar att det föreslagna *tredje stycket* i övergångsbestämmelserna får utgå. En sådan ändring torde innebära att en föreskrift enligt 3 § i dess nuvarande lydelse förlorar sin giltighet i och med ikraftträdandet av de här föreslagna lagändringarna, om det tillstånd med vilket föreskriften har förenats inte behövs enligt 2 § i dess nya lydelse. Med hänsyn till lagrådets principiella betänkligheter mot den föreslagna övergångsbestämmelsen och till att frågan torde vara av begränsad praktisk betydelse kan jag ansluta mig till lagrådets ståndpunkt.

Förslaget till lag om ersättning för inkassokostnader m. m.

5 §

Jag biträder lagrådets förslag till ändrad lydelse av andra meningen i paragrafen.

6 §

I remissprotokollet (avsnittet 4.4.5) har jag framhållit att enbart den omständigheten att gäldenären erlägger betalning i enlighet med ett anspråk på kostnadsersättning, som går utöver vad som medges enligt den föreslagna lagen, inte bör leda till att en överenskommelse anses träffad mellan borgenären och gäldenären om att borgenären är berättigad till denna större kostnadsersättning. Med anledning av detta uttalande framhåller lagrådet att en betalning som erläggs utan protest i allmänhet torde få anses som ett godkännande av att betalningsskyldighet föreligger.

Frågan om vilken innebörd och därmed vilka rättsliga effekter som man kan tillägga gäldenärens betalning i den angivna situationen är tämligen tveksam och omdiskuterad (se bl. a. Rodhe, Obligationsrätt, 1956, s. 84 f samt Hult, Juridisk debatt, 1952, s. 42–89, särskilt s. 86 ff). Svaret på frågan synes i hög grad bero av omständigheterna i det enskilda fallet. Avsikten med mitt uttalande i remissprotokollet har varit att understryka just detta, nämligen att enbart själva betalningen – alltså utan beaktande av de närmare omständigheter under vilka den har gjorts – inte ger fog för att anse att gäldenären har godkänt eller annars åtagit sig en skyldighet att utge högre kostnadsersättning än som följer av lagen. Det är sålunda enligt min mening klart att man inte kan anses att någon överenskommelse om en sådan skyldighet har träffats genom betalningen för den händelse det föreligger en sådan situation som har nämnts av lagrådet, nämligen att borgenären har utnyttjat gäldenärens okunnighet om gällande regler. Och i vart fall om gäldenären är en vanlig konsument torde det ofta ligga nära till hands att bedöma situationen på samma sätt, om det inte i samband med att anspråket på kostnadsersättning framställs har gjorts klart för gäldenären att anspråket går utöver vad som medges enligt lagen.

Den nu berörda frågan får, med de uttalanden som nu har gjorts, överlåtas åt rättstillämpningen. Som lagrådet har framhållit torde, i de fall då en betalning kan anses ha gett upphov till en överenskommelse av här diskuterat slag, även en tillämpning av den förmögenhetsrättsliga generalklausulen i 36 § avtalslagen kunna aktualiseras. Med min ståndpunkt blir visserligen utrymmet för att tillämpa denna bestämmelse mindre än om lagrådets uppfattning godtas. Oavsett om man ser saken på det ena eller på det andra sättet torde emellertid det slutliga resultatet i praktiken bli i stort sett detsamma.

I enlighet med vad lagrådet vidare har påpekat bör datainspektionen med stöd av inkassolagen och dess regel om iakttagande av god inkassosed i många fall kunna ingripa mot borgenärer och inkassoombud som betingar sig högre kostnadsersättning än som följer av lagen.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 24 april 1980 ..	24
1 Inledning	24
2 Gällande rätt	25
2.1 Kreditupplysningslagen	25
2.2 Inkassolagen	28
2.3 Regler om gäldenärens skyldighet att ersätta kostnader för inkassoåtgärder	30
3 Departementspromemorian	31
3.1 Kreditupplysningslagen	31
3.2 Inkassolagen	34
3.3 Ersättning för inkassokostnader	36
4 Allmän motivering	38
4.1 Allmänna utgångspunkter	38
4.2 Kreditupplysningslagen	43
4.2.1 Tillämpningsområdet	43
4.2.2 Begreppet kreditupplysning	47
4.2.3 Gränsdragningen mellan personupplysningar och företagsupplysningar	47
4.2.4 Legitimitetskontroll och beställansvar	50
4.2.5 Beställa uppgift i samband med personupplys- ningskopia	52
4.2.6 Kreditupplysningskopia till enskilda näringsidka- re m. fl.	54
4.2.7 S. k. äkta make-upplysningar	57
4.2.8 Rättelse av oriktiga eller missvisande uppgifter i kreditupplysning eller register	62
4.2.9 Uppgifter om betalningsförsummelser i person- upplysningar	66
4.2.10 Äldre uppgifter i personupplysningar	68
4.2.11 Övriga ändringar i kreditupplysningslagen	71
4.3 Inkassolagen	73
4.3.1 Tillämpningsområdet	73
4.3.2 Tillstånd för viss inkassoverksamhet	78
4.3.3 Krav och rättsliga åtgärder mot gäldenären	82
4.3.4 Hantering av inkasserade medel	86
4.3.5 Register i inkassoverksamhet	88
4.3.6 Andra frågor rörande inkassolagen	90

4.4	Ersättning för inkassokostnader	93
4.4.1	Behovet av lagstiftning	93
4.4.2	Tillämpningsområdet	96
4.4.3	Ersättningsgilla kostnader	99
4.4.4	Ersättningsbeloppen	102
4.4.5	Avtal om ersättning för inkassokostnader m. m.	104
4.4.6	Ränta på ersättning för inkassokostnader m. m.	107
4.4.7	Den processuella behandlingen av anspråk på inkassokostnader	108
4.4.8	Behandlingen av inkassokostnader e. d. vid åter- tagande enligt konsumentkreditlagen och lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m. fl.	115
4.5	Ikraftträdande m. m.	116
4.6	Resursfrågor	118
5	Upprättade lagförslag	118
6	Specialmotivering	118
6.1	Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen ..	118
6.2	Förslaget till lag om ändring i inkassolagen	140
6.3	Förslaget till lag om ersättning för inkassokostnader m. m.	157
6.4	Förslaget till lag om ändring i lagsökningslagen	163
6.5	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	169
6.6	Förslaget till lag om ändring i lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden	170
7	Hemställan	171
8	Beslut	171
Bilaga 1	Departementspromemorians lagförslag	172
Bilaga 2	Avsnitten 7 och 8 i datainspektionens utredning den 20 juni 1978 angående inkassoföretagens kostnader och förslag till långsiktig reglering av ersättningsfrågan m. m.	194
Bilaga 3	Sammanställning av remissyttrandena över departements- promemorian	208
Bilaga 4	De remitterade förslagen	304
Utdrag av lagrådets protokoll den 23 maj 1980		324
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 10 juli 1980 ...		333

